SØR-VARANGER KOMMUNE
Boks 406, 9915 Kirkenes
Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12
E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no
www.svk.no

Innkalling

Utvalg: **Kommunestyret**
Møtedato: **22.03.2017**
Møtested: **Kommunestyresalen, Rådhuset**
Møtetid: **10.00 - 11.30**

Ved forfall til kommunestyremøter, skal forfall meldes til gruppeleder, som er ansvarlig for å innkalle vara.

Varamedlemmer møter etter nærmere innkalling.

Møtet åpner med utdeling av fag-/svennebrev til inviterte. Deretter settes møtet formelt, og det blir en orientering fra Sør-Varanger Utvikling AS før lunsj og ordinær saksbehandling.

Kirkenes, 10.03.2017

Rafaelsen, Rune Gjertin
ordfører

SAKSLISTE:

Saksnr.:	Sakstittel:	Arkivsak:	Uoff
	OPPROP FOR NORSK LANDBRUK FRA ORDFØRERNE I FINNMARK KOPI AV BREV TIL LANDBRUK- OG MATDEPARTEMENTET Referatsak	17/10	
027/17	OPPRETTELSE AV KOMMUNALT SKADEFELLINGSLAG FOR ROVVILT FOR SØR-VARANGER KOMMUNE Saksordfører: Frank Emil Trasti, frankemil@trasti.no, tlf. 47287360	16/833	
028/17	VALG AV REPRESENTANTER TIL REPRESENTANTSKAPET I VEST FINNMARK KOMMIUNEREVISJON IKS FOR PERIODEN 2017-2019 Saksordfører: Lena Norum Bergeng, lnbe@svk.no, tlf. 91766623	13/1052	
029/17	VALG AV NYTT VARAMEDLEM TIL SØR-VARANGER UTVIKLING AS Saksordfører: Lena Norum Bergeng, lnbe@svk.no, tlf. 91766623	15/3211	
030/17	ÅRSRAPPORT SKATTEOPPKREVER 2016 Saksordfører: Odne Harald Stunes, ost@svk.no, tlf. 41489888	17/385	
031/17	OVERSIKTSBILDE HELSETILSTAND OG PÅVIRKNINGSFAKTORER Saksordfører: Anders Mikkola, amikkola74@gmail.com, tlf. 40413496	17/145	
032/17	PRIKKBELASTNING I MEDHOLD AV ALKOHOLLOVEN - PUB 1 Saksordfører: Anita Brekken, anita.brekken@helse-finnmark.no, tlf. 93487154	16/1165	
033/17	PRIKKBELASTNING I MEDHOLD AV ALKOHOLFORSKRIFTEN Saksordfører: Tor Kristian Pettersen, tpettersen@mil.no, tlf. 45404195	16/2267	
034/17	PLANPROGRAM: JAKOBSNES ARTIC LOGISTICS Saksordfører: Eilif Johannesen, eilif.johannesen@airservice.no, tlf. 90580920	15/2835	
035/17	OVERORDNEDE FØRINGER FOR SENTRUMSUTVIKLING I KIRKENES Saksordfører: Eilif Johannesen, eilif.johannesen@airservice.no, tlf. 90580920	16/2022	

Porsanger kommune

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep.
0030 OSLO

Vår ref	Deres ref:	Saksbehandler	Dato
2017/380-1/V00		Aina Borch 95762710 aina.borch@porsanger.kommune.no	02.03.2017

Opprop for norsk landbruk fra ordførerne i Finnmark

Stortinget sa i 2014 at økt matproduksjon og økt selvforsyning er hovedmålene for norsk jordbruk. Det betyr at vi må ha et landbruk over hele landet som tar i bruk alle ressursene våre, både natur og mennesker, slik at vi kan nå Stortingets mål. Landbruket skal produsere effektivt, men det må ikke gå på bekostning av de hovedformål for landbruket som stortingsflertallet allerede har bestemt.

Regjeringens jordbruksmelding som nå behandles svarer ikke på hvordan de vil nå Stortingets fire overordnede mål for norsk landbrukspolitikk som er matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk. Regjeringen løfter derimot opp «kostnadseffektiv matproduksjon» som nytt hovedmål i meldinga. Hvis retningen for norsk landbruk skal være stordrift og større gårdsbruk, vil det slå veldig uheldig ut for vår kommune. Maten må produseres der jorda er. Vi må ha markedsordninger som sikrer at våre bønder har sikkerhet for å få levert det de produserer og at de får lik pris uavhengig av avstanden til nærmeste foredlingsanlegg.

Som ordførere i Finnmark vil vi

- at Stortingets fire overordna mål for norsk landbruk skal ligge fast

- avvise et nytt hovedmål om kostnadseffektiv matproduksjon, da det vil overstyre Stortingets vedtatte mål for norsk landbruk.

- ha en landbrukspolitikk som ivaretar bosetting og verdiskaping i distriktene

- at markedsordningene blir beholdt for å sikre landbruk over hele landet

Postadresse
Postboks 400, Rådhuset
9712 Lakselv
E-post: postmottak@porsanger.kommune.no

Besøksadresse
Rådhuset
9700 Lakselv
www.porsanger.kommune.no

Telefon
78460000
Telefaks
78462080

Bank
7594.05.00117
Org.nr
959 411 735

- at det legges til rette for et mangfoldig landbruk som tar i bruk jorda over hele landet for å øke matproduksjonen på norske ressurser

Vi ber Stortinget følge opp de viktige målene Stortinget allerede har satt når «Meld.St.11 (20116-2017) Endring og utvikling - En fremtidsrettet jordbruksproduksjon» skal behandles i Stortinget.

Følgende ordførere i Finnmark har sluttet seg til oppropet:

- Aina Borch, Porsanger
- Johan Vasara, Kautokeino
- John Nystad, Karasjok
- Monica Nielsen, Alta
- Eva Huseby, Hasvik
- Terje Wikstrøm, Kvalsund
- Alf E. Jakobsen, Hammerfest
- Gudleif Kristiansen, Måsøy
- Kristina Hansen, Nordkapp
- Stine Akselsen, Lebesby
- Trond Einar Olaussen, Gamvik
- Frank Ingilæ, Tana
- Rolf Laupstad, Berlevåg
- Geir Knutsen, Båtsfjord
- Knut Store, Nesseby
- Robert Jensen, Vardø
- Rune Rafaelsen, Sør Varanger

Med hilsen
PORSANGER KOMMUNE

Aina Borch

Aina Borch
Ordfører

Kopi til:
Kommunene i Finnmark
Finnmark Bondelag

SØR-VARANGER KOMMUNE
Boks 406, 9915 Kirkenes
Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12
E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no
www.svk.no

SAKSFRAMLEGG
Sak til politisk behandling

Saksbehandler: Sarajärvi, Trygve Enhetsleder: Sarajärvi, Trygve, tlf. 78 97 74 86	Dato: 21.11.2016
Arkivsak: <arkivsaksnr>	
Saksordfører: Trasti, Frank Emil	

Utvalg	Saksnummer	Dato
Utvalg for miljø og næring	016/16	01.12.2016
Utvalg for miljø og næring		
Kommunestyret	027/17	22.03.2017
Utvalg for plan og samferdsel	019/17	14.03.2017

OPPRETTELSE AV KOMMUNALT SKADEFELLINGSLAG FOR ROVVILT FOR SØR-VARANGER KOMMUNE

Vedlagte dokumenter:
INNSPILL - SKADEFELLINGSLAG I SØR-VARANGER KOMMUNE
Forslag fra Mariann W. Magga, AP

Dokumenter i saken:

2016020678	FAKTURA FOR LEIE AV RIFLEBANEN TIL TRENING OG OPPSKYTING I 2016
2016019491	INNSPILL - SKADEFELLINGSLAG I SØR-VARANGER KOMMUNE
2016019456	TILLATELSE TIL FELLING AV 1 BRUNBJØRN I PASVIK
2016013202	DISPENSASJON FRA BÅNDTVANGSBESTEMMELSENE - SKADEFELLINGSLAGET FOR ROVVILT I SØR-VARANGER 2016

Kort sammendrag:
Sør-Varanger kommune har i mange år administrert et interkommunalt skadefellingslag for Tana, Nesseby og Sør-Varanger kommuner. I 2015 ble det interkommunal skadefellingslaget lagt ned, og Tana og Nesseby kommuner vedtok å opprette egne kommunale

skadefellingslag. Bakgrunnen for nedleggelse var at statlig støtte til kommunens administrasjon av skadefellingslaget falt bort, og kommunene må selv dekke kostnadene knyttet til administrasjon og drift av de kommunale skadefellingslagene.

Det er nå kommet sterke ønsker fra sauenæringa i Sør-Varanger om at også Sør-Varanger kommune må opprette et eget kommunalt skadefellingslag.

Det er rettet en henvendelse til Tana kommune om kjøp av tjeneste i forbindelse med administrasjon av skadefellingslaget, men på nåværende tidspunkt har ikke Tana kommune kapasitet til dette. Derfor må Sør-Varanger kommune selv opprette og administrere et eget kommunalt skadefellingslag. Dette vil medføre kostnader for kommunen.

Faktiske opplysninger:

Administrasjonen i Sør-Varanger kommune har, etter ønske fra sauenæringa i kommunen, fått i oppgave å forberede en sak på etablering av et fast kommunalt skadefellingslag for rovvilt i Sør-Varanger fra og med 2017. Se vedlegg fra Neiden beitelag.

Skadeomfanget på sau i Sør-Varanger varierer fra år til år. For å illustrere dette kan vi se på de tre siste årene. I 2014 var det ikke skader på husdyr som førte til oppdrag for det interkommunale skadefellingslaget som eksisterte dette året.

I 2015 var det store skader på sau i Neiden beiteområde, og det førte til to fellingstillatelser på bjørn. I mangel av et kommunalt skadefellingslag måtte sauebøndene i Neiden ta belastningen ved å opprette et eget skadefellingslag ved den første fellingstillatelsen. Det ble etter dette opprettet et midlertidig kommunalt skadefellingslag for resten av 2015 som gjennomførte oppdraget i forbindelse med den andre fellingstillatelsen. Men det ble ikke tatt ut noen skadebjørn i 2015.

I 2016 har vi etablert et midlertidig skadefellingslag. Dette er finansiert ved hjelp av fondsmidler som står igjen fra tidligere statlig støtte til administrasjon av det interkommunale skadefellingslaget, som Sør-Varanger kommune hadde ansvaret for.

Plan- og utviklingsavdelinga har hatt ansvaret for administrasjon og drift av skadefellingslaget.

Det har i 2016 ikke vært noen oppdrag for det kommunale skadefellingslaget.

Et skadefellingslag som, etter fellingstillatelse fra Fylkesmannen i Finnmark, skal ta ut rovdyr som gjør skade på husdyr i Sør-Varanger, vil være knyttet til kommunens landbruksforvaltning.

Landbruksfaglig vurdering av behovet for opprettelse av et kommunalt skadefellingslag for uttak av rovvilt som gjør skade:

Både reindriftsnæringa og sauenæringa påvirkes i stor grad av rovdyraktivitet og tapstall. Siden det er sauenæringa som konkret har bedt om opprettelsen av et kommunalt skadefellingslag, konsentrerer den landbruksfaglige vurderinga seg om den, men vurderingene vil i stor grad også gjelde for reindrifta.

Det er i dag drift på fire sauebruk i Neiden. Den minste har kun innmarksbeite, så i praksis er det tre bruk med sau i utmark. Økonomiene i sauenæringa har over år vært svak, og tapstallene har stor betydning for det økonomiske resultatet. I tillegg til at det blir færre dyr til slakt, gjør store tap det vanskelig å drive systematisk avlsarbeid. Store tap og lidende dyr er også ei utfordring med hensyn til dyrehelse og etikk, og kan gi psykiske belastninger for de som føler ansvar for dyra.

Tapstallene i Neiden varierer mye fra år til år. Som det fremgår av tabellen under som omfatter de tre brukene med dyr på utmarksbeite, kan det bli store tap de årene det er rovdyr i området, som i 2015:

	Sau totalt	Ant tapt	Tap i % sau	Lam totalt	Antall tapt	Tap i % lam	Totaltap %
2014	230	4	**2**	411	24	**6**	**4**
2015	370	88	**24**	553	131	**24**	**24**
2016	387	32	**8**	527	33	**6**	**7**

Sauenæringa er allerede utestengt fra store arealer i kommunen som følge av at det er etablert et forvaltningsområde for bjørn i Pasvik. Dersom det ikke settes inn tiltak for å sikre sauenæringa i Neidenområdet, kan konsekvensen fort bli at sauenæringa i kommunen opphører med de konsekvenser det kan få for sysselsetting og kulturlandskap.

Som beitelaget skriver, viser erfaringa at rask igangsetting av jakt raskt etter at det er påvist bjørnedrepte sauer, reduserer skadeomfanget. Begge tiltak er svært kostnadskrevende. Flere bønder i området har investert i radiobjeller, og det er også foretatt utstrakt gjerding av tidligere innmark/overflatedyrka mark slik at sauene kan flyttes til rovdyrsikre arealer i perioder. Ytterligere tiltak, som gjeting, vil være svært kostnadskrevende.

Det er ut fra en landbruksfaglig vurdering svært ønskelig at sauebøndene i Sør-Varanger har tilgang til et etablert skadefellingslag som sikrer kort responstid og effektiv jakt. Det er vanskelig å se at økonomien i sauenæringa kan gi rom for egenfinansiering av et slikt tiltak.

Økonomi

For å kunne videreføre det kommunale skadefellingslaget i 2017, og i årene framover, må det bevilges kommunale midler til administrasjon og drift av laget. Det tilsier at saken må tas inn i den kommunale budsjettbehandlingen, dersom det blir vedtatt at et fast kommunalt skadefellingslag skal opprettes. En annen vei å gå er at det bevilges midler fra kommunens primærnæringsfond hvert år.

Kommuneplanens hovedmål:
Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12.000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Hovedmålet vil være retningsgivende for de politiske og administrative prioriteringer i hele den kommunale organisasjon i planperioden. Ut fra dette, skal det gjøres vurderinger i forhold til følgende satsingsområder:

Næringsutvikling:

Det er svært viktig for bevaring og utvikling av sauenæringa i kommunen at de har et forutsigbart system for oppfølging av rovviltskader på sauebesetninga. Et fast skadefellingslag vil kunne gjennomføre slik oppfølging ved å ta ut skadebjørn raskt.

Infrastruktur:

Ingen merknad

Barn og ungdom:

Ingen merknad

Folkehelse:

Ingen merknad

Kompetansebygging:

Ingen merknad

Økonomi:

Sør-Varanger kommune vil få et økonomisk ansvar for administrasjon av skadefellingslaget, da det må bevilges midler til denne oppgaven.

Universell utforming, jfr bestemmelser i plan og bygningslov:

Ingen merknad

Rådmannen legger fram 2 alternative forslag for utvalget. Utvalget vedtar selv sin innstilling til kommunestyret.

Forslag til innstilling:

Alternativ 1:

For å etterkomme forespørsel fra sauenæringa i kommunen opprettes et fast kommunalt skadefellingslag for rovvilt som gjør skade i Sør-Varanger kommune.

Plan- og utviklingsavdelinga tildeles myndighet til å administrere og drifte et kommunalt skadefellingslag.

Finansiering for 2017 foretas med midler fra kommunens primærnæringsfond.

Kostnader på 50 000 kroner pr år innarbeides etter dette i kommunens budsjett for 2018 og i økonomiplan 2018 – 2021.

Alternativ 2:

Sør-Varanger kommune mener det er en statlig oppgave å finansiere administrasjon og drift av et skadefellingslag for uttak av rovvilt som gjør skade på husdyr.

Kommunen vil derfor ikke påta seg kostnadene med opprettelse, administrasjon og drift av et eget kommunalt skadefellingslag, men kan være behjelpelig med dette, dersom staten finansierer administrasjon og drift av laget.

Behandling**01.12.2016 Utvalg for miljø og næring**
Saksordfører: Mortensen, Knut R.

Forslag AP foreslått av :
Saken utsettes.

Forslaget enstemmig vedtatt.

Utvalg for miljø og næring sitt vedtak i sak 016/16:

Saken utsettes.

Nina Bordi Øvergaard
rådmann

- Dette dokumentet er godkjent elektronisk i Sør-Varanger kommune og har derfor ingen signatur. -

Fra: Trygve Sarajärvi
Sendt: 19. september 2016 09:44
Til: Postmottak
Emne: VS: Skadefellingslag i Sør-Varanger kommune

Reg på sak 16/833.
TSA

Fra: Bjørn Christiansen [<mailto:bjo_c@yahoo.no>]
Sendt: 18. september 2016 18:06
Til: Trygve Sarajärvi
Emne: Skadefellingslag i Sør-Varanger kommune

Neiden Beitelag vil med dette komme med noen innspill når det gjelder videreføring av kommunalt skadefellingslag.
For Neiden Beitelag er det veldig viktig at det finnes et skadefellingslag når det oppstår konflikt med rovdyr/bjørn. Erfaring har vist at når det kan igangsettes jakt raskt etter at det er påvist bjørnedrepte sauer blir skadeomfanget minst mulig for oss.
I fjor var det ikke et kommunalt skadefellingslag og vi ble utsatt for bjørneangrep i saueflokken. Opplevelsen og fortvilelsen som oppstod når tiden gikk til å diskutere om hvem som hadde ansvar, økonomi og hvem som skulle jakte var svært frustrerende og vi mistet mange dyr i denne perioden fordi ingenting var på plass og ingen ville ta ansvar. Ikke før man så hvor stort omfang tapene ble kom det på plass et kommunalt skadefellingslag. Neiden Beitelag trenger forutsigbarhet i fremtiden slik at dersom det oppstår en situasjon så vet vi hvem vi kan ta kontakt med og tapene blir minst mulig.
Det er helt avgjørende at det blir etablert et fast kommunalt skadefellingslag for at sauenæringen skal fortsette å eksistere i fremtiden.

Vi ber derfor kommunen ser sitt ansvar i denne saken.

Mvh
Neiden Beitelag
v/Bjørn Christiansen

SØR-VARANGER KOMMUNE
Boks 406, 9915 Kirkenes
Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12
E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no
www.svk.no

SAKSFRAMLEGG
Sak til politisk behandling

Saksbehandler: Fremstad, Inger B. Enhetsleder: Lande, Svanhild Apeland, tlf. 78 97 75 54	Dato: 11.01.2017
Arkivsak: <arkivsaksnr>	
Saksordfører: Bergeng, Lena Norum	

Utvalg	Saksnummer	Dato
Kommunestyret	028/17	22.03.2017
Valgkomiteen	009/17	06.03.2017

VALG AV REPRESENTANTER TIL REPRESENTANTSKAPET I VEST FINNMARK KOMMIUNEREVISJON IKS FOR PERIODEN 2017-2019

Dokumenter i saken:

2017000296 MEDLEMMER TIL REPRESENTANTSKAPET I VEFIK IKS

Kort sammendrag:

Kommunestyret vedtok i sak 003/16 at Sør-Varanger kommune skulle inngå som medlem i Vest Finnmark kommunerevisjon IKS gjeldende fra 01.01.2017.

Som medlem i selskapet skal kommunen oppnevne to representanter og to varamedlemmer til representantskapet i Vest Finnmark kommunerevisjon IKS.

Faktiske opplysninger:

Kommuneplanens hovedmål:

Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12.000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Hovedmålet vil være retningsgivende for de politiske og administrative prioriteringer i hele den kommunale organisasjon i planperioden. Ut fra dette, skal det gjøres vurderinger i forhold til følgende satsingsområder:

Næringsutvikling:

Infrastruktur:

Barn og ungdom:

Folkehelse:

Kompetansebygging**:**

Økonomi:

Universell utforming, jfr bestemmelser i plan og bygningslov:

Alternative løsninger:

Alternativ til innstilling:

Forslag til innstilling:
Kommunestyret vedtar følgende representasjon i representantskapet i Vest Finnmark kommunerevisjon IKS:

Faste medlemmer:

1.

2.

Varamedlemmer:

1.

2.

Behandling**06.03.2017 Valgkomiteen**
Saksordfører: Bergeng, Lena Norum

Forslag fra Arbeiderpartiet foreslått av Bergeng, Lena Norum:
Fast medlem:

1. Leif Astor Bakken, Ap

2. Egil Kalliainen, Ap

Forslag fra Senterpartiet foreslått av Hansen, Cecilie:
Fast medlem:

1. Lena Bergeng, Ap

2. Leif Astor Bakken, Ap

Varamedlem:

1. Egil Kalliainen, Ap

Senterpartiets forslag ble enstemmig vedtatt.

Valgkomiteen sitt vedtak i sak 009/17:
Valgkomiteen avgir følgende innstilling til kommunestyret:
Kommunestyret vedtar følgende representasjon i representantskapet i Vest Finnmark kommunerevisjon IKS:

Faste medlemmer:

1. Lena Bergeng, Ap

2. Leif Astor Bakken, Ap

Varamedlemmer:

1. Egil Kalliainen, Ap

Nina Bordi Øvergaard
rådmann

- Dette dokumentet er godkjent elektronisk i Sør-Varanger kommune og har derfor ingen signatur. -

SØR-VARANGER KOMMUNE
Boks 406, 9915 Kirkenes
Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12
E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no
www.svk.no

SAKSFRAMLEGG
Sak til politisk behandling

Saksbehandler: Wollmann, Siv Merete Enhetsleder: Wollmann, Siv Merete, tlf. 78977550	Dato: 24.02.2017
Arkivsak: <arkivsaksnr>	
Saksordfører: Bergeng, Lena Norum	

Utvalg	Saksnummer	Dato
Valgkomiteen	008/17	06.03.2017
Kommunestyret	029/17	22.03.2017

VALG AV NYTT VARAMEDLEM TIL SØR-VARANGER UTVIKLING AS

Dokumenter i saken:

2017004004	INNKALLING TIL HMS-DAG 24.03.17
2017003741	MELDING OM VEDTAK FRA KOMMUNESTYRET 15.02.17: SØKNAD OM FRITAK FRA POLITISKE VERV - ROLF RANDA, AP
2017003738	MELDING OM VEDTAK FRA KOMMUNESTYRET 15.02.17: SØKNAD OM PERMISJON FRA POLITISKE VERV - LISE-ANITRA JOHNSEN, H
2017003732	MELDING OM VEDTAK FRA KOMMUNESTYRET 15.02.17: SØKNAD OM PERMISJON FRA POLITISKE VERV - BEATE ABRAHAMSEN, SP
2017003697	MELDING OM VEDTAK FRA KOMMUNESTYRET 15.02.17: SØKNAD OM PERMISJON FRA POLITISKE VERV - MARIANN WOLLMANN MAGGA, AP
2017003693	MELDING OM VEDTAK FRA KOMMUNESTYRET 15.02.17: VALG AV NYTT VARAMEDLEM TIL KONTROLLUTVALGET - ENDRING
2017003680	MELDING OM VEDTAK FRA KOMMUNESTYRET 15.02.17: VALG AV NYTT VARAMEDLEM TIL KONTROLLUTVALGET - ENDRING
2017003676	MELDING OM VEDTAK FRA KOMMUNESTYRET 15.02.17: VALG AV NYTT VARAMEDLEM TIL KONTROLLUTVALGET - ENDRING
2017003113	VERV SVU AS
2017000863	PERMISJONSSØKNAD
2016025627	SØKNAD OM PERMISJON
2016025249	PERMISJONSSØKNAD
2016023304	SØKNAD OM FRITAK FRA POLITISKE VERV
2016022799	PERMISJON FRA VERV SOM KOMMUNESTYREMEDLEM
2016022744	PERMISJON FRA VERV SOM KOMMUNESTYREMEDLEM

2016022683	MELDING OM VEDTAK I KOMMUNESTYRET 26.10.16
2016012637	TAUSHETSERKLÆRING
2015025962	BEKREFTELSE PÅ LØNN
2015025461	VEDRØRENDE INNSENDTE SIGNATURPRØVER ORDFØRER OG VARAORDFØRER
2015024469	VEDTAK FRA KOMMUNESTYRET 28.10.15 - SØKNAD OM FRITAK FRA POLITISKE VERV 2015-2019 - GURO BRANDSHAUG, AP
2015024468	VEDTAK FRA KOMMUNESTYRET 28.10.15 - SØKNAD OM FRITAK FRA POLITISKE VERV 2015-2019 - ERIK HENNELI, H
2015024436	SIGNATURPRØVER ORDFØRER OG VARAORDFØRER
2015022288	SØKNAD OM FRITAK FRA POLITISKE VERV
2015021723	SØKNAD OM FRITAK FRA POLITISKE VERV

Kort sammendrag:
Heidi Andreassen, varamedlem til styret i Sør-Varanger Utvikling AS, har i brev av 06.02.17 bedt om fritak fra sitt verv, slik:

Som følge av min nye jobb i Innovasjon Norge er jeg dessverre nødt til å fratre mitt verv i Sør-Varanger Utvikling AS. Innovasjon Norge har allerede observatørstatus og en ansatt i styret kan medføre interessekonflikt. Tusen takk for muligheten til å være med å bidra, det har vært spennende måneder i vervet.

Faktiske opplysninger:
I medhold av kommunelovens § 15.2, anbefales det at Andreassen innvilges fritak fra vervet.

«(Kommunestyret og fylkestinget kan etter søknad frita, for et kortere tidsrom eller resten av valgperioden, den som ikke uten uforholdsmessig vanskelighet eller belastning kan skjøtte sine plikter i vervet)».

Kommuneplanens hovedmål:
Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12.000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Hovedmålet vil være retningsgivende for de politiske og administrative prioriteringer i hele den kommunale organisasjon i planperioden. Ut fra dette, skal det gjøres vurderinger i forhold til følgende satsingsområder:

<u>Næringsutvikling:</u>

<u>Infrastruktur:</u>

Barn og ungdom:

Folkehelse:

Kompetansebygging**:**

Økonomi:

Universell utforming, jfr bestemmelser i plan og bygningslov:

Alternative løsninger:

Alternativ til innstilling:

Forslag til innstilling:
I medhold av kommunelovens § 15 nr. 2, innvilges Heidi Andreassen fritak fra sitt verv som vararepresentant til styret i Sør-Varanger Utvikling AS.

Som ny vararepresentant velges:

Behandling**06.03.2017 Valgkomiteen**
Saksordfører: Bergeng, Lena Norum

Forslag fra Høyre foreslått av Johannesen, Eilif:
Som ny vararepresentant velges Ida Floer.

Forslag fra Senterpartiet foreslått av Hansen, Cecilie:
Som ny vararepresentant velges Anne Wikan.

Forslag fra Arbeiderpartiet foreslått av Bergeng, Lena Norum:
Som ny vararepresentant velges Solveig Steinmo.

Høyres forslag ble enstemmig vedtatt.

Valgkomiteen sitt vedtak i sak 008/17:
Valgkomiteen avgir følgende innstilling til kommunestyret:

I medhold av kommunelovens § 15 nr. 2, innvilges Heidi Andreassen fritak fra sitt verv som vararepresentant til styret i Sør-Varanger Utvikling AS.

Som ny vararepresentant velges Ida Floer.

Nina Bordi Øvergaard
rådmann

- Dette dokumentet er godkjent elektronisk i Sør-Varanger kommune og har derfor ingen signatur. -

SØR-VARANGER KOMMUNE
Boks 406, 9915 Kirkenes
Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12
E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no
www.svk.no

SAKSFRAMLEGG
Sak til politisk behandling

Saksbehandler: Midtgård, John Enhetsleder: Midtgård, John, tlf. 78 97 75 51	Dato: 01.02.2017
Arkivsak: <arkivsaksnr>	
Saksordfører: Stunes, Odne Harald	

Utvalg	Saksnummer	Dato
Formannskapet	017/17	08.03.2017
Kommunestyret	030/17	22.03.2017

ÅRSRAPPORT SKATTEOPPKREVER 2016

Vedlagte dokumenter:
Årsrapport vedlagt årsregnskap for 2016 fra Skatteoppkreveren i
NOTAT TIL ÅRSRAPPORTEN 2016 FRA SKATTEOPPKREVER

Kort sammendrag:

Faktiske opplysninger:

Skatteavdelingen ledes av skatteoppkrever som sammen med tre skattekonsulenter utøver lovpålagte oppgaver i henhold til gjeldende regelverk og instruks. Her nevnes kontroll av arbeidsgivere, innfordring av skatterestanser, føring av skatteregnskapet og servicefunksjoner mot skattytere og andre aktører.

Skatteinngangen:

Skatteinngangen viser betalte skatter og fordeling mellom skattekreditorene kommunen, fylkeskommunen og staten. Se vedlagte Notat side 2 – Totale inntekter – inntekter fordelt kommunen, Notat side 3 – Vurdering av skatteinngangen, og Årsrapporten punkt 1.3 Vurderinga av skatteinngangen.

Restanseutviklingen:

Restanseutviklingen viser utlignede ikke betalte skatter og avgifter. Se Notat side 3 – Restanseutviklingen – Årsrapporten punkt 3.1 og Årsrapporten punkt 3.1 Restanseutviklingen.

Innfordringens effektivitet:

Se Notat og Årsrapporten punkt 3.1 Restanseutviklingen og punkt 3.2 Innfordringens effektivitet.

Arbeidsgiverkontroll:

Se Årsrapport punkt 4.

Kommuneplanens hovedmål:
Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12.000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Hovedmålet vil være retningsgivende for de politiske og administrative prioriteringer i hele den kommunale organisasjon i planperioden. Ut fra dette, skal det gjøres vurderinger i forhold til følgende satsingsområder:

<u>Næringsutvikling:</u>

<u>Infrastruktur:</u>

<u>Barn og ungdom:</u>

<u>Folkehelse:</u>

Kompetansebygging**:**

Økonomi:

Universell utforming, jfr bestemmelser i plan og bygningslov:

Alternative løsninger:

Alternativ til innstilling:

Forslag til innstilling:
Kommunestyret tar årsrapporten til orientering.

Behandling**08.03.2017 Formannskapet**
Saksordfører: Stunes, Odne Harald

I saksordførers fravær, orienterte Lena Norum Bergeng.

Innstillingen enstemmig vedtatt.

Formannskapet sitt vedtak i sak 017/17:
Formannskapet avgir følgende innstilling til kommunestyret:

Kommunestyret tar årsrapporten til orientering.

Nina Bordi Øvergaard
rådmann

- Dette dokumentet er godkjent elektronisk i Sør-Varanger kommune og har derfor ingen signatur. -

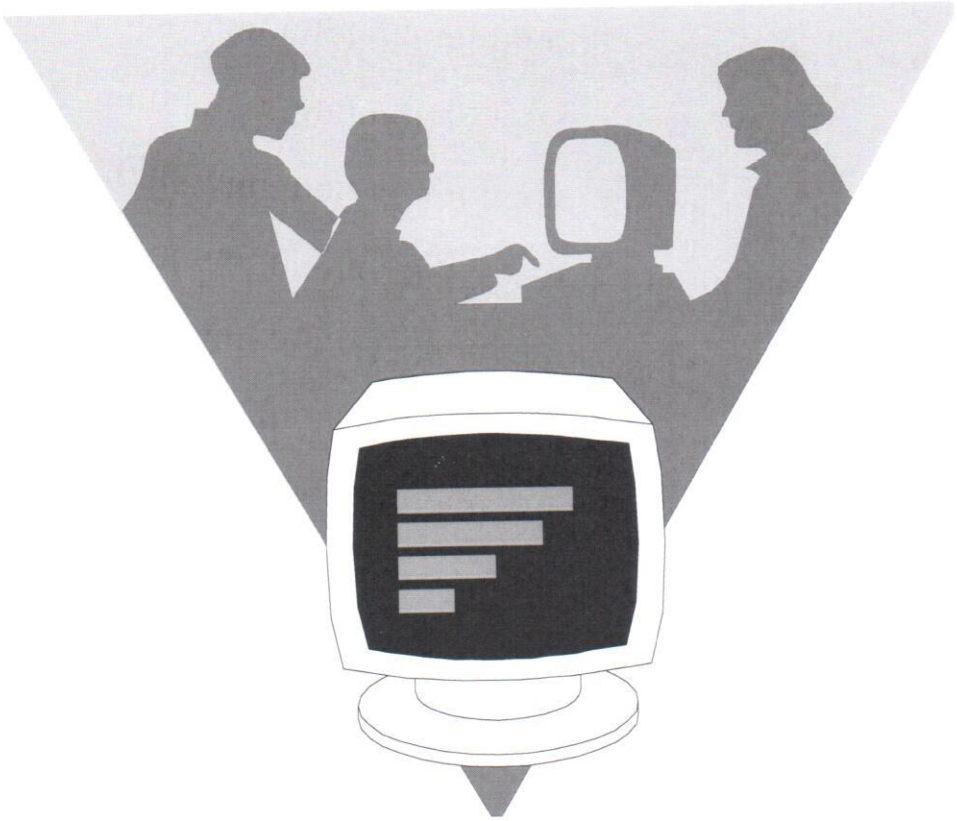

Årsrapport for 2016

Skatteoppkreveren i Sør-Varanger kommune

1. Generelt om skatteoppkreverens virksomhet

1.1 Skatteoppkreverkontoret

1.1.1 Ressurser

Ressursfordeling	Årsverk	%-andel fordelt
Antall 100 prosent stillinger ved skatteoppkreverkontoret som kun er benyttet til skatteoppkreverfunksjonen i regnskapsåret	4	100 %
Ressursbruk ved skatteoppkreverkontoret, fordeling av årsverk	---------	-------
Skatteregnskap	0,5	%
Innfordring av skatt og arbeidsgiveravgift	1,8	%
Arbeidsgiverkontroll	1,3	%
Informasjon og veiledning overfor skatte- og avgiftspliktige og regnskapsførere/revisorer	0,1	%
Skatteutvalg	0,1	%
Administrasjon	0,2	%
(Andel fordelt skal være 100 %)	Sum	100 %

1.1.2 Organisering

Skatteavdelingen er en egen avdeling og er organisert sammen med økonomiavdelingen i kommunen. Skatteoppkrever har fagansvaret og ansvaret for at oppgavene gitt i skatteoppkreverinstruksens § 1 – 1 Virkeområde, utføres på forsvarlig måte og til rett tid. Skatteoppkrever sammen med skatteavdelingens ansatte skal sørge for måloppnåelse i samsvar med fasts resultatkrav.
Instruksjonsmyndigheten overfor skatteoppkreveren utøves på regionalt nivå av skattekontoret (Skattnord) og på sentralt nivå av Skattedirektoratet og Finansdepartementet.
Skatteoppkreveren skal rette seg etter pålegg fra faglig overordnet myndighet så vel generelt som i enkeltsak.

1.1.3 Ressurser og kompetanse

Avdelingen har ressurser og kompetanse til å utføre lovpålagte oppgaver innenfor;

- arbeidsgiverkontrollområdet,
- innfordring av inntekts- og formuesskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift,
- føring av skatteregnskapet, inkludert utlegg av ligning/avregning, håndtere inn- og utbetalinger.

1.2 Internkontroll

Intern kontroll foretas ved:

- Attestasjon, anvisning og gjennom utbetalingsrutiner
- Kontroll av manuelle bilag og forhåndslikninger, manuelle avregninger, endringsavregninger
- Kontroll av manuelle innlagte kontonummer
- Kontroll av bankavstemminger
- Godkjenne kontrollobjekt ved arbeidsgiverkontroll
- Kvalitetssikre faktum og rapport ved arbeidsgiverkontroll
- Sjekke at «rette» dokumenter er lagt inn i Koss og arkivert
- Rapport fullføres og ferdigstilles
- Kontroll av tilganger, rollesett og fullmakter til den enkelte

1.3 Vurdering av skatteinngangen

1.3.1 Total skatte- og avgiftsinngang i regnskapsåret

		Valgt år	Forrige år	Endringer 2016-2015
1	Likvider	85 420 603,24	91 554 563,81	-6 133 960,57
	Skyldig skattekreditorene	-3 291 156,37	-7 933 476,33	4 642 319,96
	Skyldig andre	18 350,91	-108 308,09	126 659,00
	Innestående margin	-82 147 792,00	-83 512 775,00	1 364 983,00
	Udisponert resultat	-5,78	-4,39	-1,39
Sum		0,00	0,00	0,00
2	Arbeidsgiveravgift	-55 533 274,39	-61 379 926,02	5 846 651,63
	Kildeskatt mv - 100% stat	-36 622,00	-162 975,00	126 353,00
	Personlige skatteytere	-737 500 557,95	-742 073 420,29	4 572 862,34
	Tvangsmulkt	-14 451,00		-14 451,00
	Upersonlige skatteytere	-59 719 090,26	-40 095 418,53	-19 623 671,73
	Renter	-933 720,40	-752 090,16	-181 630,24
	Innfordring	169 809,84	-20 674,85	190 484,69
Sum		-853 567 906,16	-844 484 504,85	-9 083 401,31
3	Fordelt til Folketrygden - arbeidsgiveravgift	55 533 273,00	61 379 926,00	-5 846 653,00
	Fordelt til Folketrygden - medlemsavgift	261 636 938,00	257 102 057,00	4 534 881,00
	Fordelt til Fylkeskommunen	55 441 149,00	55 038 370,00	402 779,00
	Fordelt til kommunen	252 065 923,77	244 836 811,83	7 229 111,94
	Fordelt til Staten	228 890 621,00	226 128 428,00	2 762 193,00
	Krav som er ufordelt	1,39	0,02	1,37
	Videresending plassering mellom kommuner	0,00	-1 088,00	1 088,00
Sum		853 567 906,16	844 484 504,85	9 083 401,31
Sum totalt		0,00	0,00	0,00

Totale skatteinntekter for 2016 kr 853,5 mil, er 9 mil mer sammenlignet med 2015, en økning på 1,1%.

1.3.2 Kommunens andel av skatteinngangen i regnskapsåret

	Fordeling					
	Kommune	Fylke	Toppskatt	Fellesskatt	Statens andel	Folketrygd
Sum 2016	-252 065 917,84	-55 441 152,83	48 263 840,80	-277 154 464,33	-228 890 623,53	-317 170 211,95
Sum 2015	-244 836 817,27	-55 038 369,97	76 837 709,31	-302 966 132,12	-226 128 422,81	-318 481 982,80
2016 - 2015	-7 229 100,58	-402 782,86	-28 573 868,51	25 811 667,79	-2 762 200,72	1 311 770,85

Fordelte skatteinntekter for 2016 kr 252 mil, en økning på kr 7,2 mil, 2,9 % mer sammenlignet med 2015.

2. Skatteregnskapet

2.1 Avleggelse av skatteregnskapet

Avleggelse av skatteregnskapet
Skatteoppkreveren i Sør-Varanger kommune bekrefter at skatteregnskapet for 2016 er ført, avstemt og avlagt i samsvar med gjeldende forskrifter og retningslinjer, jf. Instruks for skatteoppkrevere av 8.april 2014 § 3-3 nr. 2.

Årsregnskapet for 2016 følger som vedlegg til årsrapporten, og er signert av skatteoppkreveren.

2.2 Margin

2.2.1 Margin for inntektsåret 2015

Innestående margin for inntektsåret 2015, pr. 31.10.2016	kr 7 054 333
For mye avsatt margin for inntektsåret 2015	kr 7 054 320,35

Marginprosent
Prosentsats marginavsetning: 12 %. Gyldig fra: 01.01.00

2.2.2 Margin for inntektsåret 2016

Marginavsetning for inntektsåret 2016, pr. 31.12. 2016	kr 82 147 792

Gjeldende prosentsats marginavsetning: 12 %. Gyldig fra: 01.01.00

2.2.3 Kommentarer til marginavsetningen

Skatteoppkrever vedtar og opprettholde marginavsetningen på 12%.
Kommunen har ikke hatt betalingsproblemer i forbindelse med skatteutbetalinger med marginavsetning med denne størrelse.

3. Innfordring av krav

3.1 Restanseutviklingen

3.1.1 Totale restanser og berostilte krav

Skatteart	Restanse 31.12.2016	Herav berostilt restanse 31.12.2016	Restanse 31.12.2015	Herav berostilt restanse 31.12.2015	Endring i restanse Reduksjon (-) Økning (+)	Endring i berostilt restanse Reduksjon (-) Økning (+)
Sum restanse pr. skatteart	74 741 941,50	0,00	74 481 034,50	0,00	260 907,00	0,00
Arbeidsgiveravgift	51 094 589,00	0,00	52 138 238,00	0,00	-1 043 649,00	0,00
Artistskatt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Forsinkelsesrenter	2 084 028,62	0,00	2 251 122,00	0,00	-167 093,38	0,00
Forskuddsskatt	794 553,00	0,00	755 612,00	0,00	38 941,00	0,00
Forskuddsskatt person	1 229 921,00	0,00	1 238 159,00	0,00	-8 238,00	0,00
Forskuddstrekk	8 321 861,00	0,00	4 111 229,00	0,00	4 210 632,00	0,00
Gebyr	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Innfordringsinntekter	279 336,00	0,00	242 570,00	0,00	36 766,00	0,00
Inntekt av summarisk fellesoppgjør	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kildeskatt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Restskatt	1 653 808,00	0,00	3 131 719,00	0,00	-1 477 911,00	0,00
Restskatt person	9 283 844,88	0,00	10 612 385,50	0,00	-1 328 540,62	0,00
Sum restanse diverse krav	17 425,00	0,00	31 697,00	0,00	----------	----------
Diverse krav	17 425,00	0,00	31 697,00	0,00	----------	----------
Sum restanse pr. skatteart inkl. diverse krav	74 759 366,50	0,00	74 512 731,50	0,00	----------	----------

3.1.2 Kommentarer til restansesituasjonen og utviklingen i restanser

- Totale restanser ved utgangen av 2016 er på 74,7 mil som er en økning på kr 246.634,- fra 2015.
- Restansen på arbeidsgiveravgift 51 mil kr er en nedgang på 1 mil kr fra 2015. 46,6 mil kr relaterer seg til to selskap som er under konkursbehandling. Når bobehandlingen er avsluttet kan en fastslå eventuell dividende utbetaling og når selskapet er slettet kan en avskrive restansen.
- Restansen på forskuddstrekk har økt med 4.2 mil. til 8.3 mil kr. Når en reduserer restansen med restansen tilhørende selskap som er konkurs utgjør restansen 713.577 kr.
- Restansen på restskatt upersonlig er redusert med 1.4 mil fra 3.1 mil til 1.6 mil.
- Restansen på restskatt person er redusert med 1.3 mil. fra 10.6 mil til 9.2 mil.
- Ved korrigering av total restanse med restanse tilhørede selskap som er konkurs, vil samlet restanse reduseres fra 74.7 mil til 20.5 mil kr.

- Omfanget av
  - Avskrivninger:
    3 personlige skattytere med til sammen kr. 821 879,-
    12 organisasjoner med til sammen kr. 1 974 487,-
  - Ettergivelser: ingen

3.1.3 Restanser eldre år

Inntektsår	Sum restanse (debet)	Herav skatteart "Restskatt – person"
2014	8 092 809,00	617 274,00
2013	11 924 248,00	1 814 348,00
2012	9 115 495,00	580 286,00
2011 – 19XX	38 931 997,50	----------
Sum restanse	**68 064 549**	**3 011 908**

3.1.4 Kommentarer til restanser og restanseoppfølgingen for eldre år

Av samlede restanser (punkt 3.1.1) kr 74.7 mil kr utgjør restanser for årene 2014 og eldre år kr 68 mil. 53.4 mil kr av denne restanse tilhører selskap som er konkurs. Restanse for 2015 og 2016 utgjør 6.6.mil kr. 3.1 mil kr av denne restanse tilhører selskap som er konkurs.

Antall krav som var foreldet pr. 31.12.2016: ingen
Samlet beløp på krav som var foreldet pr. 31.12.2016: 0,-

Kontoret har gjennomgått rapporten "Restanseliste – forelda krav"
dato t.o.m. 31.12.2016.

3.2 Innfordringens effektivitet

Kommunenr:	2030			Sør-Varanger
Styringsparameter Innbetalt skatt/avgift av sum krav siste år, fordelt på skatte-/avgiftsart	Resultat pr. 31.12.2016	Resultat-krav 31.12.2016	Differanse	Avviksforklaring i forhold til måloppnåelse pr. 31.12.2016. Det er KUN der måloppnåelse (differanse) fremkommer som gul som skal kommenteres
Restskatt person (2014)	96,80	96,6	0,20	Gul: < -1 % (diff. i forhold til krav)
Forskuddsskatt person (2015)	99,64	99,0	0,64	Gul: Resultat < 98 %
Forskuddstrekk (2015)	99,60	100,0	-0,40	Restanse på forskuddstrekk skyldes selskap som er konkurs og hvor boet ennå ikke er slettet.
Arbeidsgiveravgift (2015)	98,77	99,90	-1,13	Restanse på arbeidsgiveravgift skyldes selskap som er konkurs og boet ennå ikke er slettet.
Restskatt (2014) Upersonlige	95,72	99,0	-3,28	Restanse på restskatt skyldes selskap som er konkurs og hvor boet ennå ikke er slettet.
Forskuddsskatt (2015) Upersonlige	99,90	99,9	0,00	Gul: Resultat < 99,7 %
6.2 b) Innfordret Restskatt Person, av sum krav til innfordring siste år (inntektsåret 2014)	83,86	70,0	13,86	Gul: Resultat < 65 %

3.2.2 Vurdering av sammenheng mellom aktivitet og resultat

Skatteartene merket med grønt viser at innfordringsresultatene er innenfor innfordringskravene. Skatteartene merket med gult ligger under innfordringskravene, og disse er kommentert.

3.3 Særnamskompetanse

Skatteoppkrever har særnamskompetanse. Dette har bidratt til mer effektiv saksbehandling og raskere avgjørelser i enkelt saker.

4. Arbeidsgiverkontroll

4.1 Organisering av arbeidsgiverkontrollen

Arbeidsgiverkontrollene har vært utført på eget kontor.

4.2 Planlagte og gjennomførte kontroller

Antall planlagte kontroller for 2016: 19

Som utgjør: 5 % av totalt antall leverandører av LTO i kommunen.

Antall gjennomførte kontroller i 2016: 12

Som utgjør: 3,1 % av totalt antall leverandører av LTO i kommunen.

Antall gjennomførte kontroller i 2015: 19

4.3 Resultater fra arbeidsgiverkontrollen

Endringsforslag i inntektsgrunnlag innsendt skattnord utgjør 1.3 mil kr.

4.4 Vurdering av arbeidsgiverkontrollen

Kvaliteten på kontrollen er god. Resultatene jfr. innberettet endringsforslag ses på som god. Sykefravær er grunnen til at 7 planlagte kontroller ikke er gjennomført.

4.5 Samarbeid med andre kontrollaktører

Det har vært gjennomført en samarbeidskontrollaksjon hvor Politiets utenlandsavdeling, skattnord, Nav og skatteoppkrever var aktører.

4.6 Gjennomførte informasjonstiltak

Det har vært avholdt informasjonsmøte for nyetablerere.

Sted/dato: Kirkenes 19/1 - 2017

Skatteoppkreverens signatur

Vedlegg: Årsregnskapet for 2016 - signert av skatteoppkreveren.
Forklaring til årsregnskapet.

Årsregnskap for Sør-Varanger Kommune for regnskapåret 2016. Avlagt etter kontantprinsippet.

		Valgt år	Forrige år	Endringer 2016-2015
1	Likvider	85 420 603,24	91 554 563,81	-6 133 960,57
	Skyldig skattekreditorene	-3 291 156,37	-7 933 476,33	4 642 319,96
	Skyldig andre	18 350,91	-108 308,09	126 659,00
	Innestående margin	-82 147 792,00	-83 512 775,00	1 364 983,00
	Udisponert resultat	-5,78	-4,39	-1,39
Sum		0,00	0,00	0,00
2	Arbeidsgiveravgift	-55 533 274,39	-61 379 926,02	5 846 651,63
	Kildeskatt mv - 100% stat	-36 622,00	-162 975,00	126 353,00
	Personlige skatteytere	-737 500 557,95	-742 073 420,29	4 572 862,34
	Tvangsmulkt	-14 451,00		-14 451,00
	Upersonlige skatteytere	-59 719 090,26	-40 095 418,53	-19 623 671,73
	Renter	-933 720,40	-752 090,16	-181 630,24
	Innfordring	169 809,84	-20 674,85	190 484,69
Sum		-853 567 906,16	-844 484 504,85	-9 083 401,31
3	Fordelt til Folketrygden - arbeidsgiveravgift	55 533 273,00	61 379 926,00	-5 846 653,00
	Fordelt til Folketrygden - medlemsavgift	261 636 938,00	257 102 057,00	4 534 881,00
	Fordelt til Fylkeskommunen	55 441 149,00	55 038 370,00	402 779,00
	Fordelt til kommunen	252 065 923,77	244 836 811,83	7 229 111,94
	Fordelt til Staten	228 890 621,00	226 128 428,00	2 762 193,00
	Krav som er ufordelt	1,39	0,02	1,37
	Videresending plassering mellom kommuner	0,00	-1 088,00	1 088,00
Sum		853 567 906,16	844 484 504,85	9 083 401,31
Sum totalt		0,00	0,00	0,00

Kirkenes 19/1-2017

Forklaring til årsregnskapet

Skatteregnskapet er avlagt etter kontantprinsippet. Skatteregnskapet viser skatter og avgifter mv som er innbetalt i løpet av regnskapsåret.

Innbetalte skatter og avgifter mv er fordelt til kommunen, fylkeskommunen, folketrygden og staten (skattekreditorene), etter gjeldende fordelingstall.

Sumlinjene i årsregnskapet

- **Likvider**
  Likvidene i skatteregnskapet består av bankbeholdning for skatt og eventuelt kontantbeholdning.

- **Skyldig skattekreditorene**
  Fordelingsoppgjøret til skattekreditorene for desember, står som gjeld i balansen pr. 31.12. Skatteoppkreveren skal utbetale fordelingsoppgjøret til skattekreditorene senest 10. januar.

  Dersom dette er et positivt beløp, har skatteoppkreveren en fordring på skattekreditorene. Skattekreditorene skal innbetale dette beløpet til skatteoppkreveren senest 20. januar.

- **Skyldig andre**
  Dette beløpet består av uidentifiserte og uplasserte innbetalinger, som ikke er fordelt til skattekreditorene.

- **Udisponert resultat**
  Dette skal være et lite beløp som skyldes øreavrunding i skatteregnskapssystemet.

- **Innbetalte skatter og avgifter, Renter, Innfordring**
  Dette beløpet er innbetalt arbeidsgiveravgift, forskuddstrekk fratrukket marginavsetning, forskuddsskatt for personlige og upersonlige skattytere, restskatt og overskytende forskudd for personlige og upersonlige skattytere, kildeskatt, samt renter og gebyrer.

- **Fordelt til skattekreditorene**
  Dette er innbetalte skatter og avgifter, renter og gebyrer som er fordelt til skattekreditorene.

- **Krav som er ufordelt**
  Dette skal være et lite beløp som skyldes øreavrunding i skatteregnskapssystemet.

Skatteoppkreveren i Sør-Varanger
Postboks 406
9915 KIRKENES

Sør-Varanger kommune
Postboks 406
9915 KIRKENES

Unntatt offentlighet (offl. § 13, sktbl § 3-2)
Dato 31.01.2017
Org.nr.
Deres ref.
Kontakt John Midtgård (78 97 75 51)

NOTAT TIL ÅRSRAPPORT FRA SKATTEOPPKREVEREN

Skatteregnskapet
Skatteregnskapet er avlagt etter kontantprinsippet og viser skatter og avgifter mv som er innbetalt i 2016. Utlignede skatter og avgifter som ikke er betalt vises i årsrapporten under punkt 3.1 Restanseutviklingen, og forklares under punkt 3.1.2 Kommentarer til restansesituasjonen og utviklingen i restanser.

Totale inntekter - Inntekter fordelt kommunen
Årsrapportens punkt 1.3.1 Totale skatteinntekter for 2016 utgjør kr 853.5 mil. En økning på 9 mil kr fra 2015. Fordelte skatteinntekter til kommunen er på 252 mil kr og har øket med kr 7.2 mil fra 2015.

Forskuddsskatt
Hvem pålegges denne skatt, hva er grunnlaget, og hvem fordels skatten til.
Personlige skattepliktige er i hovedsak ansatte i arbeidsforhold, pensjonister, og personer som driver egen næring. Disse betaler forskuddsskatt mens inntekten opptjenes. Ved lønnsutbetalinger trekker arbeidsgiver forskuddstrekk av lønnen i henhold til utstedt skattekort. Egne næringsdrivende og skatteytere med kapitalinntekter betaler utskrevet forskuddsskatt. Grunnlaget for utskrevet forskuddsskatt er inntekt og formues opplysninger gitt av skatteyter, eller opplysninger gitt ved siste ligning. Forskuddsskatten avregnes ved ligningsoppgjøret som restskatt eller som tilgodebeløp som utbetales skatteyter.

Innfordringens effektivitet – Årsrapport 3.2
Skattearter merket med grønt viser at resultatkrav er innfridd. Skattearter merket med gult viser kravoppnåelse under resultatkrav. Skattearter hvor krav ikke er innfridd er hovedsakelig krav tilhørende konkursselskap som er under bobehandling, hvor booppgjør ikke er avsluttet.

Upersonlige skatteytere - Arbeidsgiveravgift
Inntekter fra upersonlige skatteytere er økt med 19.6 mil kr. Arbeidsgiveravgiften er redusert med 5.8 mil kr. Den økte inntekt kan skyldes at selskap er over etableringsfase, har høyere omsetning, større aktivitet – med påfølgende forbedret resultat. Resultatforbedring har funnet sted selv om skattesatsen for upersonlige er redusert fra 27 til 25 pst fra 2015 til 2016. Den reduserte arbeidsgiveravgift sammenlignet med 2015 skyldes en lavere arbeidsaktivitet i områder hvor arbeidsgiveravgift betales.

Tvangsmulkt
Det er innført ny skatteart fra og med 2016. Når arbeidsgiver ikke leverer A-melding utsteder skatteetaten tvangsmulkt. Skatteoppkrever innfordrer mulkten som for 2016 utgjorde kr 14.451.

Innfordring
Innfordringskonto inneholder hovedsakelig gebyrinntekter som følge av innfordringsarbeide og gebyrkostnader til konkursbo behandling. Gebyr inntektene overføres ufordelt til kommunen og var på 153.145 kr i 2016. Gebyrkostnader ved konkursbo behandling var på kr 144.835 og disse belastes skatteregnskapet. Ved belastning av skatteregnskapet fordeles kostnaden mellom skattekreditorene; kommunen, fylkeskommunen og staten. Avstemming av kontoen gir en nettoutgift på kr 169.809.

Restanseutviklingen - Årsrapport punkt 3.1
Samlede skatterestanser presenteres og kommenteres under punkt 3.1.1 og 3.1.2. Samlede restanser har økt med kr 246.634 iberegnet endring i restanse «diverse krav». Total restanse er på kr 74.7 mil. Når en korrigerer med restanse tilhørende selskap som er konkurs, vil restansen utgjøre 20.5 mil kr. En forutsetter ved denne korrigering at konkursbobehandling ikke resulterer i dividendeutbetaling av betydning, og en forutsetter at krav blir avskrevet på ordinært vis etter sletting av selskap.

Restansen på forskuddstrekket har økt med 4.2 mil til 8.3 mil kr i 2016. Restansen vil utgjøre kr 713.577 etter korrigering av restanse tilhørende selskap som er konkurs.

Vurdering av skatteinngangen - Årsrapporten punkt 1.3
Skatteinntekten punkt 1.3.1 «Personlige skatteytere» har andre benevnelser sammenlignet med krav, Restanseutviklingen punkt 3.1. Restansen «Forskuddsskatt person» og «Forskuddstrekk». Begge skattearter har sitt utspring fra personlige skatteytere. Ved en analyse av skatt fra personlige skatteytere, må vi se hvordan skatteartene griper inne i hverandre. Som eksempel vet vi at utskrevet forskuddsskatt og betaling av denne, samt størrelsen på foretatt forskuddstrekk, medvirker til om det ved ligningsavregningen blir tilgodeskatt eller restskatt person.
Inntekten fra personlige skattytere er på 737.5 mil kr som er en nedgang på kr 4.5 mil sammenlignet med 2015. Dette selv om kommuneskatten har økt med 0,45 pst fra 11,35 pst i 2015 til 11,80 pst i 2016. Nedgang i samlet personlig skatt kompenseres dels for kommunen ved at fordelt inntekt til kommunen er økt fra 29 pst i 2015 til 29,43 pst i 2016.

Inntektsutviklingen i Sør-Varanger kommune er positiv. Samlede inntekter har økt med 9 mil kr og fordelte skatteinntekter til kommunen har økt med kr 7.2 mil, som er 1.3 mil mer en budsjettert. Inntektsoverføringer fra staten til kommunen bygger på beregninger hvor flere forhold er avgjørende. Som eksempel nevnes: kommunens innbyggerantall, befolkningens alderssammensetning, samlet utgiftsbehov, næringssammensetning, samlede skatteinntekter, med flere. Videre ser en at overførsel av skatteutjevningsmidler til kommunen avgjøres av kommunens inntektsnivå sammenlignet med øvrige kommuner.
Uansett størrelse på inntektsoverføringer fra stat til kommune, ser en at «det viktige er å ha mange hender i arbeide, derav stabil skatteinngang fra personlige skatteytere».....

Arbeidsgiverkontrollen - årsrapport punkt 4
Kvaliteten på arbeidsgiverkontrollen er god. Endringsforslag er innsendt skattnord med 1.3 mil kr. God arbeidsgiverkontroll bidrar til korrekt innberetning fra arbeidsgivere og riktig skattegrunnlag.

John Midtgård
Skatteoppkrever

SØR-VARANGER KOMMUNE
Boks 406, 9915 Kirkenes
Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12
E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no
www.svk.no

SAKSFRAMLEGG
Sak til politisk behandling

Saksbehandler: Kjerstin Møllebakken Enhetsleder: Kjerstin Møllebakken, tlf.	Dato: 19.01.2017
Arkivsak: <arkivsaksnr>	
Saksordfører: Mikkola, Anders	

Utvalg	Saksnummer	Dato
Kommunestyret	031/17	22.03.2017
Utvalg for levekår	011/17	13.03.2017

OVERSIKTSBILDE HELSETILSTAND OG PÅVIRKNINGSFAKTORER

Vedlagte dokumenter:
Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer 2016
Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer 2016.Kortversjon.

Kort sammendrag:

Å fremme befolkningens helse, skaper mer velferd og livskvalitet for den enkelte og for kommunen som helhet. I tillegg er befolkningens helse av samfunnets viktigste ressurser. God oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer er en forutsetning for å beskrive folkehelseutfordringer og ressurser, og nødvendig for å kunne planlegge og gjennomføre tiltak. Oversikten skal være grunnlag for beslutninger i folkehelsearbeidet som utøves «fra dag til dag» og skal også utgjøre grunnlaget for beslutninger i forbindelse med langsiktig planlegging av folkehelsearbeidet, knyttet opp mot prosessene i plan- og bygningsloven. Folkehelseloven med forskrift stiller krav til kommuners og fylkeskommuners oversikt. Det er et krav at oversikten skal inngå som grunnlag for planstrategien, og ved fastsetting av mål og strategier. Videre skal kommunen i sitt arbeid med kommuneplaner og andre strategiske dokumenter, fastsette overordnede mål og strategier for folkehelsearbeidet som er egnet til å møte de utfordringer kommunen står overfor med utgangspunkt i oversiktsbildet.

Med oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer menes oversikt over helse på befolkningsnivå og de positive og negative faktorer som kan virke inn på befolkningen og grupper i området. Med helsetilstand menes befolkningens helse målt ved ulike indikatorer,

for eksempel risikofaktorer, forebyggbare sykdommer, trivsels og mestringsressurser eller mer indirekte mål som sykefravær o.l.

Faktiske opplysninger:
Kommunen skal lage en samlet og skriftlig oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer hvert 4. år, der hovedutfordringer er årsaks- og konsekvensvurdert. Dokumentet skal foreligge når arbeidet med planstrategien starter opp. Kommunen skal i tillegg ha løpende oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i mellomperiodene.

Dette oversiktsdokumentet er Sør-Varanger kommunes første samlede dokument og kunnskapsgrunnlag for langsiktig planlegging og valg av innsatsområder i folkehelsearbeidet.

Av den grunn ligger oversiktsdokumentet denne gang ikke som grunnlag for kommunens planstrategi for 2016-2019 slik folkehelseloven §6. krever. Det vedtatte oversiktsbildet vil inngå ved revidering av planstrategien. I periodene mellom planlovgivningens fireårsintervaller vil et løpende oversiktsarbeid fange opp forhold av betydning for det langsiktige folkehelsearbeidet. Det er altså en nær sammenheng mellom løpende oversiktsarbeid og oversiktsdokumentet som skal utarbeides hvert fjerde år.

Sør-Varanger kommunes oversiktsdokument baserer seg på nasjonale og fylkeskommunale statistikker og opplysninger samt rapporteringer fra de kommunale fagenhetene. Ungdata undersøkelsene på 8.,9., og 10. klassetrinn som ble gjennomført for første gang i Sør-Varanger i 2016, har likeså gitt oss viktig kunnskap. Det er på bakgrunn av oversiktsbildet foretatt en vurdering av hva som er de viktigste folkehelseutfordringene for Sør-Varanger kommune å ta tak i for kommende planperiode.

Kommuneplanens hovedmål:
Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12.000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Hovedmålet vil være retningsgivende for de politiske og administrative prioriteringer i hele den kommunale organisasjon i planperioden. Ut fra dette, skal det gjøres vurderinger i forhold til følgende satsingsområder:

<u>Næringsutvikling:</u>

<u>Infrastruktur:</u>

<u>Barn og ungdom:</u>
<u>Oversiktsbildet er særdeles viktig i forhold til barn og unge, deres helse, oppvekst og livsgrunnlag. Barn og unge er ett av Sør-Varanger kommunes særskilt prioriterte områder og i tråd med kommuneplanens samfunnsdel.</u>

<u>Folkehelse:</u>
Oversiktsbildet er svært viktig i en folkehelsesammenheng og gir oss et bakgrunnsbilde og

en oversikt over befolkningen og de faktorer, positivt og negativt, som påvirker kommunebefolkningens helse.

Kompetansebygging**:**

Økonomi:
Kjennskap til utfordringsbilde og påvirkningsfaktorer i befolkningen gir god oversikt som bidrar til at riktige prioriteringer vil kunne bli tatt og forebyggende tiltak iverksatt.

Universell utforming, jfr bestemmelser i plan og bygningslov:

Alternative løsninger:

Alternativ til innstilling:

Forslag til innstilling:
Kommunestyret vedtar vedlagte oversiktsdokumentet «Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer» datert 19.01.17. Jfr. Folkehelseloven §5.

Nina Bordi Øvergaard
rådmann

- Dette dokumentet er godkjent elektronisk i Sør-Varanger kommune og har derfor ingen signatur. -

SØR-VARANGER KOMMUNE

Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer

Sør-Varanger kommune 2016

Vedtatt i kommunestyre xxxx

Innhold

1.Bakgrunn og lovgrunnlag **3**

2. Sammendrag **3**

3. Informasjon om kilder og statistikk **4**

4. De viktigste folkehelseutfordringene i Sør-Varanger kommune **5**

5. Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer **6**

5.1. Befolkningssammensetning **7**

5.1.1. Innbyggere 7

5.1.2. Framskrevet befolkning og alderssammensetning 8

5.1.3. Utsatte grupper 10

5.2. Oppvekst og levekår **13**

5.2.1. Inntekt, økonomi 13

5.2.2. Arbeidsforhold 14

5.2.3. Andre arbeidsrelaterte forhold 16

5.2.4. Boligforhold 17

5.2.5. Barnehage 18

5.2.6. Grunnskole 21

5.2.7. Utdanning 25

5.3. Sosiale ulikheter i helse **29**

5.3.1. Integrering 29

5.3.2. Levealder etter utdanningsnivå 32

5.4. Levevaner **32**

5.4.1. Fysisk aktivitet 32

5.4.2. Stillesitting 35

5.4.3. Kosthold 36

5.4.4. Overvekt og fedme 36

5.4.5. Tobakk 38

5.4.6. Alkohol og andre rusmidler 40

5.5. Miljøfaktorer **42**

5.5.1. Sosiale miljøfaktorer 42

5.5.2. Friluftsliv og naturkontakt 46
4.5.3. Luftkvalitet og svevestøv 47
5.5.4. Støy og støv 47
5.5.5. Andre miljøfaktorer 47
5.6. Helsetilstand 48
5.6.1. Forventet levealder 49
5.6.2. Psykisk helse 49
5.6.3. Diabetes type 2 53
5.6.4. Hjerte-karsykdom 53
5.6.5. KOLS/lungesykdom 54
5.6.6 Kreft 55
5.6.7. Muskel og skjelett 56
5.7. Skader og ulykker 56
5.7.1. Trafikksikkerhet i Sør-Varanger kommune 58
6. De viktigste folkehelseutfordringene i Sør-Varanger kommune 59
6. Kilder 63

1. Bakgrunn og lovgrunnlag

Valg av satsingsområder, strategier og tiltak knyttet til det systematiske folkehelsearbeidet må være basert på kunnskap om helsetilstand, påvirkningsfaktorer og de folkehelseutfordringer kommunen står overfor. Kommunens plikt til å ha oversikt over helsetilstand og faktorer som kan påvirke befolkningens helse er todelt og hjemlet i Lov av 24. juni 2011 om folkehelsearbeid. Forskrift av 28. juni 2012 om oversikt over folkehelsen regulerer nærmere oversiktsarbeidet etter folkehelselovens § 5. Kommunen skal:

1. Ha løpende oversikt over helsetilstand og faktorer som kan bidra positivt eller negativt på befolkningens helse. Det løpende oversiktsarbeidet skal danne grunnlag for arbeidet med den samlede oversikten som skal utarbeides med 4-års intervaller.

2. Lage en samlet og skriftlig oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer hvert 4. år, der hovedutfordringer er årsaks- og konsekvensvurdert. Dokumentet skal foreligge når arbeidet med planstrategien starter opp.

Dette oversiktsdokumentet er Sør-Varanger kommunes første samlede dokument og kunnskapsgrunnlag for langsiktig planlegging og valg av innsatsområder i folkehelsearbeidet. Av den grunn ligger oversiktsdokumentet denne gang ikke som grunnlag for kommunens planstrategi for 2016-2019 slik folkehelseloven §6. krever. Det vedtatte oversiktsbildet vil inngå ved revidering av planstrategien. I periodene mellom planlovgivningens fireårsintervaller vil et løpende oversiktsarbeid fange opp forhold av betydning for det langsiktige folkehelsearbeidet. Det er altså en nær sammenheng mellom løpende oversiktsarbeid og oversiktsdokumentet som skal utarbeides hvert fjerde år.
Sør-Varanger kommunes oversiktsdokument baserer seg på statlige og fylkeskommunale statistikker og opplysninger samt at det er innhentet kunnskaper ikke bare fra helse og omsorgssektoren men også fra andre kommunale fagenheter.
Det er på bakgrunn av oversiktsbildet foretatt en vurdering av hva som er de viktigste folkehelseutfordringene for Sør-Varanger kommune å ta tak i for kommende planperiode.

2. Sammendrag

Sør-Varanger kommune har iverksatt mange viktige prosjekter, strategier og tiltak for å møte folkehelseutfordringer som kommunen står overfor. Men selv om kommunen er kommet langt og det er stor aktivitet i alle sektorer, er det å definere hvilke utfordringer kommunen har i et folkehelseøyemed, en viktig oppgave. Dernest å målrettet få satt inn samlede tiltak i flere tjenester med det for øyet å redusere negative faktorer som påvirker folkehelsen.

Oversiktsbildet på helsetilstand og påvirkningsfaktorer skal nettopp gi oss denne oversikten, samt bistå kommunale enheter og politisk ledelse i sine prioriteringer og tiltakskjeder. Gjennom tverrsektoriell innsats og kommunens plansystem skal folkehelselovens mål om å redusere sosiale helseforskjeller omsettes til kommunale styringsdokumenter og forpliktende handling.
Som en rød tråd i alt folkehelsearbeid, skal det å redusere sosiale ulikheter stå sentralt. Sosiale ulikheter i helse er systematiske variasjoner i befolkningens helse som følger utdanning, yrke og inntekt. For hvert steg man beveger seg oppover den sosioøkonomiske stigen, jo bedre levevaner og helse, og jo høyere levealder. Sosiale ulikheter i helse er både et rettferdighetsproblem og et folkehelseproblem, og kommunene har en lovfestet plikt til å påvirke denne utviklingen med de virkemidler kommunen er tillagt.

Årsakene til sosiale ulikheter i helse er sammensatte og det finnes ingen entydige svar på hvordan denne utfordringen skal møtes. Men kommunene har gjennom sine tjenester store muligheter til å påvirke utviklingen i positiv retning.

Et annet sentralt moment i folkehelseabeidet er medvirkning. Medvirkning betegnes som et bærende prinsipp i folkehelsearbeidet både når det gjelder medvirkning fra befolkningen i folkehelsearbeidet, i planprosesser og i ulike aktiviteter og tiltak.

Mange har vært medvirkende i arbeidet med oversiktsdokumentet;; ressursgruppen for folkehelse, de enkelte fagenhetene i kommunen, nasjonale statistikker og lokale og fylkeskommunale rapporteringer.

3. Informasjon om kilder og statistikk

Folkehelseloven angir noen bestemte kilder til kunnskap som skal benyttes i oversikten:

a) Opplysninger som statlige helsemyndigheter og fylkeskommunen gjør tilgjengelig.

b) Kunnskap fra de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

c) Kunnskap om faktorer og utviklingstrekk i miljø og samfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse.

Nasjonalt folkehelseinstitutt (FHI) sender årlig ut folkehelseprofiler til alle kommunene som skal inngå som en del av den lovpålagte oversikten. I tillegg er Kommunehelsa statistikkbank en viktig kilde til oversiktsarbeidet.

I tillegg til nevnte kilder er det gjennom møtevirksomhet og via fagenhetenes folkehelserapportering innhentet erfaringsbasert kunnskap fra kommunens helse- og omsorgstjenester, fra kultursektoren, foretaket Barentshallene, skoler, barnehager, teknisk drift, havnevesen og kommuneplanens samfunnsdel. Samlet sett har kommunen en omfattende kunnskap om barn, familier, oppvekstforhold og nærmiljø, og om fysiske miljøfaktorer som arealdisponering, infrastruktur og bebyggelse.

Også utenom kommunal forvaltning finnes viktige kilder til kunnskap, for eksempel frivillige organisasjoner og institusjoner som sykehus, politi, lokalt mattilsyn og næringsliv. Både offentlige og private organisasjoner og institusjoner er ikke bare viktige kilder til kunnskap, men også viktige medaktører på tiltakssiden.

Statistikk og helseoversikter kan ha stor nytteverdi i folkehelsearbeidet, men det er viktig å være oppmerksom på utfordringer knyttet til bruk og tolkning av statistikk. Opplysninger fra statlige helsemyndigheter sier ikke noe konkret om landsgjennomsnittet, og det er heller ikke definert konkrete nasjonale mål for ønsket nivå på helseutfall knyttet til forebyggbare sykdommer eller påvirkningsfaktorer. På noen områder har landet som helhet store utfordringer og negativ utvikling. Det understrekes at selv om Sør-Varanger kommune ligger bedre an enn landsgjennomsnittet på et område, kan det likevel innebære en viktig folkehelseutfordring for kommunen fordi landnivået ikke nødvendigvis representerer et ønsket nivå. Det er også viktig å være oppmerksom på at statlige helsemyndigheter av og til bruker statistikk som viser gjennomsnitt over flere år. Videre mangler det i stor grad statistikk som gjør at kommunen klarer å ivareta følge-med-ansvaret når det gjelder det nasjonale målet om å redusere sosiale ulikheter i helse. Ofte mangler det bakgrunnsvariabler som utdanningsnivå/foreldrenes utdanningsnivå eller familieøkonomi, og det blir vanskelig å vite om valgte innsatsområder og tiltak i folkehelsearbeidet har effekt. Indikatorer som grunnleggende ferdigheter, deltakelse i ulike aktiviteter og frafall i videregående skoler er eksempel på statistikkområder der det er vanskelig å ivareta følge-med-ansvaret når det gjelder sosiale ulikheter.

4. De viktigste folkehelseutfordringene i Sør-Varanger kommune

Oversikten over helsetilstand og påvirkningsfaktorer skal identifisere de viktigste folkehelseutfordringene i kommunen, herunder samfunnsmedisinske vurderinger av konsekvenser og årsaksforhold. Dette innebærer at kommunen skal vurdere hvilke utfordringer som skal prioriteres i folkehelsearbeidet i kommende planperiode. I henhold til folkehelselovens § 7 er kommunen forpliktet til å iverksette nødvendige og tverrsektorielle tiltak for å møte folkehelseutfordringene.

Sør-Varanger kommune har i dette dokumentet pekt ut 4 hovedutfordringer som bør prioriteres i folkehelsearbeidet i kommende planperiode (utfordringsbildets rekkefølge er ikke prioritert):

1. **Lave skoleprestasjoner i lesing og regning i grunnskolen og frafall i videregående skole.**
   Sør-Varanger kommune har stort frafall i videregående skole og lave lese og regneferdigheter i 5.klasse. Elevenes karakterer fra grunnskolen har stor betydning for gjennomstrømningen i videregående opplæring.

2. **Helse og levevaner**
   Folkehelseprofiler for Sør-Varanger kommune viser at overvekt er et større problem enn hos landet som helhet. Resultater fra Ungdataundersøkelsen 2016 viser at barn og unge i Sør-Varanger har en hverdag preget av for mye stillesitting og er inaktive. Dette gir seg også utslag i livsstilsykdommer over landsgjennomsnittet på diabetes type 2, hjerte karsykdommer og muskel og skjelettlidelser.

3. **Psykisk helse hos barn og unge**
   Resultater fra folkehelseprofiler og Ungdata undersøkelser viser at flere unge enn landet for øvrig sliter med psykiske problemstillinger som ensomhet, press eller deprimert, enn landet for øvrig. Dette gjelder i størst grad jenter.

4. **Høy arbeidsledighet 15-29 år**
   Sør-Varanger kommune har høyere arbeidsledighet (4,1 %) enn resten av landet (2.1%) og fylket som helhet med 3,6 % arbeidsledighet. Den største gruppen av unge arbeidsledige i Sør-Varanger har ofte problemstillinger rundt psykisk helse, rus og mangel på initiativ. For mange ungdommer forblir i denne gruppen for lenge uten hjelpetiltak fordi det er vanskelig å fange de opp, med det resultat at negative helsefaktorer får manifestere seg.

5. Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer

Med oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer menes oversikt over helsen på befolkningsnivå, samt positive og negative faktorer som kan virke inn på helsen til kommunens befolkning.

Oversikten omfatter opplysninger om og vurderinger av befolkningssammensetning, oppvekst- og levekårsforhold, sosiale ulikheter i helse, miljøfaktorer, skader og ulykker, helserelatert atferd og helsetilstand.

Helsetilstand måles med ulike indikatorer, for eksempel forebyggbare sykdommer, trivsel eller mer indirekte mål som sykefravær, trygdeytelser o.l. Positive og negative påvirkningsfaktorer representerer en stor bredde, og er ofte knyttet til samfunnsforhold, levekår og miljø.

Følgende kan trekkes frem som eksempel på positive påvirkningsfaktorer i Sør-Varanger:

- Sør-Varanger er en kommune som preges av vekst, muligheter og positiv utvikling både gjennom økning i reiselivsbedrifter og flere nyetableringer av andre næringer.
- Etablering av Sør-Varanger utvikling med ansvar for omstillingsprosess og mål om 300 nye private arbeidsplasser
- Stor bredde, høy aktivitet og stor dugnadsånd i frivillige lag og organisasjoner
- Tilgang til videregående skole og etablering av Campus Kirkenes / UIT. Etablering av lærerutdanning i 2017 og sykepleierutdanning i 2018
- Nærhet og lett tilgang til natur og friluftsliv, idretts- og aktivitetsanlegg
- Kulturtilbud med stort mangfold og gode muligheter for kulturopplevelser
- Helsefremmende fokus i kommunale tjenester
- Høyt inntektsnivå, over landsgjennomsnittet og høyt i Finnmarkssammenheng

5.1. Befolkningssammensetning

Befolkningens sammensetning og fordeling i forhold til alder, kjønn, befolkningsgrupper og bosetning vil danne grunnlag for planlegging av framtidige tjenestebehov og hvilke hensyn som skal ivaretas. For eksempel vil andelen eldre øke i befolkningen. Dette har betydning for planlegging av framtidige helsetilbud- og omsorgstilbud, men også for øvrige tjenester som skal bidra til at fremtidens eldrebefolkning har god helse. På samme måte vil andelen flyktninger og innvandrere øke, og kommunal kompetanse om tiltak som fremmer helse og bidrar til å utjevne helse mellom ulike befolkningsgrupper er en forutsetning for god integrering.

5.1.1. Innbyggere

Pr. 1. januar 2016 hadde Sør-Varanger kommune 10 227 innbyggere. Innbyggertallet i Sør-Varanger har vært nokså stabilt siste tiårene, med en svak tilvekst de senere årene. Se figur 1.

Figur 1: Fremskrevet folkemengde 1. januar 2016 Sør-Varanger. Kilde: SSB

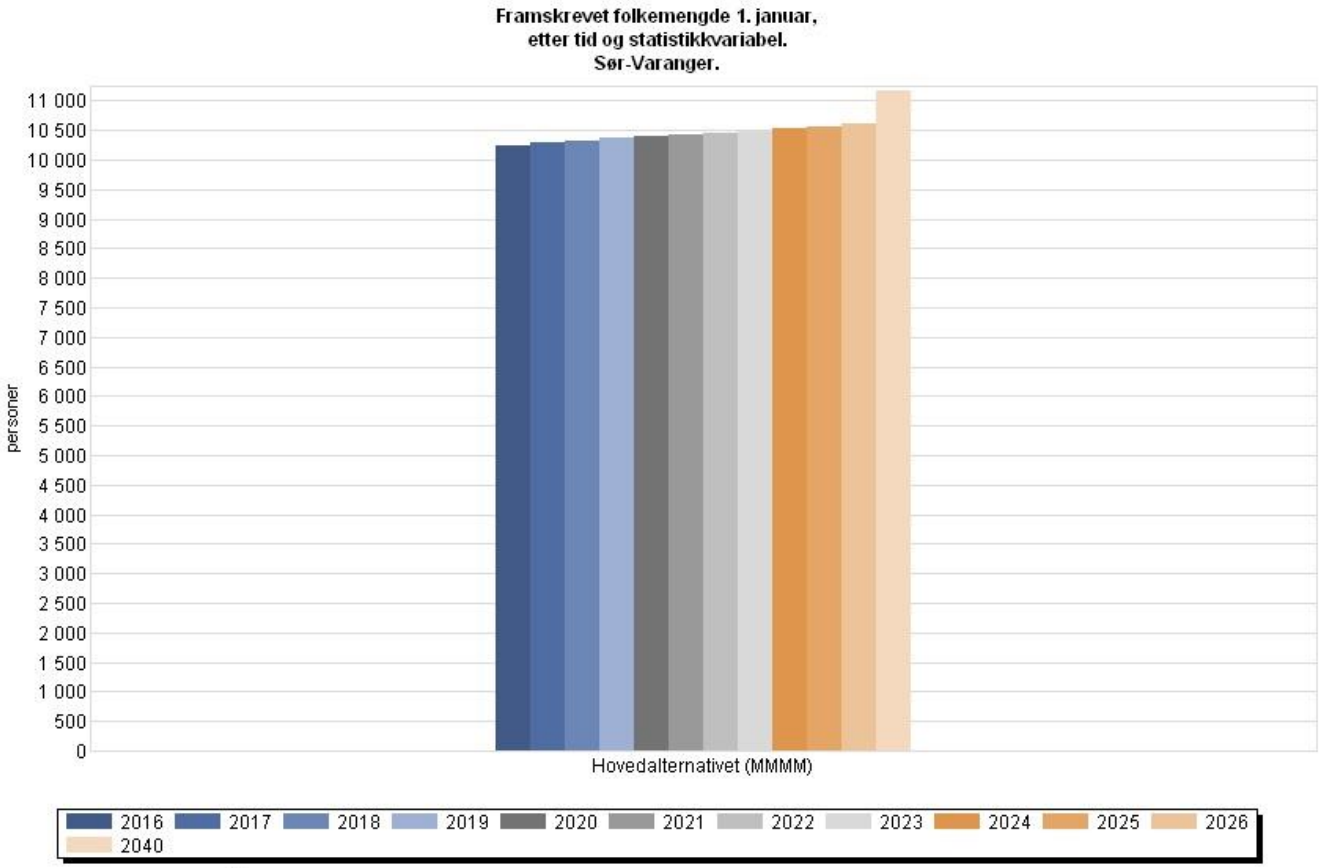

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.1.2. Framskrevet befolkning og alderssammensetning

Befolkningsframskrivinger viser fremtidig utvikling av strukturen i befolkningen. Figur 2 viser befolkningsframskriving for utvalgte år frem til 2040. Sør-Varanger får en nedgang i aldersgruppen 0-64 år frem mot 2040, og en økning i aldersgruppen 65 år og oppover. Sammenlignet med landsgjennomsnittet ligger Sør-Varanger noe høyere i aldersgruppene over 65 år.

Økningen av eldre skjer parallelt med at andelen i yrkesaktiv alder avtar. Nedgang i aldersbæreevnen vil trolig bli en utfordring både når det gjelder personellsituasjonen innen helse- og omsorgssektoren, samt for øvrig verdiskapning og velferdsutvikling. Med at vi lever lenger krever det likevel mer ressurser, selv om vi har god helse. Det brukes stadig mer ressurser på å holde den eldre befolkningen hjemme, noe som krever flere ansatte og større ressursbruk av kommunene på pleie- og omsorgstjenester.

Årstall			2020	2025	2030	2040
Geografi	Alder	Måltall				
hele landet	alle aldre	andel (prosent)	100,00	100,00	100,00	100,00
	0-14 år	andel (prosent)	17,85	17,65	17,53	16,85
	15-24 år	andel (prosent)	12,25	11,81	11,61	11,58
	25-44 år	andel (prosent)	27,19	27,20	26,75	25,32
	45-64 år	andel (prosent)	25,54	24,94	24,48	24,08
	65-74 år	andel (prosent)	9,79	9,65	9,86	10,67
	75-79 år	andel (prosent)	3,22	4,08	3,94	4,29
	80 år+	andel (prosent)	4,16	4,68	5,83	7,20
Sør-Varanger	alle aldre	andel (prosent)	100,00	100,00	100,00	100,00
	0-14 år	andel (prosent)	16,09	16,15	16,27	15,46
	15-24 år	andel (prosent)	13,17	11,91	11,45	11,71
	25-44 år	andel (prosent)	26,50	26,77	26,59	25,14
	45-64 år	andel (prosent)	27,07	26,50	25,55	24,59
	65-74 år	andel (prosent)	9,94	10,17	10,43	11,44
	75-79 år	andel (prosent)	3,22	4,06	4,18	4,53
	80 år+	andel (prosent)	4,01	4,45	5,55	7,12

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2: Framskrevet befolkning etter aldersgrupper. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

Figur 3 viser dagens folkemengde i Sør-Varanger kommune etter alder og kjønn.

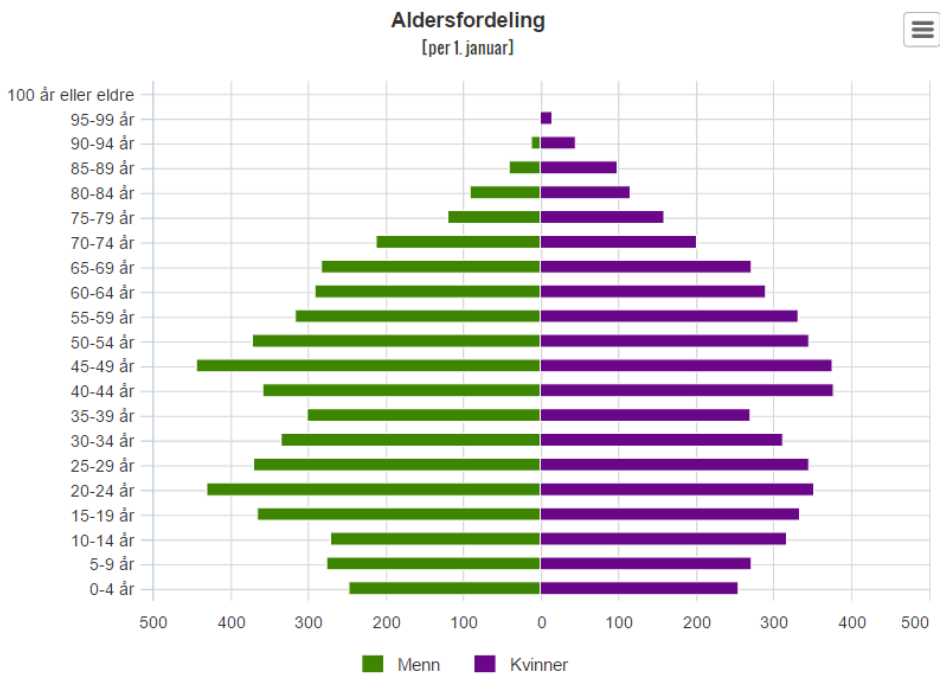

Figur 3: Folkemengde etter alder og kjønn i Sør-Varanger. Kilde: SSB (per 3.kvartal 2016)

5.1.3. Utsatte grupper

Innvandrerbefolkningen

Grupper som flytter fra et land til et annet utgjør ofte en minoritet som skiller seg fra majoritetsbefolkningen både fysisk og kulturelt. Disse gruppene vil kunne møte sosiale og økonomiske utfordringer og vanskeligheter uavhengig av årsakene til migrasjon. Mange mangler kunnskaper og ressurser, språklige og kulturelle koder og annet som den etniske befolkningen tar for gitt. Som følge av dette har enkelte innvandrergrupper lavere sosioøkonomisk status, spesielt de første årene etter ankomst til nytt land. Det gjør dem spesielt sårbare, også når det gjelder helse.

Den viktigste sosiale forklaringsfaktor synes å være manglende arbeid etter ankomst til Norge, og i mindre grad økonomiske problemer. Viktigste psykososiale forklaringsfaktor er manglende integrasjon i det norske samfunnet, opplevelse av diskriminering, blant annet på boligmarkedet, og en generell opplevelse av maktesløshet. Noen innvandrergrupper er generelt lite fysisk aktive (St.meld. nr. 20 Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller).

Figur 4 viser andel personer med to utenlands fødte foreldre og fire utenlands fødte besteforeldre registrert bosatt i Norge per 1. januar, i prosent av befolkningen. Asylsøkere og personer på korttidsopphold i Norge er ikke med. Sammenlignet med landsgjennomsnittet, Finnmark fylke og sammenlignbare kommuner i Finnmark, hadde Sør-Varanger en relativt lav andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre inntil 2016. Samtidig vet vi at andelen innvandrere og flyktninger vil øke i tiden fremover, og det er viktig at kommunen klarer å håndtere integrering på en god måte. God integrering vil bidra til å redusere sosiale forskjeller, som i neste omgang øker de sosiale helseforskjeller.

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Geografi						
hele landet	11,4	12,2	13,1	14,1	14,9	15,6
Finnmark	7,9	8,8	9,8	11,0	12,0	12,8
Vadsø	11,9	13,0	14,2	15,6	17,4	18,2
Hammerfest	10,9	11,9	13,1	14,3	16,2	17,5
Alta	6,1	6,7	7,5	8,4	8,6	8,9
Sør-Varanger	9,7	11,0	11,7	12,6	14,0	14,8

Figur 4: Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre - kjønn samlet, andel. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

Personer med funksjonshemming

Personer med funksjonshemming og/eller utviklingshemming er generelt en utsatt gruppe og kan ha dårligere helse og større utfordringer knyttet til levevaner enn «normalbefolkningen». Men selv om helsemessige gevinster av fysisk aktivitet er overbevisende, så inviterer samfunnet generelt til fysisk inaktivitet og stillesitting. Dagens samfunn krever derfor at fysisk aktivitet er resultat av bevisst handling og egeninnsats.

Personer med funksjonshemming og/eller utviklingshemming finner ofte glede gjennom nettopp å mestre fysisk aktivitet. Dette understreker viktigheten av gode levevaner og mestringsopplevelser for denne gruppen.

Kommunens tjenester for funksjonshemmede har stort fokus på fysisk aktivitet når det gjelder denne gruppen bruker, men utfordringsbildet er at også rutinebeskrivelser for fysisk aktivitet må nedfelles i planverk og bli del av den daglige drift for brukere og miljøarbeidere. Utfordringsbildet er likeledes å til enhver tid ha nok støttekontakter og treningskompiser for denne gruppen. Tjenesten for funksjonshemmede ser at arbeidet med fysisk aktivitet hos denne brukergruppen også dreier seg om å ha fokus på gode holdninger om fysisk aktivitet i personellgruppen.

Kommunen yter ulike tjenester til personer med funksjonshemming og/eller utviklingshemming, og det er viktig at denne typen tjenester har et helsefremmende perspektiv.

Kommunen samarbeider med frivillige lag og foreninger, foreldre og interesseorganisasjoner for å gi denne gruppen et godt og meningsfylt fritidstilbud og har de siste årene utdannet flere treningskompisser i samarbeid med Finnmark idrettskrets. Kommunen har egne aktivitetslokaler, Basen, med ukentlige tilbud av ulike slag for funksjonshemmede. Det satses på aktiviteter der deltagerne får bruke sine evner/ interesser utfra egne forutsetninger og ferdigheter. Dette utløser en mestringsfølelse som har stor nytteverdi for resten av døgnets aktiviteter.

Eneforsørgere

For noen kan det utgjøre en økonomisk belastning å være eneforsørger. Selv om folketrygden i mange tilfeller dekker inntektstap som følge av tap eller fravær av forsørger, viser analyser at eneforsørgere oftere har lavere inntekt enn husholdninger med flere voksne medlemmer.

Sør-Varanger ligger langt over landsgjennomsnittet når det gjelder antall eneforsørgere. Men sammenlignet med Finnmark fylke og andre store kommuner i Finnmark, ligger vi omtrent på samme nivå. Se figur 5.

År		2007-2009	2008-2010	2009-2011	2010-2012	2011-2013	2012-2014
Geografi	Alder						
hele landet	under 45 år	19,0	19,0	18,9	18,5	18,0	17,5
Finnmark	under 45 år	25,1	25,4	25,5	24,9	24,1	23,7
Sør-Varanger	under 45 år	21,1	21,4	22,2	22,1	22,1	22,1

Figur 5: Eneforsørgere - under 45 år, andel. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

Barn av eneforsørgere antas å være en potensielt utsatt gruppe, både økonomisk og sosialt. Tabellen under viser antallet/andelen av barn i alderen 0-17 år med mor eller far som er eneforsørger. Som eneforsørger regnes personer som mottar utvidet barnetrygd.

Figur 6 viser at det i Sør-Varanger er flere barn av eneforsørgere enn landsgjennomsnittet. Men sammenlignet med Finnmark og andre store kommuner i Finnmark, ligger vi omtrent på samme nivå. Statistikken i Sør-Varanger er økende, mens statistikken i Finnmark og landet for øvrig er lik eller svakt synkende.

År	2007-2009	2008-2010	2009-2011	2010-2012	2011-2013	2012-2014
Geografi						
hele landet	15,9	15,9	15,9	15,7	15,5	15,2
Finnmark	20,4	20,7	20,9	20,7	20,4	20,2
Sør-Varanger	17,8	18,1	18,8	18,9	19,0	19,2

Figur 6: Barn av eneforsørgere, andel. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

5.2. Oppvekst og levekår

Oppvekst- og levekårsforhold er viktige påvirkningsfaktorer for helse og livskvalitet i en befolkning. Med oppvekst- og levekårsforhold menes for eksempel økonomiske vilkår, bo- og arbeidsforhold og utdanningsforhold. Levekår kan defineres som tilgang til ulike ressurser og påvirker dermed helseutvikling og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning. Barnehager og skoler er eksempel på viktige arenaer i et oppvekstperspektiv.

5.2.1. Inntekt, økonomi

Inntekt og økonomi er grunnleggende påvirkningsfaktorer for helse, og forskning har vist at det er en sammenheng mellom inntektsnivå og helsetilstand. Lav inntekt øker sannsynligheten for dårlig helse, sykdom og for tidlig død.

Figur 7 viser at andelen personer i husholdninger med lav inntekt er lavere i Sør-Varanger sammenlignet med både landsgjennomsnittet og tall for fylket som helhet. Sør-Varanger kommune kommer altså godt ut.

År	2009	2010	2011	2012	2013
Geografi					
hele landet	8,9	9,0	9,5	10,2	11,0
Finnmark	7,2	6,7	6,9	7,8	8,7
Vadsø	8,1	7,6	8,7	11,0	13,0
Hammerfest	6,3	6,7	5,8	7,1	7,9
Alta	6,6	5,7	6,2	5,8	6,9
Sør-Varanger	3,2	3,8	3,8	5,3	6,4

Figur 7: Lavinntekt, personer i husholdninger med inntekt under 60 % av nasjonal medianinntekt, 2009-2013. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

Likhet i fordelingen av økonomiske ressurser påvirker antakelig andre samfunnsmessige forhold positivt. Man kan anta at stor økonomisk ulikhet i et samfunn kan lede til økt kriminalitet, kulturelle forskjeller og politiske konflikter mellom ulike grupper i samfunnet. Stor inntektsulikhet i en kommune kan være en pekepinn på at det også er store sosiale helseforskjeller i kommunen.

Figur 8 er et bilde på inntektsulikheter i Sør-Varanger sammenlignet med Norge, Finnmark, Alta, Hammerfest og Vadsø. Gini-koeffisienten som vises varierer mellom 0, som vil si at det ikke er inntektsforskjeller, og 1, som vil si at en person eier all inntekt eller formue i kommunen. Dess større denne koeffisienten er, dess større er også inntektsulikhetene.

Selv om Gini-koeffisienten må tolkes med varsomhet, ser vi at tendensen er økende inntektsulikhet.

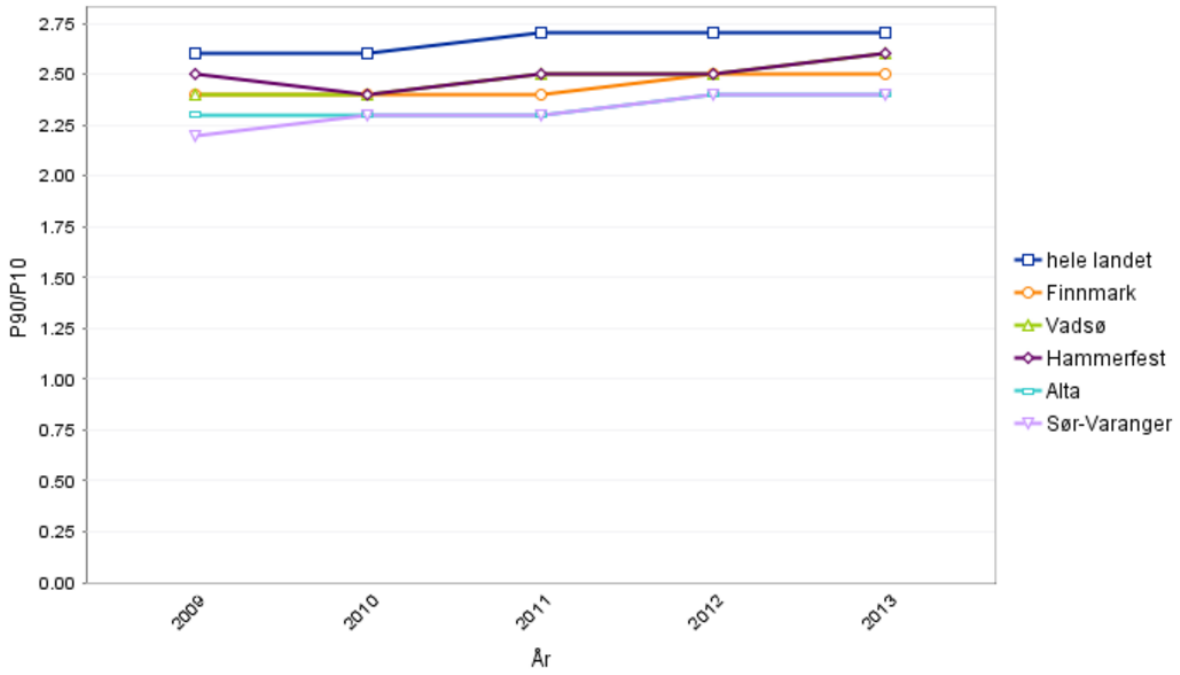

Figur 8: Inntektsulikhet - Gini, 2009-2013. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

5.2.2. Arbeidsforhold

Deltakelse i arbeidslivet er viktig for levekårene i vårt samfunn. Gjennom arbeid får vi brukt våre ressurser, vi inngår i et sosialt fellesskap og vi er i stand til å forsørge oss selv. Det å være i arbeid er altså bra for helsen i seg selv, og arbeidsplassen er en viktig folkehelsearena for å nå den yrkesaktive delen av befolkningen.

I tillegg til god tilgang på arbeidsplasser, godt arbeidsmiljø og et fungerende helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid ved hver arbeidsplass, så vil systematiske tiltak for å fremme gode levevaner være viktige elementer. Når det gjelder arbeidsplassen som helsefremmende arena finnes det lite statistisk materiale på fylkes- og kommunenivå.

Arbeidsledige antas å være en utsatt gruppe og arbeidsledighet kan virke negativt inn på helsetilstanden (FHI). Figur 9 og 10 viser at Sør-Varanger har lavere arbeidsledighet enn landsgjennomsnittet og gjennomsnittet for Finnmark i 2014. I følge NAV Sør-Varanger har det vært relativt lav arbeidsledighet over lang tid i Sør-Varanger, bortsett fra aldersgruppen 15-29 år. Den store andelen arbeidsledighet hos ungdom 19-29 år, kan være forenlig med stor andel frafall i videregående skole og mangel på lærlingearbeidsplasser.

Imidlertid har bildet på arbeidsledighet, totalt sett, endret seg radikalt etter Sydvaranger Gruves konkurs i november 2015.Sommeren 2016 var det registrert 239 helt ledige i Sør-Varanger, de fleste relativt unge og mange småbarnsforeldre. Unge i aldersgruppen under 30 år har høy prioritet i NAV. Det betyr at frafall i videregående opplæring, unge med psykiske helsevansker, vies stor oppmerksomhet i samarbeid med andre berørte instanser.

År	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Geografi						
hele landet	2,4	3,0	2,9	2,5	2,5	2,7
Finnmark	4,1	3,8	3,6	3,4	3,4	3,6
Vadsø	2,8	2,7	3,5	3,0	2,8	2,9
Hammerfest	3,0	3,0	3,3	2,4	2,7	2,8
Alta	4,2	4,1	3,4	3,6	3,3	2,8
Sør-Varanger	2,3	3,2	2,2	2,1	2,1	4,1

Fig.9: Arbeidsledighet 19-24 år, kommunehelsa statistikkbank

Andel yrkesaktive	Arbeidsledighet pr. juli 2016	
2014	Antall	Prosent
70,0 %	239	4,2 %
67,2 %	1 431	3,6 %

10: Andel arbeidsledige juli 2016. Kilde: NAV Kirkenes

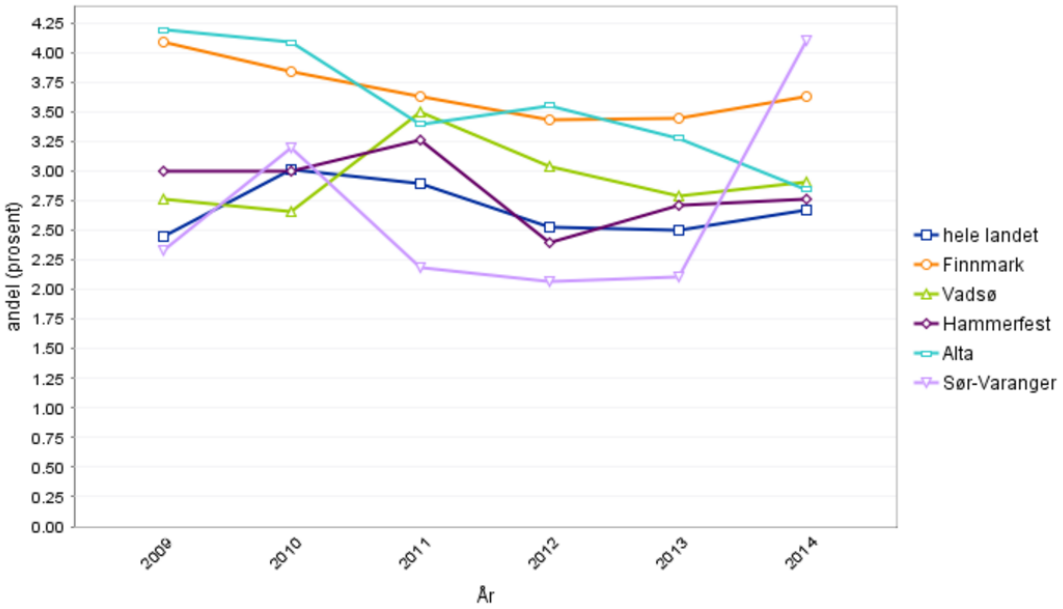

Figur 11: Arbeidsledighet 15-74 år 2009-2014, andel. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

Andel av befolkningen i yrkesaktiv alder bidrar til informasjon om befolkningssammensetning. Figur 12 viser at Sør-Varanger har en noe høyere andel yrkesaktive enn landsgjennomsnittet og Finnmark som helhet.

År	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Geografi						
hele landet	67,0	67,0	67,0	66,9	66,7	66,6
Finnmark	67,2	67,5	67,7	67,7	67,5	67,4
Vadsø	67,4	67,3	67,6	67,6	67,3	67,3
Hammerfest	68,5	69,0	69,0	69,1	68,4	68,0
Alta	66,9	67,1	67,2	67,2	67,3	67,2
Sør-Varanger	67,5	68,0	68,2	68,3	68,2	68,6

Figur 12: Befolkning i yrkesaktiv alder 2011-2016, kjønn samlet 16-66 år. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

5.2.3. Andre arbeidsrelaterte forhold

Omfanget av uføreytelser er en indikator på helsetilstand, men må ses i sammenheng med blant annet utdanningsnivå og arbeidsmarked. I Sør-Varanger er det en høyere andel uføreytelser i aldersgruppen 18-66 år sammenlignet med landet og Finnmark. Samtidig har Sør-Varanger en høyere andel kvinner enn menn som får uføreytelser. Andelen som mottar uføreytelser er vesentlig høyere i aldersgruppen 45-66 år enn i aldersgruppen 18-44 år.

År			2007-2009	2008-2010	2009-2011	2010-2012	2011-2013	2012-2014
Geografi	Alder	Ytelse						
hele landet	18-66 år	samlede uføreytelser	..	..	..	..	14,3	14,1
		varig uførepensjon	9,4	9,2	9,2	9,2	9,2	9,2
		arbeidsavklaringspenger	..	..	..	..	5,3	5,1
Finnmark	18-66 år	samlede uføreytelser	..	..	..	..	17,8	17,3
		varig uførepensjon	12,1	11,9	11,8	11,7	11,6	11,5
		arbeidsavklaringspenger	..	..	..	..	6,3	6,0
Sør-Varanger	18-66 år	samlede uføreytelser	..	..	..	..	19,0	18,1
		varig uførepensjon	14,3	14,0	13,8	13,5	13,4	13,0
		arbeidsavklaringspenger	..	..	..	..	6,0	5,4

Figur 13: Andel uføretrygdede 2007-2014, 18-66 år, kjønn samlet. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

// Sosiale forhold

Ref. SSB Nav	Sosialhjelps-mottakere pr. juni 2015	Nedsatt arbeidsevne pr. des. 2015		Sykefravær - legemeldt	Mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP)	Andel uføre 18 - 68
	% av 20 – 66 år	Antall	Prosent	Pr. 4. kvartal 2014	Andel pr. des. 2015 Antall - prosent	Andel pr. 4. kvartal 2015 ant og %
2030	**4,2 %**	408	7,5 %	5,9 %	313 – 5,8 %	613 – 11,3 %
Fylke	**3,9 %**	3551	9,1 %	9,0 %	2763 – 7,1 %	5420 - 12,1 %

Fig 14: Kilde; NAV Sør-Varanger

Mottakere av sosialhjelp har gjennomsnittlig en mer marginal tilknytning til arbeidsmarkedet, kortere utdanning og lavere bostandard enn befolkningen ellers. Det er også vist at det er langt større innslag av helseproblemer blant sosialhjelpsmottakere, og særlig er det en stor andel med psykiske plager og lidelser.

5.2.4. Boligforhold

Å ha en bolig eller et hjem er en grunnleggende forutsetning for god helse, velferd og samfunnsdeltakelse. Både fysiske forhold som inneklima og utemiljø, sosiale faktorer knyttet til boligstandard, levekår og fattigdom, utgjør faktorer som kan bidra til bedre eller dårligere helse. Også eierforhold og størrelse på bolig, samt boligmiljø og geografi, er viktige faktorer i et folkehelseperspektiv. Samtidig er sammenhengen mellom bolig, boligmiljø og helse et lite utforsket område i Norge.

Selv om de fleste i Norge har et sted å bo, viser rapporten ”Bolig, helse og sosial ulikhet” (Hdir, 2011) at utsatte grupper kan ha utfordringer med å skaffe bolig og at dette er sosialt skjevfordelt. I tillegg har prisveksten i seg selv gjort det vanskelig å etablere seg på boligmarkedet.

Sør-Varanger kommune har over tid hatt et trangt utleiemarked noe som har ført til høye utleiepriser. Imidlertid kan det nå se ut til at det de siste årene er bedre tilgang på utleieleiligheter.

I Sør-Varanger kommune har vi i svært liten grad bostedsløse, bortsett fra enkeltpersoner som tidvis har problemer og kanskje flytter mye rundt. Disse brukerne har ofte omfattende rus- og psykiske helseplager og er kjent av hjelpeapparatet.

Sør-Varanger kommune er i gang med arbeidet med boligpolitisk handlingsplan som vil synliggjøre strategiske oppgaver på området og gjøre kommunen i stand til systematisk og langsiktig planlegging. Kommunalt utfordringsbilde er mangel på kommunale boliger, dårlig samlet oversikt over utleieboliger for vanskeligstilte og oversikt over behov. Mange av de eksisterende boligene trenger i tillegg renovering og oppussing.

Det finnes ikke eget boligkontor i kommunen og utleieboliger for vanskeligstilte styres av 5 forskjellige instanser; Tildelingskontoret for omsorgssaker, flyktningetjenesten, psykisk helsetjeneste og rustjenesten.

Figur 15 viser boliger etter bygningstype og tid.

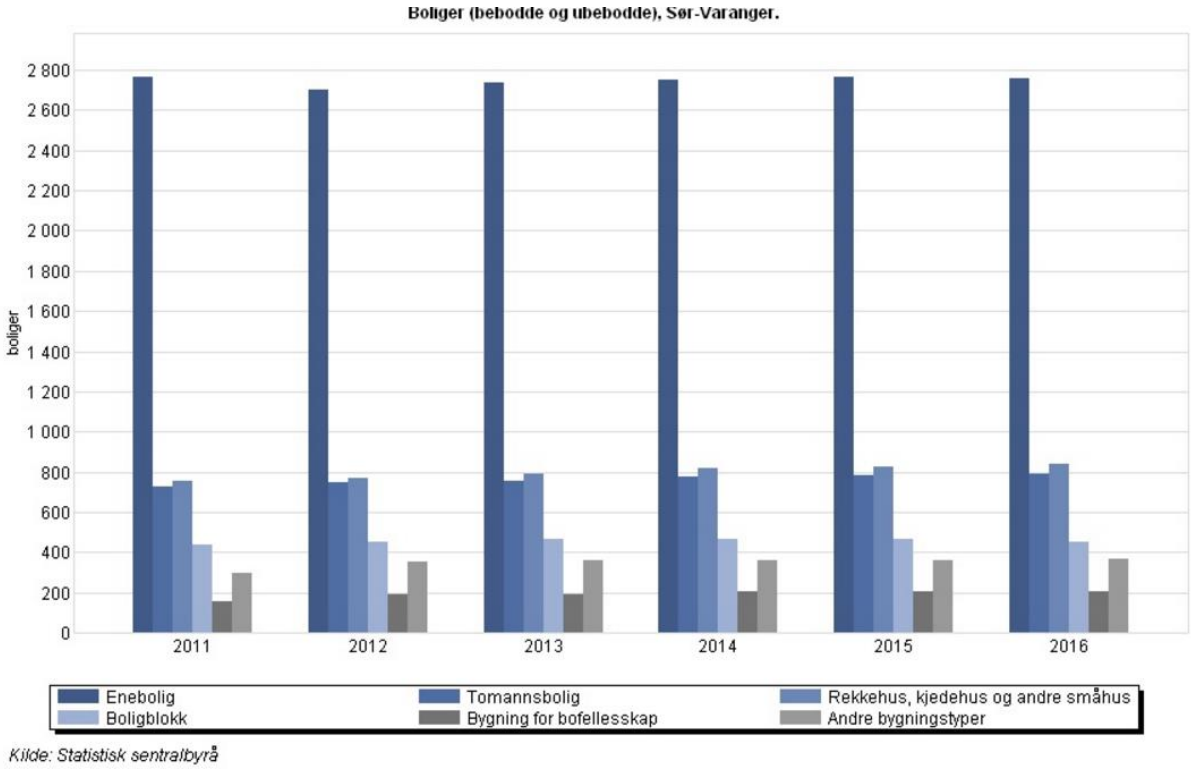

Figur 15: Boliger i Sør-Varanger etter bygningstype og tid, bebodde og ubebodde. Kilde: SSB

5.2.5. Barnehage

I et folkehelseperspektiv er barnehagene en viktig arena for integrering/inkludering, helsefremmende levevaner, språklæring og forberedelse til skolegang. Her møter vi barn i en viktig fase i livet. God kvalitet i barnehager vil blant annet bidra til sosial utjevning gjennom mestring, læring, inkludering og levevaner.

Sør-Varanger kommune er i gang med å utarbeide en helhetlig oppvekstplan for kommunen, 2017 – 2027. Planen skal legge føringer for hvordan vi ønsker at oppvekstilbudet for barn og unge skal være i Sør-Varanger kommune. Planen skal favne vidt på alle måter, og ta for seg oppvekst vilkår for barn og unge fra 0 til 18 år. Planen skal videre ta for seg ulike sider ved oppveksten, helt fra det første møtet på helsestasjonen og til man er ferdig som elev i videregående skole. Dette innbefatter ikke bare de kjernetilbud vi som kommune tilbyr i dag, men en oversikt over og en beskrivelse av alle tilbud og tjenester vi som kommune mener er bra for barn og unges oppvekst.

Planen vil på den ene side kunne være et oppslagsverk for foreldre og andre over hva man kan forvente seg av tilbud og tjenester når man vokser opp i Sør- Varanger kommune. På en annen

side vil planen også gi en nærmere beskrivelse av innholdet i tilbud og tjenester, hvor disse er tilgjengelig og hvilken målgruppe tilbudet retter seg mot. Planen skal også legge føringer for kvaliteten på disse tilbudene, spesielt innen barnehage og skole. Målet må være at de tilbudene vi gir til barn og unge skal ha samme kvalitet uansett hvor man vokser opp. Samlet skal planen gi en oversikt over, og plan for, de tilbud og tjenester vi mener det er riktig å tilby for at barn og unge skal ha en god oppvekst i Sør-Varanger.

Oppvekstplanen blir også et viktig politisk styringsdokument. Her kan man synliggjøre viktige føringer for hvordan man fra politisk nivå ønsker at man skal tilrettelegge tilbud til barn og unge, enten det gjelder barnehage, skole eller andre tjenestetilbud vi gir i Sør-Varanger kommune. Likeledes vil man her også kunne legge føringer for hvilke andre tilbud vi som kommune skal bidra til i forhold til at barn- og unge skal ha gode oppvekstforhold i Sør-Varanger kommune.

Barnehagene i Sør-Varanger er gode på samspill, relasjon og vennskap, foreldresamarbeid og samarbeid barnehage/skole. I et helsefremmende perspektiv er dette viktig og verdifull kompetanse. Barnehagene i Sør-Varanger har som mål å bli enda bedre på kompetanseutnytting.

I Sør-Varanger kommune drives også ”småbarnstreffet”, et gratis barnehagetilbud en dag i uken for barn i alderen 0 – 6 år i følge med en voksen (foreldre/foresatte, dagmamma etc.).

Figur 16: viser at 81,2 % av barn 0-5 år i Sør-Varanger hadde plass i barnehage i 2014. Sør-Varanger kommer godt ut sammenlignet med sammenlignbare kommuner i Finnmark og også på landsbasis. Barnehagedekningen på landsbasis var i 2015 på 76,5 prosent.

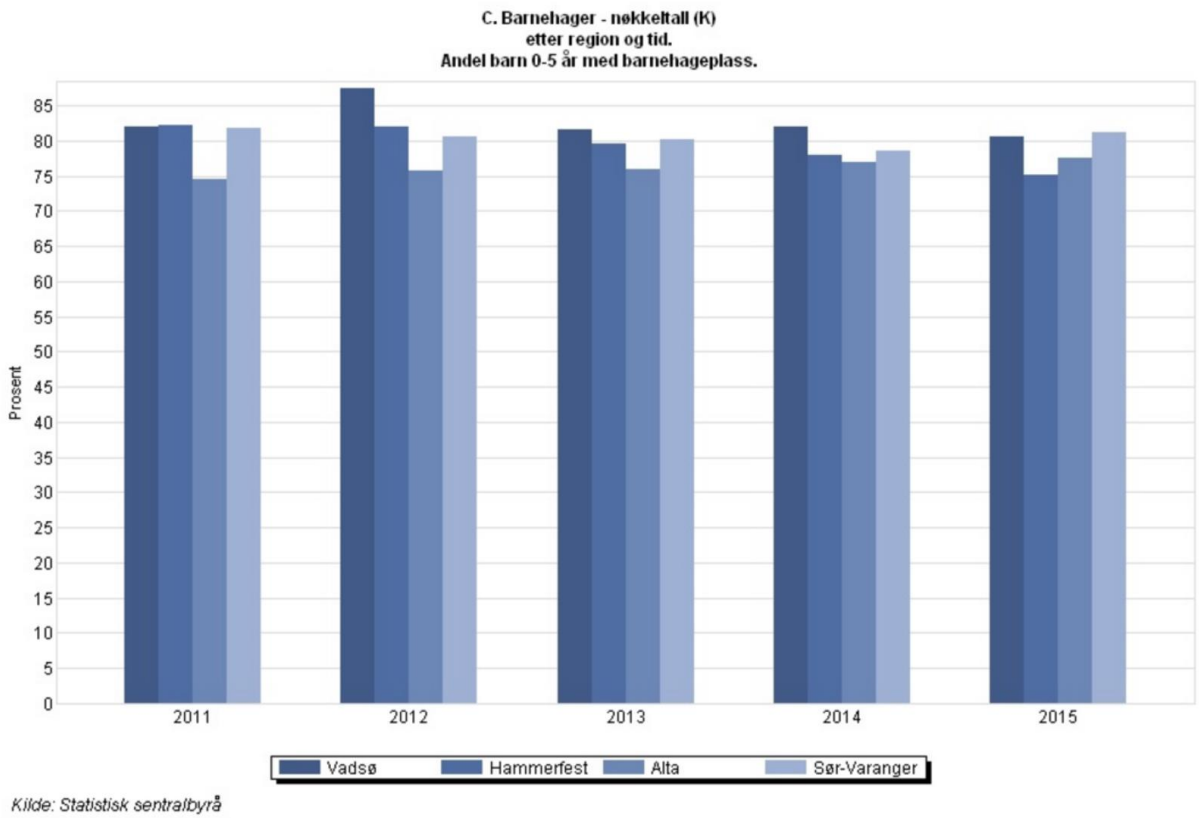

Figur 16: Andel barn 0-5 år med barnehageplass. Kilde: SSB

Figur 17 viser andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1 – 5 år (2011 – 2015). I 2015 var det over 82 % av minoritetsspråklige barn i Sør-Varanger som gikk i barnehagen når de var mellom 1 og 5 år.

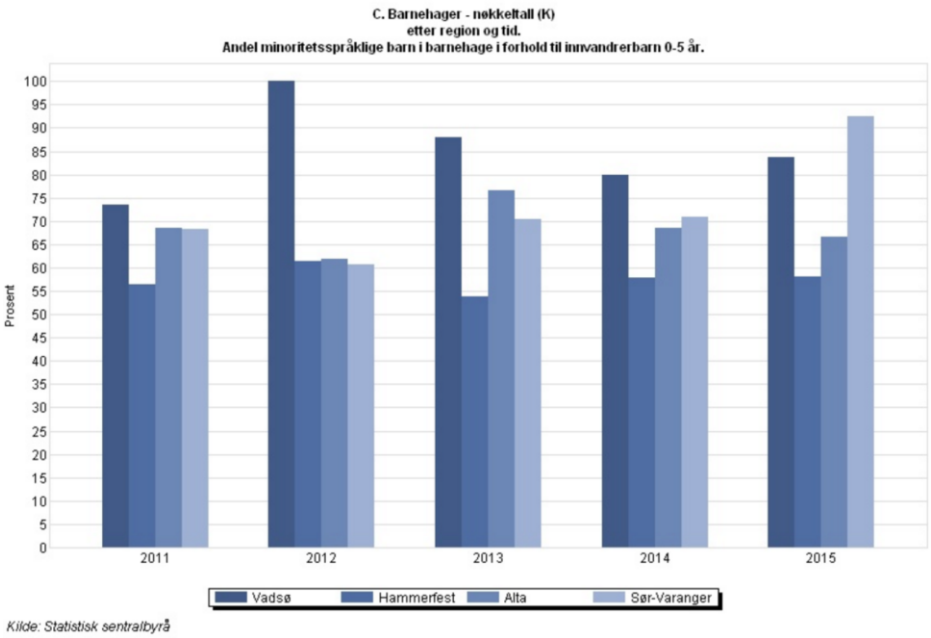

Figur 17: Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år. Kilde: SSB (Minoritetsspråklige barn i barnehage er antall barn med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk).

5.2.6. Grunnskole

Sammen med barnehagen, er grunnskole kanskje den viktigste arenaen i folkehelsearbeidet. Der møter vi hele befolkningen i en viktig fase av livet. Skolen er en arena for utjevning av sosiale ulikheter i helse gjennom integrering/inkludering, læring, mestring og gode levevaner.

Barnets rett til å trives på skolen omhandler i dag mye mer enn faglig mestring. Det er stor enighet i fagfeltet på at en i dag ikke kan skille barnets kognitive fungering og barnets psykiske helse, noe man i større grad gjorde tidligere. Elevens hele liv handler i dag om mestring på mange plan. Selvbildebygging handler om relasjoner, sosialt samspill og anerkjennelse for den en er på ene siden, og faglig mestring på andre siden. I dette spenningsfeltet vil det alltid finnes sårbarhet. Sårbare elever har ofte vansker på mange av de nevnte områder, og det får følger for prestasjonene i skolen. Det er derfor nærliggende å tenke at godt forebyggende arbeid i barnehagen og grunnskolen innen disse områdene, vil bidra til å minske frafall i videregående skole.

Frafall i videregående skole er en stor utfordring i Norge, og årsakene til høye tall er sammensatte. Manglende opplevelse av mestring i grunnskolen kan være en av grunnene. God språkutvikling og mestring fra barnehage og tidlig skolealder vil forplante seg videre i skoleløpet. På samme måte kan mangel på grunnleggende ferdigheter forplante problemer for videre læring gjennom hele skolegangen.

Formålet med nasjonale prøver er å vurdere i hvilken grad skolen lykkes med å utvikle elevenes ferdigheter i lesing, regning og i deler av faget engelsk. I grunnskolene er det 5. og 8.

trinn som gjennomfører nasjonale prøver. 5. trinn har tre mestringsnivåer der mestringsnivå 1 er lavest. 8. trinn har fem mestringsnivåer der mestringsnivå 1 er lavest. Med utgangspunkt i poengsum, fordeles elevene på ulike mestringsnivåer. Poenggrenser er satt ut ifra resultatene på nasjonalt nivå.

Figur 18 viser gjennomsnittsresultater på nasjonale prøver lesing for 5. trinn for Sør-Varanger kommune, sammenlignet med fylket og landet 2013-2014. Sør-Varanger kommer dårligere ut enn landsgjennomsnittet, særlig i lesing.

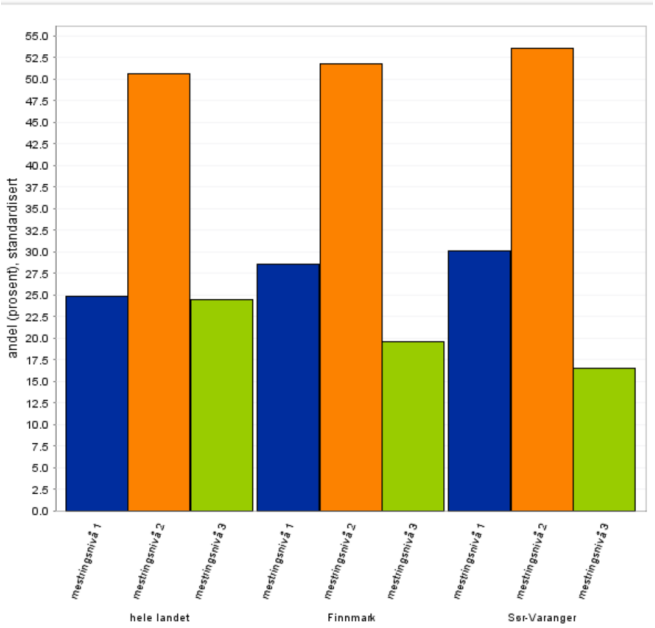

Figur 18: Resultater fra nasjonale prøver lesing 5. trinn Sør-Varanger, 2014-2015. Kilde: FHI, kommunedata

Figur 19 viser gjennomsnittsresultater på nasjonale prøver regning 5. trinn for Sør-Varanger kommune, sammenlignet med fylket og landet 2007/8-2014/15. Her kommer 5.klassene dårligere ut i Sør-Varanger kommune sammenliknet med andre kommuner i KOSTRA gruppe 12 og dårligere enn landet for øvrig.

Skoleår		2007/08-2009/10	2008/09-2010/11	2009/10-2011/12	2010/11-2012/13	2011/12-2013/14	2012/13-2014/15
Geografi	Mestringsnivå						
hele landet	mestringsnivå 3	25,4	25,5	25,6	25,6	25,1	25,2
Finnmark	mestringsnivå 3	19,7	18,8	17,5	17,2	16,7	19,3
Vadsø	mestringsnivå 3	27,3	25,5	24,6	23,5	20,3	19,9
Hammerfest	mestringsnivå 3	17,9	18,9	19,5	19,4	22,1	26,4
Alta	mestringsnivå 3	23,1	22,6	21,5	21,1	19,5	22,0
Sør-Varanger	mestringsnivå 3	19,3	20,1	19,1	22,0	17,9	19,5

Figur 19: Resultater fra nasjonale prøver regning 5. trinn Sør-Varanger, 2007-2015. Kilde: FHI kommunedata

Figur 20 viser andel elever i Sør-Varanger (1-10 trinn samlet) som får spesialundervisning i grunnskolen, sammenlignet med utvalgte kommuner i KOSTRA gruppe 12. Andelen er høy i Sør-Varanger, og ligger på 11,0 % i 2015. Gjennomsnittet er 7,9 % for landet og 9,5 % for KOSTRA gruppe 12 i 2015.

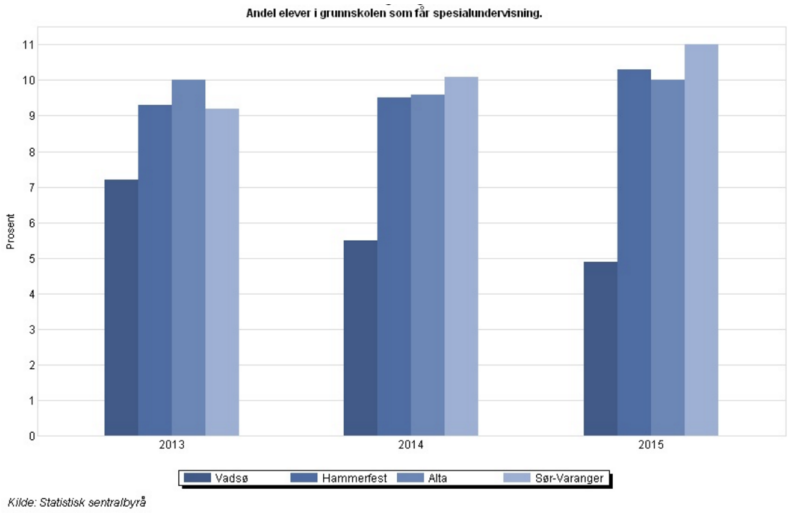

Figur 20: Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning. Kilde: SSB

Samleresultater av ungdataundersøkelsene i ungdomsskolene i Sør-Varanger viser at Sør-Varanger ungdommene stort sett ligger bedre an enn gjennomsnittet i Finnmark på de fleste områder, med dårligere enn landsgjennomsnittet. Dette gjelder både tilfredshet med foreldre, ønsket om å ville ta høyere utdanning, organisert fritid og det å ha vært beruset. Imidlertid er det et stykke igjen til vi kan sammenlikne oss med landsgjennomsnittet, bortsett fra fornøydhet med foreldre og mobbing der Sør-Varanger ungdommen kommer bedre ut enn landet som helhet. Når det gjelder tidsbruk med lekser bruker ungdom i både Sør-Varanger og Finnmark langt mindre tid på lekser enn resten av landet. Når det gjelder psykisk helse kommer ungdom i Sør-Varanger langt dårligere ut enn både landet som helhet og Finnmark fylke.

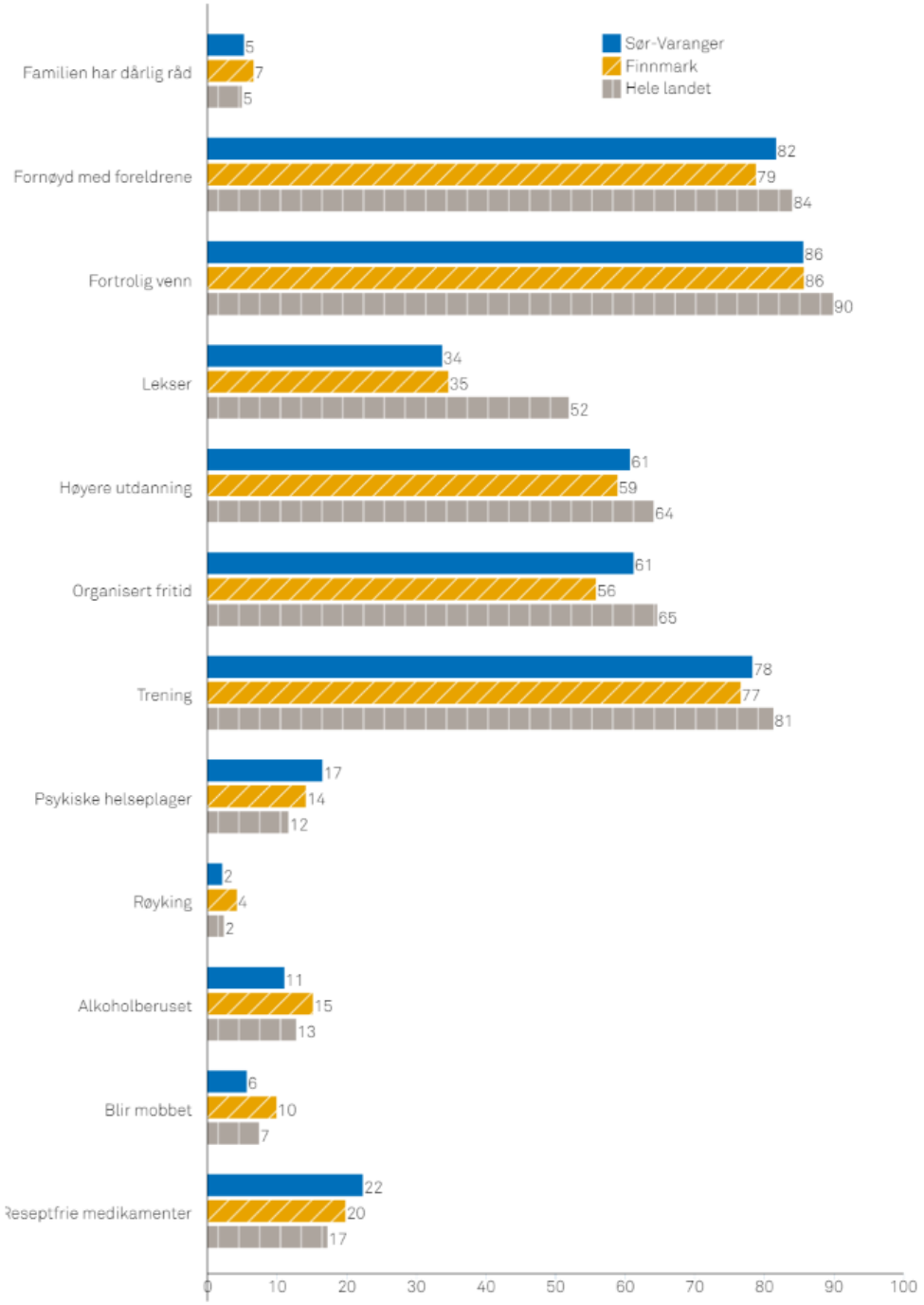

Figur21: Tallene viser samleresultater for elever på ungdomsskolen. Kilde: Ungdata u-skolen 2016

I Ungdataundersøkelsen er det en del utfordringer som utmerker seg i Sør-Varanger og som er et større problem enn landet for øvrig; fysisk inaktivitet og mye skjermtid, skulking, leksetid og psykisk helse. Imidlertid skårer elevene i Sør-Varanger bedre på en del indikatorer som forhold til foreldre, rus og organisert trening, enn resten av Finnmark.

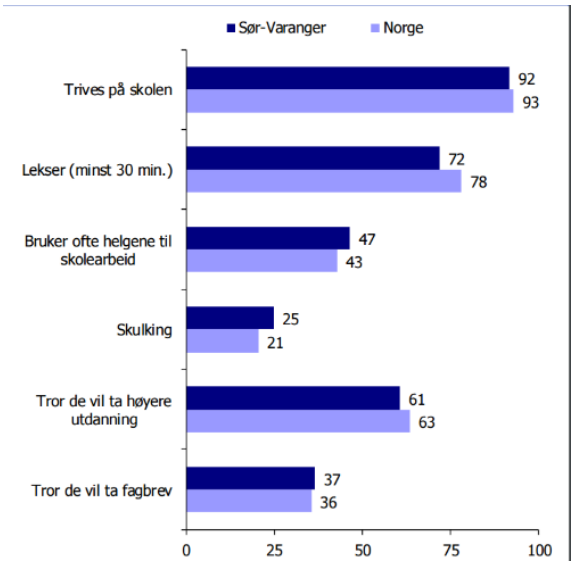

Figur 22: Skole og framtid. Kilde: Ungdata u-trinn Sør-Varanger, 2016

5.2.7. Utdanning

Utdanningsnivå i en befolkning er den mest stabile indikatoren på ulikheter i helse mellom de sosioøkonomiske gruppene. Særlig det å fullføre en grunnutdanning, er en av de viktigste påvirkningsfaktorene for helse. Personer som ikke har fullført videregående opplæring antas å være vel så utsatt for levekårs- og helseproblemer som de som har valgt å ikke ta mer utdanning etter fullført ungdomsskole.

Reduksjon og utjevning av frafall i videregående opplæring er et av de viktigste tiltak i norsk folkehelsepolitikk og i Sør-Varanger har vi hatt et høyt frafall i videregående opplæring siden 2005. De siste tre årene har vi hatt et jevnt fall i frafallet i videregående.

Frafallet inkluderer elever som har gjennomført VG2 eller gått opp til fagprøve, men som ikke har bestått ett eller flere fag og derfor ikke har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse etter 5 år, samt elever som sluttet underveis i samme periode.

Basert på forskningsfunn rundt frafall i videregående skole i Norge, Eifred Markussen m/flere, påpekes viktigheten av at det er mange forhold som har betydning for gjennomføring av videregående opplæring, og det som betyr mest er hva de unge kan når de går ut av tiende klasse. Det framkommer av prosjektet at det et komplisert og sammensatte mønster av en rekke forhold som forklarer de unges utbytte av videregående opplæring og særlig foreldrenes utdanning. Dette er imidlertid funn som gjelder både i Sør-Varanger, i Finnmark, i Norge og i store deler av verden.

Figur 23 viser frafall i videregående skole etter foreldres utdanning. Frafall regnes med utgangspunkt i egen bostedskommune.

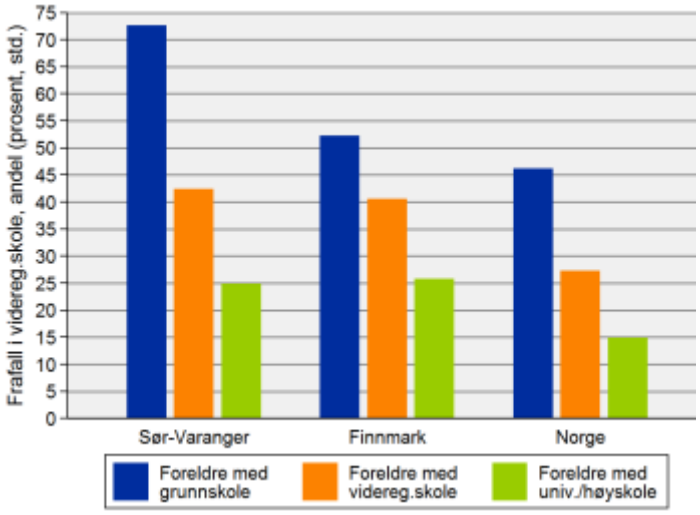

Figur 23: Andel frafall i VG skole etter foreldes utdanning, 2012-2014 Kilde: Folkehelseprofil, FHI

Sammenlignet med landet for øvrig er utdanningsnivået i Sør-Varanger lavere, men ikke dramatisk lavt. På videregående og kort-høyere (bachelor-nivå) er forskjellene til landet små. Det som ser ut til å skape forskjellen er at det er større andel med bare grunnskole og lavere andel med lang høyere (master og phd). Sammenlignet med fylket som helhet er utdanningsnivået høyere og sammenlignet med de andre kommunene i fylket er utdanningsnivået i Sør-V blant de høyeste (i konkurranse med Vadsø, Hammerfest og Alta).

Gjennomsnitt for 3-årsperioden 2013-2015 viser at Sør-Varanger har et frafall på 34 %. Dette er en økning fra 3- årsperioden 2010-2012, som viste et frafall på 43 %. Landsgjennomsnittet viser henholdsvis 23 % og fylkesgjennomsnitt på 34 % for samme 2015. Det er tatt utgangspunkt i elevenes bostedskommune det året eleven startet på grunnkurs i videregående opplæring.

År		2009-2011	2010-2012	2011-2013	2012-2014	2013-2015
Geografi	Foreldrenes utdanningsnivå					
hele landet	Alle utdanningsnivåer	25	25	24	24	23
Finnmark	Alle utdanningsnivåer	38	38	36	35	34
Vadsø	Alle utdanningsnivåer	25	25	26	30	28
Hammerfest	Alle utdanningsnivåer	42	43	41	38	35
Alta	Alle utdanningsnivåer	38	38	37	36	35
Sør-Varanger	Alle utdanningsnivåer	40	43	37	37	34

Figur 24: Frafall i videregående opplæring, andel 2009-2015. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

Med reduksjon i frafall de siste tre år kommer Sør-Varanger kommune ganske likt ut med sammenlikningsbare kommuner i Finnmark, selv om tallet på frafall fortsatt er langt høyere enn landsgjennomsnittet. Tabell 24.

Figur 25 viser at det er flere elever i fylket på studieforberedende utdanningsprogram (SF) som fullfører på normert tid enn på yrkesforberedende utdanningsprogram (YF). Frafallet på yrkesforberedende utdanningsprogram er altså høyere, og det er forskjeller mellom kjønnene på gjennomføringsgrad. Flere kvinner enn menn i fylket fullfører i allmenne fag.

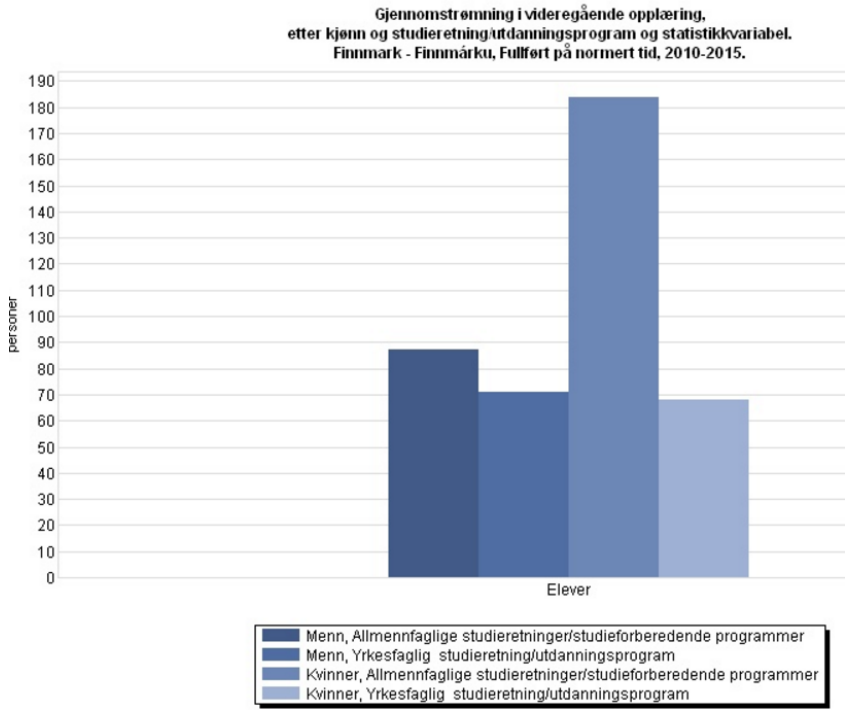

Figur 25: Gjennomstrømming i videregående skole etter kjønn og studieretning. Fullført på normert tid 2010-2015. Kilde: SSB

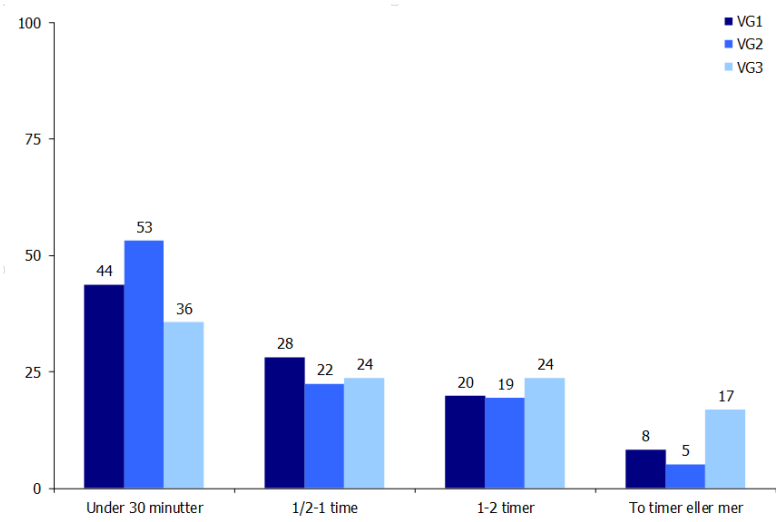

Fig26: Skole, Daglig tidsbruk på lekser, begge kjønn. Kilde: Ungdata Kirkenes videregående skole 2014

Resultater fra Ungdataundersøkelser fra Videregående skole i 2014 viser at 53% av elevene i 2. klasse og 44% av elevene brukte under 30 minutter på lekselesing. Denne statistikken forsterker ytterligere faresignalene som tilsier en klar sammenheng mellom hva elevene kan når de går ut av 10.klasse og sammenhengen med frafall i videregående skole samt at Finnmarksungdommene bruker mindre tid på lekser enn landsgjennomsnittet også i ungdomsskolen.

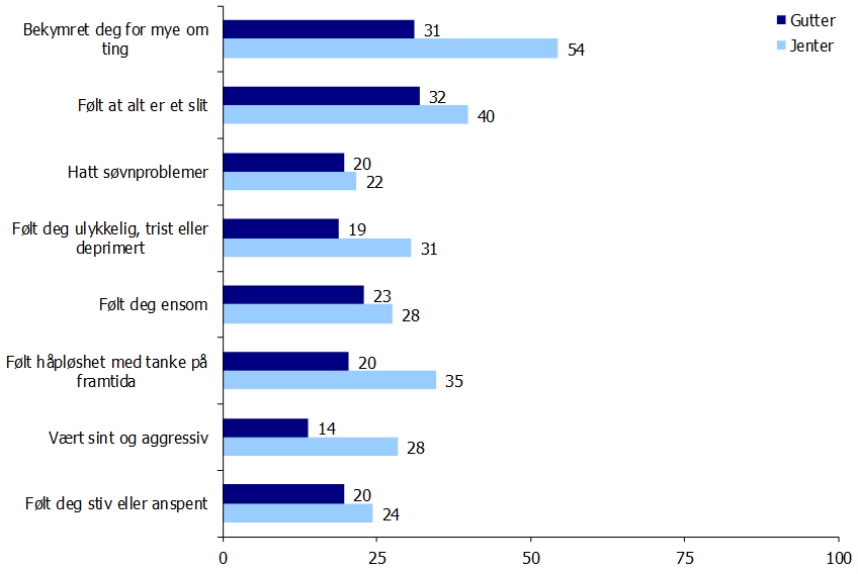

Figur 27: Depressivt stemningsleie, andel, fordelt på kjønn. Kilde: Ungdata Kirkenes videregående skole, 2014

Figur 27 viser depressivt stemningsleie og ensomhet blant elever på videregående skole, fordelt på kjønn. Figuren viser andel som har vært ganske eller veldig mye plaget av ulike situasjoner sist uke.

Sammenlignet med ungdataresultater fra ungdomstrinnet 2016, så viser ungdataresultater fra Kirkenes videregående skole og ungdomsskolen et ganske sammenfallende resultat.

5.3. Sosiale ulikheter i helse

Sosiale ulikheter i helse er systematiske variasjoner i befolkningens helse som følger utdanning, yrke og inntekt. Utjevning av sosiale helseforskjeller er et av hovedmålene i folkehelsearbeidet og en oppgave for alle sektorer. Utjevningsarbeidet har mange innfallsvinkler men handler først og fremst om jevnere tilgang på de faktorene som fremmer befolkningens helse, herunder læring, mestring og trivsel i skolehverdagen, mulighet for å gjennomføre videregående skole, et meningsfylt arbeid og gode levevaner. Et grunnleggende trekk i utfordringen med å redusere sosiale helseforskjeller er at problemene har mange og uklare årsakssammenhenger, og det finnes ingen entydige svar på hvordan dette kan løses.

Samarbeid på tvers av sektorer samt felles forståelse og kompetanse i kommunens tjenester er en forutsetning for å ta dette ansvaret. Kommunen har gjennom skole, barnehage, kulturavdelingen og helsestasjonstjenesten et ansvar for å gi barn lik tilgang på de helsefremmende faktorene, og kan bidra med utjevning gjennom læring, mestring, trivsel og levevaner. Samtidig har sektorene en unik mulighet til å bidra med å styrke foreldrerollen og utjevne foreldrenes forutsetninger for å gi barn en helsefremmende oppvekst gjennom skole og læringsprogrammer i skole, barnehage og helsestasjon.

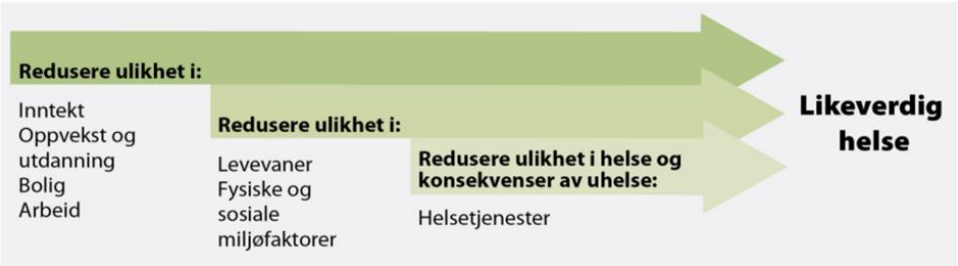

5.3.1. Integrering

Det viktigste målet i norsk integreringspolitikk er å sørge for at alle som bor i Norge får brukt ressursene sine og ta del i fellesskapet. Dette er også god folkehelsepolitikk. Integrering i kommunene handler i stor grad om bosetting av personer som får opphold, samt bidra til at innvandrere kan delta i barnehage og skole, og i arbeids- og samfunnsliv på lik linje med andre innbyggere.

Bosetting

Flyktninger som har fått opphold i Norge skal bosettes i en kommune. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) har ansvaret for å finne en egnet bosettingskommune, og hvert år anmoder IMDI norske kommuner om å bosette et visst antall flyktninger som får oppholdstillatelse i Norge. I 2015 vedtok Sør-Varanger kommune å bosette 160 flyktninger over to år, i 2015 og 2016, og 40 flyktninger i 2017. Syriske overføringsflyktningene inngår også her.

Bosettingskommunen har ansvar for å skaffe bolig, som er en del av et helhetlig tilbud som også innebærer bo oppfølging, integrering og kvalifisering via Introduksjonsprogrammet. I følge flyktningetjenesten gjør Sør-Varanger kommune en god jobb i forhold til rekruttering av boliger for flyktninger.

Barnehage

Sør-Varanger kommune kommer godt ut når det gjelder andel barn som har barnehageplass. Andel minoritetsspråklige barn i barnehage øker i forhold til den totale andel innvandrerbarn 0-5 år. I 2015 var andelen minoritetsspråklige barn i barnehagen 92,4 prosent av den totale andelen innvandrerbarn, mens tallet i 2012 var 60,8 prosent. Selv om Sør-Varanger kommune kommer godt ut når det gjelder den andel barn som har barnehageplass, så har andelen minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til total andel innvandrerbarn 1-5 år, gått ned.

I 2014 utgjorde 70,9% av innvandrerbarn den minoritetsspråklige andelen barn i Sør-Varanger som gikk i barnehagen når de var mellom 0 og 5 år. I 2015 var andelen minoritetsspråklige 92,4%. Sør-Varanger er den kommunen i fylket som har økning i andel minoritetsspråklige barn, men resten av Finnmark fylke har nedgang i minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn.

Sysselsetting

Rett og plikt til deltakelse i Introduksjonsprogrammet (norsk, samfunnsfag, arbeidsrettede tiltak) gjelder for nyankomne flyktninger mellom 18 og 55 år som har behov for grunnleggende kvalifisering. De har rett til skolegang ved kommunens voksenopplæring i inntil to år.

Etter dette skrives de ut av programmet, til jobb, videre utdanning, eller til NAV. Formålet med introduksjonsprogrammet er å styrke innvandrere sin mulighet til å delta i yrkes- og samfunnslivet.

På Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) sin hjemmeside finnes kommunedata på andel innvandrere som er sysselsatte/i utdanning etter endt introduksjonsprogram. Statens mål er at 55 % av flyktningene skal over i arbeid eller utdanning etter endt Introduksjonsprogram.

I 2015 var statusen i Sør-Varanger følgende:

- **Antall personer i programmet: 57**
- **Antall personer ut av programmet: 29 (56,71%)**

- **Andel ut i arbeid: 37,9 %**
- **Andel ut i høyere utdanning: 3,4%**
- **Andel ut i utdanning (VGS): 13,8%.** (Grunnskole for voksne regnes ikke med som utdanning, de kommer under kategorien annet. Mange deltakere i introduksjonsprogrammet avsluttet til grunnskole for voksne i 2015).

- **Annet: 44,8%.** Avslutningsårsaker er forskjellige;

Overgang til grunnskole for voksne, avsluttet til omsorg for barn i hjemmet 0-1 år, adferd i/utenfor programmet, flyttet ut av kommunen. Kun en person som gikk over i videre kvalifiseringstiltak gjennom NAV (arbeidssøker) – vedkommende fikk jobb etter noen måneder.

Totalt var det **55,1 %** av introduksjonsdeltakerne som avsluttet til arbeid og/eller utdanning i Sør-Varanger kommune. Dersom vi regner med de som avsluttet til grunnskole for voksne blir det 72,1 %. Disse regnes imidlertid ikke som ut i arbeid eller utdanning i nasjonal sammenheng. På grunn av at IMDi har problemer med rapporteringene for 2015, har vi ikke noen sammenstillende oversikt over hva landsgjennomsnittet var i 2015.

I følge flyktningetjenesten gikk 55,1 av introduksjonsdeltakerne direkte over til arbeid eller utdanning i 2015, landsgjennomsnittet for 2014 var på 44 % (grunnet rapporteringsproblemer fra IMDI har vi ikke tall for 2015). Sør-Varanger kommune ligger godt an på de statlige mål og også sammenliknet med fylkesnivå.

Noen betraktninger rundt kommunens utfordringer i integreringsarbeidet:

Introduksjonsprogrammet er for alle bosatte flyktninger som har fått opphold i Sør-Varanger kommunen og er mellom 18 og 55 år. Kommunen kan velge å tilby introprogram også for de over 55 år dersom de er motiverte. Samtlige bosatte flyktninger har likevel en rett og en plikt til å gjennomføre 600 timer norsk og samfunnskunnskap selv om de ikke tas opp i programmet. Sør-Varanger kommune har tradisjon på å ta inn deltakere i introprogrammet eldre enn 55 år, men ser at kulturforskjeller gir utfordringer da man i enkelte kulturer oppfattes som «eldre» selv om man etter «norsk standard» har mange år igjen som yrkesaktiv. Det kan også være utfordrende å få disse personene inn i et 2-årig kvalifiseringsløp med mindre de selv er godt motiverte.

For kvinner med ingen eller lav skolebakgrunn viser statistikk fra flyktningetjenesten at denne gruppen ofte får avbrudd i sitt introduksjonsprogram grunnet flere barnefødsler og flere får ikke fullført. Dette får ofte uheldige utfall fordi man ofte settes tilbake i språkopplæringen, og vil mest sannsynlig trenge videre kvalifisering etter endt introduksjonsprogram.

Man ser at videre kvalifiseringsprogram også i andre tilfeller er nødvendig på grunn av problemer med å lære norsk. Tilrettelegging med opplæring på individnivå er derfor en utfordring kommunen bør bli bedre på slik at språket kommer opp på et nivå som er tilstrekkelig for videre arbeid/utdanning. Opplæring med logoped er her et viktig tiltak.

Introduksjonsprogrammet er lagt opp slik at man må kunne delta hundre prosent og tillater kun avbrudd grunnet svangerskapspermisjon. Deltakere som av helsemessige årsaker ikke kan delta hundre prosent i programmet, må over på andre typer tiltak i regi av NAV.

5.3.2. Levealder etter utdanningsnivå

De siste 30 årene har alle grupper i landet fått bedre helse, men helsegevinsten har vært størst for personer med lang utdanning og høy inntekt. Dette gjelder også forventet levealder. Figur 28 viser forventet levealder etter høyeste fullførte utdanningsnivå, beregnet ved hjelp av dødelighetstabell (gjennomsnitt for 15-årsperioder). I figuren under ser vi at Sør-Varanger kommune ikke avviker betydelig fra landet som helhet og heller ikke fra Finnmark generelt.

Selv om Sør-Varanger kommune har et noe lavere utdanningsnivå enn landet for øvrig, samlet sett, kommer kommunen som helhet bedre ut enn landsgjennomsnittet på høy inntekt, noe som også spiller en positiv rolle i sammenhengen sosial ulikhet. St.meld. nr. 20 (2006-2007) «Nasjonal strategi for utjevning av sosiale helseforskjeller.»

År		1996-2010	1997-2011	1998-2012	1999-2013
Geografi	Utdanningsnivå				
hele landet	Grunnskole	78,11	78,23	78,34	78,45
	Videregående eller høyere	82,74	82,94	83,13	83,28
Finnmark	Grunnskole	77,09	77,25	77,45	77,58
	Videregående eller høyere	81,53	81,82	81,90	82,13
Sør-Varanger	Grunnskole	77,04	77,01	77,37	77,43
	Videregående eller høyere	81,57	82,06	82,37	82,60

Figur 28: Levealder etter utdanningsnivå

5.4. Levevaner

Dagens helsetilstand og morgendagens helseutfordringer er i stor grad knyttet til levevaner som inaktivitet, for mye stillesitting, ugunstig kosthold, bruk av tobakk og bruk av rusmidler.

5.4.1. Fysisk aktivitet

For å bevare god helse bør voksne og eldre være i moderat fysisk aktivitet minst 150 minutter i uken. Barn og unge bør leke/herje/trene og være i fysisk aktivitet minst 60 minutter hver dag, med både moderat og høy intensitet. Inaktivitet i befolkningen påvirker utvikling av livsstilssykdommer. I Norge er en stor andel av befolkningen inaktive, og inaktivitet i befolkingen samvarierer med utdanningsnivå.

Resultater fra Ungdataundersøkelsen som ble gjennomført på u-trinnet våren 2016 sier noe om aktivitetsvaner i ungdomsgenerasjonen. Figur 29 viser at aktivitetsnivå/deltakelse er generelt lav og avtar med økende skoletrinn.

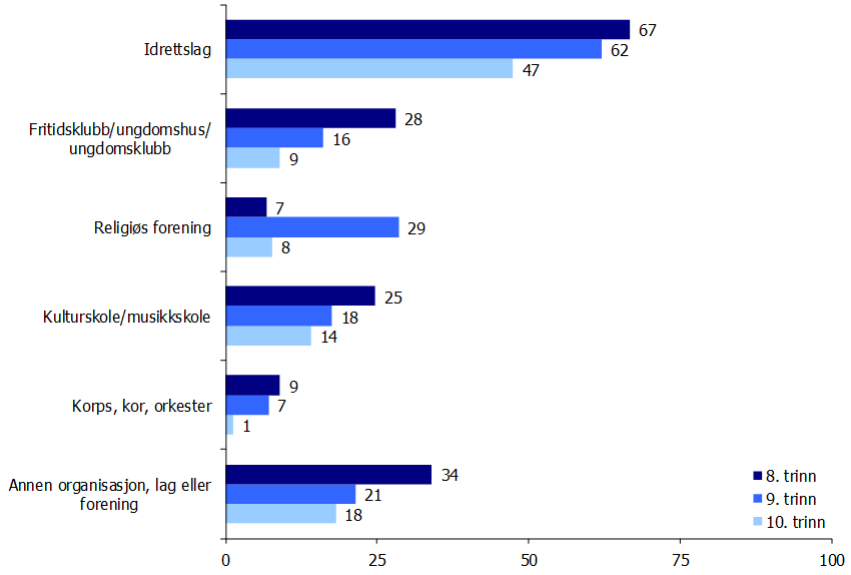

Figur 29: Fritid, organisert, den siste måneden. Andel; Minst en gang. Kilde: Ungdata u-trinn Sør-Varanger 2015.

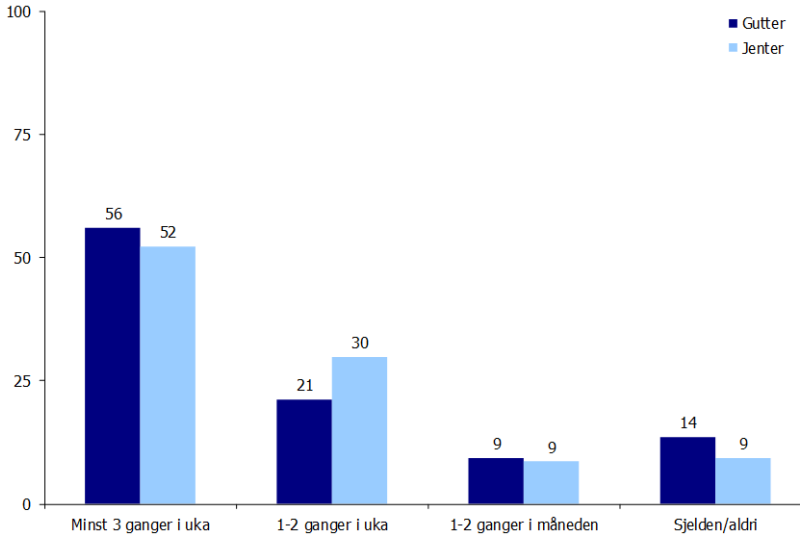

Figur 30: Andel elever u-trinn som trener eller driver med ulike aktiviteter minst månedlig. Kilde: Ungdata u-trinn Sør-Varanger 2015

Figur 30 viser at aktivitetsnivået blant ungdomsskoleelever avtar med økende skoletrinn, dette er en utvikling vi deler med resten av landet og fylket for øvrig.

Imidlertid viser forskning at det er like mange som trener i dag som for 20 år siden, målt på nasjonalt nivå. (Ungdata 2016). Samtidig er mange lite fysisk aktive ellers i hverdagen, og det

tilbringes mye tid foran ulike typer skjermer. I løpet av ungdomstiden er det mange som slutter i idrettslagene. Samtidig er det flere av de som slutter, som begynner å trene på treningssenter eller for seg selv. Det har tradisjonelt vært klare kjønnsforskjeller i trening, og særlig har det vært flere gutter enn jenter i idrettslagene. De siste årene har vi sett en tendens til at flere jenter trener på andre arenaer (utenfor idrettslagene), slik at det i dag er små kjønnsforskjeller i trening samlet sett.

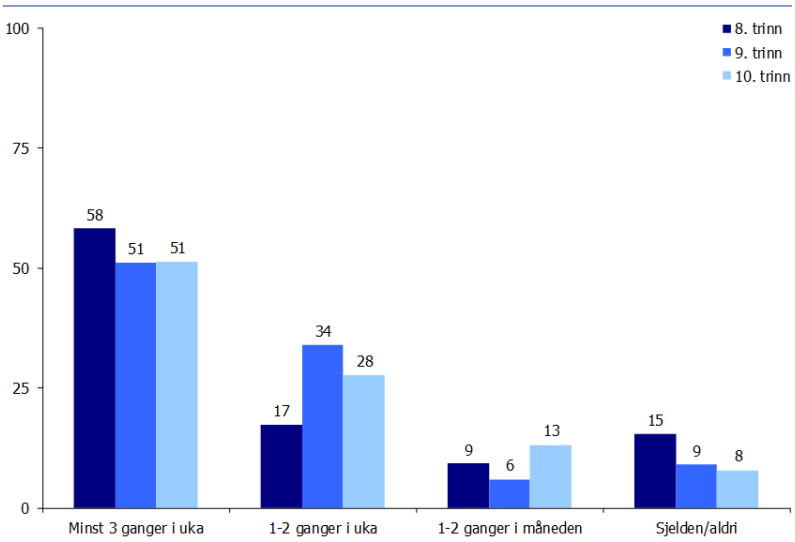

Figur 31: Andel elever som er så fysisk aktive at de blir andpusten eller svett, fordelt på klassetrinn. Kilde: Ungdata u-trinn Sør-Varanger, 2015

Et mindretall av voksne i Norge oppfyller anbefalingene fra Helsedirektoratet om fysisk aktivitet. Finnmark kommer dårligere ut her enn landet som helhet både når det gjelder voksne og barn og noe dårligere enn fylket som helhet. (FHI)

Sør-Varanger kommune har generelt god anleggsdekning i kommunen for de største idrettene, og det er meget gode muligheter for friluftsliv i kommunen. Flere av idrettsanleggene lider imidlertid under mangel på jevnlig vedlikehold pga. manglende ressurser. Behov for tilrettelegging for friluftsliv omfatter blant annet flere turløyper/-stier i nærområdene, fiskeplasser tilrettelagt for funksjonshemmede, rydding av turstier, samt bedre merking/skilting og sikring av nærfriluftsområder. Det er etablert relativt mange nye nærmiljøanlegg de siste 7-8 årene, blant annet på 6 av skolene og 3 ballbinger, men fortsatt mangler tilfredsstillende nærmiljøanlegg ved mange skoler og tettsteder. Det er behov for et internkontrollsystem som kan kvalitetssikre aktivitetsanlegg og lekeapparater.

Det er om lag 30 registrerte idrettslag i kommunen, samt jeger- og fiskeforeninger, bedriftsidrettslag, turlag, samt flere bygdelag, helselag og velforeninger som tilbyr aktiviteter og anlegg for fysisk aktivitet. I tillegg kommer aktiviteter som drives i regi av andre foreninger og grupper, blant annet LHL, Sør-Varanger Revmatikerforening, "Pensjonisttrimmen", Sør-Varanger Helsesportslag, ulike dansegrupper, babysvømming, vanngymnastikk, seniordans,
ridning, aerobic, "Old boys"-gruppe og andre aktiviteter som åpen hall, ridning, mosjon på

arbeidsplassen, "Sykle til jobben".

Sør-Varanger kommune har i større grad enn tidligere fokus på helsefremmende levevaner gjennom tjenesteproduksjon og arealplanlegging. Helsefremming i barnehager og skoler, både fysisk og psykisk og tilrettelegging for friluftsliv og fysisk aktivitet i nærmiljøet er viktige innsatsområder i kommunens folkehelsearbeid. Likevel savnes en samlet og god oversikt over tur-, skiløyper og trimkasser, selv om elektroniske kartverk har forbedret seg de senere år.

I samarbeid med lokale lag og foreninger har kommunen de siste to årene hatt et stort fokus på å få flere i fysisk aktivitet med etablering av konseptet «Perletur» med premiering for oppnådde turer og etablering av utendørs aktivitetspark «Tuftepark». Det kan synes som om fysisk aktivitet er i stor framgang i kommunen.

5.4.2. Stillesitting

Stillesitting er i denne sammenheng definert som våken tid i sittende, liggende eller annen fysisk hvilende stilling. Eksempler på stillesitting er bruk av nettbrett og pc, tv-titting, dataspill og annen skjermaktivitet, bilkjøring osv. For mye stillesitting anses som en selvstendig risikofaktor for uhelse, og helsemyndighetene kommer nå med anbefaling om å redusere stillesitting for barn, ungdom, voksne og eldre. Regelmessig fysisk aktivitet for voksne to-tre ganger i uka veier ikke opp for risikoen det medfører å sitte ned store deler av dagen. Dette er viktig å gjøre kjent både for foreldre, ansatte i barnehager og skoler, helsepersonell, arbeidsgivere og i befolkningen for øvrig.

Resultat fra Ungdataundersøkelsen som ble gjennomført på u-trinnet våren 2016 sier noe om stillesittende aktivitetsvaner i ungdomsgenerasjonen. Se figur 32.

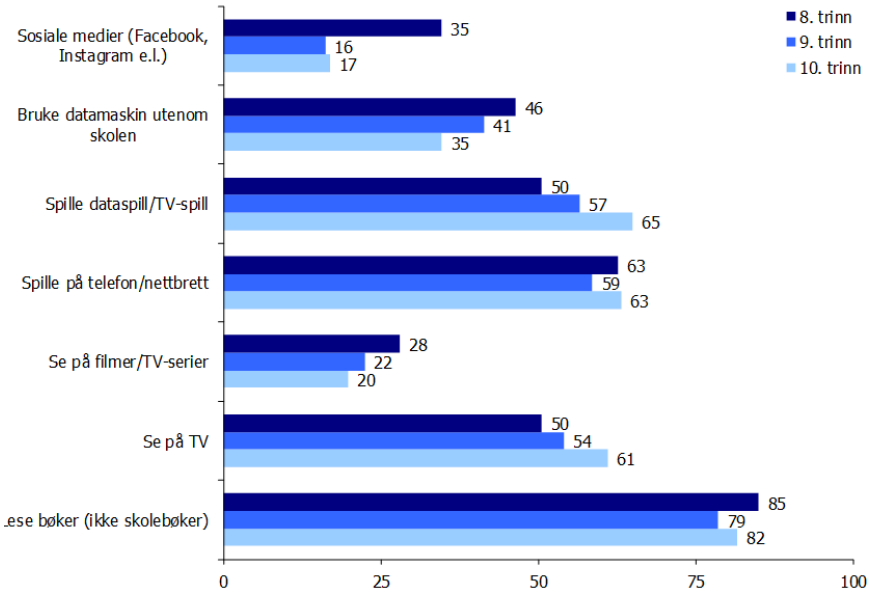

Figur 32: Bruker to timer eller mer på ulike medier en gjennomsnittsdag, fordelt på trinn. Kilde: Ungdata u-trinn Sør-Varanger 2016.

Resultater fra Ungdataundersøkelsen i ungdomsskolen 2016 bekrefter at ungdom bruker mye tid på stillesittende aktiviteter, og hovedsakelig ved datamaskinen. Rundt halvparten av guttene og en noe mindre andel av jentene tilbringer mer enn 3 timer daglig foran skjermen utenom skolen.

5.4.3. Kosthold

Kosthold har innvirkning på befolkningens helse og fremtidige helseutfordringer. Grupper med lav inntekt og utdanning spiser generelt mer usunn og energitett mat (fett og sukker) og mindre grønnsaker enn grupper med høy inntekt og utdanning.

Resultat fra Ungdataundersøkelsen som ble gjennomført på u-trinnet våren 2016 sier også noe om elevenes måltidsvaner. Som det fremgår av figur 33, er det en betydelig andel ungdomsskoleelever som ikke spiser frokost.

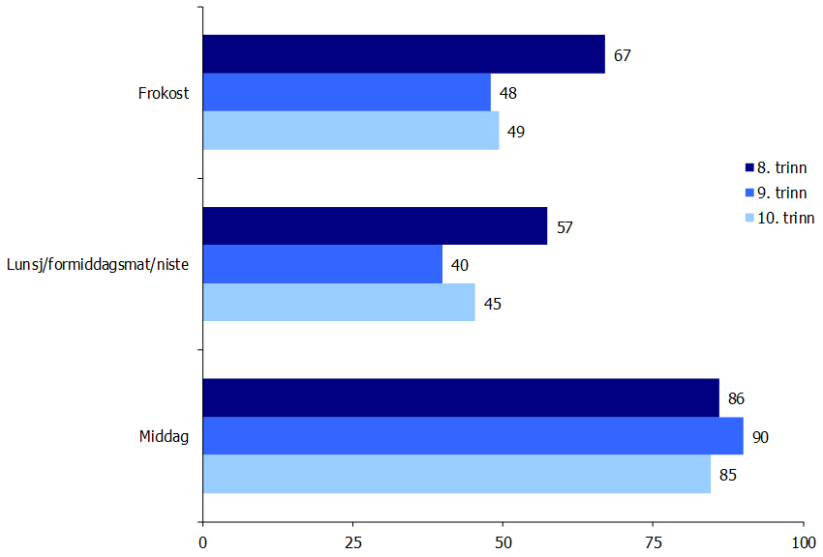

Figur 33: Andel elever som spiser ulike måltider hver dag, fordelt på trinn. Kilde: Ungdata u-trinn Kirkenes 2016

Resultater fra Ungdataundersøkelsen i ungdomsskolen 2016 bekrefter at en betydelig andel ungdom dropper frokosten.

5.4.4. Overvekt og fedme

Overvekt og fedme i et folkehelseperspektiv henger sammen med manglende daglig fysisk aktivitet og uheldig kosthold. I følge Helsedirektoratet er fysisk hverdagsaktivitet kraftig redusert i Norge, og gir økt risiko for en rekke sykdommer. Overvekt og fedme gir økt risiko for type 2 diabetes, hjerte- og karsykdommer, høyt blodtrykk, slitasjegikt i knær og hofter og enkelte kreftsykdommer som tykktarmskreft. Overvekt og fedme kan også ha alvorlige psykiske helsekonsekvenser.

En av fem nordmenn har KMI (kroppsmasseindeks) > 30 (fedme). Erfaring viser at det er vanskelig å behandle overvekt og fedme, spesielt for barn, og må derfor forebygges i større grad. Utviklingen av overvekt og fedme er i tillegg sosialt skjevfordelt i befolkningen. Kommunen har som eier av barnehager og skoler en unik mulighet til å legge til rette for at barna tidlig får positive erfaringer med sunn mat og fysisk aktivitet. Helsestasjonen er en annen arena der kommunen kan påvirke gjennom sin kontakt med foreldre. I følge folkehelseprofilen 2015 for Sør-Varanger er overvekt inkludert fedme et betydelig større problem i Sør-Varanger sammenlignet med landet som helhet. Hele 36,7 % av menn ved sesjon har en KMI > 25. Landsgjennomsnittet er 24,1 %.

På samme måte viser figur 34 og 35 at Sør-Varanger kommer dårlig ut sammenlignet med utvalgte kommuner i KOSTRA gruppe 12 når det gjelder overvekt og fedme. Dette gjelder både andel av menn og andel av kvinner.

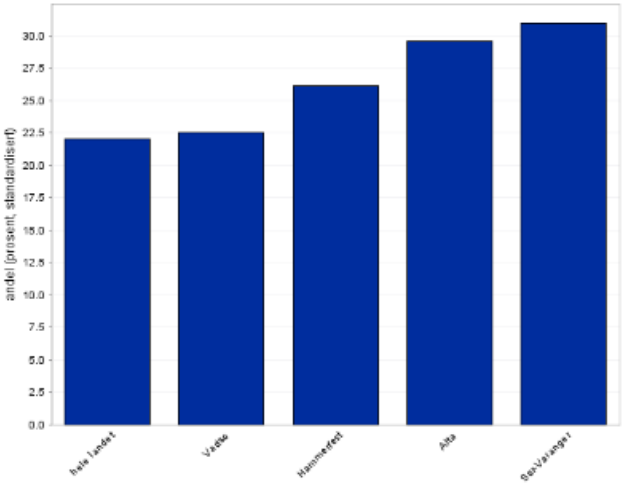

Figur 34: Overvekt og fedme (KMI > 25), menn ved sesjon 2011-2014, andel. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

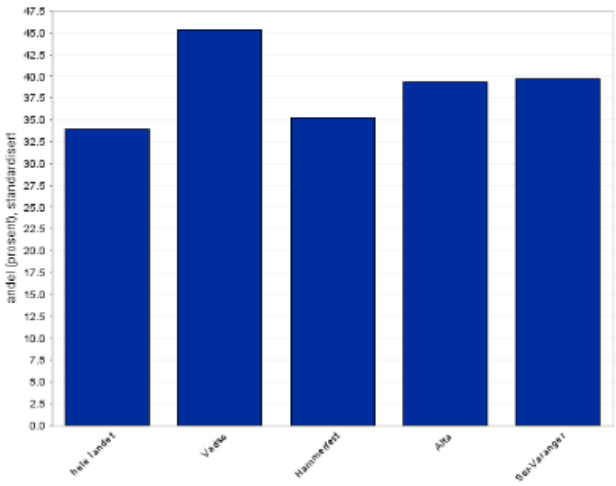

Figur 35: Overvekt og fedme, andel kvinner ved første svangerskapskontroll. 2012-2014. Kilde: kommunehelsa statistikkbank

5.4.5. Tobakk

Rapporten «Tal om tobakk 1973 – 2012» (Helsedirektoratet) viser at 16 % av den voksne befolkningen i Norge røyker daglig. Mye tyder på at det først og fremst er redusert rekruttering som står for den store nedgangen i røyking de siste 10-15 årene.

Det er en klar sammenheng mellom daglig røyking og utdanningsnivå. Det er mest vanlig å røyke blant personer med kort utdanning, noe som bidrar til fremtidige helseforskjeller mellom utdanningsgruppene. Rapporten viser at bruk av snus har økt siste tiår, men nå er på nedgang. Daglig snusbruk er mest vanlig hos menn under 45 år, mens det blant kvinner er de yngste under 25 år som snuser daglig. Det er nå flere unge som snuser enn røyker, også her er statistikken på tur ned.

Resultater fra Ungdataundersøkelsen i ungdomsskolen i Sør-Varanger bekrefter at røyking er lite utbredt blant ungdom. Figur 36 viser at 7 % av elever ved Kirkenes videregående skole røyker daglig. Andelen unge som bruker snus regelmessig er betydelig høyere enn andelen som røyker.

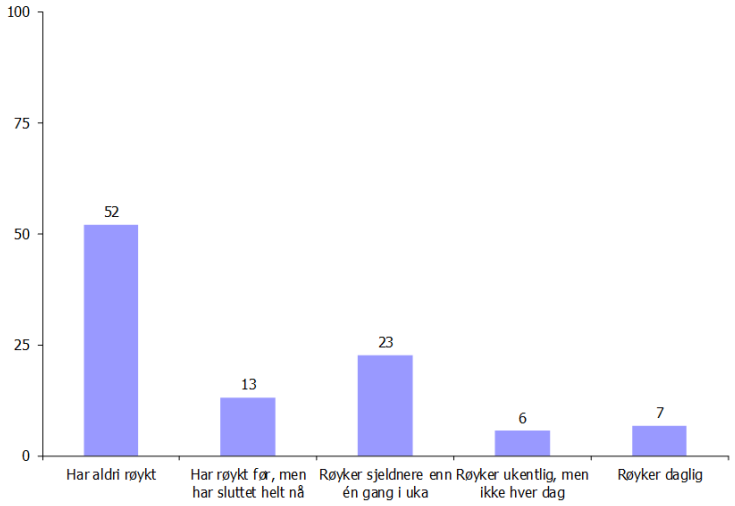

Figur 36: Røykevaner og snusbruk blant elever, videregående skole. Kilde Ungdata Kirkenes videregående skole, 2014

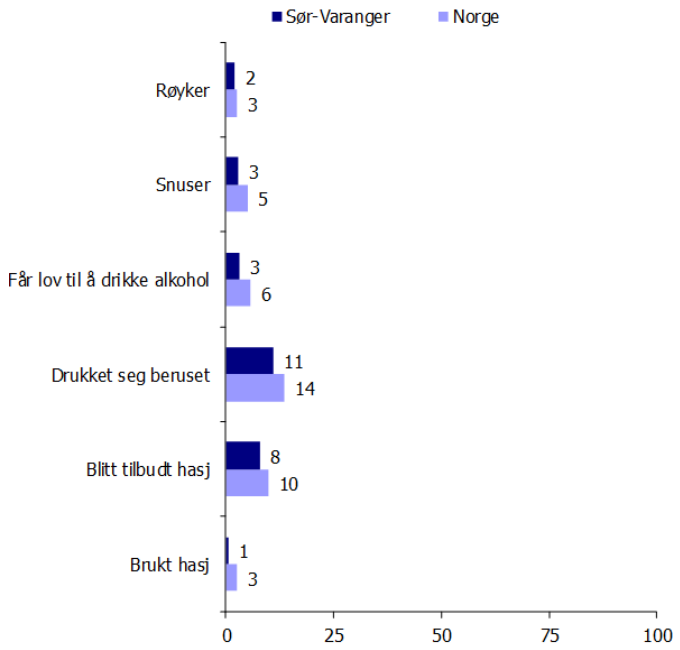

Figur 37: Røykevaner blant elever. Kilde: Ungdata u-trinn Kirkenes 2016

Sammenliknet med landsgjennomsnittet viser ungdataundersøkelsen i ungdomsskolen at ungdom i Sør-Varanger både røyker og har drukket seg beruset sjeldnere enn landsgjennomsnittet.

Figur 38 viser at Sør-Varanger har en høyere andel kvinner som røyker sammenlignet med landsgjennomsnittet men lavere enn Finnmark, vurdert etter andelen gravide som røyker ved første svangerskapskontroll.

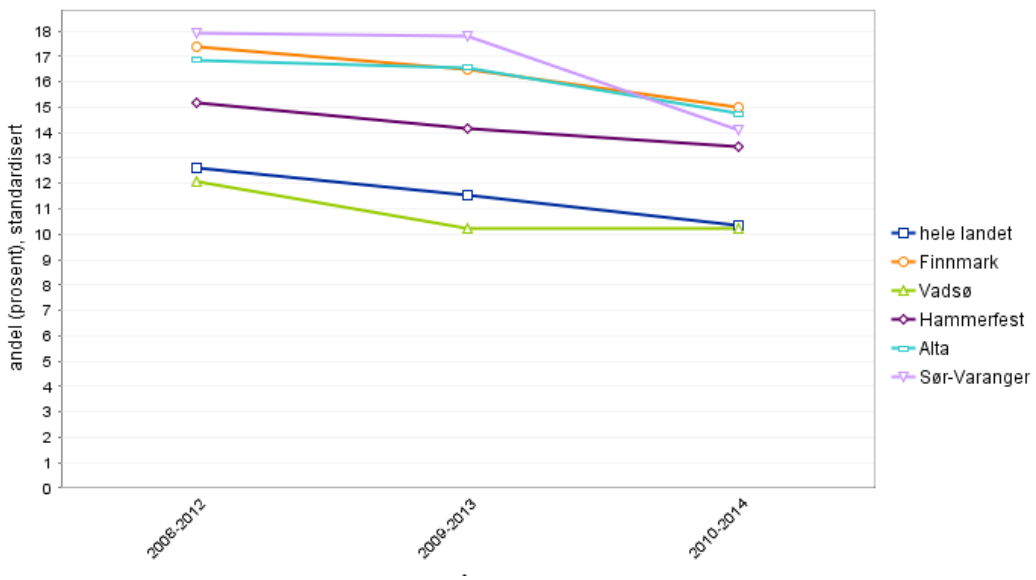

Figur 38: Andel kvinner som røyker ved første svangerskapskontroll. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

5.4.6. Alkohol og andre rusmidler

Alkohol- og rusmisbruk kan føre med seg mange problemer, for eksempel dårligere helse og vansker i forhold til familie, sosialt nettverk og arbeid. Rusproblemer er særlig knyttet til psykiske helseproblemer.

I Norge er alkoholforbruket høyere enn noen sinne. Selv om alkoholforbruket blant unge flater ut og muligens går ned, så er det en stor økning i løpet av 20 år. Det er den eldre garde som står for økningen og kvinner over 60 år har den største økningen. Menn og kvinner med høyest inntekt drikker mest alkohol. Forbruket av alkohol varierer fra landsdel til landsdel, og er høyest i Oslo og Akershus. (FHI).

Gjennomsnittlig debutalder for alkohol synes å være stabil i Norge med omkring 14,5 år for øl og 15 år for vin og brennevin (SIRUS). Vel 10 % av 15-åringene drikker alkohol minst en gang i uken, viser spørreundersøkelser i grunnskolen.

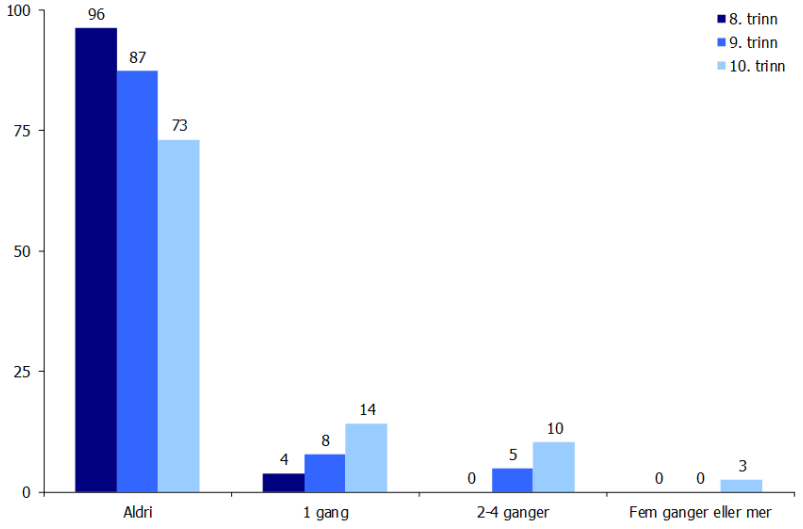

Figur 39: Andel elever som har drukket seg tydelig beruset siste 6 måneder, fordelt på klassetrinn. Kilde: Ungdata u-trinn Sør-Varanger 2016

Ungdataundersøkelsen på ungdomstrinnet i Sør-Varanger 2016 sier noe om alkoholvaner hos ungdom og figur 40 sier noe om alkoholvaner blant ungdom på videregående skole Kirkenes. Elevene ble spurt hvor ofte de drikker alkohol.

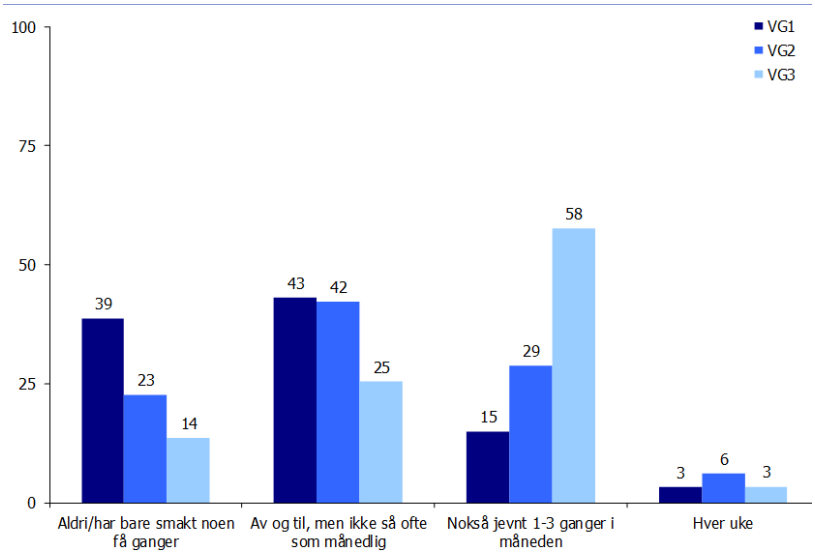

Figur 40: Alkoholmønster elever videregående skole i Kirkenes, andel. Kilde: Ungdata Kirkenes videregående skole, 2014

I følge Sør-Varanger kommune sin alkoholpolitiske retningslinjer 2016 -2020 etterspørres det færre og færre ambulerende skjenkebevillinger (lukkede selskaper) i Sør-Varanger, mens det er flere som søker om skjenkebevilling for en enkelt anledning. Det kan være åpne arrangement som eksempelvis kunstutstillinger, korkonserter, pubkvelder og større

arrangement som festivaler og martnaer. Dette gir oss et bilde av en samfunnsutvikling der det blir stadig færre arenaer igjen uten alkoholservering.

All forskning viser at økt tilgang på alkohol gir økt omsetning. Dette har også vist seg i Sør-Varanger. Det ble en vesentlig økning på omsetning av øl da dagligvarebutikker fikk anledning til å selge øl i 2001.

Ungdataundersøkelsen som ble gjennomført ved Kirkenes videregående skole i 2014 sier noe om ungdom og rusmidler. Se figur 41.

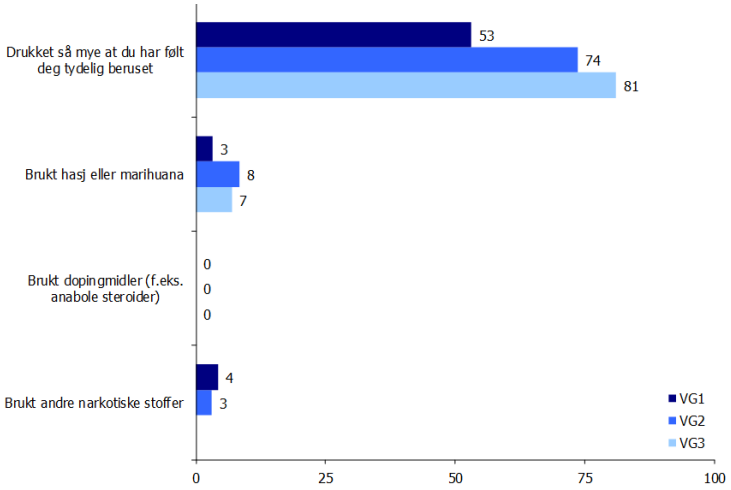

Figur41: Andel elever som har brukt ulike rusmidler minst en gang siste 12 måneder. Kilde: Ungdata Kirkenes videregående skole, 2014

5.5. Miljøfaktorer

Kunnskap om miljøets betydning for helsen har utviklet seg mye, og stadig nye miljøfaktorer viser seg å kunne påvirke helsa i befolkningen, enten positiv eller negativt. Positive miljøfaktorer kan være stimulerende omgivelser med god tilgang på sosiale møteplasser, muligheter for kulturelle opplevelser, rekreasjon og opphold i friluft. Slike faktorer er helt sentrale og helsefremmende miljøgoder for dagens mennesker. Negative miljøfaktorer kan være dårlig uteluft, dårlig inneklima, uønsket støy, komponenter i vann, fremmedstoffer og sykdomsfremkallende mikroorganismer i mat, kjemikalier og stråling.

5.5.1. Sosiale miljøfaktorer

Begrepet sosiale miljøfaktorer omfatter blant annet sosiale levekår og sosial kapital, bomiljø, arbeidsmiljø, samt skole- og utdanningsmiljø. Sosial isolasjon, manglende sosial deltakelse og støtte, dårlig fungerende familieliv, overgrep og vold er risikofaktorer som synes å være av særlig betydning. På samme måte brukes begreper som tillit, sosiale nettverk og inkludering, fellesskap, mestring, glede og lykke for å beskrive positive opplevelser og mellommenneskelige prosesser. God tilgang til møteplasser, et godt kulturtilbud og mulighet for deltakelse og fritidsaktiviteter vil være positive påvirkningsfaktorer for befolkningens helse.

Kulturtilbud

På den kulturelle arenaen vil også innvandrere kunne finne sosiale møteplasser, læringsaktiviteter og mulighet for kulturell utfoldelse som kan bygge bro mellom forskjellige kulturer. Kultur er et universelt språk som kan bidra sterkt til integrering gjennom deltakelse i aktiviteter men også fordi kultur gir de som kommer utenfra mulighet til å innta lederroller i det sosiale livet gjennom å presentere sin egen kultur og sitt eget kulturliv. Biblioteket fungerer i dag som en møteplass og arena for integrering for folk fra mange forskjellige kulturer.
Figuren under viser at Sør-Varanger kommune sine netto driftsutgifter på kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter fra 2010-2015 har gått ned, her sammenlignet med noen utvalgte kommuner i KOSTRA gruppe 12.

På landsbasis har netto driftsutgifter til kultur i kommunene vært 3,8 prosent siste året.

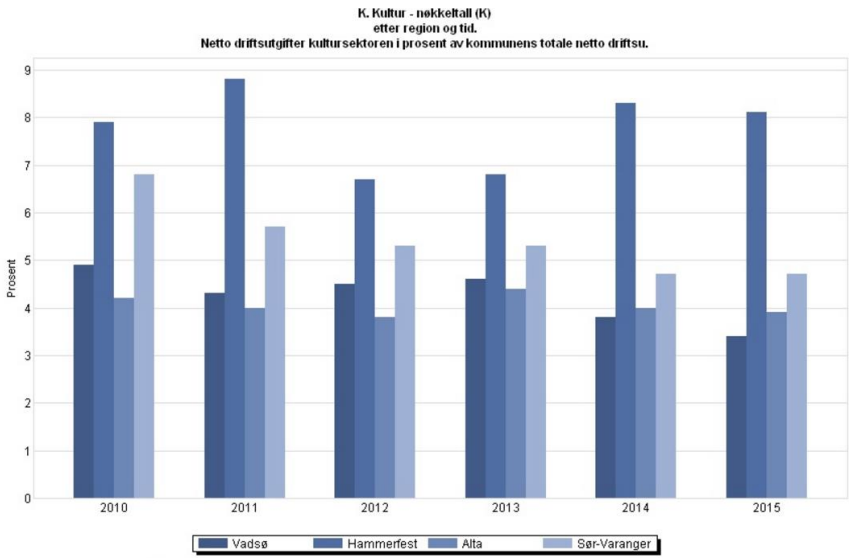

Figur42: Netto driftsutgifter kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter. Kilde SSB.

Figur 43 viser at kommunens utgifter på aktivitetstilbud for barn og unge har gått ned siste 5 år. Samtidig vet vi at denne statistikken ikke gir et fullstendig bilde på barns mulighet til å delta i ulike aktiviteter. Her er det stor variasjon mellom en del utvalgte kommuner i KOSTRA gruppe 12.

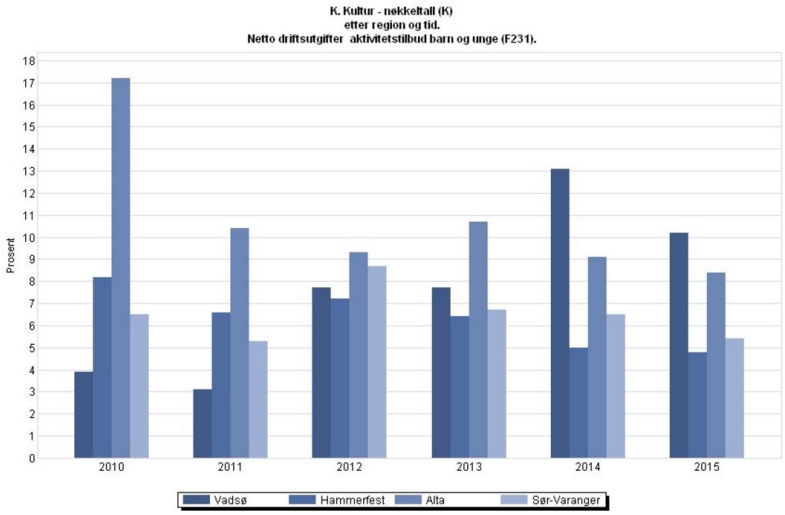

Figur 43: Netto driftsutgifter aktivitetstilbud barn og unge. Kilde SSB.

Sosiale møteplasser

Vi trenger å møtes og vi trenger steder å møtes. Ungdata undersøkelsen for ungdomsskolen 2016 rapporterer at kun 62 % mot av Sør-Varanger ungdommen, landsgjennomsnittet på 70%, er fornøyde med sitt lokalmiljø. Svarene i ungdataundersøkelsen peker på at noen av årsakene ligger i mangel på møteplasser og fritidsaktiviteter.

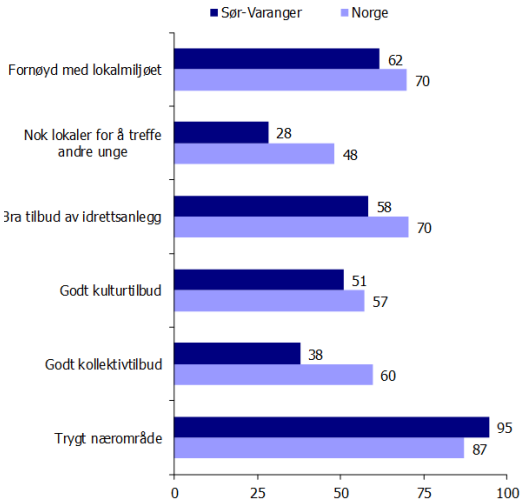

Figur 44: Lokale møteplasser og fritidsmiljø. Kilde: Ungdata Kirkenes ungdomsskole 2016

Barnehager, skoler, kulturarenaer og arbeidsplasser er viktige møteplasser. Frivillige organisasjoner har spilt en sentral rolle når det gjelder møteplasser i norsk kultur- og samfunnsliv gjennom generasjoner. Videre er offentlige institusjoner og virksomheter som bibliotek, museer, kulturskoler, kulturhus, kino, butikker/kjøpesenter og kulturdager/markedsdager viktige møteplasser.

Sør-Varanger kommune har et utstrakt samarbeid med lokale lag og foreninger og dugnadsånden står sterkt i Sør-Varanger samfunnet.

Vold og kriminalitet

Vold og kriminalitet truer vår trygghet, og dermed livskvaliteten til enkeltmennesker. Vold og kriminalitet kan føre til skader, utrygghet og frykt for å ferdes ute. Dette er også et samfunnsproblem som medfører utgifter til blant annet behandling og sykefravær.

Statistikk fra Kirkenes politistasjon viser utviklingen av forbrytelser over en 10-årsperiode. Figur 45 og 46 viser utviklingen i type saker og den totale utvikling. Sør-Varanger politidistrikt har de siste årene hatt et stort fokus på forebygging og nulltoleransearbeid i forhold til vold generelt og vold i nære relasjoner.

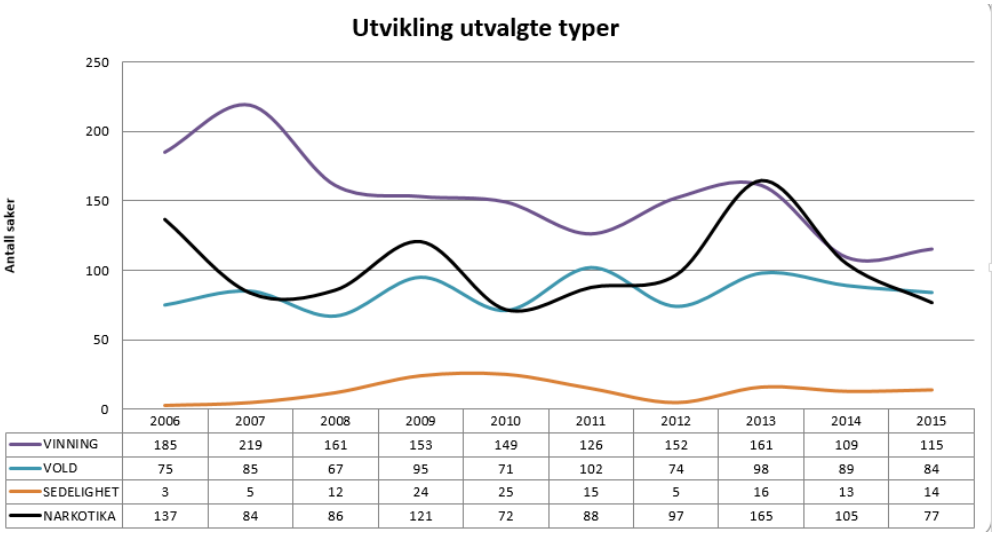

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
VINNING	185	219	161	153	149	126	152	161	109	115
VOLD	75	85	67	95	71	102	74	98	89	84
SEDELIGHET	3	5	12	24	25	15	5	16	13	14
NARKOTIKA	137	84	86	121	72	88	97	165	105	77

Figur 45: Kriminalitetsutvikling i Sør-Varanger kommune 2006-2015

Figur 46: Kriminalitetsutvikling samlet Sør-Varanger kommune 2006-2015

I 2016 vedtok Sør-Varanger kommune nye alkoholpolitiske retningslinjer der delmål er å begrense tilgjengeligheten av alkohol for barn og unge, samt bevare alkoholfrie arenaer i kommunen for befolkningen forøvrig.

Ungdataundersøkelsen i 2016 viser generelt at dagens ungdom er mindre involverte i ulike typer problematferd, og dette gjelder også i Sør-Varanger. Nedgangen i omfanget av problematferd gjelder både mindre alvorlige og mer alvorlige typer av problematferd. Dette kan være resultatet av endringer i fritidsmønstre. De unge tilbringer mer tid hjemme sammen med familien og på sosiale medier eller tv.

5.5.2. Friluftsliv og naturkontakt

Tilgang til natur og friluftsliv er en viktig helsefremmende faktor, og kommunen innehar en viktig rolle som planmyndighet og tilrettelegger. Sør-Varanger kommune har et godt etablert og utstrakt samarbeid med lokale lag og foreninger når det gjelder etablering og merking av turløyper og stier. Kommunen har nærhet til turløyper og stier i flere av boligområdene. Lokale lag og foreninger bidrar i stor grad til dette arbeidet.

De siste to årene har kommunen jobbet aktivt med etablering av «konseptet Perletur» der man i samarbeide med lag og foreninger har etablert turmål med premiering for antall turer til de etablerte turmål. Perleturaktivitetene har ført til en betydelig økning av nærområdeturer i befolkningsgruppen både hos barn, kvinner og menn og ikke minst også hos den viktigste målgruppen som er de som tidligere ikke var aktiv. Det er holdepunkter for å tro at den markant største økningen i forhold til fysisk aktivitet finnes hos voksne kvinne. Sør Varanger kommune er nå i gang med et stort arbeid som omhandler kartlegging og verdisetting av kommunens friluftsområder. Inn i dette arbeider vil både skoler, barnehager og lokale friluftsorganisasjoner bidra og være samarbeidspartnere. Arbeidet vil blant annet legge grunnlaget for kommunens nye snøskuterløyper.

4.5.3. Luftkvalitet og svevestøv

Kvaliteten på luften vi ånder inn, har betydning for helsa vår. Sør-Varanger kommune har i forbindelse med gruvedriften til Sydvaranger Gruve, i perioder hatt høyere nivå av svevestøv og dermed en dårligere luftkvalitet enn ønskelig. Det har vært satt inn tiltak på flere områder for å begrense mengden svevestøv, men kommunen har årlig de siste 5-6 år mottatt en del klager på området. Konsentrasjonen på luftforurensningen har imidlertid ikke vært av en slik mengde og varighet at man har ansett det som helsefarlig. Problemet med svevestøv har vært plagsomt i de perioder steintransport fra gruve til utskipning har foregått, gjennomsnittlig to til fem måneder per år.

Svevestøv har imidlertid ikke vært noe problem siden november 2015 da Sydvaranger Gruve la ned sin produksjon. Hva fremtiden vil bringe i forhold til at A/S Sydvaranger igjen startet opp sin produksjon i september 2016, er vanskelig å si da produksjonen framover vil foregå i langt mindre skala og et noe annet konsept.

Den geografiske nærheten til Russland, fører til at kommunen i perioder opplever svovelforurensning som overskrider norske grenseverdier. Sterkest rammet av denne forurensningen, og når vinden blåser østlig, er områdene Pasvikdalen og Jarfjordfjellet.

5.5.4. Støy og støv

Det er store individuelle forskjeller i følsomhet overfor støy, og effektene av støy vil være avhengig av en rekke andre faktorer enn selve støyen. Støy er uønsket lyd. Omlag en fjerdedel av befolkningen er mer eller mindre plaget av støy. I de fleste miljøundersøkelser som omfatter lokale forhold er støy et av de viktigste problemene. De dominerende støykilder er samferdsel, tekniske installasjoner i/utenfor bygninger og industri- og næringsvirksomhet.

Det finnes lite lokal statistikk om støyplager i Sør-Varanger kommune. Kommunen mottar sporadiske klager fra innbyggere som føler seg plaget av ulike typer støy. Henvendelsene gjelder oftest enkelthendelser eller enkeltvirksomheter innenfor industri, transport, og trafikk fra E6 og veinettet ellers. Kommunen har ikke egne støysonekart.

Sør-Varanger kommune har gjort en kartlegging av havneområdet og funnet til tider støv og støyplager på grunn av steinomlasting. Samtidig har vegvesenet gjort en kartlegging av E-6 Kirkenes uten nevneverdige funn foruten Solheimsvegen. I dette området har kommunen mottatt en del klager fra beboere på både støv og støy spesielt i perioder der det foregår steintransport fra Sydvaranger As.

5.5.5. Andre miljøfaktorer

Faktorer i det fysiske, biologiske og kjemiske miljøet kan gi helsemessige konsekvenser. Eksempler på slike faktorer kan være trafikkforhold, forekomst av smittsomme sykdommer, inneklima i offentlige bygg, drikkevannskvalitet og radonforekomst.

Trafikkforhold

Undersøkelser viser at det samlede fysiske aktivitetsnivået i befolkningen er redusert. En av hovedårsakene til redusert daglig fysisk aktivitet er at bilen har overtatt som transportmiddel

over korte avstander der det tidligere var vanlig å sykle eller gå. Trafikksikre gang- og sykkelveger skal stimulere til daglig fysisk aktivitet ved at det er trygt å gå og sykle til skole, jobb, butikk og fritidsaktiviteter. I et folkehelseperspektiv er aktiv transport et tiltak som kan nå de fleste. Kommunen har i dag sammenhengende gang og sykkelvegnett til alle de sentrale og omkringliggende tettsteder i nærheten til Kirkenes sentrum. For distriktene rundt mangler fortsatt gang og sykkelveinett flere steder, men siste år er det imidlertid gjort et stort arbeide også mot noen av distriktene. Nye boligfelt planlegges nå med gang og sykkelveinett langs alle samleveier.

Trafikksikkerhetsutvalget i kommunen har konkludert med trafikkutsatt skolevei og parkering, trafikk med på- og avstigning, inn- og utkjøring til Kirkenes barne og ungdomsskole som spesielt trafikkfarlig. Dette har vært forsøkt løst med god skilting, henstilling til foreldre om at ungene bør gå til og fra skolen, samt nedsatt kjørehastighet. Som helhet vil man nok peke på trafikksikkerheten til og fra skoleområder som den største trafikale utfordring for kommunen.

Drikkevannskvalitet

Sør-Varanger kommune har 10 kommunale godkjente vannverk; Sandnes, Elvenes, Tårnet, Bugøynes, Neiden, Bugøyfjord, Jakobsnes, Skogfoss, Melkefoss og Svanvik, hvorav hoved vannverket på Sandnes leverer vann til rundt 80% av innbyggerne.

Radonforekomst

Radon er en usynlig, luktfri gass som finnes naturlig i alle typer bergarter og løs masser. Gassen er lettere enn luft og kan derfor sive inn i bygninger. Eksponering av for høye konsentrasjoner av radon over tid kan forårsake lungekreft. Det er foretatt flere radonmålinger i Sør-Varanger kommune, men kommunen er generelt ikke noe fareområde for radon på grunn av lite radioaktiv berggrunn. Det kan imidlertid også i Sør-Varanger forekomme lokale variasjoner.

5.6. Helsetilstand

Indikatorer som levealder, selvopplevd helse, dødelighet, samt forekomsten av forebyggbare sykdommer som hjerte- og karsykdommer, kols, diabetes og en del kreftsykdommer forteller noe om helsetilstand, befolkningens tidligere levevaner og at forebyggingspotensiale er betydelig. Det sier også noe om at faktorer som påvirker befolkningens helsetilstand er skjevfordelt. Både levealder og andre indikatorer på helsetilstand samvarierer betydelig med sosioøkonomisk status i befolkningen, og dette er synliggjort med statistikk fra Norgeshelsa statistikkbank. Indikatorer på helsetilstand varierer også mellom kvinner og menn.

Legemiddelstatistikken kan indirekte si noe om forekomsten av sykdommer, men det understrekes at data fra reseptregisteret må tolkes varsomt. Forskrivningspraksis kan variere mellom kommuner, og et legemiddel brukes ofte mot flere ulike sykdommer.

5.6.1. Forventet levealder

Levealder samvarierer med sosioøkonomisk status. Forventa levealder er lavest for de med grunnskoleutdanning og høyest for de med høgskole/universitetsutdanning.

Som figuren under viser, så ligger forventet levealder for begge kjønn i Sør-Varanger omtrent på landsgjennomsnittet og samme nivå som sammenlignbare kommuner i Finnmark. Kvinner i Sør-Varanger har 5,4 år lenger forventet levealder (82,2 år) enn menn. Det er fortsatt forventet at levealder vil øke.

År		1998-2012	1999-2013	2000-2014
Geografi	Kjønn			
hele landet	menn	77,6	77,9	78,2
	kvinner	82,4	82,6	82,8
Finnmark	menn	75,1	75,5	75,9
	kvinner	81,3	81,5	81,7
Vadsø	menn	76,2	76,2	76,5
	kvinner	81,6	81,8	82,0
Hammerfest	menn	75,8	76,2	76,5
	kvinner	81,8	82,0	82,1
Alta	menn	77,2	77,6	78,1
	kvinner	82,5	82,7	82,7
Sør-Varanger	menn	76,1	76,3	76,6
	kvinner	81,5	81,9	82,2

Figur 47: Forventet levealder. Kilde Kommunehelsa statistikkbank.

5.6.2. Psykisk helse

Folkehelse handler i stor grad om psykisk og sosialt velvære i en befolkning. Det finnes ikke en entydig definisjon av hva det innebærer å ha god psykisk helse, men det er vanlig å skille mellom psykiske vansker og psykiske lidelser. Psykiske vansker kan beskrives som symptomer som i betydelig grad går ut over trivsel, læring, daglige gjøremål og samvær med andre. Man anslår at 15 – 20 % av barn og unge i Norge har psykiske vansker.

Psykiske lidelser kjennetegnes ved at symptombelastningen er så stor at det kvalifiserer til diagnoser som for eksempel angst, depresjon, anoreksi, atferdsvansker eller ADHD. De aller fleste som utvikler psykiske lidelser, vokser opp i vanlige familier. Det er imidlertid noen forhold som gjør at risikoen for en negativ utvikling øker, for eksempel dersom foreldrene selv sliter med psykiske lidelser, dersom forholdet mellom foreldrene er konfliktfylt eller dersom familien har mange belastninger og lite sosial støtte.

Om psykiske problemer øker blant unge, gir forskningen ingen entydige svar på. Det er likevel flere studier som tyder på en økning i depressive symptomer blant jenter. Flere undersøkelser viser en klar sammenheng mellom mobbing og dårlig psykisk helse. Det har dessuten vært en klar økning i angst- og depresjonslidelser som begrunnelse for uføretrygd blant unge. Psykiske helse utgjør den største årsaken til sykemeldinger på landsbasis.

Sosial støtte og sosial deltagelse kan ha en positiv effekt på psykisk helse og har sammenheng med opplevelse av glede, vitalitet og livskvalitet. Det motsatte av god sosial støtte er

ensomhet. Ensomhet kan påvirke helsa negativt på ulike måter og gir økt risiko for psykiske helseproblemer (FHI). Mange i samfunnet vårt er ensomme, og ensomhet rammer i større grad yngre og eldre mennesker enn andre.

Figuren under viser at Sør-Varanger har et lavt antall personer i den totale aldersgruppen 0-74 med psykiatrisk diagnose, da målt i forbindelse med konsultasjon hos primærlege eller legevakt. Dette sammenliknet med landet for øvrig, Finnmark som helhet, og noen utvalgte kommuner i KOSTRA gruppe 12. Det har vært en økning fra tidsperioden 2012 til 2014.

År			2010-2012	2011-2013	2012-2014
Geografi	Alder	Sykdomsgruppe			
hele landet	0-74 år	Psykiske lidelser (P70-99)	70,2	70,9	71,7
	15-29 år	Psykiske lidelser (P70-99)	76,7	79,2	81,8
Finnmark	0-74 år	Psykiske lidelser (P70-99)	66,4	67,8	68,8
	15-29 år	Psykiske lidelser (P70-99)	81,3	85,5	87,8
Vadsø	0-74 år	Psykiske lidelser (P70-99)	57,5	57,5	58,6
	15-29 år	Psykiske lidelser (P70-99)	69,1	71,6	74,8
Hammerfest	0-74 år	Psykiske lidelser (P70-99)	66,9	69,5	71,0
	15-29 år	Psykiske lidelser (P70-99)	100,5	103,6	104,5
Alta	0-74 år	Psykiske lidelser (P70-99)	81,6	81,9	81,9
	15-29 år	Psykiske lidelser (P70-99)	96,5	102,3	102,3
Sør-Varanger	0-74 år	Psykiske lidelser (P70-99)	49,7	51,1	51,9
	15-29 år	Psykiske lidelser (P70-99)	58,0	60,1	61,5

Figur 48: Brukere av primærhelsetjenesten grunnet psykiske lidelser, kjønn samlet, per 1000. Kilde Kommunehelsa statistikkbank.

Derimot ser vi at Sør-Varanger kommune scorer høyt med tanke på psykiske symptomer (lettere psykiske problemstillinger) blant unge. Dette sammenliknet med landet som helhet, sammenliknbare kommuner og med Finnmark som helhet.

År			2010-2012	2011-2013	2012-2014
Geografi	Alder	Sykdomsgruppe			
hele landet	0-74 år	Psykiske symptomer (P01-29)	86,0	88,6	91,9
	15-29 år	Psykiske symptomer (P01-29)	78,8	81,1	84,2
Finnmark	0-74 år	Psykiske symptomer (P01-29)	91,2	94,4	99,7
	15-29 år	Psykiske symptomer (P01-29)	95,6	98,5	101,5
Vadsø	0-74 år	Psykiske symptomer (P01-29)	94,8	105,4	108,4
	15-29 år	Psykiske symptomer (P01-29)	83,4	94,7	99,9
Hammerfest	0-74 år	Psykiske symptomer (P01-29)	97,6	103,7	111,2
	15-29 år	Psykiske symptomer (P01-29)	119,4	123,6	119,3
Alta	0-74 år	Psykiske symptomer (P01-29)	80,7	83,4	93,6
	15-29 år	Psykiske symptomer (P01-29)	82,3	85,8	95,9
Sør-Varanger	0-74 år	Psykiske symptomer (P01-29)	91,1	92,8	96,1
	15-29 år	Psykiske symptomer (P01-29)	102,8	102,7	103,7

Figur 49: Brukere av primærhelsetjenesten grunnet lettere psykiske symptomer, kjønn samlet, per 1000. Kilde Kommunehelsa statistikkbank.

Figur 49 viser at statistikken ser langt annerledes ut ved kartlegging av psykiske symptomer, som karakteriserer som ikke-diagnostiserte lettere psykiske plager. Her kommer ungdom i Sør-Varanger dårligere ut enn landet for øvrig, Finnmark som helhet og sammenlignbare kommuner i Finnmark, bortsett fra Hammerfest.

Figur 50 viser andelen voksne i Norge med betydelige symptomer på psykiske plager etter utdanningsnivå. Figuren bekrefter betydelige sosiale helseforskjeller i befolkningen.

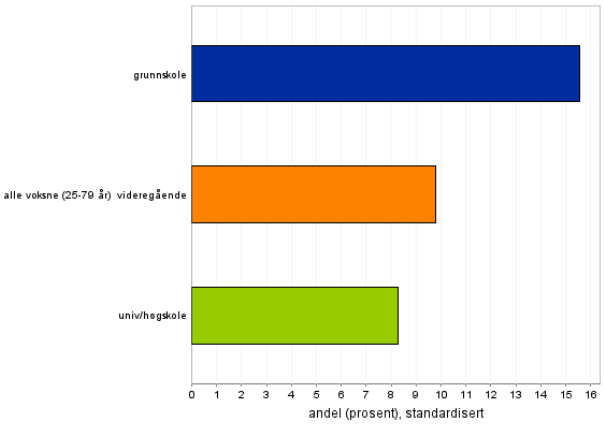

Figur 50: Andel voksne 25-79 år med psykiske plager og symptomer etter utdanningsnivå, kjønn samlet. Kilde: Norgeshelsa statistikkbank

Til tross for at det forventes lite sykelighet blant ungdommer og at en høy andel ungdom trives på skolen, så viser resultater fra Ungdataundersøkelsen at en ganske stor del av ungdommene rapporterer om ulike psykiske helseplager. Ungdataresultater fra ungdomstrinnet i Sør-Varanger i 2016, viser at en større andel unge sliter psykisk. Jenter sliter mest. Se figuren under.

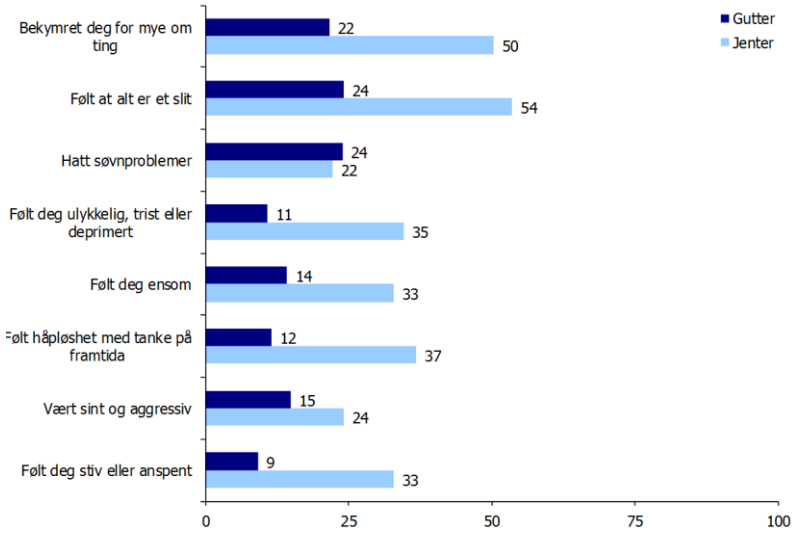

Figur 51: Depressivt stemningsleie, fordelt på kjønn. Andel som har vært ganske eller veldig mye plaget av ulike situasjoner sist uke. Kilde Ungdataresultater ungdomsskolen 2016

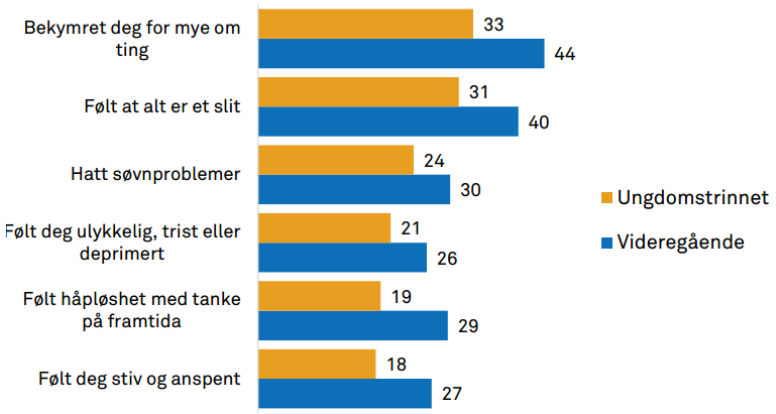

Figur 52: Depressive symptomer, landsbasis, ungdomsskolen og videregående skole. Kilde Ungdataresultater ungdomsskolen 2016

Både kommunen, frivillig sektor og privat sektor har arenaer som fremmer sosial deltagelse og bidrar til å forebygge ensomhet. Også skolehelsetjenesten på ungdomsskolen og på videregående skole rapporterer om økende psykiske symptomer hos ungdom, spesielt hos jenter. Åpen dør på skolene er ett av tiltakene, samt helsestasjon for ungdom på kveldstid en

dag i uken. Også kommunens frisklivssentral har fokus på fysisk aktivitet og psykisk helse i sine livsstilsendringskurs for voksne.

5.6.3. Diabetes type 2

Forekomst av diabetes type 2 har hatt en betydelig økning siste tiår. Mange undersøkelser viser at minst halvparten av nye tilfeller diabetes type 2 kan unngås ved at personer med påvist høy risiko driver regelmessig fysisk aktivitet, har et sunt kosthold og reduserer eventuell overvekt.

Figur 53 viser at utbredelsen av behandlet type 2-diabetes i Sør-Varanger. Kommunen ligger noe over i antall brukere og sammenliknet med landsnivået og sammenliknbare KOSTRA kommuner.

År			2009-2011	2010-2012	2011-2013	2012-2014*	2013-2015
Geografi	Legemiddelgruppe	Alder					
hele landet	Insulin og analoger (A10A)	45-74 år	17,4	17,6	17,8	18,0	18,3
Finnmark	Insulin og analoger (A10A)	45-74 år	21,0	21,2	21,1	21,1	21,1
Vadsø	Insulin og analoger (A10A)	45-74 år	14,7	15,7	16,2	16,0	16,5
Hammerfest	Insulin og analoger (A10A)	45-74 år	20,1	20,2	20,3	20,3	20,2
Alta	Insulin og analoger (A10A)	45-74 år	22,8	22,7	22,4	21,8	21,7
Sør-Varanger	Insulin og analoger (A10A)	45-74 år	20,0	19,7	20,7	21,5	22,4

Figur 53: Antall brukere av legemidler til behandling av type 2-diabetes, 45-74 år, kjønn samlet, per 1000, 2009-2015. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

5.6.4. Hjerte-karsykdom

Hjerte- og karsykdom i en befolkning kan si noe om bakenforliggende faktorer, for eksempel levevaner. Vi vet at levevaner er sosialt skjevfordelt og skjevfordelt mellom kjønn. Dette kommer til syne også på hjertekar-statistikken. Hjerte/kar - dødelighet samvarierer med utdanningsnivå. Jo høyere utdanningsnivå i en befolkning, jo lavere er dødeligheten. Figur 58 viser at innleggelser i sykehus på grunn av hjerte- og karsykdom i Sør-Varanger kommune ligger langt over landsgjennomsnittet og ganske likt med Finnmark fylke, men antall diagnostiserte tilfeller i primærhelsetjenesten ligger lavere enn landet og også lavere enn fylket. Men sammenlignet med landet og Finnmarker er det flere legemiddelbrukere (0-74 år) og brukere av primærhelsetjenesten i Sør-Varanger.

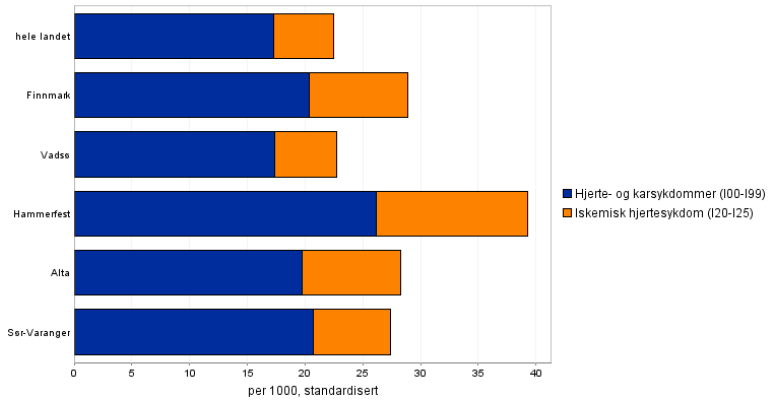

Figur54: Antall pasienter innlagt (dag- og døgnopphold) i somatiske sykehus per 1000 innbyggere per år, 2012-2014. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

5.6.5. KOLS/lungesykdom

KOLS (kronisk obstruktiv lungesykdom) skyldes hovedsakelig røyking (80–95 %), men sykdommen rammer også ikke-røykere. Høy alder, arv, lav sosioøkonomisk tilhørighet, yrkesmessig eksponering fra industriell luftforurensning og bymiljø øker risikoen for å utvikle sykdommen. Til tross for at risikoen for å utvikle KOLS er uavhengig av kjønn, er likevel den negative effekten av røyking større hos kvinner. Utbredelsen av KOLS og astma hos voksne i Sør-Varanger skiller seg vesentlig fra landsgjennomsnittet basert på innleggelse på sykehus eller bruk av legemidler. Dette kan ses i sammenheng med høyere andel av kvinner som røyker. Derimot når det gjelder dødelighet av KOLS kommer Sør-Varanger bedre ut med 14,2 prosent mot fylket som helhet på 16,1 prosent. Landet som helhet ligger på 11,4 prosent.

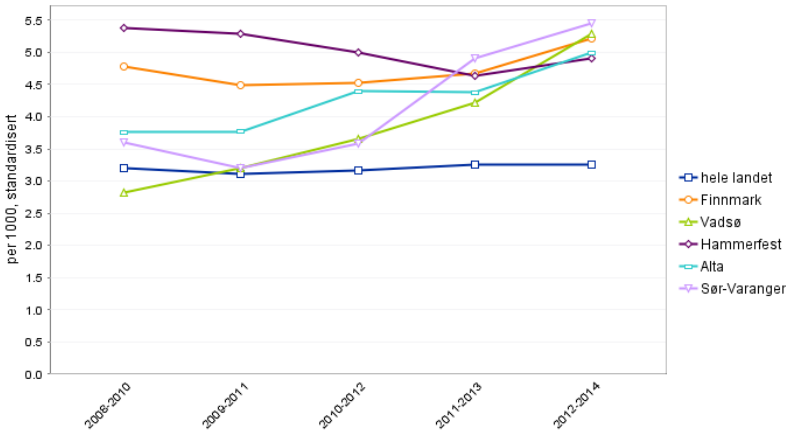

Figur55: KOLS, spesialisthelsetjenesten – KOLS (J45+), per 100 000, standardisert Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

5.6.6 Kreft

På landsbasis ser man at kreftdødeligheten har endret seg lite fra 1950 til i dag. Kreftforekomsten har derimot økt. Kreft er ikke én enkelt sykdom, men en fellesbetegnelse for en rekke sykdommer som kan ha forskjellige risikofaktorer og ulik sykdomsutvikling. Det tar ofte lang tid fra eksponering til man utvikler kreft, og mange faktorer kan derfor medvirke til at sykdommen oppstår. Kosthold, fysisk aktivitet, røyke- og alkoholvaner er faktorer som har betydning for kreftforekomsten i en befolkning. Det anslås at ett av tre krefttilfeller henger sammen med levevaner. Gode levevaner i befolkningen har derfor et stort potensiale til å redusere volum av risiko for å utvikle kreft.

Det er dessuten større sosioøkonomiske forskjeller i kreftdødelighet i dag enn for 40 år siden, særlig gjelder det lungekreft. Man ser også at kreftdødeligheten blant menn er høyere enn blant kvinner. Figur 56 viser kreftdødelighet etter utdanningsnivå og kjønn på nasjonalt nivå. Det er større kreftforekomst blant menn enn kvinner. Samtidig samvarierer kreftforekomst i befolkningen med utdanningsnivå.

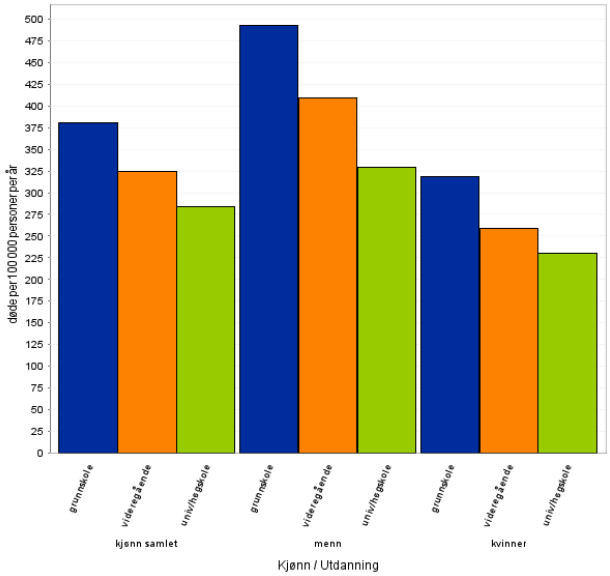

Figur 56: Kreft - dødelighet etter utdanning – alle voksne (25+ år), døde per 100 000 personer per år, 2001-05. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

År			2001-2010	2002-2011	2003-2012	2004-2013	2005-2014
Geografi	Dødsårsak	Kjønn					
hele landet	Kreft (C00-C97)	kjønn samlet	115,0	114,1	113,1	112,4	111,6
		menn	121,8	121,0	119,7	118,8	117,9
		kvinner	108,1	107,1	106,3	105,8	105,2
Finnmark	Kreft (C00-C97)	kjønn samlet	118,5	118,3	116,4	115,4	114,8
		menn	130,5	132,8	129,4	129,0	125,6
		kvinner	105,6	102,6	102,3	100,5	103,2
Sør-Varanger	Kreft (C00-C97)	kjønn samlet	105,6	103,1	101,5	93,1	96,7
		menn	117,0	116,7	118,3	115,4	125,0
		kvinner	93,5	88,5	83,5	69,0	66,1

Figur 57: Dødelighet kreft (0-74 år) 2002-2011, per 100 000, standardisert. Kilde Kommunehelsa statistikkbank

Når det gjelder dødelighet av kreft i Sør-Varanger, så ligger kommunen noe lavere enn landsgjennomsnittet og Finnmark forøvrig. Figur 57 viser antall personer per 100 000 som dør av kreft før 75 års alder (totalt alle krefttyper).

Sør-Varanger har et lavere antall nye tilfeller enn landsgjennomsnittet og Finnmark når det gjelder antall nye krefttilfeller for menn (alle krefttyper). Unntaket er lungekreft, der Sør-Varanger ligger høyere enn landet men lavere enn Finnmark.

5.6.7. Muskel og skjelett

Når det gjelder muskel- og skjelettsykdom/plager viser figuren under at Sør-Varanger ligger vesentlig høyere når det gjelder brukere av primærhelsetjenesten.

År			2010-2012	2011-2013	2012-2014
Geografi	Alder	Sykdomsgruppe			
hele landet	0-74 år	Muskel- og skjelettplager (L01-29)	173,6	177,9	182,9
		Muskel- og skjelettsykdomsdiagnoser (ekskl. brudd og skader (L70-71 og L82-99))	127,9	127,7	128,5
	15-29 år	Muskel- og skjelettplager (L01-29)	153,7	156,8	160,8
		Muskel- og skjelettsykdomsdiagnoser (ekskl. brudd og skader (L70-71 og L82-99))	68,0	67,1	67,2
Finnmark	0-74 år	Muskel- og skjelettplager (L01-29)	211,0	214,1	219,4
		Muskel- og skjelettsykdomsdiagnoser (ekskl. brudd og skader (L70-71 og L82-99))	145,5	141,6	141,5
	15-29 år	Muskel- og skjelettplager (L01-29)	195,1	196,3	197,8
		Muskel- og skjelettsykdomsdiagnoser (ekskl. brudd og skader (L70-71 og L82-99))	85,9	82,5	82,2
Sør-Varanger	0-74 år	Muskel- og skjelettplager (L01-29)	216,0	225,4	230,6
		Muskel- og skjelettsykdomsdiagnoser (ekskl. brudd og skader (L70-71 og L82-99))	140,4	131,2	122,1
	15-29 år	Muskel- og skjelettplager (L01-29)	204,2	208,4	209,6
		Muskel- og skjelettsykdomsdiagnoser (ekskl. brudd og skader (L70-71 og L82-99))	79,7	70,8	65,7

Figur58: Antall brukere av primærhelsetjenesten grunnet muskel- og skjelettplager/sykdom, kjønn samlet, per 1000, standardisert. Kilde: Kommunehelsa statistikkbank

Sør-Varanger ligger betydelig lavere enn fylket men nesten likt med landet for øvrig når det gjelder antall pasienter diagnostisert med sykdom i muskel- og skjelettsystemet.

5.7. Skader og ulykker

Skader og ulykker er en stor utfordring for folkehelsen. Personskader som følge av ulykker er nesten i samme størrelsesorden som kreft, målt i tapte leveår, selv om dødeligheten av skader og ulykker i Norge har gått nedover siden 1950-tallet. Spesielt blant unge og eldre er skader og ulykker å regne som et reelt helseproblem. Blant eldre er fallulykker og hoftebrudd spesielt alvorlig fordi det kan medføre redusert funksjonsevne og behov for hjelp, og dermed redusert livskvalitet. Blant ungdom og særlig unge menn forårsaker trafikkulykker både redusert helse og tapte liv.

Ulykker kan i stor grad forebygges, og det finnes mange tiltak med god effekt. Forebygging av ulykker og skader er et felt som ingen "eier", men som mange aktører har et ansvar for. Et viktig verktøy i det lokale forebyggingsarbeidet er registrering av skadedata. Et registreringssystem kan brukes til å danne oversikt over skadeomfanget, følge utviklingen av ulykker over tid og måle effekten av ulike tiltak.

Sykehusbehandlede personskader viser kun omfanget av de alvorligste skadene. Statistikk over personskader og lårbensbrudd i figuren under viser at Sør-Varanger kommer bedre ut enn landet, men dårligere ut enn Finnmark og sammenlignbare kommuner 2012-2014.

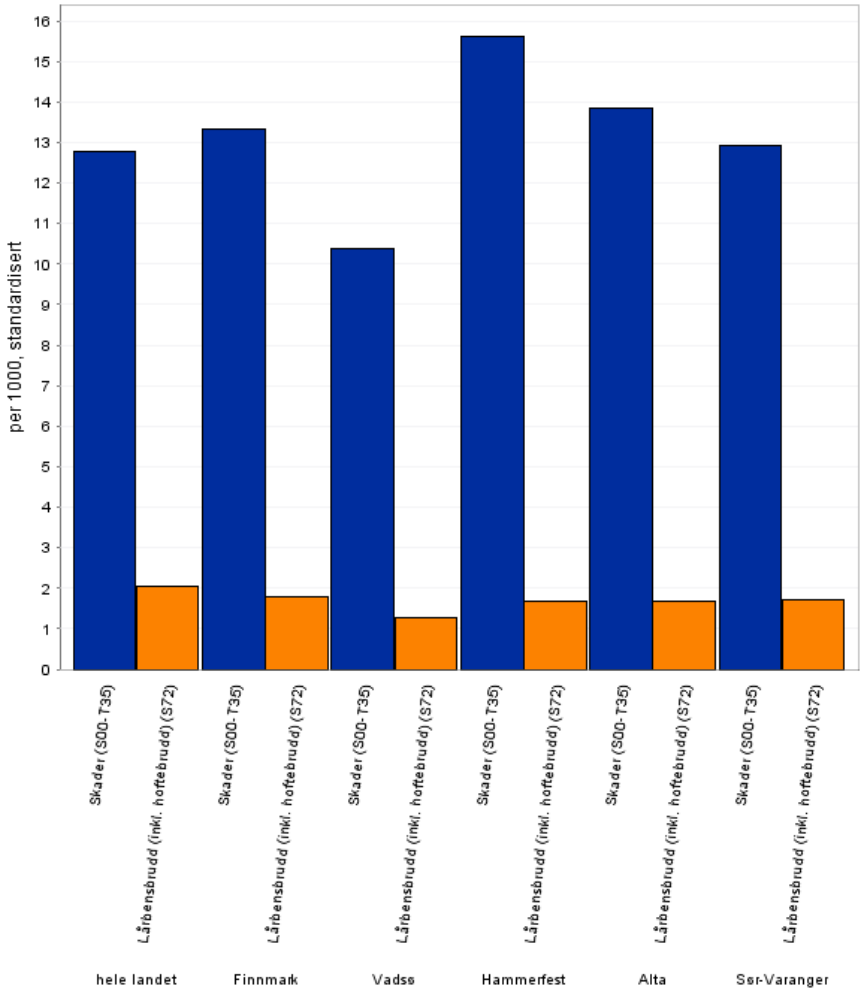

Figur 59: Personskader etter ulykker og hoftebrudd, Spesialisthelsetjenesten, somatikk – 2012-2014, kjønn samlet, per 1000. (SSB)

Når det gjelder dødelighet forårsaket av ulykker ligger Finnmark langt høyere enn landet for øvrig, det foreligger kun tall for menn. Selvmordsstatistikken er noe høyere i landet som helhet enn i Finnmark, her foreligger også kun tall for menn. Se figuren under.

År			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Geografi	Kjønn	Dødsårsak							
hele landet	menn	Ulykker (V01-X59,Y85-86)	31	31	28	25	23	25	25
		Selvmord (X60-X84,Y87.0)	14	17	15	17	14	15	15
	kvinner	Ulykker (V01-X59,Y85-86)	9	10	11	8	9	9	8
		Selvmord (X60-X84,Y87.0)	6	7	7	7	6	7	6
Finnmark	menn	Ulykker (V01-X59,Y85-86)	47	39	37	55	22	45	53
		Selvmord (X60-X84,Y87.0)	18	28	31	14	18	-	13
	kvinner	Ulykker (V01-X59,Y85-86)	-	-	-	-	-	-	-
		Selvmord (X60-X84,Y87.0)	-	-	-	-	-	-	-

Figur60: Dødelighet ulykker og selvmord (0-74 år) 2008-2014, per 100 000. Kilde Norgeshelsa statistikkbank.

5.7.1. Trafikksikkerhet i Sør-Varanger kommune

I et folkehelseperspektiv har økt aktiv transport stort fokus, særlig gjelder dette aktiv transport til og fra skole. Gjennom Sør-Varanger kommune sin reviderte trafikksikkerhetsplan for 2017-2018 har kommunestyret vedtatt at det skal arbeides aktivt på flere nivå for større risikoreduksjon for gående og syklende, samt at satsningsområder er barn, unge og organisatoriske tiltak i kommunen. Visjonen er at det skal være trygt å ferdes i trafikken i Sør-Varanger og at ingen skal bli drept eller varig skadd. Målet er at antall skadde og drepte personer i trafikkulykker i Sør-Varanger kommune skal reduseres.

Årsakene til de fleste trafikkulykker kan knyttes til feilhandlinger fra trafikantene selv. Forklaringen til disse feilhandlingene er som regel at man ikke har opptrådt i henhold til vegtrafikkloven ved å avpasse fart etter forhold, ikke tatt de nødvendige forhåndsregler eller manglende kunnskap til å håndtere trafikksystemet.

I perioden 2010 og 2015 er antall trafikkulykker i Sør-Varanger kommune redusert fra 78 til 52. I samme periode er antall skadde og drepte redusert fra 118 til 67. I perioden 2011 til 2014 var utforkjøring den mest vanlige ulykkestypen med 43%. Deretter fulgte møteulykker med 17% og kryssulykker med 15%.
Det er i hovedsak bilførere og bilpassasjerer som blir skadet og drept i Finnmarkstrafikken. 69% av ulykkene skjer på Europa- og riksvei, mens 23% skjer på fylkesvei.

6. De viktigste folkehelseutfordringene i Sør-Varanger kommune

1. **Lave skoleprestasjoner i lesing og regning i grunnskolen og frafall i Videregående skole.**
   Sør-Varanger kommune har lave prestasjoner i regning og lesing på 5. klassenivå, der nasjonale prøver i lesing ligger godt under landsgjennomsnittet, fylket for øvrig og langt dårligere enn landsgjennomsnittet i regning på mestringsnivå 1. Her ligger Sør-Varanger kommune noenlunde likt med fylket for øvrig. Dette gjenspeiles også på gjennomsnittlig grunnskolepoeng, som gir informasjon om elevenes kompetanse ved avslutningen av grunnopplæringen. Sør-Varanger har over tid hatt noe lavere grunnskolepoeng sammenlignet med landsgjennomsnittet

   Sør-Varanger har høyere frafall i videregående opplæring enn landsgjennomsnittet, men sammenfallende med Finnmark og sammenlignbare kommuner i Finnmark. Gjennomsnitt for 3-årsperioden 2013-2015 viser at Sør-Varanger har et frafall på 34 %. Dette er en nedgang i frafallsprosenten med 6 prosent fra 2010 og en nedgang med 2-3 prosent hver treårsperiode. Frafallet inkluderer elever som har gjennomført VG2 eller gått opp til fagprøve, men som ikke har bestått ett eller flere fag og derfor ikke har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse etter 5 år, samt elever som sluttet underveis i samme periode. Det er tatt utgangspunkt i elevenes bostedskommune det året eleven startet på grunnkurs i videregående opplæring (FHI). Det må imidlertid her tas høyde for at elever som ikke har fått lærlingeplass også regnes inn som frafall i FHI sine statistikker.

   Særlig det å fullføre videregående opplæring er en positiv påvirkningsfaktor for helsetilstanden i en befolkning. Grupper som ikke har fullført videregående utdanning antas å være vel så utsatt for levekårs- og helseproblemer som de som har valgt å ikke ta mer utdanning etter fullført ungdomsskole. Færre arbeidsgivere etterspør personer med opplæring kun fra grunnskolen.
   Gode faglige ferdigheter i grunnskolen øker sjansen for at eleven klarer å gjennomføre videregående skole. Arbeidet med å redusere frafall i videregående skole, bør derfor starte med gode skoleprestasjoner i grunnskolen.

Regning og lesing er basisferdigheter i skolen og lesing er også en grunnferdighet for læring i de fleste fag.

Årsakene til høyt frafall i videregående opplæring er sammensatte. På landsnivå viser statistikk fra 2014 at elevenes karakterer fra grunnskolen har stor betydning for gjennomstrømningen i videregående opplæring. Elever med gode karakterer fra grunnskolen gjennomfører i større grad enn elever med dårligere karakterer. For eksempel hadde elever med mindre enn 25 grunnskolepoeng en gjennomstrømning på 14 %. Blant elever som hadde 55 grunnskolepoeng eller mer, fullførte nesten 99 % (SSB).

Det er flere problemfaktorer i norske grunnskoler som kan virke negativt på frafallstatistikken, uten at vi vet med sikkerhet om Sør-Varanger har større problemer enn landet for øvrig på følgende områder;

- Høy andel elever med svak motivasjon for læring
- Mange elever mener det er for mye teori og for lite praktisk læring
- Skolerelatert stress suppleres med press som følge av en samfunnsutvikling preget av mye informasjon, sosiale medier, prestasjonsjag etc.
- Høy andel sliter psykisk
- Høyt frafall i videregående skole starter gjerne som «mentalt frafall» i grunnskolen
- Økt skille i elevenes sosiale bakgrunn

Mulige årsaksfaktorer som kan virke negativt på frafallstatistikken for Sør-Varanger:

- En av definerte årsakssammenhenger til frafall i videregående skole er sammenheng med foreldrenes utdanningsnivå. Sammenlignet med landet er utdanningsnivået i Sør-Varanger lavere, men ikke dramatisk. På videregående og kort-høyere (bachelor-nivå) er forskjellene til landet små. Det som ser ut til å skape forskjellen er at det er større andel med bare grunnskole og lavere andel med lang høyere (master og phd). Sammenlignet med fylket som helhet er utdanningsnivået høyere og sammenlignet med de andre kommunene i fylket er utdanningsnivået i Sør-Varanger blant de høyeste i konkurranse med Vadsø, Hammerfest og Alta. (Eifred Markussen NIFU).
- Det har vært relativt høy sysselsetting i Sør-Varanger de siste årene, bortsett fra ungdomsgruppen 15-29 år der arbeidsledigheten har vært stor.
- Kirkenes videregående skole er den skolen i landet med prosentvis størst borteboer andel. Frafallsprosenten er størst hos gutter på yrkesrettede fag.
- Elever med svakest grunnskolepoeng er oftest de som ikke kommer inn på sitt primærønske når det er konkurranse om plassene, og som kan bli tilbudt skoleplass utenfor sitt nærområde, eller på andre linjevalg. Dermed er det ofte elever med de svakeste faglige forutsetningene som må flytte på hybel uten å være forberedt på det. I tillegg må disse elevene gjennom et programområde som de ikke har søkt på.

- Elever i Sør-Varanger har over tid hatt noe svakere grunnleggende ferdigheter enn landsgjennomsnittet i lesing og regning, målt på nasjonale prøver.

Frafall i videregående skole er et omfattende problem i hele landet. Figur 4 viser kommunens utfordring med frafall i videregående skole sammenliknet med fylket og landet.

År		2009-2011	2010-2012	2011-2013	2012-2014	2013-2015
Geografi	Foreldrenes utdanningsnivå					
hele landet	Alle utdanningsnivåer	25	25	24	24	23
Finnmark	Alle utdanningsnivåer	38	38	36	35	34
Vadsø	Alle utdanningsnivåer	25	25	26	30	28
Hammerfest	Alle utdanningsnivåer	42	43	41	38	35
Alta	Alle utdanningsnivåer	38	38	37	36	35
Sør-Varanger	Alle utdanningsnivåer	40	43	37	37	34

Kommuneverdien kan skjule sosiale forskjeller mellom ulike grupper. Blant elever fra familier med lavt utdanningsnivå, er andelen som faller fra høyere, sammenliknet med elever fra familier med høyt utdanningsnivå. Frafall i videregående skole reduserer mulighetene i arbeidsmarkedet og øker risikoen for uføretrygd og dårligere levekår og helse. Både norsk og internasjonal forskning viser sammenheng mellom psykisk helse og frafall i videregående skole. Spesielt kan atferdsvansker i barndommen føre til dårligere skoleprestasjoner som igjen fører til økt risiko for frafall.

Tiltak som styrker barn og unge som sliter med faglige og sosiale vansker vil være effektive i forebygging av frafall. Det forebyggende arbeidet bør starte tidlig og omfatte alle faser i utdanningsløpet. Aktuelle tiltak i kommunen er å satse på barnehager som bidrar til å styrke språk og sosiale ferdigheter. Videre er det viktig at skolen satser på god språkopplæring for alle, og med spesielle tiltak for elever som har lesevansker og andre læringsvansker. Også tiltak som styrker det sosiale miljøet på skolen kan forebygge frafall. Frafallet i videregående skole er størst blant elever på yrkesfagene. Blant elever som står i fare for å falle fra har fleksible opplæringsløp og mer praksis for dem som strever med teoretiske fag, tett oppfølging og veiledning og samarbeid mellom skole og arbeidsliv, vist gode resultater. I arbeidet med frafall er det behov for helhetlig og langsiktig satsing med utstrakt samarbeid mellom kommuner og fylkeskommuner.

2. Helse og levevaner

I Sør-Varanger kommune er overvekt/fedme et større problem enn i landet som helhet, vurdert etter andelen kvinner med KMI (kroppsmasseindeks) > 25 fra første svangerskapskontroll. Folkehelseprofilen for Sør-Varanger 2015 viser at hele 40 % av kvinner har overvekt eller fedme. Landsgjennomsnittet var på samme tidspunkt 34 %. Også når det gjelder fysisk aktivitet, er aktivitetsnivået lavere hos befolkningen i Sør-Varanger enn landet som helhet og trolig også for fylket sammenlagt. (Basert på ungdata tall der noen kommuner i finnmark mangler).

Overvekt i et folkehelseperspektiv henger sammen med manglende daglig fysisk aktivitet og ugunstig kosthold. I følge Helsedirektoratet er fysisk hverdagsaktivitet kraftig redusert i Norge, og gir økt risiko for en rekke sykdommer. Resultater fra Ungdataundersøkelsen 2016 viser at barn og unge i Sør-Varanger har en hverdag preget av for mye stillesitting og er inaktive. Nasjonale tall viser i tillegg at barn fra familier med høyt utdanningsnivå er mer aktive.

Overvekt og fedme gir økt risiko for type 2 diabetes, hjerte- og karsykdommer, høyt blodtrykk, slitasjegikt i knær og hofter og enkelte kreftsykdommer. En del av konsekvensbildet vises på lokal sykdomsstatistikk. Sør-Varanger har en høyere andel personer med høyt blodtrykk, høyt kolesterol og type 2 diabetes enn landsnivået. Overvekt og fedme kan også gi psykiske helsekonsekvenser.

Fordi erfaring viser at det er vanskelig å behandle overvekt og fedme, spesielt for barn, må utfordringene forebygges i mye større grad. Sør-Varanger kommune har som eier av barnehager og skoler en unik mulighet til å legge til rette for at en helsefremmende hverdag som på sikt både fremmer og utjevner helse mellom de ulike sosioøkonomiske gruppene i befolkningen. Også helsestasjonen er en viktig arena i så måte.

Mange personer med funksjonshemming og/eller utviklingshemming, og andre utsatte grupper i samfunnet har livsstilsproblemer knyttet til overvekt/fedme. Personer med funksjonshemming og/eller utviklingshemming er generelt en utsatt gruppe og kan ha dårligere helse enn «normalbefolkningen». Dette understreker viktigheten av å legge til rette for en helsefremmende livsstil for denne gruppen.

3. Psykisk helse hos barn og unge

I Sør-Varanger er psykiske symptomer blant ungdom en økende utfordring, og ungdata undersøkelser samt kommunedata fra FHI viser at Sør-Varanger har et større problem enn landet for øvrig selv om psykiske problemer blant unge er økende også på landsbasis. Ungdataundersøkelsen 2016 fra ungdomstrinnet og videregående skole viser at mange unge sliter, særlig unge jenter.

Imidlertid viser Folkehelseprofilen 2015 at andelen med psykiske lidelser i befolkningen 0-74 år er lavere i Sør-Varanger enn i landet som helhet og færre som medisineres på grunn av psykiske problemer enn landet som helhet.

Årsaksforholdene til økende psykisk uhelse i befolkningen er svært sammensatte. Familiene har gjennom de siste 20-30 år skiftet karakter samtidig som det har skjedd betydelige samfunnsendringer. Dagens samfunn speiler en befolkning som må forholde seg til økte krav og konkurranse, store mengder informasjon, sosiale medier, samt økte muligheter og valg. Summen av belastninger kan over tid bli for stor for mange og ungdomstiden er for mange strevsom i seg selv med krav og press på mange hold.

Kommunen har et viktig ansvar for å bidra til å fremme og utjevne psykisk helse i befolkningen gjennom tjenester rettet mot barn, familier og eldre og gjennom samarbeid med frivillig sektor.

4. **Høy arbeidsledighet 15-29 år.**

Sør-Varanger kommune har høyere arbeidsledighet (4,1 %) enn resten av landet (2.1%) og Finnmark fylke som helhet med 3,6 % arbeidsledighet. (Nav 2016). Årsakene til dette er flere og sammensatte. Rapporteringer fra Nav tilsier at den største gruppen av de unge arbeidsledige ungdommene ofte har problemstillinger rundt psykisk helse, er leie og initiativløse, eller har problemer med rus. For mange er problemstillingene sammensatte. Denne gruppen er som oftest i tillegg lenge uten hjelpetiltak fordi det er vanskelig å fange de opp og dermed komme i posisjon for å hjelpe. I lange mellomperioder havner de derfor i en «bås» uten andre hjelpetiltak enn stønader fra NAV. I et folkehelseperspektiv er dette en svært viktig gruppe å nå tidlig, da negative vaner, lav selvfølelse og liten mestringsfølelse danner økt grunnlag for helseproblemer og sosiale ulikheter. Hovedfokuset hos NAV er i størst mulig grad å forsøke å fange opp denne gruppen tidlig med tanke på å få satt inn riktig hjelp og forebygge negative konsekvenser av arbeidsledighet og det å ikke være en del av et produktivt samfunn. For noen få ungdommer handler arbeidsledighet om at de ikke får lærlingeplasser etter yrkesfaglig videregående og blir gående å vente. De fleste i denne gruppen får imidlertid raskt småjobber eller økonomisk støtte hjemmefra og forblir ikke lenge en del av statistikken over unge arbeidsledige.

6. Kilder

Folkehelseinstituttet (FHI)

Kommunehelsa statistikkbank

Folkehelseprofil Rana 2015

Helgeland politidistrikt

Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag, «HUNT 3, Folkehelse i endring»

Kommuneprofil for Vefsn og Rana 2008 (HEPRO)

Levekår og livskvalitet i Nordland 2014

Luftkvalitet.info

MOLAB

Norgeshelsa statistikkbank

Norsafety, 2015

Statistisk sentralbyrå (SSB)

St.meld. nr. 20 Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller

Trafikksikkerhetsplan 2017-2018 Sør-Varanger kommune

Sør-Varanger kommune, boligsosiale fakta ark- okt. 2016

SØR-VARANGER KOMMUNE

Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer

Kortversjon

Sør-Varanger kommune 2016

Vedtatt i kommunestyre xxxx

Sammendrag

God folkehelse skapes gjennom god samfunnsutvikling samtidig som folkehelsen er en viktig faktor for samfunnsutviklingen. En rekke forhold i en kommune påvirker folkehelsen, slik som bolig, utdanning, arbeid og fysiske og sosiale faktorer.

For å kunne planlegge og gjennomføre effektive tiltak som er til det beste for god folkehelse, trenger kommunen oversikt over helsetilstand, utfordringsbilder, ressurser og påvirkningsfaktorer.

Mål og strategier for folkehelsearbeidet er hele kommunens ansvar og har betydning for helsefremmende utvikling i lokalsamfunnet.

Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplaner fastsette overordnede mål og strategier for kommunens folkehelsepolitikk. Utgangspunktet skal være folkehelseutfordringer som kommunen har identifisert gjennom arbeidet med oversiktsdokumentet. Mål og strategier skal så nedfelles i kommunens planer, forankres politisk, være målbare og være et svar på kommunens folkehelseutfordringer.

Kommunens plikt til å ha oversikt over helsetilstand og faktorer som kan påvirke befolkningens helse er hjemlet i Lov og forskrift om folkehelsearbeid.

Kommunen skal ha løpende oversikt over helsetilstand og faktorer som kan bidra positivt eller negativt på befolkningens helse, samt lage en samlet og skriftlig oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer hvert 4. år. Dokumentet skal foreligge når arbeidet med planstrategien starter opp.

Dette oversiktsdokumentet er Sør-Varanger kommunes første samlede dokument og kunnskapsgrunnlag for langsiktig planlegging og valg av innsatsområder i folkehelsearbeidet.

Av den grunn ligger oversiktsdokumentet denne gang ikke som grunnlag for kommunens planstrategi for 2016-2019 slik folkehelseloven §6. krever. Det vedtatte oversiktsbildet vil inngå ved revidering av planstrategien. I periodene mellom planlovgivningens fireårsintervaller vil et løpende oversiktsarbeid fange opp forhold av betydning for det langsiktige folkehelsearbeidet. Det er altså en nær sammenheng mellom løpende oversiktsarbeid og oversiktsdokumentet som skal utarbeides hvert fjerde år.

Sør-Varanger kommunes oversiktsdokument baserer seg på statlige og fylkeskommunale statistikker og opplysninger samt at det er innberettet rapporteringer fra de fleste tjenesteområder og enheter i kommunen.

Det er på bakgrunn av oversiktsbildet foretatt en vurdering av hva som er de viktigste folkehelseutfordringene for Sør-Varanger kommune å ta tak i for kommende planperiode.

Det har vært jobbet med oversiktsdokumentet i flere fagsammenhenger; ressursgruppen for folkehelse, de enkelte fagenhetene i kommunen, nasjonale statistikker og lokale og fylkeskommunale rapporteringer.

Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer

Med oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer menes oversikt over helsen på befolkningsnivå, samt positive og negative faktorer som kan virke inn på helsen til kommunens befolkning.

Oversikten omfatter opplysninger om og vurderinger av befolkningssammensetning, oppvekst- og levekårsforhold, sosiale ulikheter i helse, miljøfaktorer, skader og ulykker, helserelatert atferd og helsetilstand.

Helsetilstand måles med ulike indikatorer, for eksempel forebyggbare sykdommer, trivsel eller mer indirekte mål som sykefravær, trygdeytelser o.l. Positive og negative påvirkningsfaktorer representerer en stor bredde, og er ofte knyttet til samfunnsforhold, levekår og miljø.

Følgende kan trekkes frem som eksempel på positive påvirkningsfaktorer i Sør-Varanger;

- Sør-Varanger er en kommune som preges av vekst, muligheter og positiv utvikling både gjennom økning i reiselivsbedrifter og flere nyetableringer av andre næringer.
- Etablering av Sør-Varanger utvikling med ansvar for omstillingsprosess og mål om 300 nye private arbeidsplasser
- Stor bredde, høy aktivitet og stor dugnadsånd i frivillige lag og organisasjoner
- Tilgang til videregående skole og etablering av Campus Kirkenes / UIT. Nyetablering av lærerutdanning i 2017 og sykepleierutdanning 2018
- Nærhet og lett tilgang til natur og friluftsliv, idretts- og aktivitetsanlegg
- Kulturtilbud med stort mangfold og gode muligheter for kulturopplevelser
- Helsefremmende fokus i kommunale tjenester
- Høyt inntektsnivå, over landsgjennomsnittet og høyt i Finnmarksammenheng

De viktigste folkehelseutfordringene i Sør-Varanger kommune

1. **Lave skoleprestasjoner i lesing og regning i grunnskolen og frafall i Videregående skole.**
   Sør-Varanger kommune har lave prestasjoner i regning og lesing på 5. klassenivå, der nasjonale prøver i lesing ligger godt under landsgjennomsnittet, fylket for øvrig og langt dårligere enn landsgjennomsnittet i regning på mestringsnivå 1. Her ligger Sør-Varanger kommune noenlunde likt med fylket for øvrig. Dette gjenspeiles også på gjennomsnittlig grunnskolepoeng, som gir informasjon om elevenes kompetanse ved avslutningen av grunnopplæringen. Sør-Varanger har over tid hatt noe lavere grunnskolepoeng sammenlignet med landsgjennomsnittet

   Sør-Varanger har høyere frafall i videregående opplæring enn landsgjennomsnittet, men sammenfallende med Finnmark og sammenlignbare kommuner i Finnmark. Gjennomsnitt for

3-årsperioden 2013-2015 viser at Sør-Varanger har et frafall på 34%, sammenliknet med Finnmark fylke med en frafallsprosent på 35%. Sør-Varanger kommune ligger ganske likt med sammenliknbare kommuner i Finnmark. Imidlertid viser frafallsprosenten en nedgang med 6 prosent fra 2010 og en nedgang med 2-3 prosent hver treårsperiode.

Frafallet inkluderer elever som har gjennomført VG2 eller gått opp til fagprøve, men som ikke har bestått ett eller flere fag og derfor ikke har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse etter 5 år, samt elever som sluttet underveis i samme periode. Det er tatt utgangspunkt i elevenes bostedskommune det året eleven startet på grunnkurs i videregående opplæring (FHI). Det må imidlertid her tas høyde for at elever som ikke har fått lærlingeplass også regnes inn som frafall i FHI sine statistikker.

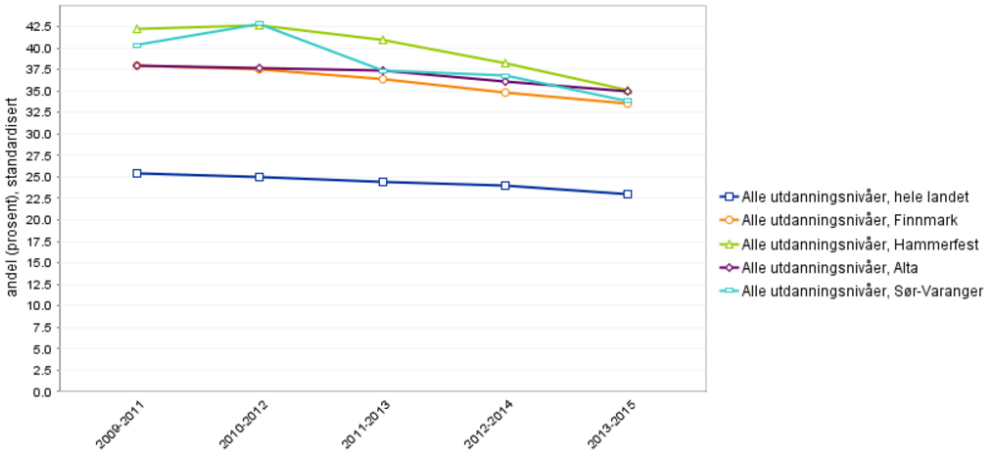

Figur 1: Andel frafall i VG skole sammenliknet med landet som helhet og Finnmark fylke 2009-2015 Kilde: Kommunedata, FHI

Særlig det å fullføre videregående opplæring er en positiv påvirkningsfaktor for helsetilstanden i en befolkning. Grupper som ikke har fullført videregående utdanning antas å være vel så utsatt for levekårs- og helseproblemer som de som har valgt å ikke ta mer utdanning etter fullført ungdomsskole. Færre arbeidsgivere etterspør personer med opplæring kun fra grunnskolen.
Gode faglige ferdigheter i grunnskolen øker sjansen for at eleven klarer å gjennomføre videregående skole. Arbeidet med å redusere frafall i videregående skole, bør derfor starte med gode skoleprestasjoner i grunnskolen.
Regning og lesing er basisferdigheter i skolen og lesing er også en grunnferdighet for læring i de fleste fag. Det forebyggende arbeidet bør starte allerede i barnehagen og omfatte alle faser i utdanningsløpet.

Årsakene til høyt frafall i videregående opplæring er sammensatte. På landsnivå viser statistikk fra 2014 at elevenes karakterer fra grunnskolen har stor betydning for gjennomstrømningen i videregående opplæring. Elever med gode karakterer fra grunnskolen gjennomfører i større grad enn elever med dårligere karakterer. For

eksempel hadde elever med mindre enn 25 grunnskolepoeng en gjennomstrømning på 14 %. Blant elever som hadde 55 grunnskolepoeng eller mer, fullførte nesten 99 % (SSB).

Det er flere problemfaktorer i norske grunnskoler som kan virke negativt på frafallstatistikken, uten at vi vet med sikkerhet om Sør-Varanger har større problemer enn landet for øvrig på følgende områder;

- Høy andel elever med svak motivasjon for læring
- Mange elever mener det er for mye teori og for lite praktisk læring
- Skolerelatert stress suppleres med press som følge av en samfunnsutvikling preget av mye informasjon, sosiale medier, prestasjonsjag etc.
- Høy andel sliter psykisk
- Høyt frafall i videregående skole starter gjerne som «mentalt frafall» i grunnskolen
- Økt skille i elevenes sosiale bakgrunn

Mulige årsaksfaktorer som kan virke negativt på frafallstatistikken for Sør-Varanger:

- En av definerte årsakssammenhenger til frafall i videregående skole er sammenheng med foreldrenes utdanningsnivå. Sammenlignet med landet er utdanningsnivået i Sør-Varanger lavere, men ikke dramatisk. På videregående og kort-høyere (bachelor-nivå) er forskjellene til landet små. Det som ser ut til å skape forskjellen er at det er større andel med bare grunnskole og lavere andel med lang høyere (master og phd). Sammenlignet med fylket som helhet er utdanningsnivået høyere og sammenlignet med de andre kommunene i fylket er utdanningsnivået i Sør-Varanger blant de høyeste i konkurranse med Vadsø, Hammerfest og Alta. (Eifred Markussen NIFU).
- Det har vært relativt høy sysselsetting i Sør-Varanger de siste årene, bortsett fra ungdomsgruppen 15-29 år der arbeidsledigheten har vært stor.
- Kirkenes videregående skole er den skolen i landet med prosentvis størst borteboer andel. Frafallsprosenten er størst hos gutter på yrkesrettede fag.
- Elever med svakest grunnskolepoeng er oftest de som ikke kommer inn på sitt primærønske når det er konkurranse om plassene, og som kan bli tilbudt skoleplass utenfor sitt nærområde, eller på andre linjevalg. Dermed er det ofte elever med de svakeste faglige forutsetningene som må flytte på hybel uten å være forberedt på det. I tillegg må disse elevene gjennom et programområde som de ikke har søkt på.

- Elever i Sør-Varanger har over tid hatt noe svakere grunnleggende ferdigheter enn landsgjennomsnittet i lesing og regning, målt på nasjonale prøver.

Frafall i videregående skole er et omfattende problem i hele landet. Figur 1 viser kommunens utfordring med frafall i videregående skole sammenliknet med fylket og landet.

Figuren under sier noe om Sør-Varanger kommunes sammenheng med frafall i videregående skole og foreldres utdanningsnivå.

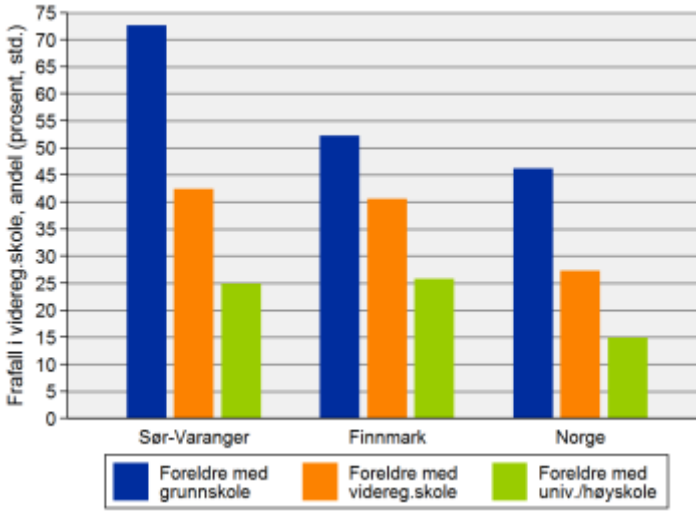

Figur 2: Andel frafall i VG skole etter foreldes utdanning, 2012-2014 Kilde: Folkehelseprofil, FHI

Kommuneverdien kan skjule sosiale forskjeller mellom ulike grupper. Blant elever fra familier med lavt utdanningsnivå, er andelen som faller fra høyere, sammenliknet med elever fra familier med høyt utdanningsnivå. Frafall i videregående skole reduserer mulighetene i arbeidsmarkedet og øker risikoen for uføretrygd og dårligere levekår og helse. Både norsk og internasjonal forskning viser sammenheng mellom psykisk helse og frafall i videregående skole. Spesielt kan atferdsvansker i barndommen føre til dårligere skoleprestasjoner som igjen fører til økt risiko for frafall.

2. Helse og levevaner

I Sør-Varanger kommune er overvekt/fedme et større problem enn i landet som helhet, vurdert etter andelen kvinner med KMI (kroppsmasseindeks) > 25 fra første svangerskapskontroll. Folkehelseprofilen for Sør-Varanger 2015 viser at hele 40 % av kvinner har overvekt eller fedme. Landsgjennomsnittet var på samme tidspunkt 34 %.

Overvekt i et folkehelseperspektiv henger sammen med manglende daglig fysisk aktivitet og ugunstig kosthold. I følge Helsedirektoratet er fysisk hverdagsaktivitet kraftig redusert i Norge, og gir økt risiko for en rekke sykdommer. Resultater fra Ungdataundersøkelsen 2016

viser at barn og unge i Sør-Varanger har en hverdag preget av for mye stillesitting og er inaktive. Nasjonale tall viser i tillegg at barn fra familier med høyt utdanningsnivå er mer aktive.

Overvekt og fedme gir økt risiko for type 2 diabetes, hjerte- og karsykdommer, høyt blodtrykk, slitasjegikt i knær og hofter og enkelte kreftsykdommer. En del av konsekvensbildet vises på lokal sykdomsstatistikk. Sør-Varanger har en høyere andel personer med høyt blodtrykk, høyt kolesterol og type 2 diabetes enn landsnivået. Overvekt og fedme kan også gi psykiske helsekonsekvenser.

Fordi erfaring viser at det er vanskelig å behandle overvekt og fedme, spesielt for barn, må utfordringene forebygges i mye større grad. Sør-Varanger kommune har som eier av barnehager og skoler en unik mulighet til å legge til rette for at en helsefremmende hverdag som på sikt både fremmer og utjevner helse mellom de ulike sosioøkonomiske gruppene i befolkningen. Også helsestasjonen er en viktig arena i så måte.

Mange personer med funksjonshemming og/eller utviklingshemming, og andre utsatte grupper i samfunnet har livsstilsproblemer knyttet til overvekt/fedme. Personer med funksjonshemming og/eller utviklingshemming er generelt en utsatt gruppe og kan ha dårligere helse enn «normalbefolkningen». Dette understreker viktigheten av å legge til rette for en helsefremmende livsstil for denne gruppen.

3. Psykisk helse hos barn og unge

I Sør-Varanger er psykiske symptomer blant ungdom en økende utfordring, og ungdata undersøkelser samt kommunedata fra FHI viser at Sør-Varanger har et større problem enn landet for øvrig selv om psykiske problemer blant unge er økende også på landsbasis. Ungdataundersøkelsen 2016 fra ungdomstrinnet og videregående skole viser at mange unge sliter, særlig unge jenter.

Imidlertid viser Folkehelseprofilen 2015 at andelen med psykiske lidelser i befolkningen 0-74 år er lavere i Sør-Varanger enn i landet som helhet og færre som medisineres på grunn av psykiske problemer enn landet som helhet.

Årsaksforholdene til økende psykisk uhelse i befolkningen er svært sammensatte. Familiene har gjennom de siste 20-30 år skiftet karakter samtidig som det har skjedd betydelige samfunnsendringer. Dagens samfunn speiler en befolkning som må forholde seg til økte krav og konkurranse, store mengder informasjon, sosiale medier, samt økte muligheter og valg. Summen av belastninger kan over tid bli for stor for mange og ungdomstiden er for mange strevsom i seg selv med krav og press på mange hold.

Kommunen har et viktig ansvar for å bidra til å fremme og utjevne psykisk helse i befolkningen gjennom tjenester rettet mot barn, familier og eldre og gjennom samarbeid med frivillig sektor.

4. Høy arbeidsledighet 15-29 år.

Sør-Varanger kommune har høyere arbeidsledighet (4,1 %) enn resten av landet (2.1%) og Finnmark fylke som helhet med 3,6 % arbeidsledighet. (Nav 2016). Årsakene til dette er flere og sammensatte. Rapporteringer fra Nav tilsier at den største gruppen av de unge arbeidsledige ungdommene ofte har problemstillinger rundt psykisk helse, er leie og initiativløse, eller har problemer med rus. For mange er problemstillingene sammensatte. Denne gruppen er som oftest i tillegg lenge uten hjelpetiltak fordi det er vanskelig å fange de opp og dermed komme i posisjon for å hjelpe. I lange mellomperioder havner de derfor i en «bås» uten andre hjelpetiltak enn stønader fra NAV. I et folkehelseperspektiv er dette en svært viktig gruppe å nå tidlig, da negative vaner, lav selvfølelse og liten mestringsfølelse danner økt grunnlag for helseproblemer og sosiale ulikheter. Hovedfokuset hos NAV er i størst mulig grad å forsøke å fange opp denne gruppen tidlig med tanke på å få satt inn riktig hjelp og forebygge negative konsekvenser av arbeidsledighet og det å ikke være en del av et produktivt samfunn. For noen få ungdommer handler arbeidsledighet om at de ikke får lærlingeplasser etter yrkesfaglig videregående og blir gående å vente. De fleste i denne gruppen får imidlertid raskt småjobber eller økonomisk støtte hjemmefra og forblir ikke lenge en del av statistikken over unge arbeidsledige.

SØR-VARANGER KOMMUNE
Boks 406, 9915 Kirkenes
Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12
E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no
www.svk.no

SAKSFRAMLEGG
Sak til politisk behandling

Saksbehandler: Aud Rushfeldt Enhetsleder: Aud Rushfeldt, tlf. 78 97 76 05	Dato: 10.02.2017
Arkivsak: <arkivsaksnr>	
Saksordfører: Brekken, Anita	

Utvalg	Saksnummer	Dato
Utvalg for levekår	010/17	13.03.2017
Kommunestyret	032/17	22.03.2017

PRIKKBELASTNING I MEDHOLD AV ALKOHOLLOVEN - PUB 1

Vedlagte dokumenter:
BEFARINGSRAPPORT ETTER KONTROLL 02.12.2016 - FORHÅNDSVARSEL OM PRIKKTILDELING
KONTROLLRAPPORT - SKJENK
TILLEGGSRAPPORT

Dokumenter i saken:

2016025351 BEFARINGSRAPPORT ETTER KONTROLL 02.12.2016 - FORHÅNDSVARSEL OM PRIKKTILDELING
2016025184 KONTROLLRAPPORTER SKJENKING

Kort sammendrag:
Det ble gjennomført skjenkekontroll ved Pub 1 As den 02.12.2016.

Faktiske opplysninger:
Det ble gjennomført skjenkekontroll ved Pub 1 As den 02.12.2016 av kommunens kontrollfirma.

I forbindelse med kontrollen ble det gitt anmerkning på bakgrunn av brudd på alkoholforskriften og Sør-Varanger kommunes Alkoholpolitiske retningslinjer, punkt 4.3 Vilkår

knyttet til skjenkebevillinger.

Åpenbart påvirket personer gitt adgang til lokalet.

Åpenbart påvirkede personer i lokalet.

Finnes reklame for alkoholholdig drikke i lokalet.

Røykes inne i lokalet.

IK-Alkohol ikke tilgjengelig.

Sør-Varanger kommune sendte den 08.12.2016 brev med befaringsrapport etter kontroll og forhåndsvarsel om prikktildeling til Pub 1 AS. Det var i tillegg gitt orientering om bevillingshavers rett til å komme med sitt synspunkt innen 2 uker fra mottatt brev.

Pub 1 AS har ikke kommet med synspunkter i forbindelsen med kontroll eller rapport.

I hht alkoholforskriftens § 10-3 medfører brudd på alkoholloven til tildeling av prikk.

Åpenbart påvirket personer som gis adgang til skjenkelokalet medfører jf. Alkoholforskriften § 4-1 til 2 prikker.

Åpenbart påvirkede personer i lokalet medfører jf. Alkoholforskriften § 4-1 til 2 prikker.

Reklame for alkoholholdig drikke på skjenkestedet, medfører jf. Alkoholforskriften § 9.1 – 2 til 1 prikk.

IK-Alkohol er ikke tilgjengelig medfører jf. Alkoholforskriften § 1-9 siste ledd, jf. Kap. 8 i denne forskriften til 2 prikker.

Det røykes inne i lokalet. Den som forsettelig eller uaktsom overtrer forbud eller påbud gitt i eller medhold av tobakksskadeloven straffes med bøter. Forsøk straffes på samme måte. For å sikre etterlevelse av forbudetmot røyking på serveringssteder og forbudene mot tobakksbruk i barnehager og skoler, jf. §§ 26 og 27, skal slike steder føre internkontroll og etablere et internkontrollsystem. Internkontrollen skal kunne dokumenteres ovenfor tilsynsmyndigehetene. Røking i lokalet er knyttet opp mot internkontroll. I og med at Pub 1 allerede gis 2 prikker for mangel på IK-Alkohol velger Sør-Varanger kommune å kun gi varsel for røyking i lokalet.

Kommuneplanens hovedmål:
Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12.000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Hovedmålet vil være retningsgivende for de politiske og administrative prioriteringer i hele den kommunale organisasjon i planperioden. Ut fra dette, skal det gjøres vurderinger i forhold til følgende satsingsområder:

Næringsutvikling: Ikke vurdert.

Infrastruktur: Ikke vurdert.

Barn og ungdom: Ikke vurdert.

Folkehelse: Ikke vurdert.

Kompetansebygging**:** Ikke vurdert.

Økonomi:

Universell utforming, jfr bestemmelser i plan og bygningslov: Ikke vurdert.

Forslag til innstilling:
Med hjemmel i kommunelovens § 23 nr. 4, jf. Delegasjonsvedtak av 16.10.1995, og i medhold av alkoholforskriftens § 10-3 vedtas følgende:

I hht. Alkoholforskriftens § 10-3 medfører brudd på

Åpenbart påvirket personer som gis adgang til skjenkelokalet medfører jf. Alkoholforskriften § 4-1 til 2 prikker.

Åpenbart påvirkede personer i lokalet medfører jf. Alkoholforskriften § 4-1 til 2 prikker.

Reklame for alkoholholdig drikke på skjenkestedet, medfører jf. Alkoholforskriften § 9.1 – 2 til 1 prikk.

IK-Alkohol er ikke tilgjengelig medfører jf. Alkoholforskriften § 1-9 siste ledd, jf. Kap. 8 i

denne forskriften til 2 prikker.

Røking i lokalet er knyttet opp mot internkontroll. I og med at Pub 1 allerede gis 2 prikker for mangel på IK-Alkohol velger Sør-Varanger kommune å kun gi varsel for røyking i lokalet.

Pub 1 til dels totalt 7 prikker etter kontroll 02.12.2016.

Ved 12 tildelte prikker i løpet av en to års periode vil inndragning av bevillingen iverksettes.

I hht. Forvaltningsloven §§ 28 og 29 er det adgang til å klage på vedtaket. Fristen for å klage er 3 uker fra tidspunktet underretning om vedtak er kommet fram til vedkommende part. Der klageretten ikke benyttes, kan tildelingen av prikker likevel påklages i forbindelse med klage på senere vedtak om inndragning, hvor tildelingen av prikker inngår som grunnlag. Klagen skal sendes den instans som har truffet vedtaket.

Nina Bordi Øvergaard
rådmann

- Dette dokumentet er godkjent elektronisk i Sør-Varanger kommune og har derfor ingen signatur. -

SØR-VARANGER KOMMUNE
Boks 406, 9915 Kirkenes
Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12
E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no
www.svk.no

SAKSFRAMLEGG
Sak til politisk behandling

Saksbehandler: Aud Rushfeldt Enhetsleder: Aud Rushfeldt, tlf. 78 97 76 05	Dato: 31.01.2017
Arkivsak: <arkivsaksnr>	
Saksordfører: Pettersen, Tor Kristian	

Utvalg	Saksnummer	Dato
Utvalg for levekår	008/17	13.02.2017
Kommunestyret	033/17	22.03.2017

PRIKKBELASTNING I MEDHOLD AV ALKOHOLFORSKRIFTEN

Vedlagte dokumenter:
OFELAS SVAR ETTER SJENKEKONTROLL 02.12
MAILFORSIDE FRA OFELAS
BEFARINGSRAPPORT ETTER SKJENKEKONTROLL 02.12.2016 - FORHÅNDSVARSEL OM PRIKKTILDELING
KONTROLLRAPPORT
MAILFORSIDE SKJENKEKONTROLLØR

Dokumenter i saken:

2017002232	VEDRØRENDE BEFARINGSRAPPORT ETTER SKJENKEKONTROLL 02.12.2016 - FORHÅNDSVARSEL OM PRIKKTILDELING
2017000756	BEFARINGSRAPPORT ETTER SKJENKEKONTROLL 02.12.2016 - FORHÅNDSVARSEL OM PRIKKTILDELING
2016025393	BEFARINGSRAPPORT ETTER SKJENKEKONTROLL 02.12.2016 - FORHÅNDSVARSEL OM PRIKKTILDELING
2016025183	KONTROLLRAPPORTER SKJENKING

Kort sammendrag:
Det ble gjennomført skjenkekontroll ved Ofelas AS den 02.12.2016.

Faktiske opplysninger:
Det ble gjennomført skjenkekontroll ved Ofelas AS den 02.12.2016 av kommunens kontrollfirma.

I forbindelse med kontrollen ble det gitt anmerkning på bakgrunn av brudd på Sør-Varanger kommunes Alkoholpolitiske retningslinjer, punkt 4,3 Vilkår knyttet til skjenkebevillinger.

Punkt 6: Dørvakter og de som skjenker skal gis opplæring på minimum 8 timer. Slik opplæring skal kunne dokumenteres, og skal inngå i internkontrollpermen. Opplæringen er arbeidsgivers ansvar.

Punkt 9: Internkontrollsystemet skal være oppdatert og tilgjengelig for alle ansatte og for kontrollmyndigheten.

Ofelas AS har mottatt kopi av kontrollrapport samt forhåndsvarsel om prikktildeling 13.12.2016.

Jorun Nøstebø ved Olfelas AS har gitt følgende tilbakemelding per e-post den 18.12.2016:

« Vedrørende kommentarer skjenekontrollørende hadde på merknader etter endt kontroll 02 desember 2016 ønsker vi å komme med en forklaring.
Da våres ansvarshavende ble spurt om hun kunne vis frem IK permen viste hun ikke hva IK betydde, istedenfor å spørre hva IK var svarte hun at hun ikke viste og heller ikke hadde opplæring. I ettertid ser hun selvfølgelig at det var veldig dumt å ikke spørre hva IK stod for, men i en stresset situasjon som det kan føles når skjenkekontrollen er tilstede og dette var hennes første møte med kontrollørene svarte hun som hun gjorde.
I vår opplæring av de ansatte har vi ikke brukt forkortelsen IK, derfor var IK et helt fremmed begrep for ansvarshavende. Vi har brukt opplæring av alkoholloven, trygg drift alkohol, ansvarlig skjenking og alkoholpolitiske retningslinjer for Sør-Varanger kommune. Har nå merket permen IK alkohol og kommer til å bruke IK alkohol i opplæringsøyemed. Eksempelvis kan vi referere til vårt siste personalmøte 21 november der vi hadde en gjennomgang av den nye alkoholloven og kommunens sine nye retningslinjer. All opplæring hos oss blir dokumentert med at ansatte skriver under på at de har vært tilstede, ansvarshavende denne aktuelle kvelden har også deltatt på intern opplæring.»

Ofelas AS tildeles to (2) prikker for brudd vilkår i kommunens alkoholpolitiske retningslinjer, jf. alkoholforskriften § 10-3.

Kommuneplanens hovedmål:
Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12.000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Hovedmålet vil være retningsgivende for de politiske og administrative prioriteringer i hele den kommunale organisasjon i planperioden. Ut fra dette, skal det gjøres vurderinger i forhold til følgende satsingsområder:

<u>Næringsutvikling:</u>

<u>Infrastruktur:</u>

Barn og ungdom:

Folkehelse:

Kompetansebygging**:**

Økonomi:

Universell utforming, jfr bestemmelser i plan og bygningslov:

Forslag til innstilling:
Med hjemmel i kommunelovens § 23 nr. 4, jf. Delegasjonsvedtak av 16.10.1995, og i medhold av alkoholforskriftens § 10-3 vedtas følgende:

I hht. alkoholforskriftens § 10-3 medfører brudd på vilkår i kommunens alkoholpolitiske retningslinjer tildeling av to (2) prikker. Ved 12 tildelte prikker i løpet av en to års periode vil inndragning av bevilling iverksettes.

Begrunnelse:

Ved overtredelse av alkolforskriftens § 10-3 skal det tildeles to prikker ved mangler ved bevillingshavers internkontroll, jf. Alkoholloven § 1-9 siste ledd, jf. Kapittel 8 i denne forskriften. Ved 12 tildelte prikker i løpet av en to års periode vil inndragning av bevilling iverksettes.

I hht. Forvaltningsloven §§ 28 og 29 er det adgang til å klage på vedtaket. Fristen for å klag er 3 uker fra tidspunktet underretning om vedtak er kommet fram til vedkommende part. Der klageretten ikke benyttes, kan tildelingen av prikker likevel påklages i forbindelse med klage på senere vedtak om inndragning, hvor tildelingen av prikker inngår som grunnlag. Klagen skal sendes den instans som har truffet vedtaket.

Behandling**13.02.2017 Utvalg for levekår**
Saksordfører: Pettersen, Tor Kristian

Innstillingen vedtatt med 3 mot 1 stemme.

Utvalg for levekår sitt vedtak i sak 008/17:
Med hjemmel i kommunelovens § 23 nr. 4, jf. Delegasjonsvedtak av 16.10.1995, og i medhold av alkoholforskriftens § 10-3 vedtas følgende:

I hht. alkoholforskriftens § 10-3 medfører brudd på vilkår i kommunens alkoholpolitiske retningslinjer tildeling av to (2) prikker. Ved 12 tildelte prikker i løpet av en to års periode vil inndragning av bevilling iverksettes.

Begrunnelse:

Ved overtredelse av alkolforskriftens § 10-3 skal det tildeles to prikker ved mangler ved bevillingshavers internkontroll, jf. Alkoholloven § 1-9 siste ledd, jf. Kapittel 8 i denne forskriften. Ved 12 tildelte prikker i løpet av en to års periode vil inndragning av bevilling iverksettes.

I hht. Forvaltningsloven §§ 28 og 29 er det adgang til å klage på vedtaket. Fristen for å klag er 3 uker fra tidspunktet underretning om vedtak er kommet fram til vedkommende part. Der klageretten ikke benyttes, kan tildelingen av prikker likevel påklages i forbindelse med klage på senere vedtak om inndragning, hvor tildelingen av prikker inngår som grunnlag. Klagen skal sendes den instans som har truffet vedtaket.

Nina Bordi Øvergaard
rådmann

- Dette dokumentet er godkjent elektronisk i Sør-Varanger kommune og har derfor ingen signatur. -

Ofelas AS
Pb 396
9915 KIRKENES

Sør Varanger Kommune

VEDRØRENDE SKJENKEKONTROLL 02.12.2016

Vedrørende kommentarer skjenekontrollørende hadde på merknader etter endt kontroll 02 desember 2016 ønsker vi å komme med en forklaring.

Da våres ansvarshavende ble spurt om hun kunne vis frem IK permen viste hun ikke hva IK betydde, istedenfor å spørre hva IK var svarte hun at hun ikke viste og heller ikke hadde opplæring. I ettertid ser hun selvfølgelig at det var veldig dumt å ikke spørre hva IK stod for, men i en stresset situasjon som det kan føles når skjenkekontrollen er tilstede og dette var hennes første møte med kontrollørene svarte hun som hun gjorde.

I vår opplæring av de ansatte har vi ikke brukt forkortelsen IK, derfor var IK et helt fremmed begrep for ansvarshavende. Vi har brukt opplæring av alkoholloven, trygg drift alkohol, ansvarlig skjenking og alkoholpolitiske retningslinjer for Sør-Varanger kommune. Har nå merket permen IK alkohol og kommer til å bruke IK alkohol i opplæringsøyemed. Eksempelvis kan vi referere til vårt siste personalmøte 21 november der vi hadde en gjennomgang av den nye alkoholloven og kommunens sine nye retningslinjer. All opplæring hos oss blir dokumentert med at ansatte skriver under på at de har vært tilstede, ansvarshavende denne aktuelle kvelden har også deltatt på intern opplæring.

Med vennlig hilsen

Jorun Nørstebø
Ofelas

SØR-VARANGER KOMMUNE
Boks 406, 9915 Kirkenes
Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12
E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no
www.svk.no

SAKSFRAMLEGG
Sak til politisk behandling

Saksbehandler: Evjen, Bente Jorid Enhetsleder: Evjen, Bente Jorid, tlf. 78 97 74 92	Dato: 03.02.2017
Arkivsak: <arkivsaksnr>	
Saksordfører: Johannesen, Eilif	

Utvalg	Saksnummer	Dato
Utvalg for plan og samferdsel	016/17	14.02.2017
Kommunestyret	034/17	22.03.2017

PLANPROGRAM: JAKOBSNES ARTIC LOGISTICS

Vedlagte dokumenter:
PlanID_20302016002 Planprogram Jakobsnes Artic Logistics 20170130
Vedlegg 1_20161214_Jakobsnes_Kommentarer til innspill etter høring
Vedlegg 2_20160811 Notat infomøte Jakobsnes
Vedlegg 3_20161129 Notat infomøte
Vedlegg 4_20161130 presentasjon til infomøte planprogram
Vedlegg 5_20161129 og 30_Notat infomøte SVK FMiF SVV

Dokumenter i saken:

2017001933 PLANPROGRAM JAKOBSNES UTVIKLING
2017001932 PLANPROGRAM JAKOBSNES UTVIKLING
2017001453 SVARBREV: INFORMASJON ØNSKES VEDRØRENDE PLANARBEIDER FOR JAKOBSNES ARCTIC LOGISTICS
2017001391 INFORMASJON ØNSKES VEDRØRENDE PLANARBEIDER FOR JAKOBSNES ARCTIC LOGISTICS
2017001360 NOTAT FRA MØTER VEDRØRENDE PLANPROGRAM JAKOBSNES UTVIKLING
2017000671 PLANPROGRAM JAKOBSNES UTVIKLING
2017000606 PLANPROGRAM JAKOBSNES UTVIKLING
2017000385 PLANPROGRAM JAKOBSNES UTVIKLING
2016026035 JAKOBSNES - YTRE LID, KOMMUNEPLANENS AREALDEL
2016025825 FORSLAG TIL PLANPROGRAM JAKOBSNES/YTRE LID, MED VEDLEGG.
2016024708 ALLE INNSPILLENE TIL PLANPROGRAMMET
2016020721 UTTALELSE - PLANPROGRAM FOR REGULERINGSPLAN FOR

	JAKOBSNES - YTRE LID
2016020039	INNSPILL TIL DETALJREGULERING FOR JAKOBSNES ARCTIC LOGISTIC
2016019660	INNSPILL TIL DETALJREGULERING FOR JAKOBSNES/YTRE LID
2016017891	FORSLAG TIL PLANPROGRAM FOR JAKOBSNES / YTRE LID
2016017860	INNSPILL TIL VARSEL OM OPPSTART AV REGULERINGSPLAN - JAKOBSNES / YTRE LID - SØR-VARANGER KOMMUNE. NVES REFERANSE: 201604272-2
2016017481	UTTALELSE - REGULERINGSPLAN FOR JAKOBSNES YTRE LID - OPPSTART AV PLANARBEID MED KU OG FORSLAG TIL PLANPROGRAM
2016016861	HØRING - REGULERINGSPLAN FOR JAKOBSNES - YTRE LID
2016016338	VARSEL SENDT UT TIL EIERLISTE OG OFF. INSTANSER - INVITASJON TIL INFORMASJONSMØTE TORSDAG 11. AUGUST KL 18.00 I GRENDEHUSET PÅ JAKOBSNES.
2016010247	FORSLAG TIL PLANPROGRAM FOR DETALJREGULERING JAKOBSNES / YTRE LID
2016009337	VEDRØRENDE FORSLAG TIL PLANPROGRAM FOR DETALJREGULERING JAKOBSNES/YTRE LID
2016009221	FORSLAG TIL PLANPROGRAM FOR DETALJREGULERING JAKOBSNES/YTRE LID
2016002779	OVERSENDELSE AV REFERAT FRA OPPSTARTSMØTE 10.02.2016 VEDRØRENDE DETALJREGULERING FOR JAKOBSNES UTVIKLING
2016000761	MELDING OM VEDTAK: FORHÅNDSVURDERING OM PLANARBEID FOR JAKOBSNES UTVIKLING
2016000719	MELDING OM VEDTAK I UTVALG FOR PLAN OG SAMFERDSEL 12.01.16 - FORHÅNDSVURDERING AV OMRÅDEREGULERING FOR JAKOBSNES UTVIKLING
2015023965	VEDRØRENDE OPPSTARTSMØTE FOR JAKOBSNES UTVIKLING
2015023547	VEDR. OMRÅDEPLAN FOR JAKOBSNES - JAKOBSNES UTVIKLING AS.
2015021416	VEDRØRENDE OPPSTARTSMØTE FOR JAKOBSNES UTVIKLING
2015018181	ANMODNING OM OPPSTARTSMØTE FOR PLANPROSESS JAKOBSNES - JAKOBSNES UTVIKLING AS.

Kort sammendrag:

Jakobsnes Utvikling AS har fått utarbeidet et planprogram for fremtidige industriarealer på Jakobsnes/Ytre Lid i Sør-Varanger kommune.

Tiltaket innebærer etablering av større kaiarealer med bakareal for lagring og servicebygg, i tillegg planlegges det terminal for oljeomlasting. Det kan være aktuelt å inkludere boligfelt og/eller overnattingsfasiliteter for deler av området nærmest Jakobsnes.

Faktiske opplysninger:
Lorentz Kielland Arkitekter og Rambøll AS har på vegne av Jakobsnes Utvikling AS utarbeidet er planprogram for «Jakobsnes Arctic Logistics», planID 2016002, for fremtidige industriarealer på Jakobsnes/Ytre Lid i Sør-Varanger kommune.

Tiltaket innebærer etablering av større kaiarealer med bakareal for lagring og servicebygg. Ytterste del av planområdet mot ”Hælen” er planlagt som terminal for oljeomlasting. Det kan være aktuelt å inkludere boligfelt og/eller overnattingsfasiliteter for deler av området nærmest

Jakobsnes.

Tiltaket ble forhåndsvurdert av Utvalg for plan og samferdsel i møte 002/16, 12.01.16. Vedtaket ble som følger:

«I medhold at plan- og bygningslovens § 12-3 andre ledd, anbefaler Utvalg for Plan og Samferdsel at det igangsettes arbeid med detaljregulering (privat forslag) for Jakobsnes Utvikling. Det stilles følgende vilkår:

· Planarbeidet må omfatte nødvendige arealer til atkomstløsning gjennom Jakobsnes, som utgangspunkt Fv. 354 fra Snevebekken og nordover.

Begrunnelse:

Planutvalget er positiv til prosjektet. Planutvalget ønsker at det tilrettelegges for havnerelatert industriutvikling også på Jakobsnes. Ettersom området skal være privat og planarbeidetstrider med overordnet planarbeid finner utvalget det riktig at planprosessen gjennomføres som et privat planforslag.»

Tiltaket og berørte områder er mer utfyllende beskrevet i planprogrammet. Rådmannen forutsetter at Utvalg for plan og samferdsel og Kommunestyret setter seg inn i de vedlagte dokumentene

Innspill til planprogrammet:

Det er kommet inn 11 innspill til planprogrammet, se vedlegg. Ut fra det rådmannen ser er innspillene tatt hensyn til i planprogrammet.

Rådmannens vurdering:

Gjennom kommuneplanens samfunnsdel fremkommer det at fremtidig havnerelatert industriutvikling skal foregå på Tømmerneset. Det er på Tømmerneset og KILA gjennom kommuneplan (og delplan), samt områdereguleringer regulert for til sammen ca. 3500da havne- og industriarealer. Gjennom planarbeidet for Tømmerneset er det tilrettelagt for tilstrekkelig havne- og industriarealer i overskuelig framtid. Rådmannen anser det som lite realistisk at det vil skje en industriutvikling både på Tømmerneset og Jakobsnes.

De statlige planretningslinjene stiller krav til kommunens planlegging for utvikling av nye utbyggingsområder for arbeidsplasser og boliger slik at disse ses i sammenheng. Utvikling av industri på Jakobsnes vil kunne føre til både positive og negative sider for samfunnet på Jakobsnes. En industriutvikling vil føre til flere arbeidsplasser og kan bidra til en større interesse for å bosette seg på Jakobsnes. I planprogrammet åpner tiltakshaver for at det kan

legges til rette for boliger/overnattingsfasiliteter for deler av området som ligger nærmest Jakobsnes. Samtidig vil en utbygging føre til mer trafikk og støy både i byggefasen og etter at det er ferdig etablert. Anlegget vil i tillegg legge beslag på store arealer på Jakobsnes/Ytre lid. Erfaringsmessig kan det ta flere år fra en arealplan er vedtatt til denne gjennomføres, likevel vil arealbruken innenfor planavgrensningen være juridisk bindende. Området innenfor planen vil således båndlegge store arealer i Jakobsnesområdet, noe som kan være til ulempe for grunneiere og beboere i området som berøres av reguleringsplanen.

Jakobsnes ligger over 15km fra Kirkenes og er således langt fra hovedtyngden av framtidig planlagte boområder. Dette vil i første omgang øke trafikkbehovet, da området ligger utenfor forventet gang- og sykkelavstand fra Kirkenes. Et framtidig økt utbyggingspress på Jakobsnes kan undergrave utviklingen av Kirkenes som kommunesentrum, handelssentrum og boligområde. Økt utbyggingspress kan også medføre kostnader for kommunen til etablering/utvidelse og drift av infrastruktur og tjenester, som skole, barnehage, kulturtilbud osv.

Som det fremkommer under «faktiske opplysninger», har Utvalg for plan og samferdsel i forhåndsvurderingen sagt seg positive til havneutvikling på Jakobsnes. Tiltaket vil være i strid kommuneplanens samfunnsdel, som sier at en slik fremtidig industriutvikling skal foregå på Tømmerneset. Rådmannen tar vedtaket i forhåndsvurderingen til etterretning, og stiller seg bak vedtaket.

Rådmannen mener planprogrammet oppfyller kravene til innhold i planprogram satt i plan- og bygningsloven § 4-1, jf. § 12-9, samt i oppstartsmøte.

Med bakgrunn i vurderingene redegjort for over, stiller rådmannen seg positiv til planprogrammet.

Kommuneplanens hovedmål:
Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12.000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Hovedmålet vil være retningsgivende for de politiske og administrative prioriteringer i hele den kommunale organisasjon i planperioden. Ut fra dette, skal det gjøres vurderinger i forhold til følgende satsingsområder:

Næringsutvikling:
Planarbeidet legger opp til økt næringsutvikling på Jakobsnes.

Infrastruktur:
Dagens vei gjennom Jakobsnes er ikke dimensjonert for en utbygging i denne størrelsesorden. Et planarbeid må omfatte nødvendige arealer til atkomstløsning gjennom Jakobsnes. Dette er det tatt høyde for i planprogrammet.

Barn og ungdom:
Tiltaket vil kunne medføre en utrygg skolevei både i byggefasen og ved økt trafikk etter at anlegget er ferdig etablert.

Folkehelse:

Tiltaket vil kunne føre til både lydstøy og lysstøy. Tiltaket vil medføre økt trafikk langs en vei som også benyttes som skolevei.

Kompetansebygging**:**
Ikke vurdert.

Økonomi:
Økt næringsutvikling med flere arbeidsplasser vil være positivt for kommunens økonomi. Samtidig kan flere innbyggere på Jakobsnes føre til økte utgifter knyttet til etablering/utvidelse og drift av infrastruktur og tjenester, som skole, barnehage, kulturtilbud osv.

Universell utforming, jfr bestemmelser i plan og bygningslov:
Tiltaket vil måtte følge gjeldende regler i TEK10.

Alternative løsninger:

Alternativ til innstilling:

I medhold av plan- og bygningslovens § 12-9 og forskrift om konsekvensutredninger § 6 avslår Kommunestyret Planprogram til detaljregulering for Jakobsnes Artic Logistics, datert 30.01.2017.

Begrunnelse:

Kommestyret anser tiltaket for å være i strid med Kommuneplanens samfunnsdel, som sier at fremtidig havnevirksomhet skal lokaliseres på Tømmerneset.

Forslag til innstilling:
I medhold av plan- og bygningslovens § 12-9 og forskrift om konsekvensutredninger § 6 fastsetter Kommunestyret Planprogram til detaljregulering for Jakobsnes Artic Logistics, datert 30.01.2017.

Begrunnelse:

Kommunestyret er positive til at det tilrettelegges for havnerelatert industriutvikling på Jakobsnes.

Behandling**14.02.2017 Utvalg for plan og samferdsel**
Saksordfører: Kalliainen Hanne

Innstillingen enstemmig vedtatt.

Utvalg for plan og samferdsel sitt vedtak i sak 016/17:

I medhold av plan- og bygningslovens § 12-9 og forskrift om konsekvensutredninger § 6 fastsetter Kommunestyret Planprogram til detaljregulering for Jakobsnes Artic Logistics, datert 30.01.2017.

Begrunnelse:

Kommunestyret er positive til at det tilrettelegges for havnerelatert industriutvikling på Jakobsnes.

Nina Bordi Øvergaard
rådmann

- Dette dokumentet er godkjent elektronisk i Sør-Varanger kommune og har derfor ingen signatur. -

Lorentz Kielland Arkitekter AS og Rambøll AS

” Jakobsnes Arctic Logistics”
Jakobsnes/Ytre Lid i Sør-Varanger kommune
Detaljregulering med konsekvensutredning
Forslag til planprogram etter offentlig ettersyn

PlanID 20302016002
Dato: 23.16.2016
Sist revidert: 30.01.2017

Fagkyndig er Lorentz Kielland Arkitekter AS i samarbeid med Rambøll AS.
Oppdragsgiver er Jakobsnes Utvikling AS.

Forslaget kan sees på kommunens nettside: www.svk.no
Eventuelle bemerkninger sendes til:
Lorentz Kielland Arkitekter AS
Ringsveien 3, 1368 Stabekk
eller
post@lk-arkitekter.no

Gjennomført høringsperiode:
27. juni 2016 – 7. september 2016
Merknader mottat: 12 stk.

Sammendrag

Hovedhensikten med tiltaket

Jakobsnes Utvikling AS har som hovedhensikt, gjennom omregulering, å legge til rette for utvikling av fremtidige industriarealer. Hovedformålet er å etablere en multifunksjonell plattform for større nasjonale og internasjonale aktører rettet mot maritim service og industri. Utbygging vil skje i takt med forventet økt behov i Sør-Varanger kommune. Reguleringen skaper forutsigbarhet for investeringer på kort og lang sikt.

Utviklingsselskapet samarbeider med internasjonale interesser om utviklingen. Det er en målsetting for utviklingsselskapet å tilknytte seg aktører i et samarbeid med fokus på å skape gode synergier og optimalisert utnyttelse av gjennomførte investeringer. Jakobsnes Utvikling AS skal være en fasilitator for operatører og leverandører i flere segmenter.

I henhold til plan- og bygningslovens § 12-10 første ledd, jf. § 4-2 skal det utarbeides konsekvensutredning i tilknytning til planforslag for ovennevnte område. For private reguleringsforslag gjelder i tillegg § 12-11.

-Planområdets beliggenhet og størrelse

Planområdet inklusive influensområde utgjør ca 800 daa på land og strekker seg fra Snevebukta i sør, gjennom den sjønære delen av Jakobsnes boligområde langs eksisterende vei, frem til kommunal kai for fiskemottak. Videre langs sjøkanten nordover til Hælen inkludert areal innover på landsiden mot cote 60 samt areal i sjø ca 500 meter ut fra land. Hensikten med å inkludere adkomstvei i planen er for å kunne vurdere og eventuelt regulere for fremtidig oppgradering av eksisterende vei, alternativt anlegge ny veistrekning på utsiden av Jakobsnes boligområde.

-Tiltaket og alternativene

Tiltaket innebærer etablering av større kaiarealer med bakareal for lagring og servicebygg. Ytterste del av planområdet mot ”Hælen” er planlagt som terminal for oljeomlasting. Det kan være aktuelt å inkludere boligfelt og/eller overnattingsfasiliteter for deler av området nærmest Jakobsnes.
Det er ikke lagt opp til alternativer utover 0-alternativet (eksisterende situasjon). Etablering vil skje i faser og i takt med behov.

-Hovedproblemstillinger

Anleggets forhold til nærområdene belyses nærmere med tanke på eksisterende boligmiljø og natur. Adkomstvei og belastning for lokalsamfunnet vurderes i planprosessen.

-Utredningstemaer

Rammer og krav til innhold i konsekvensutredningen bokstav b). Herunder:

- · forurensning (klimagassutslipp, annet utslipp til luft, forurensing av jordbunn og vann),
- · transportbehov, energiforbruk og energiløsninger,
- · vannforsyning
- · kulturminner og kulturmiljø,
- · naturens mangfold (dyre- og planteliv),
- friluftsliv
- · landskap,
- vannmiljø
- · sikring av jordressurser (jordvern),
- · samisk natur- og kulturgrunnlag,
- · befolkningens helse og helsens fordeling i befolkningen,
- · tilgjengelighet til uteområder og gang- og sykkelveinett,
- · kriminalitetsforebygging,
- · beredskap og ulykkesrisiko, jf. pbl. § 4-3,
- · risiko ved havstigning,
- tilgjengelighet for alle
- · barn og unges oppvekstsvilkår,
- · arkitektonisk og estetisk utforming, uttrykk og kvalitet,
- · påvirkning av konkurranseforholdene

INNHOLD

1. DEL 1 MÅL OG RAMMER 6

1.1 Innledning 6
1.1.1. Bakgrunn 6
1.1.2. Formål med planarbeidet 6
1.1.3. Vurdering av utredningsplikt 6
1.1.4 Forholdet mellom varslet planarbeid med konsekvensutredning og nasjonale miljømål 6

1.2 Planområdet 7
1.2.1. Beliggenhet og avgrensning 7
1.2.2. Eierforhold 9
1.2.3. Dagens situasjon 10

1.3 Planstatus og andre rammebetingelser 11

2. DEL 2 PROBLEMSTILLINGER 13

2.1 Antatte problemstillinger 13

2.2 Begrunnelse for krav til utredningsalternativer 13

3. DEL 3 KRAV TIL PLANPROSESS OG UTREDNINGER 13

3.1 Utredningsalternativer 15
3.1.1. 0-alternativet 15
3.1.2. Alternativ 1 15

3.2 Utredningstemaer 15
3.2.1. Innledning ..... **Feil! Bokmerke er ikke definert.**
3.2.2. Følgende tema skal konsekvensutredes ..... **Feil! Bokmerke er ikke definert.**
3.2.3. Følgende tema skal vurderes i planbeskrivelsen ..... **Feil! Bokmerke er ikke definert.**
3.2.4. Andre utredningstemaer ..... **Feil! Bokmerke er ikke definert.**

3.3 Beredskap og ulykkesrisiko jf pbl § 4-3 ..... Feil! Bokmerke er ikke definert.

3.4 Metode 19
3.4.1. Utredningsmetode 20
3.4.2. Framstillingsmetode 21

3.5 Videre planprosess og medvirkning 21

1. DEL 1 MÅL OG RAMMER

1.1 Innledning

1.1.1. Bakgrunn

Eksisterende havneaktiviteter i Sør-Varanger kommune og Kirkenes har en stadig økende tendens. Det er knyttet forventninger til økte off-shore aktiviteter i regionen. Utviklingsselskapet har klare intensjoner om at utviklingen på Jakobsnes skal bidra til å styrke kommunens og Kirkenes omdømme som en moderne industri- og havneby.
Aktivitetene vil være en viderføring av den industrielle tradisjonen i kommunen der industrien har vært et synlig element i stedsbildet og også bidratt til et pulserende og levende samfunn.
Aktivitetene skal etableres med respekt for bygde og naturgitte omgivelser. Kirkenes bysentrum ligger med god fysisk avstand til utviklingsområdet og den lokale bebyggelsen på Jakobsnes er godt skjermet av topografien og fysisk avstand.

Utvalget for plan og samferdsel fattet vedtak om igangsetting av detaljregulering 12.01 2016 og det ble avhold oppstartsmøte 2 den 10.02.2016 (saksnr. 15/2835/9).

Oppstart av planarbeidet ble kunngjort 28. Juni 2016 i Sør-Varanger Avis og på kommunens nettside.
Forslag til planprogram lå ute til offentlig ettersyn i perioden 27. Juni – 7. September 2016.
Det ble avholdt informasjonsmøte i Grendehuset på Jakobsnes i høringsperioden, den 11. August 2016.11.
Det er innkommet i alt 11 bemerkninger etter høringsperioden.

1.1.2. Formål med planarbeidet

Hovedformålet med detaljreguleringen er å tilrettelegge for etablering av nye maritime service- og industriarealer, med dypvannskaier for betjening av sjøgående fartøy med behov for serviceytelser fra landsiden (lager, service, ekspedisjon o.l.) Etableringene gjennomføres for å imøtekomme eksisterende og fremtidige behov i Sør-Varanger kommune.

1.1.3. Vurdering av utredningsplikt

Detaljregulering er hjemlet i plan- og bygningslovens § 12-3. Planmyndighet er Sør-Varanger kommune. Detaljreguleringen er vurdert i forhold til om planen kan medføre vesentlige virkninger for miljø og samfunn jf. pbl § 4-1 og krav om konsekvensutredning jf. forskrift om konsekvensutredning (FOR 2009-06-26 nr 855).

Detaljreguleringen fører til etablering av nytt område for utbyggingsformål, hovedsaklig definert som industriareal (§ 2 bokstav d). Detaljreguleringen medfører en forventet utbyggingskostnad på over 500 millioner kroner og over 15 000 m2 BRA. Det er antatt behov for etablering av nye farleder, havn og havneanlegg for skip over 1 350 tonn.

Planen er vurdert konsekvensutredningspliktig i henhold til Forskrift om konsekvensutredninger. Ansvarlig myndighet for konsekvensutredningen er Sør-Varanger kommune.

1.1.4 Forholdet mellom varslet planarbeid med konsekvensutredning og nasjonale miljømål

Planen vil fortløpende bli vurdert i forhold til nasjonale miljømål og målsettingen om å bevare naturmangfold. Konkret for denne planen betyr det i særlig grad å vurdere forhold til levende hav og kyst, storslått landskap, aktivt friluftsliv, giftfritt miljø, ren luft og stabilt klima. Miljøverndepartementets Norske Miljømål legges til grunn for vurderinger.

1.2 Planområdet

1.2.1. Beliggenhet og avgrensning

Planområdet inklusive influensområde utgjør ca 800 daa på land. Arealet strekker seg fra fv 354 ved Snevebekken i sør, gjennom den sjønære delen av Jakobsnes boligområde langs eksisterende vei, frem til kommunal kai for fiskemottak. Videre langs sjøkanten ved Ytre Lid og nordover til Hælen, og inkluderer areal innover på landsiden mot ca. cote +60 samt areal i sjø ca 500 meter ut fra land.

Hensikten med å inkludere adkomstvei i planen er å kunne vurdere eventuelt behov for å regulere for fremtidig oppgradering av eksisterende vei, alternativt anlegge ny veistrasse, for eksempel på utsiden av Jakobsnes boligområde.

Planens avgrensing.

1.2.2. Eierforhold

Liste over eiendommer innenfor planområdet

29/1, 29/1/4, 29/1/13, 29/1/17, 29/1/20, 29/1/48
29/2
29/3, 29/3/1, 29/3/7
29/12
29/15
29/22
29/22/1, 29/22/2, 29/22/5, 29/22/6, 29/22/7
29/22/8
29/23
29/25
29/30, 29/30/1
29/33
29/36
29/45
29/49
29/54
29/64
29/66
29/67
29/68
29/69
29/71
29/72
29/78
29/94
29/94/1, 29/94/2, 29/94/6, 29/94/7, 29/94/8
29/109
29/111
29/114
29/120
29/127
29/128
29/140
29/142
29/149
29/150
29/152
29/153
29/155

1.2.3. Dagens situasjon

Jakobsnes tettsted består av et veletablert boligområde med ca. 270 innbyggere. Stedet har oppvekstsenter og et aktivt båtmiljø. På den kommunale kaia driver Lerøy Aurora lakseforedling. Innenfor utbyggingsområdet finnes det enkelte boliger og fritidsboliger samt et nedlagt småbruk. Deler av området er registrert som sommerbeite for rein. Det er ellers ingen kjente pågående aktiviteter registret på landsiden.

1.3 Planstatus og andre rammebetingelser

Planområdet er begrenset regulert.

- PlanID 1984106, eldre reguleringsplan for Jakobsnes industriområde.

Kommuneplanens arealdel for Sør-Varanger kommune vedtatt 5.10.2005 er gjeldende for området. PlanID 2004105, vedtatt kommuneplan viser:

- HF3 Havn
- B32 Fremtidig boligområde
- LNF-område
- TB4 Tettbebyggelse
- NFF2 Vannareal for almen flerbruk

Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2026 forventer sterkt vekst innefor oljerelatert industri. Kommunen har bla målsetting om å tilknytte seg nasjonale og internasjonale kompetansemiljøer og bidra til å trekke nye etableringer til kommunen samt være vertskommune til petroleumsindustri og basevirksomhet i Øst-Finnmark. Næringsutvikling og infrastruktur er satsningområder.

Planen vil bli utarbeidet i forhold til de lover og forskrifter som gjelder for planområdet.

<u>Nasjonale eller viktige regionale interesser</u>

- Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging
- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging
- Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand
- Inngrepsfrie naturområder i Norge (INON)
- Nasjonal laksefjord
- EUs rammedirektiv for vann 2000/60/EF (Vanndirektivet)
- Regjeringens Nordområdestrategi datert 1.12.2006

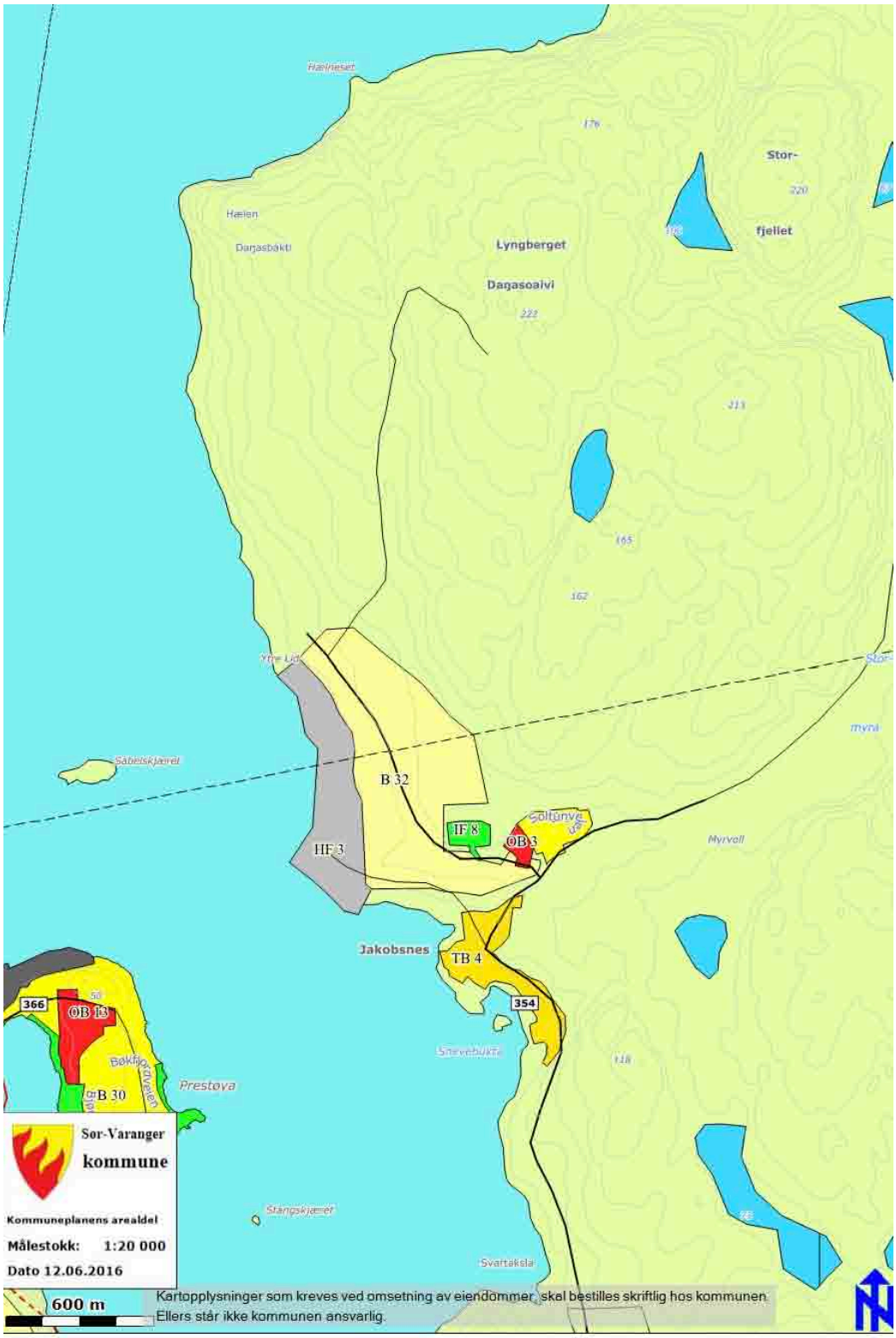

Planområdet er for det meste uregulert.
Kommuneplanens arealdel for Sør-Varanger kommune er gjeldende for området.

2. DEL 2 PROBLEMSTILLINGER

2.1 Antatte problemstillinger

Planen vil bli vurdert i forhold til kommuneplanens samfunnsdel, der det er lagt vekt på å etablere hovedtyngden av fremtidige industriarealer til Tømmerneset.
Trafikk i anleggsperioden vil bli utredet med tanke på eksisterende veinett som går gjennom Jakobsnes tettsted og fremtidig situasjon vurderes også i forhold til eksisterende boligbebyggelse og eksisterende standard på offentlig vei. Eventuelle interessemotsetninger vil bli vurdert.

2.2 Begrunnelse for krav til utredningsalternativer

Følgende alternativer inngår i programmet:

Konsekvensutredningen knyttet til detaljreguleringen for Jakobsnes industriområde skal omfatte beskrivelse av virkningene av en realisering av plantiltaket sett
i forhold til dagens situasjon (0-alternativet).

I henhold til Forskrift om konsekvensutredninger skal det redegjøres for følgene av å ikke realisere tiltaket (0-alternativet).

0-alternativet defineres som eksisterende situasjon ettersom hoveddelen av planområdet og hele området som planlegges for utvikling er regulert til formål LNF-område (landskap-, natur. og friluftsområde) og som betyr at det ikke gis anledning til bygge- eller anleggsvirksomhet.

Oversiktsbildet viser dafgens situasjon før utbygging.

Oversiktsbildet (foreløpig) viser mulig 1. Fase utvikling der eksisterende vei og infrastruktur antas å være tilstrekkelig. Anlegget tilsvarer meddelte behov for første fase.

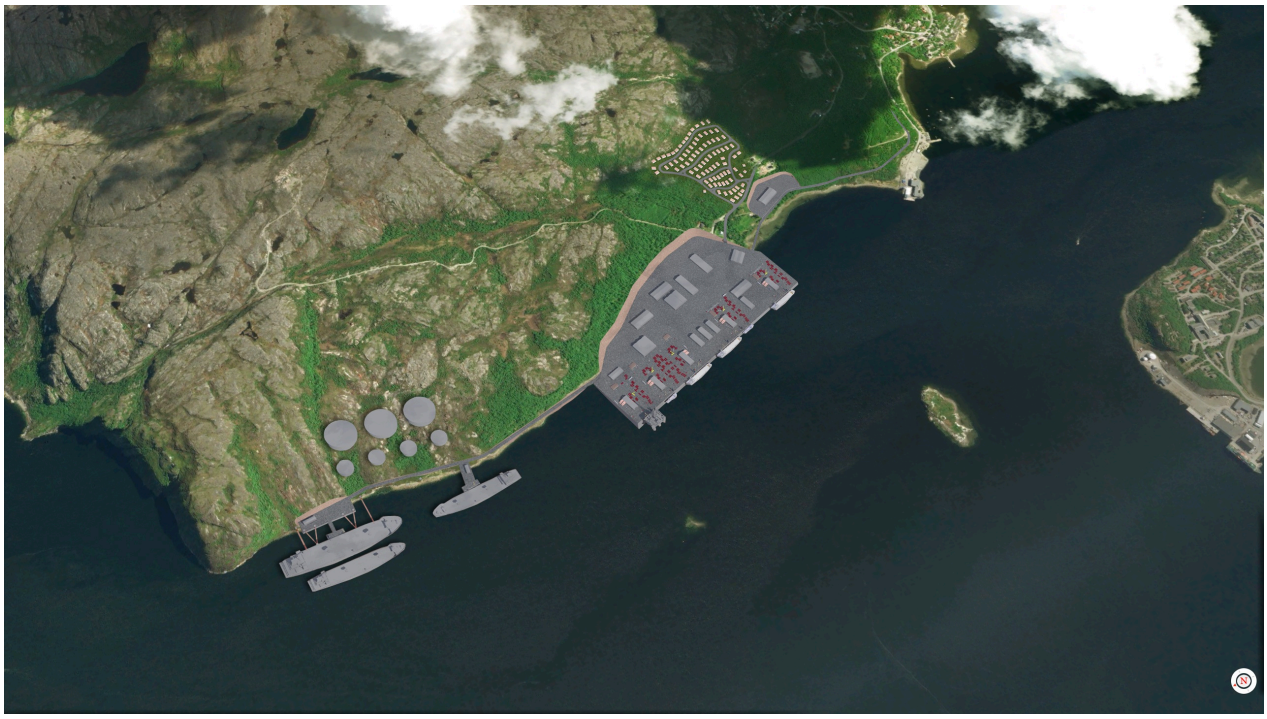

Oversiktsbildet (foreløpig) viser mulig ferdig utbygget område med oljeomlasting, baseområde forsyning, service og vedlikehold, lagring, avfallshåndtering, administrasjon og boliger samt adkomstvei.

3. DEL 3 KRAV TIL PLANPROSESS OG UTREDNINGER

3.1 Utredningsalternativer

Forslagsstiller har vurdert at det ikke vil være aktuelt å utrede flere alternativer enn de som er presentert,

3.1.1. 0-alternativet

0 - alternativet defineres som eksisterende situasjon i tråd med gjeldende regulering.

3.1.2. Alternativ 1

Jakobsnes Arctic Logistics industriområde realiseres. Dette inkluderer kaiareal med bakareal for lagring og service samt oljeomlastingsterminal.

Alternativ 1 er forslagsstillers planforslag.

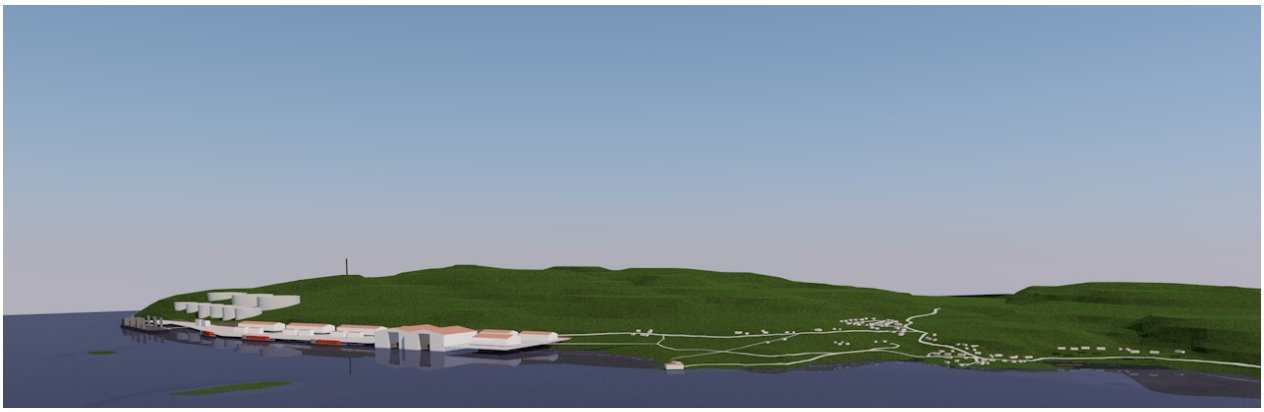

3.2 Utredningstemaer og vurderinger

3.2.1 Innledning

Aktuelle utredningstemaer er de temaene som antas å ha vesentlig betydning for miljø og samfunn. Listen utarbeides med utgangspunkt i Forskrift om konsekvensutredninger Vedlegg III, samt supplert med egne tema.

:

Rammer og krav til innhold i konsekvensutredningen bokstav b). Herunder:

- forurensning (støy, klimagassutslipp, annet utslipp til luft, forurensing av jordbunn og vann),
- transportbehov, energiforbruk og energiløsninger,
- kulturminner og kulturmiljø,
- naturen mangfold (dyre- og planteliv),
- vannmiljø
- friluftsliv
- landskap,
- sikring av jordressurser (jordvern),
- samisk natur- og kulturgrunnlag, inkludert reindrift
- befolkningens helse og helsens fordeling i befolkningen,
- tilgjengelighet til uteområder og gang- og sykkelveinett,
- beredskap og ulykkesrisiko, jf. pbl. § 4-3,
- risiko ved havstigning,

- tilgjengelighet for alle
- barn og unges oppvekstsvilkår,
- arkitektonisk og estetisk utforming, uttrykk og kvalitet,
- påvirkning av konkurranseforholdene
- befolkningsutvikling, arealbruk og bosetning
- arbeidsplasser og næringsutvikling, herunder konsekvenser for eks. næringsvirksomheter

For hvert tema blir det vurdert hvilke fagtema som er aktuelle knyttet til realisering av Jakobsnes Arctic Logistics. For hvert aktuelt fagtema blir det igjen vurdert følgende:
1. aktuelle problemstillinger i forhold til foreliggende kunnskap,
2. behovet for å innhente ny/oppdatert kunnskap og
3. hvordan virkningene av plantiltaket skal beskrives eller utredes.

For utredninger hvor det skal benyttes en særskilt metodikk for å innhente ny kunnskap og/eller utrede virkningene av tiltaket, er dette oppgitt.

Dersom det underveis i planarbeidet avdekkes beslutningsrelevante forhold som ikke er tatt høyde for i planprogrammet skal disse forholdene også vurderes og beskrives i konsekvensutredningen. Aktuell metodikk for å beskrive/utrede konsekvensene av slike forhold som det ikke er tatt høyde for vil avklares med planmyndighet i samråd med fagmyndighet.

3.2.2 Følgende tema skal konsekvensutredes

- Kulturminner og kulturmiljø

- Arkeologisk registrering, for å avdekke hvorvidt det er kulturminner i nærområdet

- Naturmangfold
  Følgende tema vurderes som relevant med tanke på naturmangfold:
  · Fauna og flora
  · Vannmiljø, marine arter. Behov for nykartlegging av marine arter vil bli vurdert i utredningsfasen.

- Friluftsliv

- Landskap
  Landskapet omgir oss alle og vi forholder oss både bevisst og ubevisst til omgivelsene. Landskapet påvirker kommunens innbyggere og deres identitet, tilhørighet og opplevelsen av kommunen. Et landskap gir et helhetsperspektiv på omgivelsene som favner både naturgitte, kulturhistoriske og romlig-estetiske forhold og samspillet mellom disse (Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren, 2011). Endringer i landskapet kan endre et områdes karakter og derunder verdien av område sett i forhold til bruken av området. Under hovedtema landskap vurderes følgende forhold som relevant:
  · Endringer av landskapsbildet

- Samisk natur og kulturgrunnlag inkludert reindrift

Følgende tema anses særlig relevant med tanke på samisk natur- og kulturgrunnlag:
· Reindrift
· Sjølaksefiske og annen mulig bruk av området

3.2.3 Følgende tema skal vurderes i planbeskrivelsen:

- Forurensning

Forurensning kan påvirke blant annet befolkningens liv og helse (miljøgifter, matsikkerhet, støy, støv), menneskers trivsel og mulighet for utfoldelse ved friluftsliv og rekreasjon (støy, lukt), dyre- og planteliv i sjø, luft og på land, beredskap og ulykkesrisiko (akutt forurensning), samt medføre økonomiske og driftsmessige ulemper/forstyrrelser for virksomheter. Forventet forurensning vil være ulik i de ulike anleggsfasene og driftsfasene. Beredskap og ulykkesrisiko knyttet til akutt forurensning dekkes av ROS-analysen.
Følgende fagtema er vurdert innenfor forurensning;
· Klimagassutslipp
· Lokal luftforurensning herunder støy og svevestøv
· Utslipp til jord og vann

- Transportbehov, energiforbruk og energiløsninger

Følgende fagtema er vurdert som relevante innenfor transportbehov, energiforbruk og energiløsninger;
· Økt transportbehov, tarfikksikkerhet og fremkommelighet
· Energiforbruk og energiforsyning

- Sikring av jordressurser (jordvern)

Plantiltaket berører verken dyrket eller dyrkbar mark i nevneverdig grad. Mesgteparten av det som tidligere har vært registret som dyrkbar mark er i gjeldende arealplan avsatt til fremtidig bolig/industriformål. Jordressursspørsmålet vil bli nærmere vurdert planarbeidet. Konsekvenser for reindrifta omfattes av tema Samisk natur- og kulturgrunnlag. Forholdet til jordressurser vurderes som ikke relevant.

- Vannforsyning

Dekning av drikkevannsforsyning. Vannforbruk og vannforsyning. Årsforbruk, maks døgn og maks time.

- Befolkningens helse og helsens fordeling i befolkningen

Generelt vil utslipp fra industrivirksomhet kunne påvirke befolkningens helse med tanke blant annet støy, støv, matsikkerhet og andre opptak av miljøgifter. Faren for utslipp som følge av ulykker og naturvernberedskap vurderes i forbindelse med ROS-analysen. Virksomheter som har behov for utslippstillatelse etter forurensningsloven må selv utrede konsekvensene knyttet til deres spesifikke utslipp. Temaet vurderes ellers dekket av temaet forurensning. Ingen nærmere beskrivelse/utredning av konsekvenser for befolkningens helse vurderes dermed som nødvendig.

- Tilgjengelighet til uteområder og gang- og sykkelveinett

Konsekvenser med tanke på tilgjengelighet til uteområder og gang- og sykkelveinett Vurderes relevant og vil bli utredes eller beskrives ytterligere.

- Kriminalitetsforebygging

Etablering av større næringsområder kan medføre konsekvenser med tanke på kriminalitetsforebygging i regionen.

- Barn og unges oppvekstsvilkår

Konsekvenser for nærliggende boligbebyggelse med tanke på støy mv. dekkes av øvrige tema. Det vurderes at planen for øvrig kan medføre konsekvenser med tanke på barn- og unges oppvekstsvilkår. Hensynet til barn og unge beskrives nærmere.

- Arkitektur og estetisk utforming

Å sikre at bebyggelse og anlegg utføres med vekt på arkitektur og estetisk utforming er et av formålene med plan- og bygningsloven. Utviklingsselskapet har målsetting om at det fremtidige industrianlegget skal oppleves som et kvalitativt utviklet område der forholdet til omgivelsene og tilpasning til landskap og natur er hensyntatt i størst mulig grad.

- Konkurranseforhold

Konsekvenser for eksisterende virksomheter omfattes av utredning av øvrige samfunnsmessige konsekvenser. Det vurderes at planen ikke vil føre til vesentlig påvirkning av konkurranseforhold. Anlegget skal fungere som en fasilitator for de aktørene som velger å samordne seg for å oppnå maksimal synergieffekt for sine aktiviteter.

- Befolkningsutvikling, bosetning og arealbruk

- Næringsliv og sysselsetting; herunder også eksisterende næringsvirksomheter

- Kommunal økonomi

- Beskrivelse av samvirke mellom ulike forhold

Dersom flere forhold samlet påvirker ett område eller én virksomhet, skal samvirke mellom alle forholdene knyttet til det aktuelle området/virksomheten beskrives jf. forskrift om konsekvensutredning. For de områdene/virksomhetene som etter vurdering av hvert enkelt fagtema vil bli berørt av flere tema samlet, skal samvirke vurderes i planbeskrivelsen. Behovet for eventuelle ytterligere undersøkelser/utredninger knyttet til samvirke mellom de ulike tema skal drøftes.

- Samlet konsekvens av alle tiltak

Iht. forskrift om konsekvensutredning skal konsekvensutredningen beskrive de samlede kumultative konsekvensene av alle tiltakene innenfor planområdet og øvrige tiltak i influensområdet. Reguleringsplaner for samsvarende formål være særlig relevant.

- Bygge- og anleggsperioden

Det skal redegjøres for konsekvenser knyttet til etappevis utbygging og fremdrift.
Det skal redegjøres for konsekvenser av riving av bebyggelse innenfor planområdet.
Eventuelle konsekvenser i anleggsperioden skal vurderes. Støy, trafikkavvikling, anleggstrafikk, rigging og forurensning skal redegjøres for. Ulemper for omkringliggende områder, samt avbøtende tiltak skal vurderes.

3.2.4. Andre utredningstemaer

Ivaretakelse av utredningskrav iht. annet lovverk

- Kommunehelsetjenesteloven

Konsekvensutredningen vurderes å tilfredsstille behovet for å utrede konsekvenser av mulige helsemessige konsekvenser av forslaget jf. kommunehelsetjenestelovens § 4a-5 gjennom ROS-analysen og konsekvenser med tanke på forurensning. Kommuneoverlegen tas med som høringspart.

- Kulturminneloven

Ivaretakelse av utredningskrav etter kulturminneloven og evt. behov for utgravinger av kulturminner mv. avklares med kulturminnemyndighetene.

- Energiloven

Utredningen av konsekvenser knyttet til kraftforsyning ivaretas av konsesjonssøknad.

- Mineralloven

Masseuttaket for etablering av industriområdet er ment å foregå raskest mulig innenfor hver fase. Hovedmålsetningen med masseuttaket er kun opparbeidelse av industriområdet og ikke kommersielt uttak av masser. Evt. overskuddsmasser som ikke skal benyttes internt vil kunne selges. På bakgrunn av dette vurderes det foreløpig at det ikke er behov for driftskonsesjon etter mineralloven.

- Grunnforhold

I henhold til NGU´s løsmassekart består deler av planområdet av hav- og fjordavsetninger – tykt dekke. Marine avsetninger kan være en indikasjon på ustabile grunnforhold. Reel fare skal utredes før vedtak av reguleringsplan. Plandokumentene skal på en tydelig måte vise hvordan fare for kvikkleireskred er vurdert og tatt hensyn til, også for tilgrensende områder.

3.3 Beredskap og ulykkesrisiko jf. pbl. § 4-3

ROS-analysen skal ta utgangspunkt i oversiktsanlysen i veileder fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Som utgangspunkt anses både naturfarer (skred, grunnforhold, havnivåstigning, lokalklima/ekstremvær) samt menneskeskapte forhold (forurensning, trafikkfare, stråling mm) som aktuelle deltema i ROS-analysen.
For å kartlegge risiko bruker vi en sjekkliste for vurdering av sannsynlighet, konsekvens og risiko. Risikotema gjennomgås med kommunen. Krav om ROS-analyse er iht PBL § 4-3.

3.4 Metode

Metoden for konsekvensutredningen baseres på Statens vegvesens Håndbok V712: Konsekvensanalyser, og består av følgende trinn:

1. Planområdet deles inn i miljøer/områder. Størrelsen på miljøet/området er avhengig av fagtema, planens kompleksitet og hva slags type område planen berører.

2. På bakgrunn av innsamlede data gjøres en vurdering av **verdien** av et miljø/område i forhold til et gitt utredningstema.

Verdien fastsettes etter 3 kategorier – liten, middels og stor.

3. Deretter gjøres en vurdering av **omfanget** av endringene et gitt tiltak vil medføre for det enkelte miljø/område.
   Omfanget fastsettes etter 3 kategorier – positivt, lite/ingen og negativt.

4. Konsekvensen for hvert miljø/område fastsettes ved å sammenholde miljøets eller områdets verdi med omfanget av tiltaket.

   Konsekvensen/konfliktgrad angis på en tredelt skala som vist under, hvor vurderingene er verbale og skjønnsmessige:

+	Positive konsekvenser
0	Ingen/mindre konsekvenser
-	Negative konsekvenser

5. Det skal deretter gjøres en samlet vurdering av plantiltakets konsekvenser for de forskjellige utredningstemaene som munner ut i drøfting og anbefaling av eventuelle avbøtende tiltak.

3.4.1. Utredningsmetode

Hensikten med KU er å få oversikt over vesentlige konsekvenser en utvikling i tråd med planforslaget kan føre med seg, slik at disse er kjent både under utarbeidelse av planen og når det fattes vedtak.
Resultatene av de enkelte fagutredningene og beskrivelsen av eventuelle avbøtende tiltak legges til grunn for innholdet i planforslaget.

Konsekvensutredningen skal bygges opp av to hovedtrinn for hvert fagtema som utredes:

- Beskrivelse/ verdivurdering av dagens situasjon
- Beskrivelse, beregning og vurdering av tiltakets effekt på og konsekvenser for de ulike temaene.

De enkelte utredningstemaene skal belyses gjennom tekst og hensiktsmessige illustrasjoner.
Presentasjonsform for det enkelte tema beskrives under de enkelte utredningstemaer.

0-alternativet beskriver eksisterende situasjon og vil ikke beskrives detaljert. Hensikten med 0-alternativet er å ha et sammenlikingsgrunnlag for alternativ 1 (planforslaget).

Utredningen skal klarlegge verdi-, omfang- og konsekvensgrad for alternativet sammenliknet med 0-alternativet.

For temaet Naturmangfold skal også forholdet til Naturmangfoldlovens kap II §8-§12 beskrives og utredes som en del av metodikken.

Anleggsperioden er ikke en del av konsekvensutredningen. For naturmangfoldet er det likvel viktig å synliggjøre konsekvenser i anleggsperioden for å synliggjøre reversible og irreversible konsekvenser i denne delen av utbygningen.
For temaet Reindrift skal den totale belastningen for distriktet også være en del av utredningen for å synligjøre konsekvensene for denne utredningen i et større bilde. En del av metodikken for KU reindrift vil være intervjuer av sentrale personer (for eksempel disktriktsformannen) i distriktet.

3.4.2. Framstillingsmetode

Konsekvenser i de ulike alternativene skal sammenstilles og vurderes temavis og angis i en tabell. Dersom det avdekkes betydningsfulle negative konsekvenser av tiltaket, skal det for hvert fagtema beskrives avbøtende tiltak.
Tiltakshaverne skal, med grunnlag i de utredninger som gjennomføres, komme med en anbefaling av valg av alternativ og standard. Anbefalingen skal begrunnes. Eventuelt behov for miljøoppfølgingsprogram vil bli vurdert i senere fase.

3.5 Videre planprosess og medvirkning

Planprosessen omfatter detaljregulering med konsekvensutredning.
Det gjennomføres medvirkningsmøter i planprosessen. Tid og sted kunngjøres nærmere. Det er planlagt å gjennomføre medvirkningsmøte tidlig i prosessen samtidig med informasjonsmøte og om behov følges dette opp i løpet av planprosessen og ved høringsperioden for planforslaget. Det vil bli avholdt åpent informasjonsmøte i forbindelse med offentlig ettersyn av planforslag med KU. Informasjonsmøtet avholdes før høringsfristen utløper. Informasjonsmøtet skal bidra til at berørte parter får nødvendig informasjon til en aktiv medvirkning, samtidig som forslagsstiller meddeler informasjon om tiltaket. Beboere i nærliggende boligområder vil bli spesielt invitert og det skal gjennomføres medvirkningsarbeid direkte rettet mot barn og unge.

Ill.: Fra Prestøya mot Jakobsnes/Ytre Lid

Ill.: Fra Ytre Lid mot Prestøya og Kirkenes sentrum.

Eksempel på prosessbeskrivelse:
Tabellen under viser en foreløpig antatt fremdrift, men denne vil kunne bli revidert.
Planarbeidet er foreløpig lagt opp med følgende forslag til prosess og fremdriftsplan:

Prosess detaljregulering med KU	***Forventet fremdrift***
Bestilling av oppstartsmøte	***September 2015***
Oppstartsmøte med kommunen(PBE)	***Januar 2016***
Kunngjøring og varsling av oppstart planarbeid med forslag til planprogram	*Juni 2016*
Høringsperiode planprogram	*27. Juni – 7. september 2016*
Åpent informasjonsmøte / medvirkning	*August 2016 og november 2016*
Fastsettelse av planprogram (PBE)	*januar 2017*
Oversendelse av plandokumenter	***Juni 2017***
Innsendelse av planforslag med KU	***Oktober 2017***
Vedtak om offentlig ettersyn (PBE)	*November 2017*
Høringsperiode planforslag	*Desember 2017 – januar 2018*
Medvirkning/plansmie	*Mars/april 2017*
Oversendelse endelig planforslag til kommunen	***Mars 2018***
Tidsplan for gjennomføring	***April 2018 - ……***

Detaljregulering med konsekvensutredning for Jakobsnes/Ytre Lid i Sør-Varanger kommune - Forslag til planprogram etter offentlig ettersyn.

MERKNADER ETTER HØRINGSPERIODE 27. JUNI 2016 TIL 7. SEPTEMBER 2016

Etter kunngjøring og høringsperiode for forslag til planprogram og oppstart detaljregulering i juni 2016, er det innkommet merknader til forslag til planprogram for reguleringsplan Jakosnes – Ytre Lid i Sør-Varanger kommune, fra 11 parter.

Merknadene er kort presentert under og punktvis kommentert i sammendraget. Innspillene er i sin helhet lagt til siste del av dette dokumentet.

Vi orienterer samtidig om at det i høringsperioden ble avholdt informasjonsmøte på Jakobsnes Grendehus den 11. august 2016 og nytt informasjonsmøte etter høringsperioden den 29. November 2016 . Referater fra møtene samt presentasjonen som ble gjort den 29. november er vedlagt forslag til planprogram som egne vedlegg 1, 2 og 3.

Sammendrag av merknader i forbindelse med høringsperiode 27/6-7/9 2016

Innkommet merknad nr. 1 – 22.08.2016
Merknad fra Direktoratet for mineralforvaltning.
Hovedtema:
1) Dersom masseuttak skal brukes internt og uttak skjer over et konkret tidsrom, kreves kun reguleringsplan.
2) Det forventes at planbeskrivelsen redegjør for total mengde som sal tas ut, hvor mye som skal brukes internt og over hvor langt tidsrom tiltaket strekker seg over.

Innkommet merknad nr. 2 – 25.08.2016
Merknad fra Fiskeridirektoratet.
Hovedtema:
1) FIN ser det som positivt at konsekvenser av tiltaket på marine arter skal konsekvensutredes
2) FIN forutsetter at utslipp til jord og vann ikke inkluderer sjøen.

Innkommet merknad nr. 3 – 25.08.2016
Merknad fra Avinor.
Hovedtema:
1) Del av planområdet ligger innenfor restriksjonsområde for inn- og utflygingsflaten med høyderestriksjoner. Det må i bestemmelsene angis en maksimal tillatt byggehøyde som ikke kommer i konflikt med nevnte høyderestriksjoner.

Innkommet merknad nr. 4 – 30.08.2016
Merknad fra NVE.
Hovedtema:
1) Byggeavstand fra vassdrag må konkret vurderes og begrunnes.
2) Tema grunnforhold tas inn i planprogrammet for utredning
3) Reell fare for kvikkleireskred skal vurderes og tas hensyn til.
4) Det går kraftinje gjennom området. Eksisterende høyspenningsanlegg skal avsettes som hensynssone i reguleringsplanen.

Innkommet merknad nr. 5 – 05.09.2016
Merknad fra Finnmark Fylkeskommune.
Hovedtema:
1) Arealer avsatt for allmenheten blir vurdert opp mot kriteriet om universell utforming.

2) Ffk anbefaler at det etableres gang- og sykkelvei langs adkomstvei i området som følge av forventet tungtrafikk.
3) Området er befart av Sametinget. Ffk har ingen kulturminnefaglige merknader til tiltaket.
4) Det går kraftinje gjennom området. Eksisterende høyspenningsanlegg skal avsettes som hensynssone i reguleringsplanen.

Innkommet merknad nr. 6 – 07.09.2016
Merknad fra Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3.
Hovedtema:
1) Distriktet drives som helårsbeite og det må derfor påregnes rein i området i alle deler av året.
2) Det bes om at det benyttes fagkompetent konsulent for beregning av beitetap i konsekvensutredningen, både for anleggsfasen og driftsfasen
3) Distriktet ber om å bli involvert i det videre arbeidet med planen og konsekvensutredningen.

Innkommet merknad nr. 7 – 08.09.2016
Merknad fra Sametinget.
Hovedtema:
1) Utbyggingen kan medføre negative konsekvenser for berørte reinbeitedistrikt. Det er derfor viktig at konskevenser for reindriften blir beskrevet.
2) Det er viktig at konsekvensutredningen beskriver konsekvensene for den samiske fjordbosettingen, utmarksbruket og sjølaksefiske.
3) Sametinget har gjennomført befaring av planområdet uten at det ble påvist noen arkeologiske kulturminner i det aktuelle planområdet.
4) Det er sannsynlig at bygningsmiljøet på gbnr 29/2 i Ytre Lid vil kunne berøres av planen og at det reguleres hensynssone for bevaringsformål.

Innkommet merknad nr. 8 – 08.09.2016
Merknad fra Varanger KraftNett AS.
Hovedtema:
1) Ønsker å bli tatt tidlig med i prosessen. Det er viktig at energibehov og nettstruktur kommer tidlig med i planarbeidet.

Innkommet merknad nr. 9 – 16.09.2016
Merknad fra Tromsø Museum - Universitetsmuseet.
Hovedtema:
1) Omfang og beliggenhet av planlagte tiltak i sjø skal avklares i planforslaget.
2) Detaljopplysninger angående tiltak som planlegges i sjø bes oversendt i god tid før offentlig ettersyn for vurdering av behovet for marinarkeologisk befaring etter kulturminnelovens §9.

Innkommet merknad nr. 10 – 20.09.2016
Merknad fra Fylkesmannen i Finnmark.
Hovedtema:
1) Det er uheldig at kommunen fremmer store enkeltprosjekter uten forankring i kommuneplanens arealdel.
2) Planprogrammet bør kort redegjøre for forholdet mellom varslet planarbeid med konsekvensutredning og nasjonale miljømål.
3) Fylkesmannen kan ikke se at planarbeidet kommer i konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn.
4) Planprogrammet må utformes slik at det kan tas stilling til om utredningsarbeidet er gjennomført i samsvar med programmet.
5) Konsekvensutredningen må foreslå avnøtende/konfliktdempende tiltak.

6) Det bes om at de nasjonale forventningene nevnes i planprogrammet. Forventningene skal legges til grunn i arbeidet med planer eter plan- og bygningsloven.
7) Det gøres oppmerksom på at det biologiske mangfoldet innenfor planområdet kun i mindre grad er kartlagt. Etter det man kjenner til er ikke det biologiske mangfoldet i sjø kartlagt. Det mp stilles krav til nykartlegging i planprogrammet.
8) Konsekvensutredningen må være av en slik karakter at den kan danne et tilfredsstillende grunnlag for vurdering og vektlegging etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper. Det bes om at 2 "Veileder – Naturmangfoldloven kapittel II Alminnelige bestemmelser om bærekrafitg bruk" legges til grunn i det videre arbeidet med reguleringsplanen.
9) Det er viktig at tiltaket visualiseres fra representative områder.
10) Det forutsettes at konsekvensene av planen i forhold til reindrift blir utredet og at dette skjer i samråd med reinbeitedistriket.
11) Planprogrammet er svært mangelfullt når det gjelder støy og de endringene som er forventet ved etablering av industriområdet. Retningslinjene for behandling av støy skal legges til grunn i konsekvensutredningen.
12) Konsekvensene av planarbeidet for strandsoneverdiene må utredes.
13) Konsekvensutredningen skal utredes på et nivå som tilfredsstiller kravene Miljødirektoratet stiller til bahendling av søknad om utslippstillatelse. Det oppfordres til å kontakte Miljødirektoratet for å få spesifisert hvilke krav som vil stilles.
14) Innspill til reguleringsplanarbeidet vedr. reguleringsplanveileder, grad av utnytting, forholdet til verdiene i strandsonen, støy, naturmangfoldloven, Kvalitetssikring av plankartet.

Innkommet merknad nr. 11 – 21.09.2016
Merknad fra Kystverket.
Hovedtema:

1) Kystverket er generelt positive til at det tilrettelegges for maritim virksomhet og sjørettede industriarealer.

Innkomne merknader vedlegges planprogrammet. Konkrete påpekte momenter innarbeides i planprogrammet der det er mangelfullt.

Bærum, 14.12.2016 L. Kielland/LK Arkitekter

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

Lorentz Kielland Arkitekter AS
Postboks 192 Vinderen
0319 OSLO

Dato: 22.08.2016
Vår ref: 16/01298-2
Deres ref:

Svar på oppstart av planarbeid for Jakobsnes/Ytre Lid i Sør-Varanger kommune

Leiv Erikssons vei 39
Postboks 3021 Lade
N-7441 Trondheim

TELEFON + 47 73 90 46 00
E-POST mail@dirmin.no
WEB www.dirmin.no

GIRO 7694.05.05883
SWIFT DNBANOKK
IBAN NO5376940505883
ORG.NR. NO 974 760 282

SVALBARDKONTOR
TELEFON +47 79 02 12 92

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) viser til ovennevnte sak, mottatt 9. august 2016..

Sør-Varanger kommune varsler om oppstart av reguleringsarbeid for detaljplan Jakobsnes Artic Logistics. Planområdet utgjør ca. 800 daa på land, samt areal i sjøen. Formålet er å tilrettelegge for etablering av nye maritime service- og industriarealer, med dypvannskaier for betjening av sjøgående fartøy med behov for serviceytelser fra landsiden. Planen skal konsekvensutredes.

I følge forslaget til planprogram skal det foregå masseuttak forut for etablering av industriområdet. Hovedformålet med masseuttaket er opparbeidelse av industriområdet der masser skal brukes internt, dvs. ikke et kommersielt uttak av masser.

Uttalelse fra DMF
Tilrettelegging av større utbyggingsområder krever ofte uttak av store steinmengder. Grensegangen mellom planbehandling og behandling etter mineralloven kan være uklar. For dette tiltaket må tidsrommet vurderes. Dersom masseuttaket skjer over et kort tidsrom (raskest mulig) og massene brukes internt, kreves kun reguleringsplan. Vi forventer at planbeskrivelsen redegjør for total mengde masse som skal tas ut, hvor stor mengde av dette som forventes å brukes internt til opparbeidelse av industriområder, samt hvilket tidsrom tiltaket strekker seg over.

Kommunen kan også vurdere hvorvidt det eventuelt er hensiktsmessig å regulere med kombinert formål, område for råstoffutvinning og bebyggelse/anlegg. Dette må også sees i sammenheng med tidsperioden tiltaket tenkes gjennomført.

Ut over dette har vi ingen kommentarer til planprogrammet.

For nærmere informasjon om mineralloven med tilhørende forskrifter, se hjemmesiden vår på www.dirmin.no.

Vennlig hilsen

Marte Kristoffersen
seksjonsleder

Inger Anne Ryen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.
Saksbehandler: Inger Anne Ryen

Mottakere:
Lorentz Kielland Arkitekter AS Postboks 192 Vinderen 0319 OSLO

2

FISKERIDIREKTORATET

Lorentz Kielland Arkitekter AS
Postboks 192 Vinderen

0319 OSLO

Saksbehandler:	Mia Høgi
Telefon:	98070656
Seksjon:	Kyst og havbruksseksjonen i region Nord
Vår referanse:	16/10133-2
Deres referanse:	
Vår dato:	24.08.2016
Deres dato:	08.08.2016

Att: Lorentz Kielland

HØRINGSSVAR - HØRING AV REGULERINGSPLAN FOR JAKOBSNES - YTRE LID

Fiskeridirektoratet region Nord (FIN) viser til udatert brev om høring av planprogram for reguleringsplan med konsekvensutredning for Jakobsnes/Ytre Lid i Sør-Varanger kommune.

FIN ser det som positivt at man skal utrede konsekvenser av tiltaket på marine arter.

FIN forutsetter at «utslipp til jord og vann» inkluderer sjøen og ikke bare til ferskvann.

Med hilsen

Ernst Bolle
fungerende seksjonssjef

Mia Høgi
rådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten underskrift

Postadresse: Postboks 185 Sentrum 5804 BERGEN **Besøksadresse:** **Telefon:** 03495 **Telefaks:**
Organisasjonsnr: 971 203 420 **E-postadresse:** postmottak@fiskeridir.no **Internett:** www.fiskeridir.no

Mottakerliste:

Lorentz Kielland Arkitekter AS	Postboks 192 Vinderen	0319	OSLO

2

AVINOR

Lorentz Kielland Arkitekter AS
Postboks 192 Vinderen
0319 OSLO

Att.: Arkitekt Lorentz Kielland

Vår ref.
14/00887-20

Vår dato:
25.08.2016

Deres ref.

Deres dato:
09.08.2016

Vår saksbehandler:
Einar K Merli - 976 51 687

Sør-Varanger kommune - Reguleringsplan for Jakobsnes - Ytre Lid - Oppstart av planarbeid med KU og forslag til planprogram - Høring - Uttalelse fra Avinor

Vi viser til Deres brev av 09.08.2016 vedrørende høring av oppstart av planarbeid med KU og forslag til planprogram for reguleringsplan for Jakobsnes - Ytre Lid.

Planområdet ligger ca. 7,0 – 8,7 km øst/nordøst for landingsterskel til bane 24 (landing fra nordøst) ved Kirkenes lufthavn Høybuktmoen.

1. Restriksjonsplanen for Kirkenes lufthavn Høybuktmoen

Den nordlige delen av planområdet ligger innenfor den horisontale seksjonen av innflygingsflaten til bane 24 (landing fra nordøst) og utflygingsflaten fra bane 06 (utflyging mot nordøst). Både innflygingsflaten og utflygingsflaten er høyderestriksjonsflater i restriksjonsplanen for lufthavnen, jf. *kap. 10 og 11 i Forskrift om utforming av store flyplasser*[1]. Vedlegg 1 er et utsnitt av restriksjonsplanen for lufthavnen (tegning ENKR-P-08) med planområdet inntegnet. Høyderestriksjonene over det nordlige planområdet ligger på ca. kote 222 – 236 meter over havet (moh).
Terrenghøyden innenfor planområdet ligger på ca. 0 – 110 moh.

For det enkelte utbyggingsformål må det angis en maksimal tillatt byggehøyde som ikke kommer i konflikt med overnevnte høyderestriksjoner.

Avinor ber om at følgende fellesbestemmelse tas inn i reguleringsplanen:

> ***Restriksjonsplanen for Kirkenes lufthavn Høybuktmoen***
> *Det må ikke etableres bygg, påbygg, anlegg, konstruksjoner i strid med høyderestriksjonsflatene i restriksjonsplanen for lufthavnen. Dette gjelder også for kraner, skip og rigger som befinner seg i havne- og sjøområdene.*

[1] Det pågår en prosess med å konvertere teknisk/operativ godkjennelse av lufthavnene til EU sertifisering. Etter EU sertifisering vil EU kravene gjelde.

Postboks 150 NO-2061 Gardermoen
Tlf: +47 815 30 550 / Fax: +47 64 81 20 01
post@avinor.no / avinor.no
NO 985 198 292 MVA

Når det gjelder oppstilling og bruk av kraner, vises til følgende regelverk for rapportering, registrering og merking av luftfartshinder:
http://www.luftfartstilsynet.no/flysikkerhet/Oppstilling_og_bruk_av_kraner

2. Byggerestriksjoner for flynavigasjonsanlegg

Planområdet er ikke berørt av byggerestriksjonskrav (BRA-krav) for flynavigasjonsanleggene ved Kirkenes lufthavn, jf. *§ 6 i Forskrift om kommunikasjons-, navigasjons- og overvåkingstjeneste, BSL G 6-1 av 27.06.2011*.

3. Flystøysoner

Planområdet er ikke berørt av flystøysoner.

4. Avsluttende merknader

Dersom overnevnte bestemmelse med hensyn til restriksjonsplanen for lufthavnen ikke innarbeides i reguleringsplanen, vil Avinor senere vurdere å fremme en innsigelse til planen, *jf. Plan- og bygningsloven § 5-4.*

Med vennlig hilsen
Avinor AS

Einar K Merli
Arealplanlegger
Masterplaner og arealdisponering

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Kopi: Sør-Varanger kommune

Vedlegg 1

Postboks 150 NO-2061 Gardermoen
Tlf: +47 815 30 550 / Fax: +47 64 81 20 01
post@avinor.no / avinor.no
NO 985 198 292 MVA

Vedlegg 1

Utsnitt av restriksjonsplan for Kirkenes lufthavn Høybuktmoen, tegning ENKR-P-08.

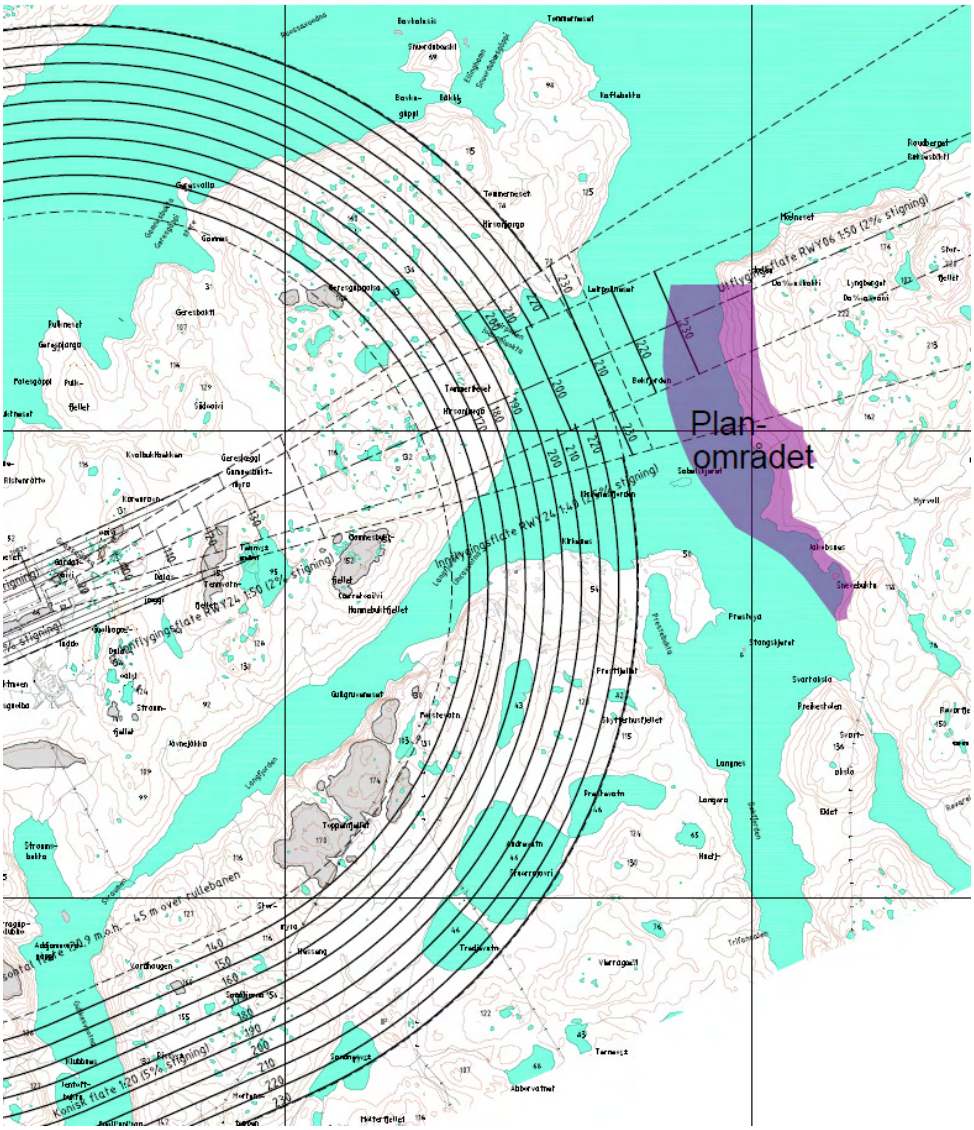

Norges vassdrags- og energidirektorat

NVE

Lorentz Kielland Arkitekter AS
Postboks 192 Vinderen
0319 OSLO

Vår dato: 30.08.2016
Vår ref.: 201604272-2
Arkiv: 323
Deres dato: 09.08.2016
Deres ref.:

Saksbehandler:
Anita Andreassen
22959612/anan@nve.no

Innspill til varsel om oppstart av reguleringsplan med planprogram - Jakobsnes / ytre Lid - Sør-Varanger kommune

Vi viser varsel om planoppstart og høring av planprogram mottatt 09.08.2016.

NVE skal som høringspart bidra til at hensynet til vassdrag, flom-, erosjon- og skredfare samt energianlegg blir innarbeidet i arealplaner.

Hensikten med planarbeidet er å legge til rette for etablering av en multifunksjonell plattform for større nasjonale og internasjonale aktører rettet mot maritim service og industri. Utbyggingen vil skje i takt med forventet økt behov i Sør-Varanger kommune. Planområdet inklusive influensområde utgjør ca 800 dekar på land. Det planlegges for etablering av større kaiarealer med bakarealer for lagring og servicebygg, mens ytterste del av panområdet mot «Hælen» er planlagt som terminal for oljeomlasting.

Vassdrag

Planområdet berører ingen store vassdrag, kun et par mindre elver som renner gjennom planområdet. Elveos og randsoner langs vassdrag er blant de mest artsrike og bevaringsverdige med hensyn til landskapsøkologi og biologisk mangfold. I tillegg er vassdragsnaturen viktig i friluftssammenheng. I planen må det gjøres en konkret vurdering av og begrunnelse for byggeavstand mot vassdrag.

Grunnforhold

I henhold til NGUs løsmassekart (www.ngu.no/kart/losmasse/) består deler av planområdet av *hav- og fjordavsetninger - tykt dekke*. Marine avsetninger kan være en indikasjon på ustabile grunnforhold. Vi kan ikke se at grunnforhold er nevnt i planprogrammet som et av temaene som skal utredes nærmere, og ber om at det tas med i det videre planarbeidet. Vi gjør oppmerksom på at reell fare skal utredes før reguleringsplan godkjennes. Plandokumentene skal på en tydelig måte vise hvordan fare for kvikkleireskred er vurdert og tatt hensyn til, også for tilgrensede områder (områdestabilitet). Fremgangsmåte for slike vurderinger er beskrevet i NVEs veileder 7/2014 *Sikkerhet mot kvikkleireskred*, som finnes på NVEs hjemmeside www.nve.no.

Energianlegg

Det går kraftlinjer gjennom planområdet. Det er viktig at det tas hensyn til disse i det videre planarbeidet. Eksisterende høyspenningsanlegg skal avsettes som *hensynssone,* jfr. plan- og bygningsloven § 12-6, og tilknyttes bestemmelser som forbyr eller setter vilkår for bygging og tiltak.

NVE har ikke ytterligere innspill i denne fasen av planarbeidet. Mer informasjon om NVEs arbeid med arealplanlegging finnes på våre hjemmesider https://www.nve.no/flaum-og-skred/arealplanlegging/.

Med hilsen

Knut Aune Hoseth
fungerende regionsjef

Anita Andreassen
overingeniør

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

Fylkesmannen i Finnmark
Sør-Varanger kommune

FINNMARK FYLKESKOMMUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA
Sentraladministrasjonen
Guovddášhálddahus

Vår dato: 05.09.2016	Vår ref: 201602488-2
Arkivkode: ---	Deres ref:
Gradering:	Saksbehandler: Hans Anders Theisen Telefon: +4778963012 Hans.Anders.Theisen@ffk.no

Lorentz Kielland arkitekter AS
Postboks 192 Vindern
0319 OSLO

Innspill til oppstart av reguleringsplan for Jakobsnes/Ytre Lid gnr./bnr. 29/3, 29/150 m.fl. i Sør-Varanger kommune

Finnmark fylkeskommune viser til brev av 11.8.2016
Plan- og kulturavdelinga koordinerer fylkeskommunens uttalelser i plansaker.

Planfaglig innspill:
Hovedformålet med planarbeidet er å etablere en multifunksjonell plattform for større nasjonale og internasjonale aktører rettet mot maritim service og industri. Tiltaket innebærer etablering av større kaiarealer med bakareal for lagring og servicebygg. Detaljreguleringen medfører en forventet utbyggingskostnad på over 500 millioner kroner og over 15 000 m^2 BRA. Videre opplyses det at det kan være aktuelt å inkludere boligfelt og/eller overnattingsfasiliteter for deler av området nærmest Jakobsnes. Finnmark fylkeskommune er fornøyd med at planen er vurdert konsekvensutredningspliktig i henhold til Forskrift om konsekvensutredninger.

Plan- og bygningsloven § 1-1 femte ledd inneholder et krav om estetisk utforming av omgivelsene. Fylkeskommunen er derfor fornøyd med at aktivitetene skal etableres med respekt for bygde og naturgitte omgivelser.

Formålet med planarbeidet er blant annet bebyggelse og samferdselsanlegg. Dette innebærer at «Prinsippet om universell utforming skal ivaretas i planleggingen og kravene til det enkelte byggetiltak.» jf. plan- og bygningsloven § 1-1, femte ledd, første setning. Det er særlig viktig at arealer som skal være avsatt for allmennheten, for eksempel leke- og oppholdsplasser, parkeringsplasser og andre offentlige rom blir vurdert opp mot kriteriet om universell utforming.

Regjeringens handlingsplan for økt tilgjengelighet gjennom universell utforming sikter mot å bedre tilgjengeligheten for alle og har særlig fokus på personer med nedsatt funksjonsevne. Dette inkluderer funksjonsnedsettelser knyttet til syn, hørsel, bevegelse, forståelse og følsomhet for miljøpåvirkning. Regjeringens mål er at bolig- og bygningsmassen skal kunne brukes av alle. Universelt utformet vil si at de aller fleste skal kunne bruke det bygde miljø uten spesiell tilrettelegging eller spesialløsninger. Universell utforming av arbeidsplasser er svært viktig for at flest mulig inkluderes i arbeidslivet.

Finnmark fylkeskommune vil anbefale at det etableres gang- og sykkelvei langs atkomstvei i området, samt at dette også gjøres ved en eventuell ny veistrekning på utsiden av Jakobsnes boligområde. Dette fordi det i slike industriområder vil bli en del tungtrafikk som bør holdes atskilt fra myke trafikanter.

Postadresse
Postboks 701
9815 VADSØ
postmottak@ffk.no

Besøksadresse
Henry Karlsens plass 1
9800 VADSØ
www.ffk.no

Telefon +47 78 96 30 00
Telefaks +47 78 96 30 01

Org.nr 964 994 218
Bankkonto 4930.09.12051

På nåværende tidspunkt har Finnmark fylkeskommune ikke flere planfaglige merknader.

Kulturminnefaglig innspill – arkeologi:
Området er befart av Sametinget. Finnmark fylkeskommune har ingen kulturminnefaglige merknader til tiltaket. Vi minner imidlertid om aktsomhetsplikten, som bør tas med i regulerings-bestemmelsene. Fylkeskommunen foreslår følgende formulering:

Kulturminner og aktsomhetsplikt:

> *Skulle det under arbeidet i marka komme fram gjenstander eller andre spor som indikerer eldre tids aktivitet i området, må arbeidet stanses omgående og melding sendes Finnmark fylkeskommune og Sametinget, jf. Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (Kulturminneloven) § 8 andre ledd. Denne meldeplikten må formidles videre til de som skal utføre arbeidet.*

Denne uttalelsen er gitt på vegne av Finnmark fylkeskommune. Vi gjør for øvrig oppmerksom på at det skal hentes inn en egen uttalelse fra Sametinget, avdeling for miljø, areal og kulturminner Finnmark. Videre gjør fylkeskommunen oppmerksom på at det også skal hentes inn en egen uttalelse fra Tromsø Museum – Universitetsmuseet som er rette myndighet for forvaltning av kulturminner under vann, jf. lov av 9. juni 1978 om kulturminner § 14.

Med hilsen

Tore Gundersen
plan- og kultursjef

Hans Anders Theisen
arealplanveileder

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke underskrift.

Kopi til:
Fylkesmannen i Finnmark - Miljøvernavdelinga, Statens hus, 9815 VADSØ
Sametinget / Sámediggi, Ávjovárgeaidnu 50, 9730 Kárášjohka/Karasjok
Tromsø museum - Universitetsmuseet, Postboks 6050 Langnes, 9037 TROMSØ

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Lorentz Kielland Arkitekter AS
Postboks 192
Vinderen
0319 OSLO

Samediggi
Ávjovárgeahčču 50
9730 Kárášjohka

telefuvdna: +47 78 47 40 00
www.samediggi.no
samediggi@samediggi.no

Áppnotlohkan:
Mánnodat - Fredag
08.00-15.30

ÁŠŠEMEANNUDEADDJI /SAKSBEHANDLER	MIN ČUJ./VÅR REF.	DIN ČUJ./DERES REF.	BEAIVI/DATO
Thor-Andreas Basso, +47 78 47 40 16	16/1924 - 7		08.09.2016
thor-andreas.basso@samediggi.no	Almmut go válddát oktavuođa/Oppgis ved henvendelse		

Innspill vedrørende varsel om oppstart av reguleringsplan for Jakobsnes Arctic Logistics, Sør-Varanger kommune

Sametinget viser til deres brev av 09.08.16.

1. Innledning

Det varsles om oppstart av planarbeid med forslag til planprogram og KU for et større område av Jakobsnes/Ytre Lid. Formålet med planen er å etablere en multifunksjonell plattform rettet mot maritim service og industri. Tiltakene planen legger opp til vil være etablering av kaiarealer med bakareal for lagring og servicebygg, og ytterst terminal for oljeomlasting. Planen vil inkluderer adkomst, samt mulighet for boligfelt og/eller overnattingsfasiliteter ved Jakobsnes.

2. Planarbeidets forhold til naturgrunnlag for samisk kultur og næringsutøvelse

2.1 Hensyn til samiske interesser i planleggingen

Et viktig hensyn som skal ivaretas i planleggingen etter den nye plan- og bygningslovens plandel er å *sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv* (jf. § 3-1). Denne bestemmelsen utfyller lovens formålsparagraf for plansystemet spesielt. Bestemmelsen er derfor også av betydning ved tolking av lovens øvrige bestemmelser.

Sametinget er i loven pålagt plikten å bistå i planleggingen når den berører saker av betydning for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv (jf. § 3-2). Sametingets plikt til å delta i planleggingen innebærer også en rett etter loven til å kunne reise innsigelse til arealplaner og å bringe regionale planer inn for departementet dersom saker av vesentlig betydning for samisk kultur eller næringsutøvelse ikke er tilstrekkelig ivaretatt (jf. §§ 5-4 og 8-4).

Disse bestemmelsene i loven gjør det nødvendig at Sametinget klargjør grunnlaget for sin deltaking i planarbeidet. For at Sametinget skal kunne ivareta sine lovpålagte oppgaver på en forutsigbar måte overfor planmyndighetene har Sametinget utarbeidet en planveileder for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Planveilederen begrunner og konkretiserer hensyn som bør og må tas i planleggingen for å sikre det samiske naturgrunnlaget, og kan lastes ned fra Sametingets hjemmeside www.samediggi.no: http://www.sametinget.no/Dokumenter

2.2 Nærmere om konsekvenser for reindrifta

På bakgrunn av forslaget til planprogram for reguleringsplan ser det ut til at utbyggingen kan medføre negative konsekvenser for berørte reinbeitedistrikt. Det er derfor viktig at

samediggi.no

konsekvensutredningen beskriver konsekvensene for reindriften slik at planmyndigheten og Sametinget får best mulig beslutningsgrunnlag.

På bakgrunn av dette vil vi her komme med følgende forslag til utredningsprogram for temaet reindrift:

- Reindriftsnæringens bruk av de berørte områdene skal beskrives.
- Direkte og indirekte beitetap som følge av den planlagte utbyggingen skal vurderes. Det skal også gjøres en vurdering av beitetap hvor det tas hensyn til samlet virkning av inngrep, eksempelvis ved veianlegg, kraftanlegg, hyttefelt og lignende.
- Det skal i konsekvensutredningen vurderes hvor mye/ i hvilken grad reguleringsplanen vil påvirke det fastsatte reintallet for det berørte reinbeitedistriktet.
- Det skal vurderes hvordan tiltakene i anleggs- og driftsfasen kan påvirke reindriftens bruk av området gjennom barrierevirkning, skremsel/støy og økt ferdsel.
- Eventuelle avbøtende tiltak skal vurderes.

  Fremgangsmåte:
  Utredningen skal gjøres på bakgrunn av eksisterende informasjon om vegetasjon, trekk- og flytteleier, bruksomfang mv og eksisterende kunnskap, eventuelt supplert med befaringer. Reindriftsnæringen og reindriftsforvaltningen skal kontaktes. Det forutsettes at konsekvensutredningen bygger på et kunnskapsgrunnlag bestående av ulike forskningsresultater, forvaltningskunnskap og tradisjonell kunnskap.

2.3. Nærmere om konsekvenser for samisk fjordbosetting, utmarksbruk og sjølaksefiske

Forslaget til reguleringsplan kan etter vår vurdering også medføre negative konsekvenser for eksisterende samisk fjordbosetting, utmarksbruk og sjølaksefiske gjennom bl.a. økt skipstrafikk i området. Det er derfor viktig at konsekvensutredningen beskriver konsekvensene for den samiske fjordbosettingen, utmarksbruket og sjølaksefisket.

På bakgrunn av dette vil vi her komme med følgende forslag til utredningsprogram for temaet samisk fjordbosetting, utmarksbruk og sjølaksefiske i planprogrammet:

- Samisk fjordbosetting, utmarksbruk og sjølaksefiske i de berørte områdene skal beskrives.
- Direkte og indirekte konsekvenser for utmarksbruk som følge av den planlagte utbyggingen skal vurderes.
- Det skal i konsekvensutredningen vurderes hvor mye/ i hvilken grad reguleringsplanen vil påvirke sjølaksefisket i området.
- Det skal vurderes hvordan tiltakene i anleggs- og driftsfasen vil påvirke fjordbosettingen gjennom bl.a. økt aktivitet i planområdet.
- Eventuelle avbøtende tiltak skal vurderes.

  Fremgangsmåte:
  Utredningen skal gjøres på bakgrunn av eksisterende informasjon om samisk fjordbosetting, utmarksbruk og sjølaksefiske, eventuelt supplert med befaringer. Berørte organisasjoner og privatpersoner skal kontaktes. Det forutsettes at konsekvensutredningen bygger på et kunnskapsgrunnlag bestående av relevant, informasjon, ulike forskningsresultater, forvaltningskunnskap og tradisjonell kunnskap.

3. Planarbeidets forhold til samiske kulturminner

3.1 Arkeologiske kulturminner i planområdet

Sametinget har i høst gjennomført befaring av planområdet uten at det ble påvist noen arkeologiske kulturminner i det aktuelle planområdet. I kulturminnedatabasen er det registrert en kulturminnelokalitet id 17618, som viser tidligere beliggenhet for to skoltesamiske gammer på Gbnr 29/3. Disse skal ha vært bebodd frem til 1915, men ble siden fjernet og utfylt masser ved

etableringen av Pasvik Timber company på 1920-tallet. Kulturminnelokaliteten regnes derfor som tapt og ikke fredet.

Regning for befaringskostnadene vil bli sendt tiltakshaver fra Sametinget i egen ekspedisjon.

3.2 Bygningsvern

Gjennom Sametingets pågående bygningsvernprosjekt er det på Gbnr 29/2 i Ytre Lid identifisert 3 automatisk fredete samiske bygninger, et naust, et stabbur og en bolig som er eldre enn 100 år. På grunn av den pågående fredningsprosessen er bygningene ennå ikke lagt inn i kulturminnedatabasen *Askeladden*.

Det er sannsynlig at bygningsmiljøet vil kunne berøres av tiltakene i planen. Sametinget behøver mer konkret og detaljerte planbeskrivelser og plankart med forslag til arealformål. For å kunne ta stilling til om planen vil være i konflikt med de fredete bygningene, og i hvilken grad de vil berøres. Vi vil da ha et bedre grunnlag for å vurdere om det bør reises innsigelse mot planforslaget. Eller om plantilpasninger kan gjøre det mulig at de reguleres med hensynssone for bevaringsformål.

Vi vil for øvrig påpeke at det også er registrert mange SEFRAK-bygg i Jakobsnes-området, vi viser til Finnmark fylkeskommunes vurdering vedrørende disse.

3.3 Konsekvensutredning av samiske kulturminner

Når det gjelder tiltakets konsekvenser for samiske kulturminner og kulturmiljø mener Sametinget at konsekvensutredningen av samiske kulturminner og kulturmiljø må omfatte følgende punkter:

- Kjente automatisk fredede samiske kulturminner, vedtaksfredete kulturminner, nyere tids kulturminner og kulturmiljø med bevaringsverdi innenfor det berørte området skal klart og oversiktlig beskrives og vises på kart. Kulturminnene skal analyseres og verdien skal vurderes.
- Direkte og indirekte konsekvenser av tiltaket for kulturminner og kulturmiljø skal beskrives og vurderes for både anleggs- og driftsfase.
- Kulturlandskapet skal beskrives.
- Det skal redegjøres for hvordan eventuelle konflikter med forekomster av kulturminner kan unngås ved plantilpasninger, herunder avbøtende tiltak og miljøovervåking.

3.4 Øvrige innspill til kulturminner

Planen omfatter også sjøarealer, det skal derfor også innhentes uttalelse fra Tromsø museum - marinearkeologisk avdeling, som er rette myndighet for forvaltning av kulturminner under vann, jf. *lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.)* § 14.

Vi minner imidlertid om den generelle aktsomhetsplikten. Dette bør fremgå av reguleringsbestemmelsene og vi foreslår følgende tekst når det gjelder dette:

- ***Kulturminner og aktsomhetsplikten.*** *Skulle det likevel under arbeid komme fram gjenstander eller andre spor som viser eldre aktivitet i området, må arbeidet stanses og melding sendes Tromsø museum - marinearkeologisk avdeling, Sametinget og Finnmark fylkeskommune omgående, jf. lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 8 annet ledd. Kulturminnemyndighetene forutsetter at dette pålegg formidles videre til dem som skal utføre arbeidet i marken og i sjøarealer.*

Vi minner også om at alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk freda ifølge kulturminneloven § 4 annet ledd. Samiske kulturminner kan for eksempel være hustufter, gammetufter, teltboplasser (synlig som et steinsatt ildsted), ulike typer anlegg brukt ved jakt,

fangst, fiske, reindrift eller husdyrhold, graver, offerplasser eller steder det knytter seg sagn til. Mange av disse er fortsatt ikke funnet og registrert av kulturminnevernet. Det er ikke tillatt å skade eller skjemme fredet kulturminne, eller sikringssonen på 5 meter rundt kulturminnet, jf. kulturminneloven §§ 3 og 6.

Det gjøres oppmerksom på at denne uttalelsen bare gjelder Sametinget, og viser til egne uttalelser fra Finnmark fylkeskommune og Tromsø museum - marinearkeologisk avdeling.

Dearvvuođaiguin/Med hilsen

for Andreas Stangberg
Fágajođiheaddji /Fagleder

Thor-Andreas Basso
ráđđeaddi/rådgiver

Kopiija/Kopi til:

Finnmárkku fylkkagielda - Finnmark fylkeskommune	Postboks 701	9815	VADSØ
Tromsø Museum	Marinarkeologisk avdeling	9037	TROMSØ

VARANGER KRAFT nett

Lorentz Kiellands Arkitekter AS
v/ arkitekt Lorentz Kielland
Postboks 192 Vinderen
0319 Oslo

Sted:	Hesseng
Dato:	08.09.16
Vår referanse:	PHW
Deres referanse:	LK
Saksbehandler:	Pål Waatsveen
Saksbehandler tlf:	982 88 025

Vedrørende reguleringsplan for Jakobsnes/ Ytre Lid. I Sør-Varanger Kommune

Viser til kunngjøring i forbindelse med oppstart av planarbeid med KU gjeldende regulering av Jakobsnes/ Ytre Lid i Sør-Varanger.

Vi må på et tidlig tidspunkt bli tatt videre med i prosessen. Ved videre planarbeid er det viktig at energibehov og nettstruktur kommer tidlig med.

Med vennlig hilsen
Varanger KraftNett AS

Pål Waatsveen
Energiingeniør

VARANGER KRAFTNETT AS - et selskap i Varanger Kraft-konsernet
Nyborgveien 70, 9815 Vadsø **Telefon** 78 96 26 10 **E-post** post@varanger-kraftnett.no www.varanger-kraftnett.no NO 971 058 854 MVA

UiT
NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Tromsø Museum - Universitetsmuseet
Deres ref.:
Vår ref.: 2016/7737
Dato: 16.09.2016

Lorentz Kielland Arkitekter AS
Postboks 192 Vinderen
0319 OSLO

Varsel om oppstart av arbeid med reguleringsplan for Jakobsnes / Ytre Lid i Sør-Varanger kommune: marinarkeologisk vurdering

Vi viser til ovennevnte oversendt Tromsø Museum 14.09.2016 etter purring til uttalelse angående kulturminner under vann. Etter kulturminnelovens § 14 er Tromsø Museum rette myndighet for forvaltning av kulturminner under vann i Nord-Norge nord for Rana kommune.

Planforslaget vil tilrettelegge for utvikling av fremtidige industriarealer. Hovedformålet er å etablere en multifunksjonell plattform for større nasjonale og internasjonale aktører rettet mot maritim service og industri. Planområdet inklusive influensområde utgjør ca 800 daa på land og strekker seg fra Snevebukta i sør frem til kommunal kai for fiskemottak. Videre langs sjøkanten nordover til Hælen inkludert areal i sjø ca *500 meter* ut fra land. Plangrensen omfatter veldig mye sjøareal hvor det planlegges omfattende tiltak med etablering av større kaiarealer samt terminal for oljeomlasting i ytterste del av planområdet mot «Hælen».

Hverken omfang eller beliggenhet av planlagte tiltak i sjø avklares i planforslaget. Vi ber om oversendelse av detaljopplysninger angående tiltak som planlegges i sjø *i god tid før offentlig ettersyn* som nødvendig grunnlag for vurdering av behovet for marinarkeologisk befaring etter kulturminnelovens §9.

Vennlig hilsen

Stephen Wickler
forsker
–
stephen.wickler@uit.no
77 64 50 81
Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Kopi: Finnmark fylkeskommune, Plan- og kulturavdelinga

Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt 1-2-3

Jarfjord, den 07.09.16

Lorentz Kielland Arkitekter AS
Postboks 192 Vinderen, 0319 Oslo

post@lk-arkitekter.no

Uttalelse til planprogram for Jakobsnes arctic logistics

Det vises til høring av planprogram for Jakobsnes arctic logistics, detaljregulering med konsekvensutredning (frist 07.09.16). Distriktet vil med dette gi merknader til planarbeidet.

Distriktet benytter området til reinbeite. Distriktet drives som helårsbeite og det må derfor påregnes rein i området i alle deler av året.

Distriktet registrerer at reindrift er et eget tema i konsekvensutredningen. Til dette arbeidet ber distriktet om at det benyttes fagkompetent personell/konsulet for å beregne beitetap i området. Vi ber om at det direkte beitetape innenfor planområdet beregnes, og at det indirekte beitetapet for influensområdene rundt planområdet beregnes. Vi ber videre om at disse beregningene gjøres både for anleggsfasen og driftsfasen av anlegget. Dette for å synliggjøre og beregne distriktets beitetap som følge av anlegget og driften av dette.

Distriktet ber om å bli involvert i det videre arbeidet med planen og konsekvensutredningen.

Med vennlig hilsen

Jan Egil Trasti (sign.)

Østre Sør-Varanger

Reinbeitedistrikt 1-2-3

Postadresse:
Østre Sør-Varanger reinbeitedistrikt
CO/ Jan Egil Trasti
Tårnet
9900 Kirkenes

Telefon 92051529

E-post: janegiltrasti@gmail.com

Orgnr. 975633152

FYLKESMANNEN I FINNMARK
Miljøvernavdelingen

FINNMÁRKKU FYLKKAMÁNNI
Birasgáhttenossodat

Lorentz Kielland Arkitekter AS
Postboks 192 Vinderen,
0319 Oslo

Deres ref	Deres dato	Vår ref	Vår dato
		Sak 2016/3527 Ark 421.4	20.09.2016

Saksbehandler/direkte telefon: Harriet Reiestad - 78 95 03 68

Innspill til detaljregulering for Jakobsnes Arctic Logistic i Sør-Varanger kommune

Lorentz Kielland Arkitekter AS og Rambøll AS har på oppdrag fra Jakobsnes Utvikling AS varslet oppstart av reguleringsplan for Jakobsnes/Ytre Lid i Sør-Varanger kommune. Formålet med planarbeidet er å legge til rette for utvikling av fremtidige industriarealer i området Jakobsnes-Ytre Lid. Hovedformålet er å etablere en multifunksjonell plattform for større nasjonale og internasjonale aktører rettet mot maritim service og industri.

Planområdet er avsatt til havn (HF3), fremtidig boligområde (B32), tettbebyggelse (TB4), vannareal for allmenn flerbruk (NFF2) og LNF.

Sør-Varanger har nettopp hatt forslag til kommuneplanens arealdel ute på høring uten at dette industriområdet var innarbeidet. Fylkesmannen mener det er uheldig at kommunen fremmer store enkeltprosjekter uten forankring i kommuneplanens arealdel. Det innebærer at det ikke er foretatt noen samlet vurdering av arealbehov eller prioritering av arealdisponering, og høringsinstansene blir tvunget til å bruke tid og ressurser på reguleringsplaner som ikke er forankret i kommunen.

PLANPROGRAM GENERELT
Planprogrammet skal legges til grunn for utarbeidelse av konsekvensutredning. For berørte myndigheter skal planprogrammet i tillegg danne grunnlag for vurderingen av om tiltaket kan komme i konflikt med nasjonale eller viktige regionale interesser. Planprogrammet bør derfor kort redegjøre for forholdet mellom varslet planarbeid med konsekvensutredning og nasjonale miljømål. De nasjonale miljømålene for arealforvaltning og friluftsliv med mer er gitt i St.meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* og Meld.St. 14 (2015-2016) Melding til Stortinget – *Natur for livet. Norsk handlingsplan for naturmangfold.*

Dersom berørte regionale eller statlige myndigheter vurderer at planen kan komme i konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn innenfor eget ansvarsområde, skal dette fremgå av høringsuttalelsen, jf. § 6 i forskrift om konsekvensutredninger for planer etter plan- og bygningsloven.

Postadresse:	*Telefon:*	*Telefaks:*	*E-post:*	*Internett:*
Statens hus 9815 VADSØ	78 95 03 00	78 95 03 70	fmfipostmottak@fylkesmannen.no	www.fylkesmannen.no/Finnmark

Fylkesmannen kan ut fra foreliggende kunnskaper om området ikke se at planarbeidet kommer i konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn.

Planprogrammet må utformes slik at det kan tas stilling til om utredningsarbeidet er gjennomført i samsvar med programmet.

Konsekvensutredningen må foreslå avbøtende/konfliktdempende tiltak.

FYLKESMANNEN HAR FØLGENDE MERKNADER TIL PLANPROGRAMMET:
De nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging ble vedtatt den 12. juni 2015, se www.planlegging.no. Forventningene skal legges til grunn i arbeidet med planer etter plan- og bygningsloven. Se også plan- og bygningslovens § 3-1 *Oppgaver og hensyn i planleggingen etter loven*. Vi ber om at de nasjonale forventningene nevnes i planprogrammet.

Utredningstemaer
Følgende temaer skal utredes, jamfør punkt 3.2.2 i planprogrammet: Kulturminner og kulturmiljø, arkeologi, naturmangfold, friluftsliv, landskap og samisk natur og kulturgrunnlag inkludert reindrift.

I veileder T-1493 heter det på side 11:

> *"For å sikre åpenhet om utredningene, skal planprogrammet alltid angi hvordan eksisterende kunnskap skal benyttes i konsekvensutredningen for de miljø- og samfunnstema som anses aktuelle. Kilder til og kvaliteten på datagrunnlaget bør kommenteres."*

Metode
I Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet sin veileder *"Konsekvensutredninger: anerkjent metodikk og databaser for innlegging av data – oversikt pr. 8. juli 2015"* gis det en oversikt over hva som anses som anerkjent metodikk.

Naturmangfold
Oversikt over databaser for gjenbruk av data om biologisk mangfold finnes i Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet sin veileder "Konsekvensutredninger: anerkjent metodikk og databaser for innlegging av data".

Vi gjør oppmerksom på at det biologiske mangfoldet innenfor planområdet kun i mindre grad er kartlagt. Etter det vi kjenner til så er ikke det biologiske mangfoldet i sjø kartlagt.

Det er etter Fylkesmannens vurdering, ikke tilstrekkelig kun med innhenting av eksisterende kunnskap i forbindelse med konsekvensutredningen. Det må stilles krav om nykartlegging i planprogrammet, jf. forskrift om konsekvensutredninger § 9 1. ledd.

Forvaltningen av naturmangfoldet, dvs. "*naturen, med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser*" blir ivaretatt ved å følge prinsippene angitt i kap. II i naturmangfoldloven.

Konsekvensutredningen må være av en slik karakter at den kan danne et tilfredsstillende grunnlag for vurdering og vektlegging etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper. Det bør også synliggjøres hvordan muligheten til å nå forvaltningsmålene for naturtyper og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5 blir påvirket. Vi ber om at disse føringene blir synliggjort i planprogrammet på egnet sted. Dette innebærer bl.a. at det må beskrives hvilke virkninger planen kan få for prioriterte arter, arter i Norsk rødliste for arter 2015, for regionalt og nasjonalt viktige naturtyper etter Norsk rødliste for naturtyper 2011 mv. Påvirkningen på

disse artene og naturtypene skal vurderes ut fra den samlede belastningen de er eller vil bli utsatt for.

Av rundskriv T-2/16 om ”Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis” går det frem at innsigelse skal vurderes når foreslått ny arealbruk kommer i konflikt med bl.a. de arter og naturtyper som er nevnt over. For fullstendig oversikt over aktuelle konfliktområder for naturmangfold anbefaler vi å benytte rundskriv T-2/16.

Naturmangfoldlovens krav til begrunnelse (§ 7) tilsier, i samsvar med vedlegg III i forskrift om konsekvensutredninger, at begrunnelse for valg av alternativer synliggjøres. Krav til kunnskapsbasert forvaltning (§ 8) og bruk av føre-var-prinsippet (§ 9), tilsier at nye områder ikke legges ut der det foreligger mulig konflikt med naturmangfold, med mindre dette i tilfredsstillende grad er veid opp mot samfunnsmessige hensyn (jf. lovens § 14). En nødvendig forutsetning for en slik avveiing er at behovet for lokalisering av nye tiltak/områder er klargjort.

Konflikt med naturmangfoldet vil kunne foreligge bl.a. der særskilte verdier er registrert. I tillegg vil tiltak i strandsonen langs sjø og vassdrag gjerne være konfliktfylt, ettersom det er av nasjonal interesse at det her "*tas særlig hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap, og andre allmenne interesser*", jf. § 1-8 i plan- og bygningsloven.

Vi ber dere legge til grunn «*Veileder – Naturmangfoldloven kapittel II Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk*» (T-1554 B) i det videre arbeidet med reguleringsplanen.

Landskap
Fylkesmannen ser det som viktig av tiltaket visualiseres fra representative områder. Dette er nødvendig for å forstå den visuelle konsekvensen av tiltaket.

Reindrift
Det aktuelle arealet ligger i reinbeitedistrikt 1/2/3 Østre Sør-Varanger, og inngår som en del av distriktets vinterbeite. Fylkesmannens forutsetter at konsekvensene av planen blir utredet, og at dette blir presisert i utredningsprogrammet. Utredningen må skje i samråd med reinbeitedistriktet.

Støy
Planprogrammet er svært mangelfullt når det gjelder støy og de endringer som er forventet ved etablering av industriområdet. Adkomstvegen til planlagt industriområde går gjennom boligbebyggelsen i Jakobsnes-området hvor det vil bli en betydelig økning av trafikk i anleggsperioden.

Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging, T-1442/2012, skal legges til grunn ved arealplanlegging og behandling av enkeltsaker etter plan- og bygningsloven i kommunene og i berørte statlige etater, se www.miljodirektoratet.no. Retningslinjen innebærer en forventning fra statlige myndigheter om at kommunenes arealplanlegging skal legge til rette for en langsiktig arealdisponering som forebygger støyplager.

Fylkesmannen forutsetter at støy utredes i henhold til retningslinjen. Her heter det bl.a. under punkt 3.4 Konsekvensutredning:

> *”Støysonekart med antall bosatte utsatt for ulike støynivåer, eventuelt også gul og rød sone, for alle alternative lokaliseringer og med ulike avbøtende tiltak bør inngå i beslutningsgrunnlaget i slike saker. I konsekvensutredninger bør ansvarlig myndighet se til at dette inngår i utredningsprogrammet for de tiltakskategorier hvor støy er beslutningsrelevant.*

> *I saker hvor konsesjonsbehandling etter forurensningsloven eller annet lovverk kan være aktuelt bør kommunen opprette kontakt med aktuell myndighet, slik at saksbehandlingen i størst mulig grad kan samordnes."*

Reguleringsbestemmelser må være skrevet i "skal"-form og være målrettet mot de forhold som det skal legges til rette for eller sikre/forhindre. Det skal stilles absolutte og ikke skjønnsbaserte krav. Formuleringer som "*Retningslinje for behandling av støy i areal-planlegging (T-1442/2012) legges til grunn for byggesakene*" er ikke tilfredsstillende. Dette er ikke konkret og gir en rekke tolkningsmuligheter som gir dårlig forutsigbarhet og fare for å ikke oppnå målene med bestemmelsen. Der det er utvilsomt at de anbefalte grenseverdiene i tabell 3 i T-1442/2012 kan overholdes kan det vises til disse i bestemmels-ene. Men for en bedre forutsigbarhet bør grenseverdiene tallfestes i reguleringsbestemmels-ene.

100-metersbeltet langs sjø
Som det fremgår av § 1-8 i plan- og bygningsloven skal det i 100-metersbeltet langs sjøen "*tas særlig hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser*".

I Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen (SPR for strandsonen) åpnes det for at strandsonen i sone 3, som bl.a. omfatter de tre nordligste fylkene, i større grad kan tas i bruk til ulike formål. Det er imidlertid en forutsetning at dette skjer planmessig og at arealbruken vurderes konkret ut fra de interesser som gjør seg gjeldende i ulike deler av strandsonen.

Om bygging i strandsonen bør tillates må ses i forhold til de samfunnsmessige interessene som er knyttet til aktuelle utbyggingsformål, og om det er mulighet for lokalisering andre steder.

Konsekvensene av planarbeidet for strandsoneverdiene må utredes.

Utslipp til sjø
I tillegg til å utrede ikke-akutte driftsutslipp, må det også utredes konsekvenser av akutte driftsutslipp.

Forurensing til grunn og vann
Konsekvensutredningen skal utredes på et nivå som tilfredsstiller kravene Miljødirektoratet stiller til behandling av søknad om utslippstillatelse.

Fylkesmannen oppfordrer tiltakshaver til å kontakte Miljødirektoratet for å få spesifisert hvilke krav som vil stilles. Likevel er det naturlig at Fylkesmannen kommer med innspill når det gjelder utredninger knyttet til miljøtilstand i vann. Dette fordi vannforskriftens § 12 vil kunne virke begrensende på skjønnsrommet som ligger i forurensningsloven, og at Miljødirektoratet vil måtte ta hensyn til vurderinger gjort på vannregionnivå når søknaden vurderes etter bestemmelsene i vannforskriftens § 12.

Vannforskriftens § 12 gir rammer for ny aktivitet og nye tiltak som vil kunne medføre forringelse av miljøtilstanden i berørte vannforekomster. Rammene er spesifisert gjennom hva som regnes som akseptabel miljøpåvirkning, vurdert etter et klassifiseringssystem for miljøtilstand i vann. Denne vurderingen skjer på vannregionnivå, og det følger av Fylkesmannens embetsoppdrag at vi er ansvarlige for koordinering og kvalitetssikring av arbeidet med miljøfaglig beslutningsgrunnlag etter vannforskriften. Videre følger det av embetsoppdraget at Fylkesmannen skal vurdere om vannforskriftens § 12 og naturmang-foldlovens mål og prinsipper er oppfylt i prioriterte plan- og KU-saker som angår vannmiljø.

Det er Fylkesmannens vurdering at tiltakshaver må gjøre en vurdering av hvilke vannforekomster som kan bli påvirket, i en slik grad at økologisk eller kjemisk tilstand forringes. Disse vannforekomstene må kartlegges i henhold til vannforskriftens vedlegg V, *klassifisering og overvåking*, slik at dagens tilstand kan bestemmes. Videre må det gjøres en vurdering av graden av tilstandsforringelse som forventes, og hvorvidt dette vil komme som en følge av utelukkende fysiske inngrep, kjemisk påvirkning, eller en kombinasjon av disse. Dersom påvirkningen av vannmiljøet helt eller delvis er av kjemisk art, må også følgende tre momenter vurderes:

- Hvilke praktisk gjennomførbare tiltak som kan settes inn for å begrense miljøforringelsen.
- Forholdet mellom samfunnsnytten av tiltaket og tapet av miljøkvalitet.
- Hvorvidt hensikten med tiltaket kan oppnås med andre midler som er miljømessig vesentlig bedre, og i så fall må det dokumenteres at disse ikke er teknisk gjennomførbare, eller medfører uforholdsmessig store kostnader, vurdert opp mot miljøgevinsten.

Denne informasjonen vil, etter Fylkesmannens syn, være nødvendig for å vurdere en søknad om utslippstillatelse etter vannforskriften, og dermed også etter forurensningsloven.

Vannmiljø
Fylkesmannen viser til punkt 3.2.2 i planprogrammet om tema som skal konsekvensutredes.

Konsekvensutredningen må avdekke eventuelle konsekvenser av tiltaket for de ulike temaene tilknyttet vannmiljø, herunder konsekvenser av selve anlegget og byggeaktiviteten, eventuell forurensning fra anlegget og virksomheten tilknyttet anlegget, samt økt skipstrafikk og den forurensning som følger av dette. Konsekvensutredningen bør i den sammenheng fokusere på hva slags virksomhet som det er sannsynlig vil etablere seg og hvilke typer forurensning slik virksomhet kan medføre. Utredningen bør også vurdere hvilke avbøtende tiltak som kan etableres på anlegget, herunder renseanlegg, barrierer etc.

Klima og klimatilpasning
Konsekvensutredningen må ta hensyn til de statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging samt ansvaret for klimatilpasning.

Klimaendringene påvirker samfunnet på en rekke områder. Forpliktelsen for klimatilpasning ligger hos den aktøren som har ansvaret for en oppgave eller funksjon som blir berørt av klimaendringer. Manglende klimatilpasning vil kunne være et grunnlag for innsigelse fra flere sektorer.

I rundskriv T-2/16 ”Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis” står det at ”*Ved vurdering av kunnskapsbehovet skal det legges vekt på berørte interessers tidshorisont…. Mangler i kunnskapsgrunnlaget for arealplaner vil kunne gi grunnlag for innsigelse. Økosystemer har betydning for samfunnets samlede evne til klimatilpasning. Det er derfor nødvendig at planlegging bygger på kunnskap om utbredelse og økologisk tilstand, samt effekten av ventede påvirkninger og hvordan økosystemene kan bidra til å dempe klimaeffekter. Feil eller manglende bruk av tilgjengelig informasjon kan medføre innsigelse…”.*

Nasjonal laksefjord
I laks og innlandsfiskeloven § 7 a. står det at:

”Når det treffes vedtak eller gjennomføres tiltak som kan påvirke laksens levevilkår, skal de særskilte hensyn som følger av Stortingets vedtak om nasjonale laksevassdrag og nasjonale

laksefjorder legges til grunn. I disse områdene skal laksen sikres en særlig beskyttelse mot skadelige inngrep".

Gjennom stortingsvedtaket om nasjonale laksefjorder og nasjonale laksevassdrag er laksen fra Neidenfjorden og Bøkfjorden gitt et særlig vern. Om dette særlige vernet heter det i St. prp. nr. 32 2006-2007 at tiltak med risiko for alvorlig forurensning ikke skal tillates. Med alvorlig forurensning menes at laksen skal gis særlig beskyttelse mot akutt forurensning og langsiktige konsekvenser av utslipp. Med bakgrunn i dette må det i konsekvensutredningen utredes hvorvidt de planlagte aktivitetene medfører en økt risiko for villaksen.

Det er videre tatt opp i planprogrammet at marine arter skal utredes. Fylkesmannen vil påpeke at anadrome bestander av fisk skal tas med, da særlig med tanke på oppvekstområde og mattilgang.

Risiko- og sårbarhetsanalyse
For ikke å bygge inn en større sårbarhet i lokalsamfunnet er det viktig med en systematisk risiko- og sårbarhetsanalyse i henhold til plan- og bygningslovens § 4-3 i alle utbyggingsplaner.

I forslag til planprogram for detaljregulering av industriområde på Jakobsnes/ Ytre Lid heter det at det skal gjennomføres risiko- og sårbarhetsanalyse i forbindelse med reguleringsplanarbeidet.

Fylkesmannen minner om at alle oppfølgende og avbøtende tiltak som identifiseres i forbindelse med ROS-analysen må inngå som en del av planbestemmelsene.

Ved utarbeidelse av ROS-analysen er det viktig at man tar høyde for de framtidige klimaendringene som sannsynligvis vil gi havnivåstigning, økte stormflohøyder, flere stormer, mer nedbør, økt fare for flom og skred. Aktuelle tema for risiko-analysen for reguleringsplan for industriområde på Jakobsnes/Ytre Lid er:

- Storulykke:

I planforslaget legges det opp til etablering av terminal for oljeomlasting. Det er sannsynlig at virksomheten kan falle inn under *Forskrift om tiltak for å forebygge og begrense konsekvensene av storulykker i virksomheter der farlige kjemikalier forekommer (Storulykkeforskriften).* For bedrifter som omfattes av *Storulykkeforskriften* stilles det krav om godkjennelse fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. I arealplanleggingen er det viktig at det tas hensyn til det langsiktige behovet for å opprettholde egnet avstand mellom storulykkebedriften og nærliggende tiltak. Faren for industriulykke bør vurderes i ROS-analysen.

- Oljevernberedskap:

Den planlagte utbyggingen vil gi økt oljevirksomhet i området. Den planlagte oljevirksomheten leder til et nytt risikobilde, og gjør at oljevernberedskap bør tas opp som et tema i ROS-analysen.

- Tilgjengelighet for utrykningskjøretøyer:

Det er vesentlig at både veiene inne på området og veiene som fører til industriområdet er anlagt og dimensjonert på en måte som sikrer at utrykningskjøretøy kan komme frem ved behov. Dette bør tas med som et tema i ROS-analysen.

- Elektromagnetisk stråling:

Planområdet til reguleringsplanen krysses av kraftlinjer. Det må man ta hensyn til ved plassering av bebyggelse innenfor planområdet.

Statens Strålevern har anbefalt kartlegging av bygg som kan bli eksponert for magnetfelt over 0,4 µT. De har utarbeidet veilederen "Bolig nær høyspentanlegg", med informasjon og anbefalinger til temaet. Veilederen er tilgjengelig på: www.nrpa.no/strom-og-hoyspent

- Kvikkleire:

I NGU sitt løsmassekart (www.ngu.no/kart/losmasse/) er deler av planområdet registrert som et område med tykk hav- og fjordavsetning, noe som kan være indikasjon på ustabile grunnforhold og mulighet for at det kan være kvikkleire der. Fare for utglidning er derfor et faretema som bør undersøkes nærmere i risiko- og sårbarhetsanalysen. NVE har utarbeidet en veileder for hvordan man kan vurdere fare for kvikkleireskred, «7/2014 Sikkerhet mot kvikkleireskred», som er tilgjengelig på deres hjemmeside: www.nve.no.

- Stormflo:

Siden planområdet ligger i tilknytning til strandsonen er det viktig at man vurderer risikoen knyttet til havnivåstigning og stormflo i risiko- og sårbarhetsanalysen, slik at reguleringsplanen tilfredsstiller sikkerhetskravene i Byggteknisk forskrift § 7-2.

Til hjelp til vurderingen av fremtidige stormflohøyder i Sør-Varanger kommune finnes rapporten *Sea Level Change for Norway NCCS report no 1/2015*. Rapporten vil dere finne på Klima- og miljødepartementets nettside: www.klimatilpasning.no. Her finner dere også veilederen "Håndtering av havnivåstigning i kommunal planlegging", som er et hjelpemiddel til kommunene i deres planlegging med tanke på havnivåstigning.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har utarbeidet en veileder for kartlegging av risiko og sårbarhet; "Samfunnssikkerhet i arealplanlegging". Veilederen ligger på hjemmesidene til Fylkesmannen, og på DSB sine sider.

INNSPILL TIL REGULERINGSPLANARBEIDET:

Reguleringsplanveileder

Reguleringsplanveileder, veilederen om reguleringsplaner, inngår i Klima- og miljødepartements samlede veiledning til plan- og bygningsloven (2008). Den utdyper lovkommentaren, og vil sammen med veilederen til kart- og planforskriften og den nasjonale produktspesifikasjonen for arealplan og digitalt planregister gi informasjon om hvordan reguleringsplaner kan utarbeides etter bestemmelsene i plan- og bygningsloven.

Grad av utnytting

Grad av utnytting må føres på planen eller fastsettes i reguleringsbestemmelsene. Andre beregningsmåter enn de som er definert i forskrift om tekniske krav til byggverk (byggteknisk forskrift) kapittel 5 kan ikke benyttes. Disse beregningsmåtene gir gode muligheter for å gjøre valg som gir ønsket styring innenfor et planområde.

Forholdet til verdiene i strandsonen

For å fravike byggeforbudet i 100-metersbeltet må kommunen sette byggegrense mot sjø, jf. plan- og bygningslovens § 1-8 tredje ledd. Ved fastsetting av byggegrense nærmere sjø enn 100 meter må strandsonens betydning for landskap, naturmiljø og friluftsliv være vurdert og dokumentert.

Støy

Reguleringsbestemmelsene bør ha rekkefølgebestemmelser som sikrer at aktuelle støytiltak iverksettes seinest samtidig med utbyggingen.

Alle nye reguleringsplaner bør vise støysonekart som er tilgjengelige innenfor planområdet på egnet måte. Fylkesmannen anbefaler at støysoner (rød og gul sone) markeres på plankartet som "hensynssone", jf. plan- og bygningslovens § 11-8 bokstav a.

Se også vårt innspill under merknadene til planprogrammet.

Naturmangfoldloven
Naturmangfoldloven § 7 pålegger offentlig myndighet å synliggjøre sine vurderinger iht. lovens §§ 8-12 i sine besluttende vedtak. Konkret gjelder det også for vedtaksmyndigheten i denne saken.

Kvalitetssikring av plankartet
Fylkesmannen viser til tilbud om kvalitetssikring av arealplankart, oversendt kommunene 26. juli 2013.

Før detaljplanen vedtas, anbefaler vi at kommunen sender ett eksemplar av SOSI-fil og pdf-fil til Kartverket Vadsø. Kartverket vil da utføre en teknisk kontroll av planen og melde eventuelle rettingsbehov tilbake til kommunen. Plankart som skal kontrolleres sendes som SOSI-fil og pdf-fil til planVadso@kartverket.no.

Tiltakshaver har lagt opp til en god planprosess med muligheter for medvirkning. Fylkesmannen ser frem til å bidra i det videre planarbeidet. Vi deltar gjerne på møter dersom det er behov for dette.

Fylkesmannen ønsker lykke til med planarbeidet.

Med hilsen

Magnus Jakola-Fjeld	Jan Erik Knutsen
fung. fylkesmiljøvernsjef	fung. sesjonsleder

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og derfor uten underskrift.

Kopi til:

NVE-Region Nord	Kongensgate 14 - 18	8514	NARVIK
Sør-Varanger kommune	Postboks 406	9915	Kirkenes
Finnmark fylkeskommune	Henry Karlsens plass 1	9815	Vadsø

KYSTVERKET
TROMS OG FINNMARK

Lorentz Kielland Arkitekter AS
Postboks 192 Vinderen
0319 OSLO

Att: Lorentz Kielland

Deres ref.:	Vår ref.:	Arkiv nr.:	Saksbehandler:	Dato:
	2016/4449-2	413.2	Jan Olsen	21.09.2016

Uttalelse om oppstart og planprogram - Reguleringsplan for Jakobsnes/Ytre Lid - Sør-Varanger kommune - Finnmark fylke

Viser til udatert brev mottatt her 09.08.2016 med melding om oppstart og forslag til planprogram.

Kystverket er generelt positive til at det tilrettelegges for maritim virksomhet og sjørettede industriarealer som det opplyses er hovedhensikten med planarbeidet.

Med bakgrunn i den foreliggende informasjon har Kystverket Troms og Finnmark ingen merknader på nåværende tidspunkt.

Vi imøteser senere kontakt i forbindelse med det pågående planarbeidet.

Med hilsen

Jan Morten Hansen
regiondirektør

Jan Olsen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

Region Kystverket Troms og Finnmark

Sentral postadresse:	Kystverket Postboks 1502 6025 ÅLESUND	Telefon:	+47 07847	Internett: E-post:	www.kystverket.no post@kystverket.no
For besøksadresse se	www.kystverket.no	Bankgiro:	7694 05 06766	Org.nr.:	NO 874 783 242

Brev, sakskorrespondanse og e-post bes adressert til Kystverket, ikke til avdeling eller enkeltperson

NOTAT:

Infomøte Jakobsnes 11. August 2016
Forlag til planprogram ligger ute til høring

Tilstede:
Thore Amundsen, Jakobsnes Utvikling AS
Tor B. Lund, Mova AS
Nils Arne Johnsen, Rambøll
Lorentz Kielland, LK Arkitekter AS

Fremmøtte:
Ca. 50 personer, fortrinnsvis fra Jakobsnes
Bernt Kvamme fra SVK, planavdelingen

- Thore presenterte representantene for selskapet og prosjektet
- Lorentz gjennomgikk presentasjonen av illustrasjonsprosjektet og planprosessen og orienterte om medvirkningsmøter og publikums anledning til å kommentere planforslaget underveis, både gjennom høringer og ved fortløpende innspill gjennom hele planprosessen.
- Nils Arne forklarte om utredninger i planprosessen.
- Tor refererte til andre baseutviklinger og erfaringer fra disse, bla engasjering av lokal arbeidskraft gjennom anleggsperioden.

Det var fortløpende spørsmålsstillinger og spørsmålsrunde i etterkant av presentasjonen.
Hva forventer Jakobsnes bygd av utviklingen?
Innspill notert under møtet:

- Veiforholdene må utredes, hvilke tiltak må gjøres og hvordan skal det finansieres
- Veien til Elvenes er ødelagt av tungtrafikk i 1 ½ år. Hva vil dere gjøre for at veien skal bli brukbar for oss som bor her, det kan ta lang tid før Finnmark Fylkeskommune bevilger midler til utbedring av denne fylkesveien
- Utsiktsforholdene fra boligområder i Kirkenes må utredes/beskrives/visualiseres (fjernvirkning)
- Bolyst må tas inn som tema i planprogrammet
- Jakt og bærplukking må ivaretas
- Den reelle konsekvensen for beboerne må beskrives
- Hvor mange arbeidsplasser vil dette gi?
- Hvordan skal man ta inn tunge maskiner til anleggsområdet?
- Vil det bli aktivitet på begge sider av fjorden? Kirkenes risikerer å få ødelagt natur på begge sider av fjorden. Er det noe å by turistene?
- Innbyggerne her på Jakobsnes bor her pga naturmulighetene. Vi bruker utmarka til bærplukking, jakt og annen rekreasjon. Det er vi som først og fremst vil merke konsekvensene. Hva blir virkningene av en forsyningsbase?
  (Det ble kommentert at de unge er stadig mindre interessert i naturen, de er mer opptatt av sosiale tilbud)
- Vil noe komme oss til gode, eller får vi bare ulemper?
- Hva ser dere for dere av arbeidsplasser? 20, 100, ?
- Hva slags firmaer / samarbeidspartnere har dere kontakt med? Hvilke bransjer?

Det ble understreket at skolen er et samlingspunkt i bygda.

Følgende lokale lag og foreninger finnes:

- Idrettslag
- Helselag
- Båtforening

Det ble sagt at man vurderer å etablere velforening for bygda.

Hovedinntrykket fra møtet bar tydelig preg av at innbyggerne på Jakobsnes ønsker en utvikling.
Lokalsamfunnet har i den senere tiden opplevet tilflytting av yngre for første gang på lenge og som oppfattes som en positiv trend. Denne ønsker man styrkes.

At den nye veien til Storskog er etablert betyr en vesentlig forbedret adkomst og kan medføre økt attraktivitet å bo på Jakobsnes.

- Det forventes etablering av lokale arbeidsplasser på kort og lang sikt.
- Oppgradering av vei til Jakobsnes.
- Dagligvarebutikk.
- Flere barn til barnehage og skole.
- Lavere gjennomsnittsalder.

Spørsmål ble også stilt om hvordan man tenker seg å løse forurensing (visuell, støy, lys) som følge av utbygging.
Moderne lysteknologi og lavere bruk av opplyste områder ble nevnt. Kvalitativ organisering og utforming av anlegg og bygningsmasse ble meddelt.

L. Kielland/LK ARK

NOTAT :
*
Infomøte Jakobsnes 30. november 2016.
Forslag til planprogram har ligget ute til høring.

30.11.2016 Informasjonsmøte på Jakobsnes

Tilstede:

Nils Arne Johnsen	Rambøll AS
Lorentz Kielland	Lorentz Kielland Arkitekter AS
Bente Jorid Evjen	Sør-Varanger kommune

25 fremmøtte, hovedsaklig fra lokalbefolkningen.

Innspill:

- Adkomst til utmark og natur er viktig for beboerne på Jakobsnes.
  Planarbeidet må vise hvordan hensyn til fortsatt adkomst ivaretas.
  Det er ønskelig med en kartlegging av friluftslivs-stier, både for barn og voksne. Det ble foreslått i involvere skole og barnehage i kartlegging av barns snarveier og lekeområder.

- Sikkerhet for innbyggerne, både i anleggsfasen og i driftsfase, er viktig. Det var dette tema det var flest kommenterer og synpunkter til.

- Det er mye leirgrunn i bekkefaret (Nilsebekken/Vika). Det har vært en hendelse med et industribygg/silo som har forvunnet på sjøen i dette området tidligere.

- Påstand fra Jørn Haga (nabo til området): All aktivitet i Kirkenes vil påvirkes av at Jakobsnes bygges ut, på samme måte som en eventuell utbygging av Leirpollen vil påvirke deler av Kirkenes. Det ble oppfattet at det deride seg mest visuell påvirkning.

- Det er viktig at all kunnskap og alle utredninger gjøres kjent for innbyggerne.

- Tidligere statslos Eilert Loe hadde sterke meninger om at Jakobsnes ikke er egnet til skipstrafikk, både på grunn av tidevann, strøm, vind og is.

- Hovedbudskapet fra de fremmøte ble opfattet som at de er positive, men at de forventer at det iverksettes avbøtende tiltak for å redusere risiko for de som bor i området. Avslutningsvis var det flere av de som tok ordet som takket for den gode informasjonen som Jakobsnes Utvikling har gitt på begge møtene som har vært på Jakobsnes.

- Det kom innspill om å involvere barna gjennom en metode som heter “barnetråkk” og som er nyttig med tanke på å registrere persontrafikk. Videre at barna er neste generasjons innbyggere og det er de som vil få oppleve planens langtidsvirkninger.

- Det kom også innspill på å sende ute et spørreskjema i forkant av neste infomøte slik at det vil være bedre muligheter til å forberede seg. Videre at personer som er forhindret i å delta kan bli informert samt mulighet for å komme med innspill skriftlig eller via andre.

L. Kielland/LK ARK

Velkommen til informasjonsmøte
30. november 2016 Jakobsnes Grendehus:

Reguleringsplan for utvikling av nytt havne- og industriområde - Jakobsnes/Ytre Lid
Jakobsnes Utvikling AS

Lorentz Kielland Arkitekter AS

Forslag til planprogram har ligget ute til høring i perioden 27. juni – 7. september 2016

Det er i alt innkommet 12 merknader

Merknadene er utelukkende fra offentlige instanser

Det oppfordres til lokal medvirkning i den videre prosessen

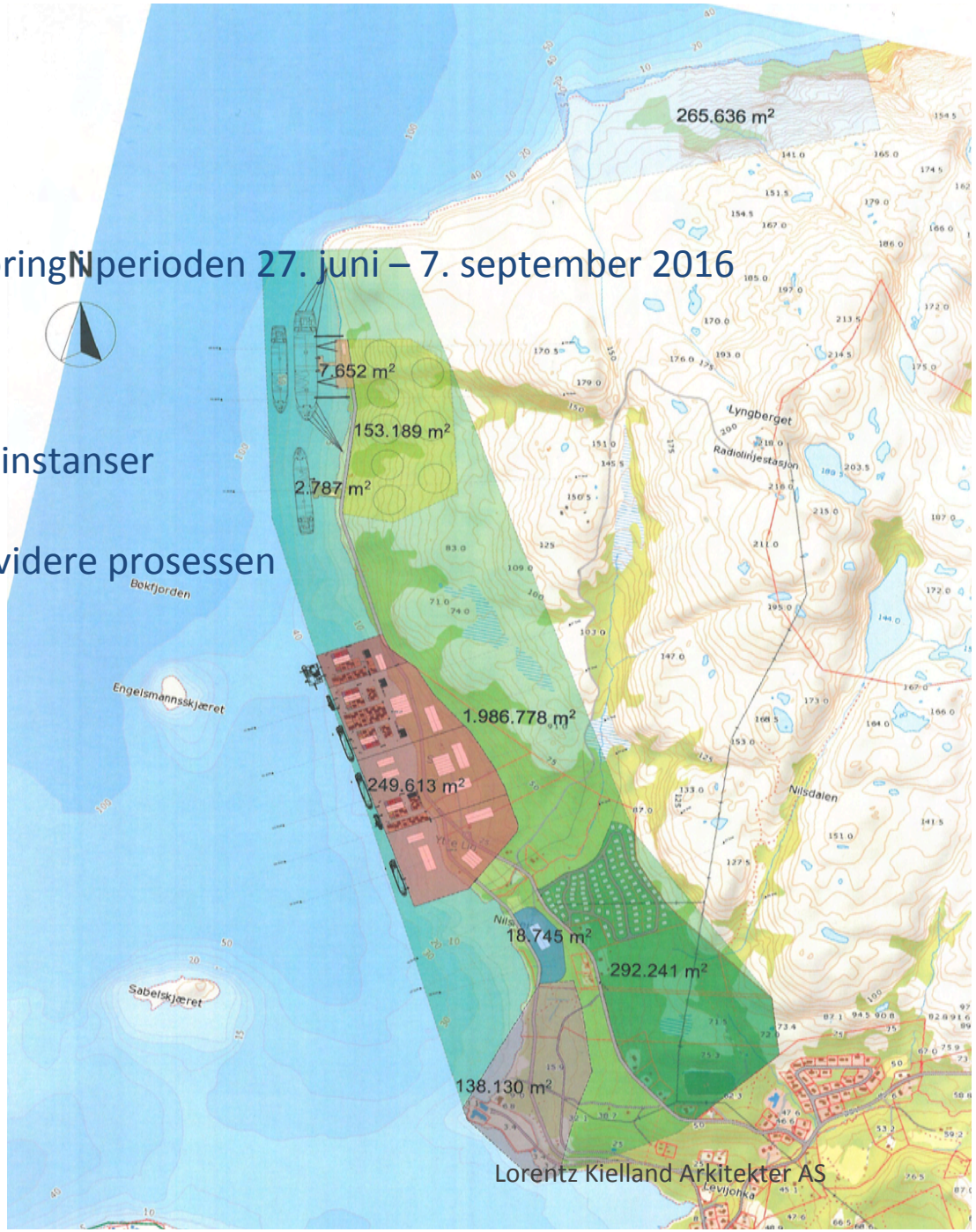

Lorentz Kielland Arkitekter AS

Selskapet har siden grunnervervelse ble påbegynt i 2007 sett potensialet i en utvikling av området til industrielt formål.

Spesielt gunstig er områdets tilknytting til eksisterende infrastruktur og lav grad av konfliktinteresser. Dette legger til rette for en trinnvis utbygging av anlegget og som tilpasses behov etter hvert.

Det er behov for at planområdet innlemmes i kommuneplanens arealdel.

Lorentz Kielland Arkitekter AS

Forventet etterspørsel etter gunstige og effektive arealer

Multi-funksjonell serviceplattform

Trinnvis utbygging etter behov

Begrenset investeringsramme tidligfase

Eksisterende infrastruktur som utgangspunkt

Redusert konfliktgrad med omgivelsene

Mulighet for rask planprosess – tid er vesentlig

Lorentz Kielland Arkitekter AS

Jakobsnes Utvikling AS er et privat utviklingsselskap med formål å utvikle en multifunksjonell plattform for nasjonale og internasjonale partnere og aktører rettet mot maritim service og industri.

Thore Amundsen, daglig leder/styrets leder
Karl Christian Baumann, prosjekt leder
MoVa AS, prosjekt partner
Lorentz Kielland, prosjektleder reguleringsplan/arkitekt
Nils Arne Johnsen, prosjektansvarlig Rambøll

Trinnvis utvikling frem mot 2062

Lorentz Kielland Arkitekter AS

Trinnvis utbygging tidlig fase fra 2018 – Fase 1

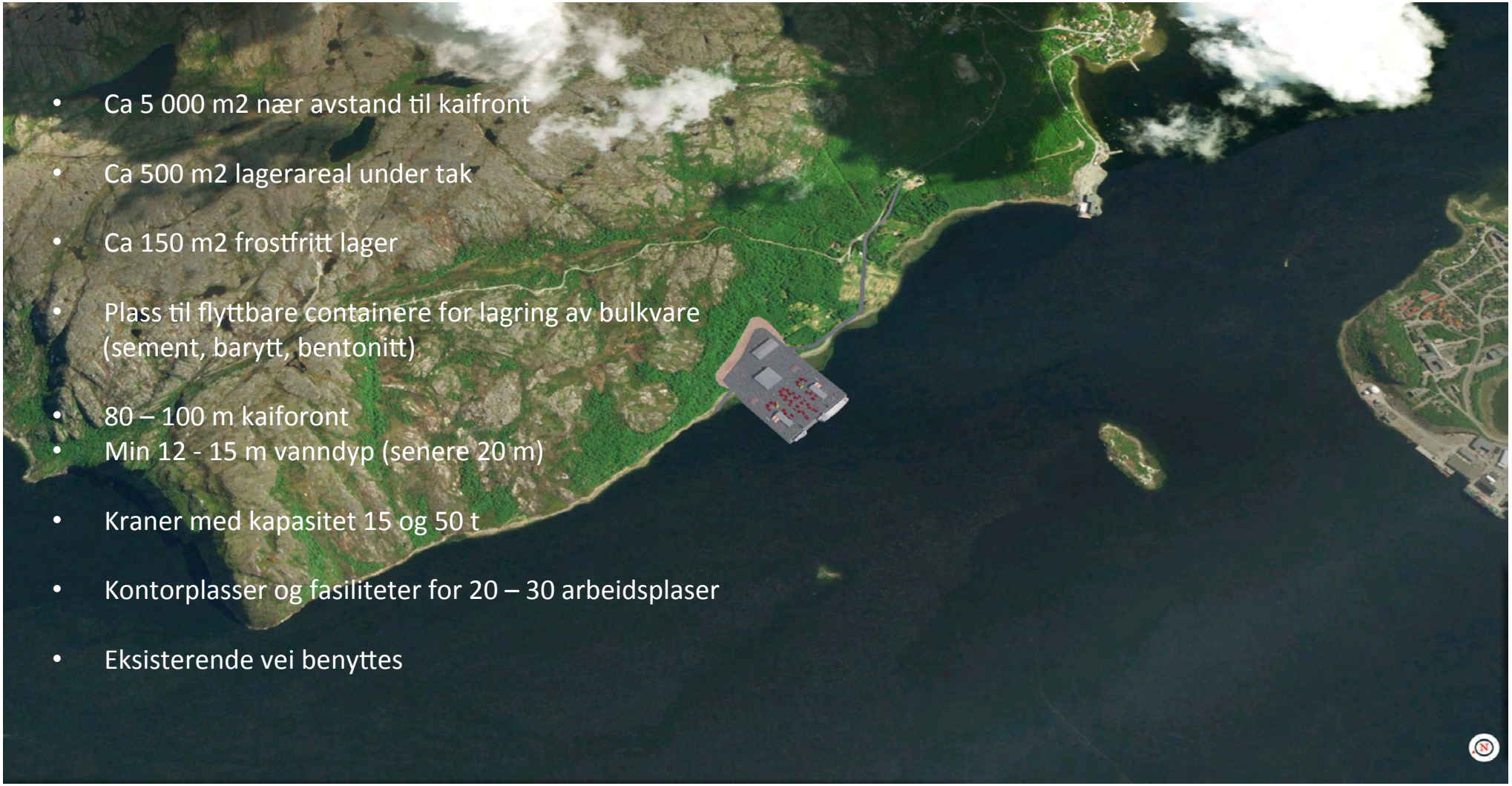

- Ca 5 000 m2 nær avstand til kaifront
- Ca 500 m2 lagerareal under tak
- Ca 150 m2 frostfritt lager
- Plass til flyttbare containere for lagring av bulkvare (sement, barytt, bentonitt)
- 80 – 100 m kaiforont
- Min 12 - 15 m vanndyp (senere 20 m)
- Kraner med kapasitet 15 og 50 t
- Kontorplasser og fasiliteter for 20 – 30 arbeidsplaser
- Eksisterende vei benyttes

Trinnvis utbygging – Fase 2

Trinnvis utbygging – Fase 3

Trinnvis utbygging – Fase 4

Trinnvis utbygging – Fase 5

Trinnvis utbygging – Fase 6

Trinnvis utbygging – Fase 7

Forutsigbarhet gjennom regulering:

Sikre at utviklingsområdet er klart den dagen behovene melder seg

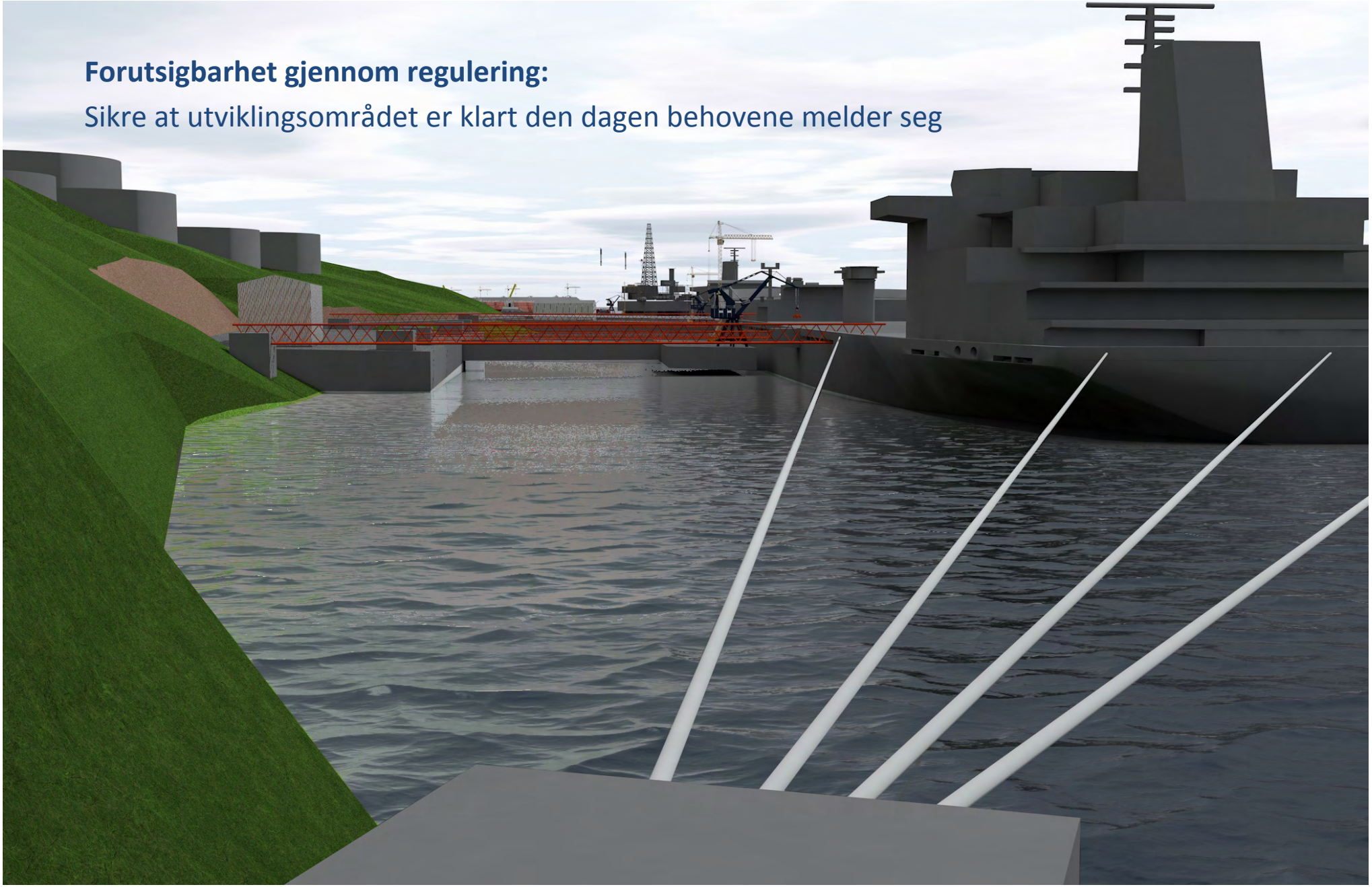

Lorentz Kielland Arkitekter AS

”One stop shopping”:

Utvikle en multifunksjonell plattform for alle behov

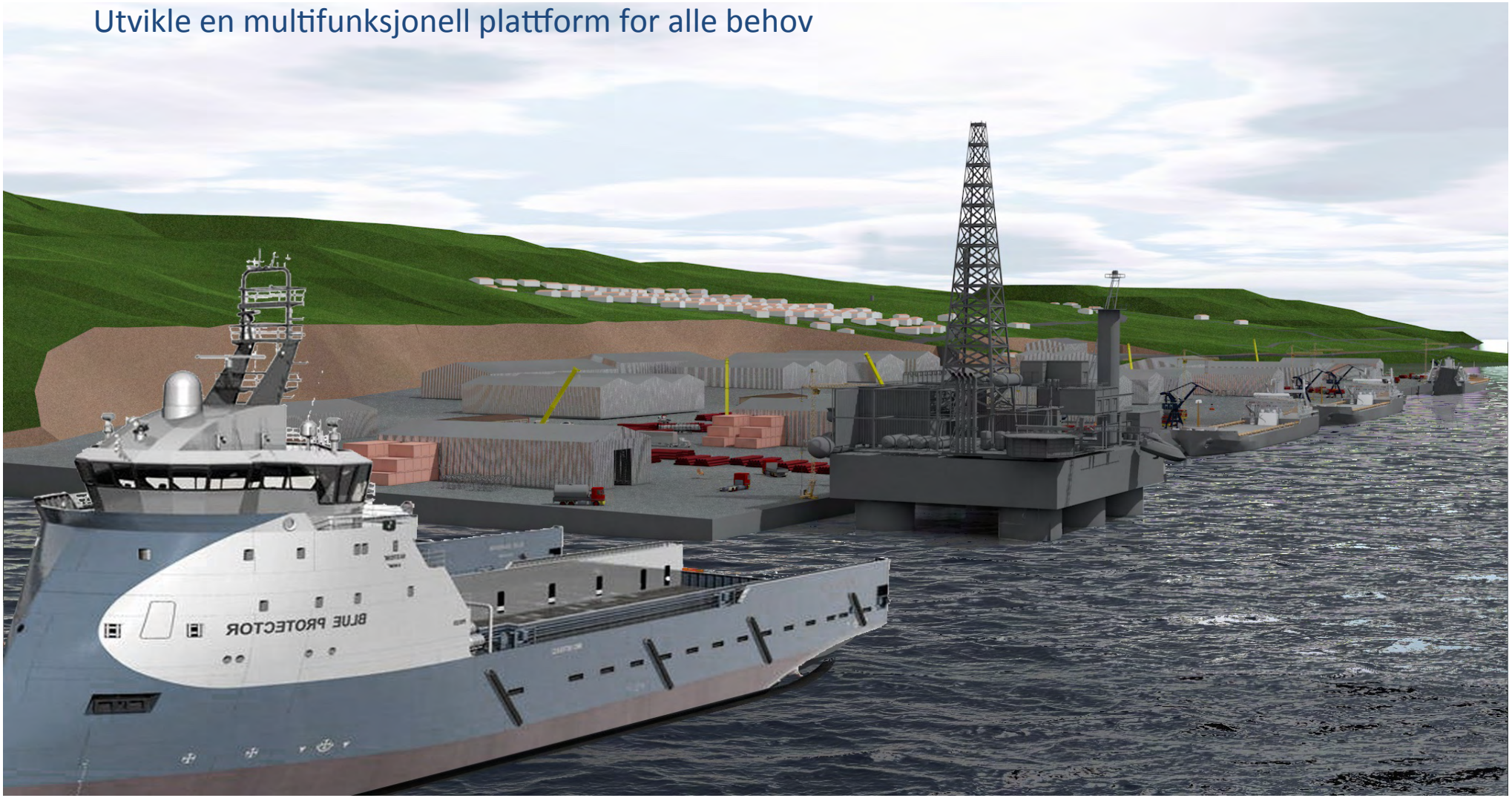

Felles investeringer:

Tilgjengelig og brukbar for alle aktører

Planprosess:

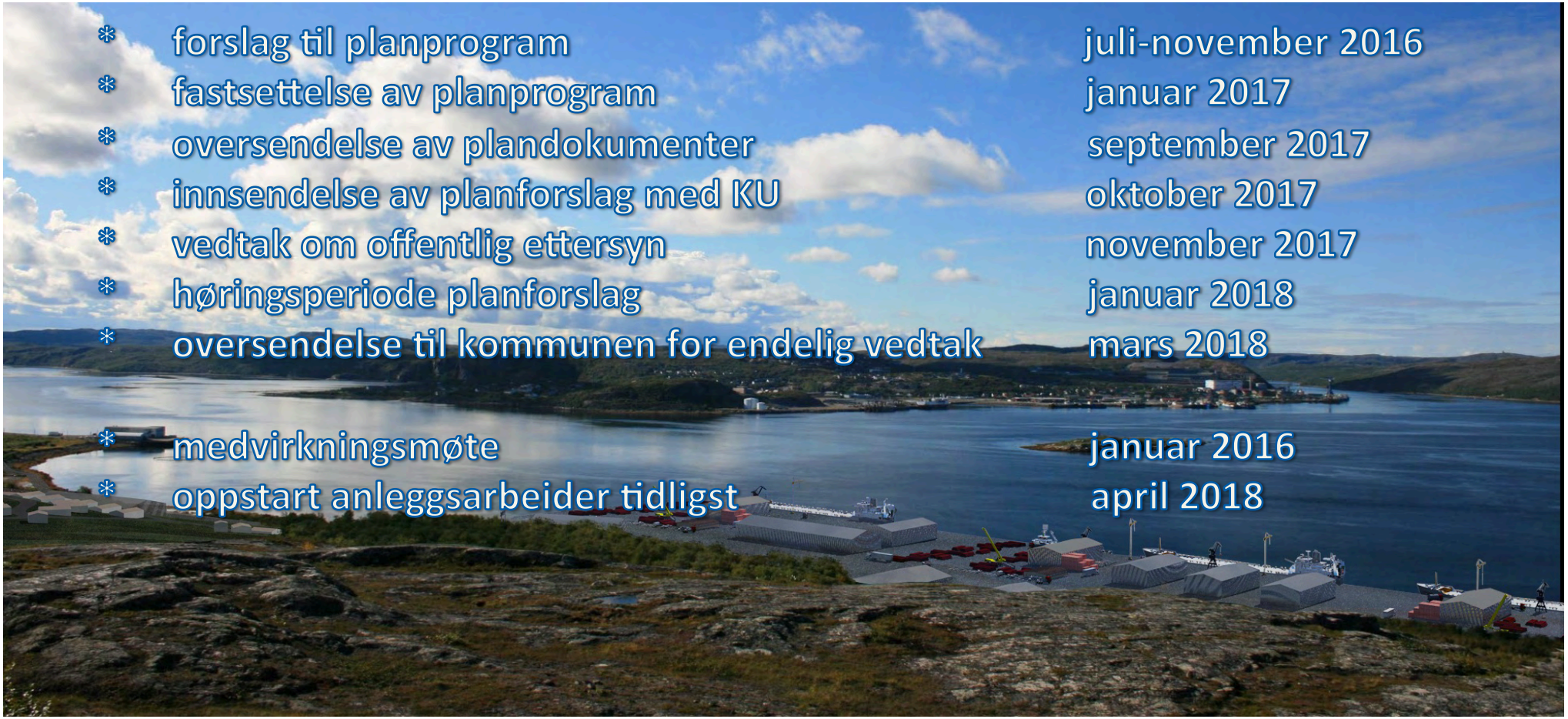

❄ forslag til planprogram	juli-november 2016
❄ fastsettelse av planprogram	januar 2017
❄ oversendelse av plandokumenter	september 2017
❄ innsendelse av planforslag med KU	oktober 2017
❄ vedtak om offentlig ettersyn	november 2017
❄ høringsperiode planforslag	januar 2018
❄ oversendelse til kommunen for endelig vedtak	mars 2018
❄ medvirkningsmøte	januar 2016
❄ oppstart anleggsarbeider tidligst	april 2018

Lorentz Kielland Arkitekter AS

Lorentz Kielland Arkitekter AS

Planprosess kan følges på kommunens nettside:
www.svk.no
Takk for oppmøte.

NOTAT :
Møter i Kirkenes onsdag 30. november og Vadsø torsdag 1. desember 2016.

30.11.2016 Møte med saksbehandlere i Sør-Varanger commune

Tilstede:

Bente Jorid Evjen	Sør-Varanger kommune
Bernt Kvamme	Sør-Varanger commune
Nils Arne Johnsen	Rambøll AS
Lorentz Kielland	Lorentz Kielland Arkitekter AS

Kommuneplanens arealdel
Jakobsnes/Ytre Lid er ikke markert som fremtidig utbyggingsområde i forslag til KP som har vært ute til høring før sommeren 2016.
Det gjenstår ifølge saksbehandler bare en innsigelse for Tømmerneset. Når innsigelsen er avklart, skal kommuneplanens arealdel sendes ut på offentlig ettersyn.

Reguleringsplan for Jakobsnes kan tas inn i kommuneplanen før den sendes ut på høring. Bernt Kvamme foreslår at Jakobsnes tas inn som hensynssone «areal under planlegging» og han mener at det skal være kurant.

Kommunen har vegret seg mot å ta inn Jakobsnes i kommuneplanen, siden de ikke vil at kommunen skal ha noe ansvar (økonomisk) for planleggingen. Kommunen ønsker ikke et OP (offentlig/privat) samarbeid i denne planen.

(Etterskrift referent: Definisjon av formål i kommuneplanen vil ikke kunne ha noen betydning for om en utvikling vil påføre noe konkret økonomisk ansvar for kommunen eller krav om OP samarbeid slik tiltakshaver ser det.)

Jakobsnes Utvikling bør oversende et skriftlig innspill til kommunen for å være sikret at Jakobsnes kommer med i kommuneplanen.

Planprogrammet for Jakobsnes
Det er enighet om følgende tidsplan:

- Ny versjon av planprogrammet oversendes til kommunen innen 15. desember.
- Kommunen behandler planprogrammet i utvalg for plan og samferdsel 10. januar.

(Etterskrift: Det må avklares med kommunen om planprogrammet også må behandles i kommunestyret. Første kommunestyremøte er 25. januar. Vi må anta at kommunestyret skal fatte et endelig vedtak av planprogrammet)

Kommunen mener at det må komme mer tydelig fram i planprogrammet hvilke tema som skal beskrives og hvilke som skal utredes:

Reindrift
Kommunen mener at det bare er én reindriftsutøverfamilie som har rettigheter på Jakobsnes (Trasti).

Sjølaksefiske
Det er et sjølaksefiskelag i Sør-Varanger. Kontaktinformasjon finnes på kommunens hjemmesider.

Marinarkeologisk befaring
Kommunen har kontaktet Tromsø Museum vedrørende deres innspill til planprogrammet om behov for marinarkeologisk befaring.
Kommunen ønsker en utdypende kommentar fra Tromsø Museum.

Kommunen ber om at oversiktskart som tydelig viser planavgrensing innarbeides i planprogrammet sammen med noen av illustrasjonene fra presentasjonen som ble vist. Dette for at planprogrammet skal bli lettere forståelig.

Tiltakshaver orienterte kommunen om ambisjonene om å holde nytt orienteringsmøte/work-shop i mars/april 2017 etter at planforslaget har kommet så langt at konkrete forhold er belyst og tema til planen er konkretiserte.

Tiltakshaver bør kontakte slakteriet på den kommunale kaia for nærmere samordning. Det er ikke mottatt noen henvendelse derfra etter kunngjøring av planen og det er viktig at man sikrer at de er kjent med pågående planarbeid.

01.12.2016 Møte med Fylkesmannen i Finnmark

Tilstede:

Marius Jakola Fjell,	miljøavdeling
Harriet Reiestad,	miljøavdeling
Trond Aarseth,	reindriftsavdeling
Tom Andreas Hætta,	landbruksavdeling
Nils Arne Johnsen	Rambøll AS
Lorentz Kielland	Lorentz Kielland Arkitekter AS

I tillegg til merknadene Fylkesmannen i Finnmark sendte til planprogrammet i høringsperioden hadde de følgende innspill:

- Kapasitet til eksisterende vannforsyning må vurderes
- I anleggsfasen er det viktig å utrede støv for både innbyggere og ferskvannsbiologi
- Landbruk: De har ikke gitt noen innspill på dette siden det ikke er store landbruksinteresser i planområdet. De råder likevel til at eventuell matjord tas vare på.
- Offenlige databaser kan være mangelfulle og må kontrolleres.
- Andre undersøkelser i forhold til utslipp kan fortelle noe om biologisk mangfold
- Reindrift – FM kjenner til Trasti som rettighetshaver
- Støy – Støygenererende aktiviteter i anleggsfasen, refererer til pukk- og grusforskriften, støv og nedstøving, vannforekomster mtp búnndyr osv.
- Vedr. “søknad om utslippstillatelse” henviser til å ha dialog med direktoratet for å avklare utredningsbehov vedr. forurensning.
- Vannmiljø/forskrift: yngelregistrernig, ingen forringelse av vannforekomster, klimatilplasning
- Planområdet grenser til nasjonal laksefjord
- Vannforsyning: eksisterende og fremtidig situasjon
- Matjord bør tas vare på.
- Skogen innenfor området er “stående bioenergi” men vil ikke være av betydning i forhold til planens virkning totalt sett.

- Beskrive den historiske utviklingen av Jakobsnes som industristed/sagbruk/eksporthavn for trelast. Bruke bilder og tekst til å fortelle om stedets industrihistorie.

Iris Hallen er foreløpig koordinator hos FM. Det vil komme en ny koordinator på senere tidspkt. Som kontaktperson for samfunnssikkerhet og beredskap oppga de: Elin Gunnarsdottir.

Rambøll ønsker dialog med fylkesmannen i løpet av utredningsprogrammet. Det ble gitt uttrykk for at involvering I tidligfase er positivt. FM ønsker at de blir videre involvert og informert om utredningsprogrammet, spesielt på miljø.

01.12.2016 Statens vegvesen

Tilstede:

Bjarne Mjelde	Statens Vegvesen
Ann Kristin Johnsen	Statens Vegvesen
Nils Arne Johnsen	Rambøll AS
Lorentz Kielland	Lorentz Kielland Arkitekter AS

I tillegg til det som er sendt inn av kommentarer/krav tidligere, er følgende verdt å notere seg:

- Hvis det blir aktuelt å legge om deler av fylkesveien, må også veieier involveres i prosessen, dvs Finnmark Fylkeskommune.
- Utbedring av kryss mellom kommunal vei og fylkesvei er et minimumstiltak for første byggetrinn
- Statens vegvesen har fått beskjed om å benytte alle egne planleggingsressurser til Tømmerneset dersom behov. Det kan bli oppstart i perioden januar – mars 2017, men dette er ikke klart.

Det ble avtalt at Rambøll skal sende et notat til Statens vegvesen med forslag om hvordan arbeidet med reguleringsplanen for fylkesveien skal organiseres.

5. desember 2016/Nils Arne Johnsen/Lorentz Kielland

SØR-VARANGER KOMMUNE
Boks 406, 9915 Kirkenes
Tlf. 78 97 74 00. Fax 78 99 22 12
E-post: postmottak@sor-varanger.kommune.no
www.svk.no

SAKSFRAMLEGG
Sak til politisk behandling

Saksbehandler: Evjen, Bente Jorid Enhetsleder: Evjen, Bente Jorid, tlf. 78 97 74 92	Dato: 03.02.2017
Arkivsak: <arkivsaksnr>	
Saksordfører: Johannesen, Eilif	

Utvalg	Saksnummer	Dato
Utvalg for plan og samferdsel	015/17	14.02.2017
Kommunestyret	035/17	22.03.2017

OVERORDNEDE FØRINGER FOR SENTRUMSUTVIKLING I KIRKENES

Vedlagte dokumenter:
Innspill fra Knes-dagene
Rapport verksted Kirkenes-liv laga

Dokumenter i saken:

2016020312 PROSESSPLAN FOR BYPLAN

Kort sammendrag:
I henhold til planstrategien for 2016 - 2019 skal det i løpet av 2017 lages en byplan for Kirkenes. Før arbeidet med planen settes i gang, er det viktig å få satt noen overordnede føringer for videre sentrumsutvikling. Føringene vil være retningsgivende for det videre arbeidet med byplanen.

Faktiske opplysninger:

<u>Planstrategien og kommuneplanens samfunnsdel</u>

I planstrategien for 2016 – 2019 ligger det inne at det skal lages byplan for Kirkenes i 2017.

Planstrategien trekker frem at det er behov for en debatt om hvordan man ønsker Kirkenes by skal være, og fremstå i fremtiden.

Samfunnsdelen påpeker at en videreutvikling av et sterkt sentrum, er viktig for å tiltrekke seg innflyttere og hjemvendte unge. Det er ønskelig at byutviklingen tar hensyn til nye samfunns- og næringsbehov, samtidig som at dette ikke svekker gjenreisningsmiljøet i byen. Dette igjen henger tett sammen med utfordringen om å holde liv i sentrum.

Handelen i byen har blitt stadig mere spredt utover. Man har tillatt mange forretninger, som har naturlig tilhørighet i sentrum, å etablere seg på Hesseng, Kirkenes handelspark og langs E6 mellom Thon og Prestøya. Dette fører til at folk bruker bilen mer, samtidig som det blir mindre liv i selve sentrumskjernen. Eiendomsaktører og bedrifter i sentrum opplever at det har blitt mindre folk i byen, og at det er vanskeligere å drive butikker der.

I kommuneplanens samfunnsdel står det at det skal legges til rette for grønt- og parkutforming i de bynære områdene, og at man skal legge til rette for at Hurtigruten skal kunne anløpe i sentrum.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging fra 2015

De nasjonale forventningene legger føringer for kommunal planlegging. Om sentrumsutvikling sier forventningene blant annet:

«Et levende sentrum med et variert tilbud av boliger, handel, tjenester og kultur er viktig for byer og tettsteders attraktivitet og konkurransekraft. Mange sentrumsområder har i dag lite liv og aktivitet, samtidig som sentrumshandelen taper markedsandeler. For å styrke by og tettstedssentrene, er det derfor viktig at kommunene har en aktiv og helhetlig sentrumspolitikk og tilrettelegger for etablering av både boliger, arbeidsplasser, handel og servicefunksjoner i sentrum. Kompakt by- og tettstedsutvikling vil bidra til økt aktivitet i sentrum, samtidig som korte avstander mellom bolig og daglige gjøremål gjør hverdagen enklere. God tilrettelegging for gående vil også gi økt aktivitet i sentrum. Kommunene og privat næringsliv oppfordres til å samarbeide om sentrumsutviklingen.»

Innspill til byplanarbeidet fra Kirkenesdagene

Kommunen har allerede startet arbeidet med å hente inn ønsker for den videre byutviklingen blant innbyggerne, næringsliv m.m. I august 2016 hadde plan- og utviklingsavdelingen et kontor i gågata under Kirkenesdagene for å gjøre folk oppmerksomme på at det nå skal startes et arbeid med byplan for Kirkenes. I lokalet var det en utstilling med fremtidsvisjoner for Kirkenes som studenter fra NMBU hadde laget. I lokalet var det en gjestebok der folk kunne skrive ned innspill til det videre byplanarbeidet. Vi fikk mange innspill i boken, og det som gikk igjen var at mange ønsker Hurtigruten tilbake til sentrum, at byen skal åpnes mot sjøen, og at man ønsker mer liv i sentrum med mer aktivitet og bruk av byrommene våre som torget, parkene, gågata osv.

Resultat fra prosjekt Nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse

Høsten 2016 har kommunen gjennom prosjektet undersøkt barn og unges tanker om trivsel i Sør-Varanger kommune. Når man ser på svarene fra ungdommene, kan man trekke ut at det er viktig for dem at man opprettholder de fritidstilbudene som er, samtidig som at de ønsker et større tilbud velkommen. De oppfatter sentrum som dødt, og ønsker lengre åpningstider på butikker. I tillegg ønsker de flere møteplasser, som også inkluderer de som er vanskeligstilte.

Resultatet fra verkstedet Kirkenes – liv laga?

I november 2016 hadde kommunen sammen med Riksantikvaren og Statens vegvesen Vegdirektoratet et verksted om byutvikling i Kirkenes. Næringslivet, fagfolk og politikere var invitert til å delta. På verkstedet ble deltakerne delt inn i forskjellige grupper som skulle diskutere ulike tema. Eksempelvis ble veier og gater, havn og byrom diskutert.

En problemstilling som kom opp under verkstedet, var at man må bestemme seg for om Kirkenes skal være industriby og/eller havneby, i tillegg til om, og eventuelt hvor det skal gis tilgang til sjøen for befolkningen.

En annen problemstilling som ble diskutert, var veiene og gatene i Kirkenes sentrum. Det ble utrykt at man ønsker mindre biltrafikk i sentrum. For å få dette til, trengs det både holdningsendring og bedre tilrettelegging. Det ble utrykt ønske om å legge til rette for gående, for eksempel gjennom gågater og strandpromenade. Ser man Kirkenes fra lufta, ser man at parkeringsplasser beslaglegger store arealer i sentrum. En mer effektiv arealutnyttelse av parkeringsplasser, som for eksempel undergrunnsparkering eller parkeringshus, ble foreslått.

Et viktig spørsmål som kom opp under verkstedet var; *hva er egentlig definisjonen av Kirkenes sentrum?* Noen har en vid definisjon av Kirkenes sentrum, med at hele Kirkenes fra Førstevann til Prestøya kan defineres som sentrum. Andre mener det er den konsentrerte bebyggelsen mellom Malmklang, Thon og Amfi-senteret som er sentrum. Det er viktig å få en felles forståelse for hva Kirkenes sentrum er.

Hvordan kan man definere Kirkenes sentrum

Statistisk sentralbyrå (SSB) definerer en sentrumskjerne som: *«Ein sentrumskjerne er eit område med minst 4 ulike hovudnæringsgrupper med sentrumsfunksjonar. I tillegg til detaljvarehandel, må offentleg administrasjon eller helse- og sosialtenester eller kulturell verksemd, underhaldning eller annan tenesteyting vere representert. Avstanden mellom verksemdene skal ikkje vere meir enn 50 meter.»* SSB har en lang liste over hva de mener med hovednæringsgrupper med sentrumsfunksjoner. Eksempler er hotellvirksomhet, serveringsvirksomhet, torghandel, butikkhandel med bredt vareutvalg, juridisk og regnskapsmessig tjenesteyting.

Når man ser på eiendomsutviklingen i Kirkenes de senere årene, har det ikke vært et stort press. De største nybyggingene i sentrum den siste tiden har vært Amfi og Thon. Det er mange områder i Kirkenes som kan fortettes og utvikles, se kart. Tar man utgangspunkt i definisjonen til SSB, kan man ved å sette en radius på 300 meter i krysset Dr. Wessels

gt./Rådhusgata grovt sett ramme inn det som er dagens sentrumsfunksjoner, og områdene som kan fortettes/utvikles (se kart). På kartet ser man at det også er områder innenfor 300m-radiusen som sentrum på sikt har mulighet til å vokse inn i. Mye av disse arealene ligger innenfor Kimek sitt verftsområde.

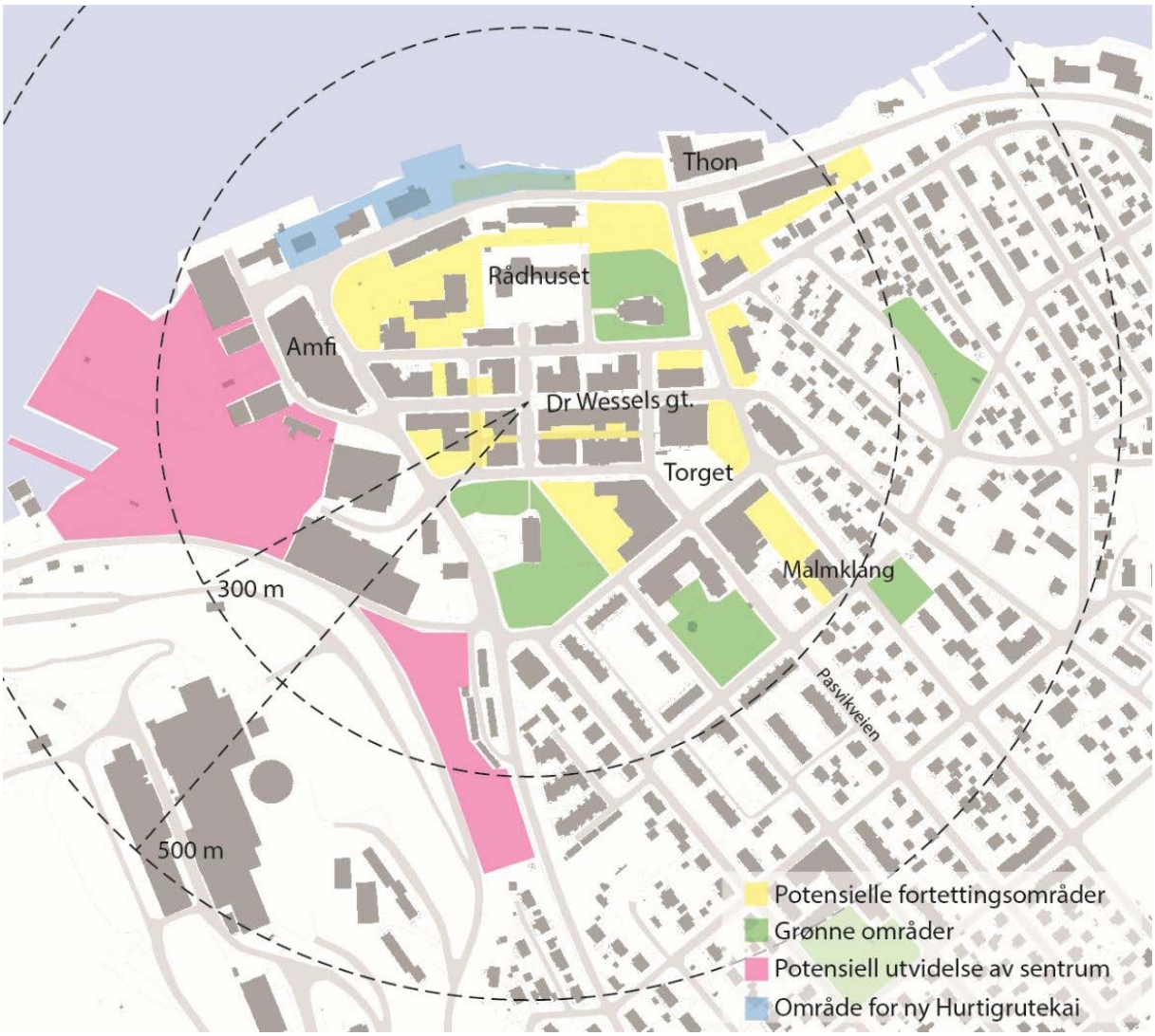

Rådmannens vurderinger:

Før det videre arbeidet med byplanen, er det viktig å få lagt noen føringer for hva slags sentrumsutvikling man ønsker i Kirkenes. Gjennom verkstedet, Kirkenesdagene, prosjekt nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse og forskjellige studentoppgaver, har det kommet inn en rekke forslag til tiltak man kan gjøre for å få Kirkenes sentrum mer attraktivt. For å få mest mulig ut av disse forslagene, vil det være fornuftig å legge noen overordnede føringer for videre sentrumsutvikling. Føringene skal sørge for at tiltak som settes i verk jobber sammen mot samme mål. I tillegg må føringene kunne stå seg i lang tid. Med dette som bakteppe, har rådmannen laget noen forslag til overordnende føringer for bedre og mer forutsigbar styring av den videre byutviklingen:

1. Kirkenes skal ha et konsentrert sentrum, der sentrum defineres innenfor en radius av 300 meter fra krysset Rådhusgata/Dr. Wessels gt.

- Alle nyetableringer som skal betjene hele kommunen, Finnmark eller landet, skal legges til Kirkenes sentrum. Bedrifter/tjenester som skal betjene et lokalmiljø skal fortsatt kunne etableres utenfor Kirkenes sentrum.

- Kommunale behov skal i størst mulig grad stimulere til at byggeprosjekter i Kirkenes sentrum blir realisert, f eks ved at kommunen kjøper/leier seg inn i nye prosjekter.

Rådmannens kommentar: Et virkemiddel man kan bruke for å få mer utvikling i sentrum, er å legge all nyetablering som skal betjene hele kommunen eller landet, til Kirkenes sentrum. Flere arbeidsplasser og tjenester tilfører byen mer liv, og gir ringvirkninger i form av flere brukere også av andre tilbud i sentrum. En ulempe med dette er at prisene i Kirkenes generelt er høyere enn utenfor byen, noe som er negativt for de som driver, eller ønsker å etablere en bedrift. Når flere jobber i byen, vil også boligetterspørselen i byen øke. Det gir igjen grunnlag for realisering av boligprosjekter. Bedrifter og tjenester som skal betjene et lokalmiljø, skal som tidligere fortsatt kunne etableres i distriktene utenfor byen.

Et annet virkemiddel man kan bruke er offentlig/privat-samarbeid, ved at kommunen kjøper/leier seg inn i byggeprosjekter når kommunen har behov for mer kontorplass e.l. Dette ble eksempelvis gjort da Amfi ble bygd. Kommunen kjøpte da en etasje som i dag blir benyttet til helsesenter.

2. Kirkenes sentrum skal åpne seg mot sjøen

- Hurtigruta skal flyttes til sentrum

- Det skal etableres en strandpromenade i sentrum

Rådmannens kommentar: Det har vært uttrykt gjennom både studentoppgaver, Kirkenesdagene og verksted, at Kirkenes bør åpne seg mot sjøen. Et virkemiddel for å oppnå dette er å flytte Hurtigrutekaia til sentrum. Det er allerde politisk vedtatt i kommuneplanens samfunnsdel, og gjesteboka fra Kirkenesdagene indikerer at dette også er et ønske i befolkningen. Hurtigruten bringer med seg mange turister og besøkende, noe som kan bedre sammenhengen mellom sentrum og sjøfronten. I tillegg vil flere turister i sentrum være positivt for handelsstanden.

Et annet virkemiddel er å etablere en strandpromenade. Gjennom verkstedet og Kirkenesdagene er det utrykt ønske om at dette realiseres. En strandpromenade vil være et positivt tilskudd i Kirkenes sentrum et alternativ til fortauet langs E6, for de myke trafikantene.

3. Kirkenes skal ha attraktive og aktivitetsskapende byrom

- Skape forbindelser mellom de ulike byrommene

- Attraktive møteplasser for folk i alle aldre

- Byrom som oppfordrer til aktivitet

Rådmannens kommentar: Gjennom gjesteboka fra Kirkenesdagene, prosjekt nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse og verkstedet, er det tydelig at man ønsker mer liv i sentrum. En måte å få mer i liv i sentrum på, er å utnytte det potensialet som ligger i byrommene våre. Et virkemiddel er å bruke byrommene til å skape mer attraktive møteplasser. Ved for eksempel forskjønning, sette ut benker osv. kan man skape attraktive møteplasser i sentrum.

Kommunen ønsker at innbyggerne skal være mer i aktivitet. Et virkemiddel for å oppnå dette er å skape forbindelser mellom byrommene, noe som gjør det hyggeligere å være myk trafikant i byen. Et annet virkemiddel er å gjøre selve byrommene mer aktivitetsskapende. Eksempler på hvordan dette kan gjøres, er å bygge lekeapparater, treningsapparater, skateramper, et lite amfi osv.

Kommuneplanens hovedmål:
Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12.000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Hovedmålet vil være retningsgivende for de politiske og administrative prioriteringer i hele den kommunale organisasjon i planperioden. Ut fra dette, skal det gjøres vurderinger i forhold til følgende satsingsområder:

Næringsutvikling:
Ikke vurdert.

Infrastruktur:
Ikke vurdert.

Barn og ungdom:
Ikke vurdert.

Folkehelse:
Ikke vurdert.

Kompetansebygging**:**
Ikke vurdert.

Økonomi:
Ikke vurdert.

Universell utforming, jfr bestemmelser i plan og bygningslov:
Ikke vurdert.

Alternative løsninger:

Alternativ til innstilling:

Forslag til innstilling:
Kommunestyret i Sør-Varanger vedtar følgende overordnede føringer for sentrumsutvikling i Kirkenes og for det videre arbeidet med byplan:

1. Kirkenes skal ha et konsentrert sentrum, der sentrum defineres innenfor en radius av 300 meter fra krysset Rådhusgata/Dr. Wessels gt.

- Alle nyetableringer som skal betjene hele kommunen, Finnmark eller landet, skal legges til Kirkenes sentrum. Bedrifter/tjenester som skal betjene et lokalmiljø skal fortsatt kunne etableres utenfor Kirkenes sentrum.

- Kommunale behov skal i størst mulig grad stimulere til at byggeprosjekter i Kirkenes sentrum blir realisert, f eks ved at kommunen kjøper/leier seg inn i nye prosjekter.

2. Kirkenes sentrum skal åpne seg mot sjøen

- Hurtigruta skal flyttes til sentrum

- Det skal etableres en strandpromenade i sentrum

3. Kirkenes skal ha attraktive og aktivitetsskapende byrom

- Skape forbindelser mellom de ulike byrommene

- Attraktive møteplasser for folk i alle aldre

- Byrom som oppfordrer til aktivitet

Begrunnelse:

Kommunestyret mener det er behov for klarere og forutsigbare overordnede føringer for fremtidens sentrumsutvikling i Kirkenes, jf. rådmannens utredning i saken.

Behandling**14.02.2017 Utvalg for plan og samferdsel**
Saksordfører: Johannesen, Eilif

Innstillingen enstemmig vedtatt.

Utvalg for plan og samferdsel sitt vedtak i sak 015/17:
Kommunestyret i Sør-Varanger vedtar følgende overordnede føringer for sentrumsutvikling i Kirkenes og for det videre arbeidet med byplan:

1. Kirkenes skal ha et konsentrert sentrum, der sentrum defineres innenfor en radius av 300 meter fra krysset Rådhusgata/Dr. Wessels gt.

- Alle nyetableringer som skal betjene hele kommunen, Finnmark eller landet, skal legges til Kirkenes sentrum. Bedrifter/tjenester som skal betjene et lokalmiljø skal fortsatt kunne etableres utenfor Kirkenes sentrum.

- Kommunale behov skal i størst mulig grad stimulere til at byggeprosjekter i Kirkenes sentrum blir realisert, f eks ved at kommunen kjøper/leier seg inn i nye prosjekter.

2. Kirkenes sentrum skal åpne seg mot sjøen

- Hurtigruta skal flyttes til sentrum

- Det skal etableres en strandpromenade i sentrum

3. Kirkenes skal ha attraktive og aktivitetsskapende byrom

- Skape forbindelser mellom de ulike byrommene

- Attraktive møteplasser for folk i alle aldre

- Byrom som oppfordrer til aktivitet

Begrunnelse:

Kommunestyret mener det er behov for klarere og forutsigbare overordnede føringer for fremtidens sentrumsutvikling i Kirkenes, jf. rådmannens utredning i saken.

Nina Bordi Øvergaard
rådmann

Innspill fra Kirkenesdagene

Under Kirkenesdagene 2016 hadde plan- og utviklingsavdelingen en utstilling i Dr. Wessels gt. der vi viste mulige fremtidsscenarioer for Kirkenes. Fremtidsscenarioene var laget av studenter ved institutt for landskapsplanlegging ved NMBU. I tillegg til utstillingen hadde vi en gjestebok der vi oppfordret folk til å skrive ned innspill til planarbeidet og hvordan de ønsker byen skal være. I tillegg hadde vi et kart der folk kunne plassere grønne og røde knappenåler som skulle indikere bygg/steder i Kirkenes de var fornøyde eller misfornøyde med.

For oss på planavdelingen var det viktig å lage et slikt rom for å komme nærmere befolkningen, og vise folk litt av hva vi jobber med. Vi vil takke alle som besøkte utstillingen for gode innspill til det videre arbeidet. Vi vil også takke *Pikene på broen* for at vi fikk låne lokalene deres under Kirkenesdagene.

De grønne knappenålene indikerer bygg/plasser folk er fornøyde med i Kirkenes, de røde indikerer bygg/plasser de er misfornøyde med.

Innspillene i gjesteboka fra Kirkenesdagene

- Flere parker i byen.
- Oppkjøp av havneområder for å sikre aktivitet og utbygging.
- Større parkeringsanlegg rett utenfor bykjernen
- Skape møtearenaer i sentrum
- Prøv å bruk en annen farge enn gul på torget
- Veldig god ide å ha på mathallen plassert på torget

- Politikerne må ikke være så feige, men følge opp de planer og vedtak som gjøres. Man lager en fargepalett for byen, ingenting gjøres selv om ingen følger den!

- Supert med oppgradering
- Ønsker mye kunst/kultur
- Ikke fjern P-plasser → Ingen P-plasser → Få mennesker
- NB! Ha sentrumsbutikker og tilbud åpne når Hurtigruta er inne.

- Som lett gjennomført tiltak hadde jeg sansen for det maleforslaget for torget med sirklene videre i gågatene. Om ikke alt skal være gult, så kan et tema for sirkelfargene være regnbuen eller andre farger vi finner i Finnmarksnaturen. Uansett ville det live opp og gi sentrum litt farge og glede.

- Glasstak over gågata ala det i Bodø. Kafeer og puber.
- Jeg har lyst på Leos lekeland, rampe og en annen lekepark. Sykkelrampe.
- Sentrum bør flyttes ned til Hurtigruteterminalen og langs kaia. Sentrum i dag kan jevnes med jorden.

- Lekeplass i sentrum.
- Det er flere områder i Kirkenes som har utviklingspotensiale. Må tenke langsiktig for disse områdene.
- Få vekk de stygge byggene i sentrum.
- Havneområdet må utnyttes.

- Öpna upp Kirkenes mot havnen!
- Gågate utenfor Amfi, som et av bildene viser.
- Ikke gult, takk. Bobilparkering v/kirka.
- Havneområdet må utnyttes, og åpne opp byen mot fjorden.

- Yoga & danseområde

- Strandpromenade!!
- Bygartner!
- Bedre tilgang til naturen → Langøra
- Gang og sykkelsti
- IKKE gult torg
- Badstu ved sjøen

- Ta tilbake havneområdet slik at en helhetlig plan kan lages.
- Hurtigruten tilbake til sentrum. Bruk Malmklang
- Få leiligheter i sentrum. Må bli flere. Det skaper liv.
- Tegning Gruppe 4 er den beste løsning for byen og turismen

- Få hurtigruta til sentrum. Behold bebyggelsen i sentrumskjernen som den er. Den er spesiell! Det må lages forbindelse mellom sjøen og sentrum. Skriv Kirkenes i skjellsand nedenfor kirka.

- Det hadde vært fint med sykkelutleie i sentrum.
- Hurtigruta tilbake til sentrum.
- Ta i bruk Malmklang
- Tegning: bryggegate – gågata ved amfi og lekepark ved gamle brannstasjon.

- Marker E6 sitt stopp som en turistattraksjon. Få «hyttekulturen» til byen med parker, gaphuk, bålplasser og lignende. Jungel/lekeparker i parkene våre - Store lekeområder for barn i alle aldre.

- Farger som passer sammen på hus og bygninger gir en renere og et mer helhetlig inntrykk. Krav om elementært vedlikehold av plen og uteområder. Kinoen kan endres totalt. La navnet på den, «Aurora», stå istedenfor «kino» og skift hele bygningen. Sats på torget og gågaten, mer intimt og flere benker

- Flytt hurtigruta tilbake til sentrum v/Amfi, og få Malmklang tilbake. Ønskelig med litt mer farge i sentrum
- Vi ønsker oss bedre utnyttelse av parken med Stoltenbergstatuen. Aktivitet!
- Det hadde vært kult med sykkelutleie ved torget. Lekeplass med nye leker og for litt større barn.

- Kirkenes og Sør-Varanger trenger ett friidrettsanlegg. Vanlig rundbane 400m, med alt det som hører til. Enkelt og greit!! Eneste store kommune i Finnmark uten. En stor skam!

- Leiligheter i sjøkanten; Den nye Tjuvholmen! Eller ta en titt på Puerto de Mogan som ble bygget på 1980-tallet. Alt er mulig.
- Bryggegate er et must! Leiligheter oppå butikker som skaper liv. Fine felles grøntareal som samler innbyggerne.
- Zoo, dyrepark, pokemon go.

- Flytte hurtigtrutekaia tilbake til den gamle kaia. Tenk å få gå der og tusle og nyte naturen utover fjorden. Kanskje få kjøpe ferske reker på rekebåten, nesten som i Kristiandsand. Bra tanke og ide. Håper dette blir til virkelighet! Ta vare på turistene som kommer seg raskere inn til sentrum. Bra for handelsstanden er det og.

- Hurtigruta til sentrum. Kan man fylle ut i fjorden utenfor Thon-hotellet og lage plass til småbater/hurtigruta med mer? Åpne opp mot sjøen hele veien. Lage en god promenade for gående og syklister? Boliger og «småbutikker» langs promenaden.

- Hinkefjæra bevares
- Moloen oppgraderes til normal ferdsel. Benk, bord etc.
- Hurtigruten må tilbake til sentrum! Fjern asfaltørkenen og plant trær!
- Kaia til byen!!

- Få hurtigruta til sentrum og få en høgskole til byen.
- Flytt hurtigruten til sentrum.
- Hurtigruta tilbake til sentrum. Pålegg huseiere å rydde utenfor hagegjerdet. Veien hurtigrutepassasjerene går opp til sentrum i dag er en skam!
- Hurtigruta må ligge i sentrum. Kort vei er viktig for turisme/gangavstand frem og tilbake.

- Kjempegode ideer for å få åpnet byen mer mot havet og få til en strandpromenade. Beholde de gamle bygningene og lage «grønne lunger» som mykner opp bymiljøet. La det ikke bli kun «glatte, sterile glasshus» som overrepresenterer de nye husene som skal bygges, Bruk mye treverk! Et stort pluss å få hurtigruten inn i sentrumshavnen. Se på Molde by hvordan de har åpning mot fjord og fjell. Spennende prosjekt! Gleder meg til å se byen neste gang vi kommer!

- Er en av de som synes gå-gata ødela hele byen! Ønsker at nåværende gågate forsvinner, eller at det legges opp til flere spisesteder/puber i byen

- Flytt hurtigruten tilbake til sentrum. Det vil handelsstanden i byen ha stort utbytte av. Muligheten for å benytte sjøsiden. Både spasere, samt ha en plass å sette seg ned på. Ha en gangvei langs hele sjøsiden. Lag en samlingsplass på torget, og en aktivitetspark i sentrum for barna.

- Kunstverk på veggen til handelsparken – ser ut som et stygt lagerbygg i dag. Det er inngangsporten til Kirkenes. Forslaget til gruppe 5 angående endring av torget er veldig bra. Det er for nakent på torget: bygg + trær + benker vil gjøre det lunere og mer hyggelig. Rydde opp og «åpne» mot sjøsiden – Butikker,

«rakettkiosken» tilbake dit. Hurtigruta dit. Sette krav til næringsdrivende om å rydde/ holde orden + krav til fasader. Kirkenes før 2.VK var vakkert – hint: ideer til fasader i sentrum fra den gang. Hent litt av det gamle Kirkenes tilbake!

- Hvis det skal bygges leiligheter i sentrum må man først tenke på parkeringsplasser til boligen man bygger. Faren er at de som flytter til sentrum tar parkeringsplasser fra butikkene. Handelen i sentrum vil dø ut om man tar parkeringsplasser fra butikkene.
- Skøytebane på torget.

- Hurtigruta må tilbake til byen. Tenke: «Gjøre ting i sentrum» som f.eks. gratis utendørsaktiviteter både på sommer og vinterstid. Eksempelvis sparkeløype fra hurtigruta og opp mot torget. Lage bakker til å ake, skate, sykle på osv. Vær så snill og ikke mal torget. Skitt vil bare vises enda bedre. Gult er ikke kult.

- Aktivitetspark nær sentrum skaper aktivitet og liv.
- Vil gjerne ha gamingbutikk
- H&m, WoW, Pizzabakeren, McDonalds

- Bruke stein/gråberg fra Sydvaranger gruve til f.eks. dekke/kant på havnepromenader. Lage «varder» av dette med innfelte lys. Gjøre steinen til en «Kirkenes – signatur»/Steingjerder. Hurtigruta til sentrum.

Kirkenes -Liv laga?

Rapport fra verksted 17. - 18. november 2016

Sør-Varanger kommune

Statens vegvesen

RIKSANTIKVARENS

Innhold

Innhold 2
Innledning 3
Dag 1 5
Gruppe A - Byspredning vs. Sentrumsutvikling 6
Gruppe B - Myke trafikanter og gatebruk 8
Gruppe C - Byrommene i sentrum, torget og møteplasser 10
Gruppe D - Havna: industrihavn, hurtigruta og småbåter, kontakt med fjorden 12
Gruppe E - Det gamle og det nye: kreativ gjenbruk og fortetting 15
Gruppe F - Næring i sentrum og sentrumssamarbeid 17
Dag 2 19
Gruppe A og E 20
Gruppe C og F 22
Gruppe B og D 23

Innledning

Denne rapporten oppsummerer gruppearbeidene fra dag 1 og dag 2 fra verkstedet «Kirkenes – liv laga?» som ble avholdt 17. – 18. november 2016.

Verkstedet ble arrangert av Sør-Varanger kommune og programmet *Våre gater og plasser*, som er et samarbeidsprogram mellom Riksantikvaren og Statens vegvesen Vegdirektoratet.

På dag 1 var det rundt seksti deltakere. Det var deltakere fra næringslivet, politikere, studenter m.m. på verkstedet. Det var flere inspirerende innlegg fra fagfolk, studenter, sentrumsgruppa «attraktivt sentrum» om hvordan Kirkenes kan utvikles.

Forsamlingen på dag 1

Studentene holder presentasjon

I tillegg var det lagt opp til gruppearbeid på verkstedet. Først et lite gruppearbeid der de ulike bordene ble utfordret til å skrive ned maks to viktige utfordringer Kirkenes har. Utfordringene ble deretter samlet på en vegg (se bilde på neste side).

Senere ble forsamlingen delt inn i 6 grupper der hver gruppe skulle diskutere et bestemt tema:

- Gruppe A - Byspredning vs. sentrumsutvikling
- Gruppe B - Myke trafikanter og gatebruk
- Gruppe C - Byrommene i sentrum, torget og møteplasser
- Gruppe D - Havna: industrihavn, Hurtigruten og småbåter, kontakt med fjorden
- Gruppe E - Det gamle og det nye: kreativ gjenbruk og fortetting
- Gruppe F - Næring i sentrum og sentrumssamarbeid

Hver gruppe hadde en gruppeleder, som skulle hjelpe gruppa med å holde diskusjonen i gang og passe på at gruppa holdt seg til tema. I tillegg hadde gruppene en referent.

På dag 2 var det i hovedsak fagfolk og representanter fra ulike instanser, til sammen rundt trettifem personer. Arbeidet denne dagen var å diskutere videre resultatene fra dag 1, og se på hva som er mulig å jobbe videre med. To og to grupper fra dag 1 ble slått sammen:

- Gruppe A og E
- Gruppe C og F
- Gruppe B og D

Referat fra gruppearbeidene fra dag 1 og dag 2 følger videre i denne rapporten.

Sør-Varanger kommune og *Våre gater og plasser* ønsker å takke alle innlederne og deltakerne på verkstedet.

Kommunen vil ta med seg resultatene fra verkstedet videre i arbeidet med ny byplan for Kirkenes.

God lesning!

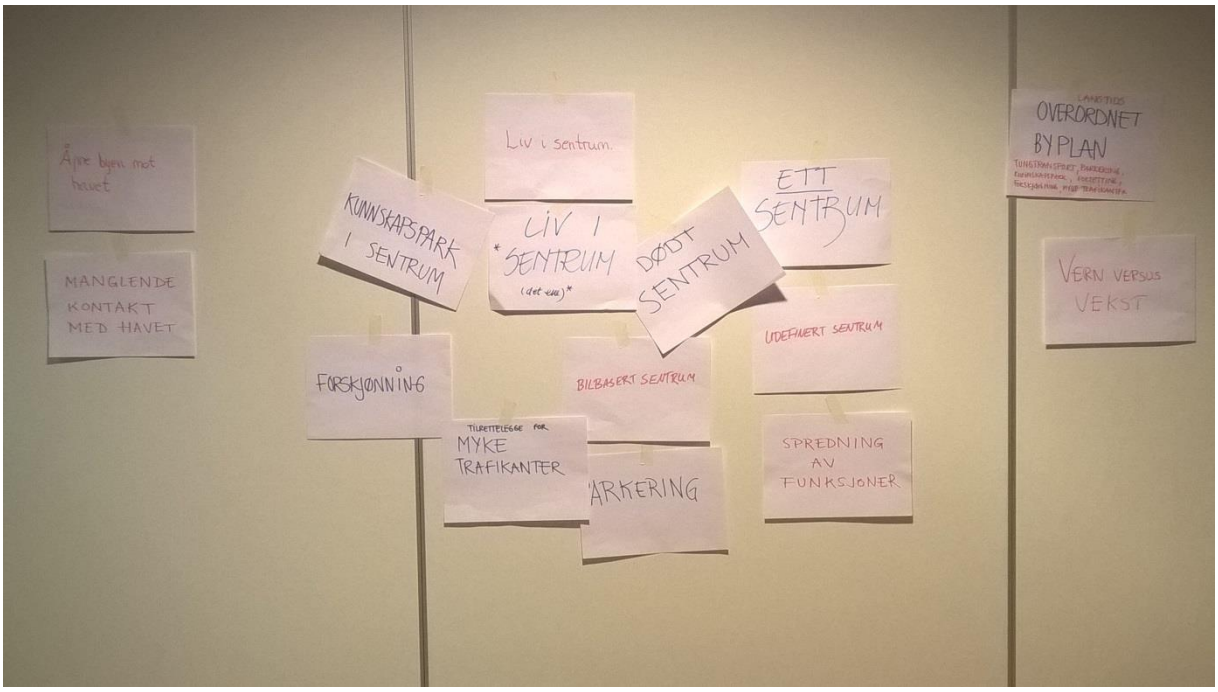

Hovedutfordringene til Kirkenes, i følge deltakerne på verkstedet.

Dag 1

Gruppe A - Byspredning vs. sentrumsutvikling

Diskusjon rundt spredning:

Mange tettsteder i Norge opplever spredning, og har gjort dette gjennom mange år. Den generelle oppfatningen er at man ikke ønsker dette, men det skjer likevel. Man må derfor forstå hva slags mekanismer som gjør at det skjer likevel. Det er en trend i samfunnet at dersom det tillates bygging utenfor sentrum, så vil aktiviteten i sentrum avta.

Innspill på årsaker til spredning:

- Planlegging er «salg», folk må tro på politiske vedtak
- Politisk endring hvert 4. år
- Ulike løsninger på samme problem
- Vanskelige valg/avgjørelser (disp.)
- Redd for å ta upopulære valg (disp.)
- Eksempel Handelsparken – egentlig ønske om plassering på Hesseng, Førstevann ble da et kompromiss med sentrum
- Ulik definisjon på hva som er sentrum vil føre til diskusjon om hva som er spredning

I forhold til *byutvikling* ble det diskutert hvem som faktisk styrer byutviklingen. Hvem har makt? Er det politikere, administrasjonen eller næringslivet. Byutvikling vs. eiendomsutvikling. Det kom innspill om at kommunen bør fokusere mer på behandling av enkeltprosjekter, og ikke kun store planer. Politisk satses det for lite i sentrum, det trengs boligprosjekter i sentrum for å skape liv. Et virkemiddel for dette er å ikke tillate store boligprosjekter utenfor sentrum (her kommer igjen definisjonen av sentrum opp). Det ble også diskutert hvorvidt man skal gjøre sentrum attraktivt for å få næringsutvikling i sentrum, eller om man skal legge til rette for næringsliv i sentrum for å gjøre sentrum mer attraktivt.

Tiltak for samlet sentrum:

For det første må det undersøkes om det faktisk er et ønske (både blant befolkningen og politikere) å samle sentrum igjen. Det kom innspill om å innføre et eget punkt i saksframlegg der man må argumentere for tiltakets betydning i sentrum på lik linje med satsningsområdene fra kommuneplanen. Store arbeidsplasser/institusjoner (eks. sykehuset, VGS, tannklinikk) må «presses» til å etablere seg i sentrum. Her har politikerne en viktig rolle ved å unngå å gi for mange dispensasjoner. Det kom også innspill om at for mange dispensasjoner blir avgjort ut i fra hvem som søker. Hesseng er et eksempel på et etablert «sentrum» med flere bransjer/næringer som ideelt sett burde vært lokalisert i sentrum. Arbeidsplasser, både offentlige tjenester og industri bør ligge i tilknytning til sentrum.

Hvordan knytte andre områder bedre til sentrum:

Først og fremst må busstilbudet være godt nok for å knytte områdene sammen, og dette handler om å gjøre byen tilgjengelig uten bruk av bil. Det kom her opp diskusjon om det er for mye parkering i sentrum, men også innspill om at «Finnmarkinger helst ønsker å kjøre

helt til døra». Men dette må gjøres i kombinasjon med et attraktivt sentrum, slik at folk ønsker å reise.

Hvordan gjøre sentrum mer attraktivt:

For å gjøre sentrum mer attraktivt burde man kanskje tenke annerledes rundt handel. Sentrumshandelen trues av både kjøpesentrene utenfor bykjernen og netthandel, og kanskje sentrum bør tenke nytt. Innspill om tak over gågata for eksempel. Et annet eksempel var butikker der det ikke foregår salg over disk, men kundebehandling og bestilling på nett («pick-up point»)Det ble diskutert hva sentrum har fremfor et kjøpesenter, og det kom fram følgende innspill:

- Service
- Nisjebutikker
- Det bor folk i sentrum → burde skape liv
- Varierte butikker (kjøpesentrene blir stadig likere)

For å gjøre sentrum attraktivt bør det skapes flere «målpunkter». Eksempler kan være grøntområder, kafeer, aktivitetspark. Slike målpunkter kan defineres med:

- Noe du ønsker å vise fram til folk som kommer på besøk
- Et sted du går på søndagstur
- Noe som bidrar til en positiv opplevelse

For at Kirkenes skal gjøres attraktivt er det viktig at befolkningen føler stolthet over byen og ønsker å tilbringe tid der. Det kan derfor være viktig å få befolkningen med i planprosessen slik at de føler tilhørighet. Det kom også innspill om å løfte det estetiske i byen med enkle grep (eks. nye benker). En attraktiv by er også avhengig av sterke personligheter som bidrar i utviklingen (det ble ikke spesifisert hva slags person dette bør være). Det er også viktig å satse på boliger i sentrum.

Oppsummert:

- Klar definisjon av sentrumsområdet
- «Høna eller egget» sentrum attraktivt for å få næringsutvikling i sentrum, eller legge til rette for næringsliv i sentrum for å gjøre sentrum mer attraktivt
- Politikere må i større grad holde seg til vedtatte planer, og tørre å ta upopulære avgjørelser
- Store og langsiktige visjoner må overstyre endringer i politisk sammensetning
- God bussforbindelse til sentrum er viktig for å minske bruk av bil
- Nisjebutikker og folk gjør sentrum til noe spesielt i forhold til kjøpesenter
- Sentrum bør ha «målpunkter» for tiltrekke seg befolkningen

Gruppe B - Myke trafikanter og gatebruk

Hovedmål:

Få ned antall biler i sentrum. Få folk til å gå istedenfor å kjøre.

Liste over muligheter/tiltak:

- **Flere enveiskjørte gater**
    - Enveiskjørte gater kan, om brukt rett, få ned bilbruken i sentrum. En forutsetning er da å utforme gatenettet slik at det blir mer tungvint å kjøre enn å gå. Enveiskjørte gater åpner i tillegg for en innsnevring av veibane, som gir muligheter til eksempelvis bredere fortau/sykkelfelt (Det er lov å sykle imot kjøreretning i enveiskjørte gater). Smalere kjørefelt vil også gi lavere hastigheter. Hvilke gater som er relevante kom ikke gruppen frem til.
    - Ulempen ved å gjøre det vanskeligere for folk å kjøre i sentrum er at man velger vekk sentrum, til fordel for Kirkenes næringspark o.l.
    - *Hvordan endre befolkningens holdninger til bilbruk?*

- **Gågate ved Amfi**
    - Her ble Kirkenesdagene samt den ene studentoppgaven trukket frem som eksempel. Forslaget gruppen kom frem til var å stenge av E6 på fremsiden av Amfi, for så å rute trafikken rundt på baksiden. Tiltaket vil medføre at f.eks. kafeen på senteret kan etablere uteservering, det vil gi gående et nytt oppholdsrom og er et tiltak som generelt sett kan gjøre sentrum til et bedre sted å være. Gruppen kom også frem til at tiltaket burde være gjennomførbart, da det allerede fungerer godt under Kirkenesdagene.
    - Problemet med dette tiltaket er trafikkavvikling og parkering. Førstnevnte er særskilt aktuelt om hurtigruta flyttes til sentrum.

- **Tidsbegrenset parkering**
    - Gruppen tok frem tidsbegrenset parkering som tiltak for å redusere trafikk i sentrum. Det kom frem at næringsdrivende i sentrum ser kundeparkering bli beslaglagt av arbeidstakere som står parkert hele dagen. Tidsbegrenset parkering vil kunne løse dette problemet. Det er særlig ved de større parkeringsplassene at dette er et problem.
    - Randsoneparkering ble også tatt opp som et alternativ. Plassen mellom Joker og Malmklang burde bli bedre utnyttet.

- **30-sone i sentrum**
    - Likt det vegvesenet presenterte i sitt foredrag.
        - Strandpromenade/Tiltak for gående langs E6

- **E6**

- Dagens E6 er regelrett livsfarlig for myke trafikanter. Ønsker derfor tryggere tilstander for disse. Dette kan gjøres blant annet ved eget fortau/sykkelfelt som er fysisk adskilt fra veibane. En eventuell gangtrasé kan også kombineres med strandpromenade. Når det kommer til strandpromenade, er det mange ulike måter å få til denne på. Det er i hvert fall slik at dette er et ønske som mange har. I forbindelse med diskusjonen her, ble også sitteplasser langs gå-akser tatt opp. Eldre, folk som er dårlige til beins/ønsker å slappe av, må få mulighet til dette. Gjerne ved benker med 200 meter mellomrom.

  Gruppen identifiserte også farlige overganger ved E6. Særlig ved Thon.

- **Glasstak over gågate**
  - Hensikten med å legge tak over gågata, er å opprette et helårs «kjøpesenter» i sentrum. Har vært en suksess i Bodø.

Gruppe C - Byrommene i sentrum, torget og møteplasser

Overordnet visjon for gruppa; «Liv i sentrum». «Den grønne byen».

Hva er de viktigste byrommene i sentrum?
Torget, gågata, Ricaparken, (Stoltenbergparken) «Brunosten», «Havnepromenaden», Kirka, Rådhusplassen (Bibliotekparken ligger ikke i sentrum, men er et viktig byrom)

Hva slags behov har disse rommene for forbedring, endring, opprustning?

- Skape eller videreutvikle «den grønne byen».
- Torget – vindskjerming, møblering, belysning, mer grønt. Kunstinnstallasjoner med historisk tilknytning fremheves – eks. gruve.
- Lekeapparater på torget og i gågata – bedre tilbud for barna
- Kunnskapspark/opplevelseshus
- Boliger/leiligheter rundt torget
- Ledelinjer for myke trafikanter
- Bedre adkomst mellom ulike funksjoner
- Veikryssing oppleves som vanskelig
- Knytte sammen byrommene – særlig torget og gågata
- Infoskilt – generell skilting
- Åpningstider handelsstanden
- Aktivitetspark i «Brunostparken»
- Bruk av 1.etasje til forretning (boliger i øverste etasje)

Hvor er det potensial som ikke er utnyttet?
Torget, gågata, Ricaparken, (Stoltenbergparken) «Brunosten», «Havnepromenaden», Kirka, Rådhusplassen (Bibliotekparken ligger ikke i sentrum, men er et viktig byrom)

Viktig: Prioritere torget.

Hva slags virksomhet og funksjoner tenker dere bør være rundt torget?

- Butikker/handel
- Kontorarbeidsplasser.
- Offentlig tjenester; NAV, post, rådhus,
- Kafe, kino, treningssenter
- Lekeapparater

Tenk på forskjellige befolkningsgrupper (barn, ungdom, småbarnsforeldre, menn, kvinner, eldre, bevegelseshemmede, osv.) Hva slags møte- og aktivitetsplasser trenger de?

Blir mye av det som allerede er nevnt. I tillegg;

- Hensiktsmessige parkeringsplasser
- Strandpromenade/byvandring.
- Universell utforming mangler på mange plan.
- Andre samlingspunkter må ha nok sitteplasser

Må også tenke på vinteraktiviteter:

- Skøytebane/ gapahuk/ bålplass (ikke bare vinter)
- Snøhytter
- Iskunst

Gruppe D - Havna: industrihavn, hurtigruta og småbåter, kontakt med fjorden

Overordnet:

Kommunestyret må gjennom strategiarbeid ta stilling til:

- Om Kirkenes skal være en industriby (ved sjøen) og/eller en havneby.
- Om og hvor i Kirkenes det kan/skal gis tilgang til sjøen for befolkningen.
- Hvilke tjenester/funksjoner som skal tilbys i Kirkenes havn i framtiden.

Kirkenes er i dag ikke en typisk havneby/kystby bygd på fiskeri og tilgang til sjøen. Det ligger helt klart et potensiale for utvikling av Kirkenes havn.

Av funksjoner/tjenester som ønskes at Kirkenes havn tilbyr i framtiden ble nevnt:

- Industri, fiskeri, turisme, småbåtliv/fritid, allmennbruk mm.

For å få dette til må det legges langsiktige strategier med politisk enighet uavhengig av parti, slik at det ikke blir taktskifte hver gang det er maktskifte.

I det videre ble det tatt utgangspunkt i at det er ønskelig at Kirkenes utnytter sitt potensiale som havneby, hvor alle funksjoner tilbys.

Havneutvikling:

Kirkenes har en lang sjøfront, men mye arealer er opptatt og utilgjengelig for allmennheten. Sjøfronten er avgrenset med industri på begge sider av sentrumsområdet.

Kirkenes har ikke plass til båter. Det trengs plass, herunder kaiplass og bakarealer.

Det ble diskutert hvorvidt Tømmerneset vil løse alle problemene i Kirkenes havn. I planleggingen av Kirkenes havn må det sees på framtidige behov og nåværende behov.

Det ble rettet kritikk mot Kommunestyret, hvor det ble påpekt at Kommunestyret må tørre å ta en beslutning om stamnetterminalen. Alle sitter nå på vent, mye for industrien avhenger av overordna beslutninger.

Det ble stilt spørsmål om dersom man legger til rette for industri i Kirkenes, svekker man da grunnlaget for en framtidig stamnetterminal på Tømmerneset.

Det ble stilt spørsmål om hvordan man skal håndtere midlertidigheten, her menes de behov større aktører har i nær framtid til gode havnefasiliteter i påvente av en utbygging på Tømmerneset:

- Trinnvis utbygging av Kirkenes havn.
- Det ble foreslått å legge til rette for tiltak som er uavhengige av den framtidige stamnetterminalen på Tømmerneset.
- Stort utviklingspotensial mellom Henriksen Shippings flytekai og dypvannskaia, som bør utnyttes.

Det ble foreslått å flytte Kimek til Tømmerneset:

- Dette fordi det er et stort utviklingspotensial for sentrumsfunksjoner på Kimek sine arealer
- Dette vil løsrive industriarealer som også er utfordrende beredskapsmessig i tilknytning til store tankanlegg (drivstoff) mellom Kimek og Sydvarangers verksområde.
- Båter som ligger utenfor Kimek kan ligge utenfor Prestøya istedenfor, dette kan gjennomføres uten at Kimek flyttes.

Småbåthavn:

Det må bygges molo for småbåter og gjestehavn mellom Thon hotell og Hinkefjæra.

Det ble foreslått å bygge småbåthavn mellom dypvannskaia og hurtigrutekaia. Dette kan også være en framtidig småbåthavn dersom industri flyttes ut til Tømmerneset.

Tilknytning av bysentrum og sjø:

Det bør for byutvikling tas med i betraktningen hvilke folk som tiltrekkes til Kirkenes, kvaliteter som tiltrekker folk er:

- omlandet rundt, arktisk klima og store naturområder.

Det ble foreslått å skape sammenheng mellom Prestøya og Kirkenes, delvis gjennom strandpromenade.

Det ble foreslått å bygge boliger (leiligheter) i strandsonen (i kombinasjon med andre funksjoner), bygg i flere etasjer.

Det ble stilt spørsmål om hva som kan fjernes/ryddes opp langs sjøfronten:

- Flere slitne bygg og anlegg langs sjøfronten.
- Mye skrot langs sjøfronten.

Tiltak for å knytte bysentrum med sjøen:

- Strandpromenade og molo for å tilknytte bysentrum mot sjøen
- Offentlige rom langs sjøfronten.
- Bruke skutt sein fra Sydvaranger gruve til forskjønning av strandpromenaden.
- Tiltalende materialvalg og belysning av bygg og konstruksjoner langs sjøfronten.
- Etablere flere nord-sør koblinger mellom bysentrum og sjøen. Skape sikt til sjøen fra gågata.
- Det ble foreslått å tilrettelegge for handel langs sjøfronten med kafeer osv.
- Det ble foreslått å fylle ut i sjøen ved Thon hotell i forbindelse med strandpromenade.

E6 er en utfordring for tilknytningen mellom byen og sjøen:

- Det ble foreslått å utforme E6 som gate gjennom bysentrum (Shell til Hinkefjæra)
- E6 ender i industriområdene på Prestøya og den tungtrafikken som må gå dit kan være en utfordring for tiltak på E6 i sentrum.
- Det ble stilt spørsmål om hvilke hensyn som skal veie mest gjennom bysentrum/strandpromenaden og rundt en ny hurtigruteterminal opp i mot kravene fra industri og tungtransport til Prestøya.

Trafikksikkerhet opp Hans Væggersvei er viktig for å knytte Prestøya med resten av byen.

Andre forslag til tiltak i Kirkenes sentrum:

- Det ble foreslått å rive Samfundshuset og bygge nytt torg på dens plassering.
- Det ble foreslått å lage p-hus/p-plasser nedenfor Kirka.
- Åpne/stenge for kjøring i bysentrum, det må tas stilling til hvor det skal være biltrafikk og ikke, enveiskjøring?
- Det ble foreslått å legge kunnskapspark/campus Kirkenes i sentrum.
- Det ble foreslått å legge AMK-sentralen i Malmklang.

Det ble stilt spørsmål om den etablerte handelsvirksomheten utenfor sentrum igjen vil bli skadelidende dersom det tilrettelegges bedre for handelsvirksomhet i Kirkenes sentrum.

Det ble foreslått å begrense politiets muligheter for utvidelse i sentrum, eventuelt å flytte politiet ut av bysentrum. Dette i sammenheng med den kommende AMK/11X-sentralen. Dette for å frigjøre arealer i tilknytning til å flytte Hurtigruta til sentrumskaia. Det ble foreslått at AKM-sentralen flyttes til Skytterhusfjellet ved det nye sykehuset. Det ble poengtert at forslaget innebar flytting av funksjoner ut av Kirkenes sentrum.

Hurtigruta til sentrum:

Det ble foreslått å flytte Hurtigruta til sentrumskaia.

Det ble foreslått å flytte Hurtigruta til Kimekkaia.

Det ble trukket fram at flytting av Hurtigruta frigjør arealer til annen aktivitet (industri) på dagens Hurtigrutekai. Dette kan derfor gi en dobbel gevinst.

Flytting av Hurtigruta til sentrum kan være en billig drivkraft for å få til vekst og liv i bysentrum

Oppsummering:

Situasjonen i havna må kartlegges og en klar og forutsigbar plan må lages.

Det trengs mer tilgjengelige kaiareal på kort sikt.

Sjøfronten (deler) må gjøres tilgjengelig for folk.

Hurtigruta må flyttes til sentrum.

Gruppe E - Det gamle og det nye: kreativ gjenbruk og fortetting

Det blir stilt et åpent spørsmål til gruppa om hvorfor så lite tilsynelatende er realisert i sentrum? De større prosjektene i bybildet som er blitt realisert de siste 20 årene er Amfi og Thon. Det løftes frem mange mulige faktorer i diskusjonen videre:

- Kommunen og NB!-registeret er blitt sett på som en bremsekloss

- Man har ikke noen klar strategi for utviklingen. Man tør ikke å si i mot kjedebutikker som truer med at de etablerer seg andre steder.

- Kommuneplanen har vært klar på at fortetting er en ønsket strategi, men reguleringsplanen for sentrum samsvarer ikke med kommuneplanen.

- Det blir trukket frem flere større prosjekter i sentrum (Dr. Wessels gt. 1-3, Rådhusplassen 1) som har vært vanskelige, blant annet pga. NB!-sonene.
    - Det blir påpekt at så lenge bygg ligger innenfor sonen så vil det kreve noen prosesser ja, men det betyr ikke at det ikke er mulig med utvikling i NB!-områdene.
    - NB! er ikke fredning, men det har en viss begrensning på områdene som det må tas hensyn til. Høydebegrensningene er for eksempel vanskelig.
    - NB! har ikke noe i Kirkenes å gjøre. Medfører at Kirkenes verken blir fugl eller fisk (blir ikke utviklet til en ordentlig by).
    - Det blir påpekt at det trenger ikke å være bare NB!-områdene sin skyld at Kirkenes verken er fugl eller fisk, det kan være andre faktorer også.
    - Det blir løftet frem at det er forsøkt tatt hensyn til NB!-områdene i mange av prosjektene. For eksempel i kunnskapsparken rundt Brunosten. Det er for eksempel tatt hensyn til siktlinjer.

Hvor tett er et fortettet sentrum? Trenger vi høyhus i Kirkenes?

- Noen ser ikke høyder som et problem. I byggeprosjekter kan høyde være viktig for å for eksempel sikre god utsikt. Man må kunne bygge mange etasjer.
- Det blir påpekt at det er stor forskjell mellom 2-3 etg som det er i dagens bebyggelse, og 10-12 etg. Man må finne høyder som er hensiktsmessig.
- Det blir nevnt at lokalklima er svært viktig når man tenker høyhus. Vind vil kastes ned mot bakken, i tillegg vil høyere hus kaste mer skygger. Dette er særlig viktig å tenke på her i nord hvor sola står lavt. Det er en grunn til at gatene og bygningene i sentrum er dimensjonerte som de er, og det har blant annet med lokalklima å gjøre.
- Det som uansett er viktigst er å bestemme seg for hvordan vi vil ha det, og at vi er tro mot den planen.

Det blir tatt en runde rundt bordet på hva folk tenker man kan gjøre for å forbedre Kirkenes. Under er et sammendrag av disse momentene:

Bruk av bygg/områder:
Det er mange interessante bygg i Kirkenes som man må nyttiggjøre seg: Malmklang,

Brunosten, Dampsentralen og Kimek nevnes. Det er ønskelig å finne en god måte å bruke Malmklang på. Det finnes mange eksempler fra andre byer der man har klart å bruke gammel bygningsmasse på en god måte. Malmklang er et stort bygg som kan brukes på mange måter. Kimek bør på sikt flyttes ut av byen, og området bør brukes til byutvikling.

Fortetting og flytting av funksjoner til sentrum:

- Kirkenes bør fortettes. Det er viktig med flere boliger og funksjoner i byen.
- Ved fortetting er det viktig å være påpasselig med at nybygg ikke kaster for mye skygge eller på andre måter skaper dårlig lokalklima byen.
- Fortetting må skje inn i mellom kvartalene, så vi ikke ender opp med bygg som bare blir en stor boks.
- Hvis det skal bygges en kunnskapspark e.l i Kirkenes er det viktig at denne blir plassert i sentrum.
- Hurtigruten bør flyttes til sentrum.
- Generelt bør alle offentlige nyetableringer skje i sentrum.

Liv i byen:

- Kirkenes har mange parker som kan nyttiggjøres bedre og/eller som er verdt å ta vare på. Dette gjelder særlig Kirkegården i sentrum og Brunost-parken.
- Parkene i byen er ikke så attraktive i dag, vi må sørge for at de blir tatt mer i bruk.
- Vi må ta vare på siktlinjene i byen og til kirka.
- Området mellom sjøen og E6 må ryddes opp i og åpnes for allmennheten.
- Det er viktig å bruke Kirkenes som vinterby. Man må legge opp til at gatene kan benyttes til vinteraktiviteter som spark, og vi må ha mer belysning i sentrum.
- Det er mange bygg i Kirkenes der det ikke skjer noe på gateplan, det må det gjøres noe med.
- Butikkene i sentrum må ha lengre åpningstider. Byen er død etter klokka fem.
- Det bør være mer lekeplasser, treningsapparater o.l i byrommene.
- Studentene har vist at man kan bruke temporære løsninger for å teste ut muligheter. Dette bør vi benytte oss av.

Identitet:

- Det er viktig at vi tar vare på byens identitet. Vi er både en gjenreisningsby og en gruveby. I tillegg har vi en spesiell samisk historie. Det historiske er viktig for folk, det er «in» i tiden, og vi må bruke historien for det den er verdt.

Oppsummering:

- Sentrum trenger all nybygging med kvalitet innenfor bolig, kultur, handel/servering, parker som kan tenkes! Ikke la slike prosjekter ta for lang tid.
- All offentlig virksomhet må vurderes i sentrum!
- Stabile rammevilkår for bygging og forvaltning!
- Det må skapes «spiraler» som igangsetter utvikling! For eksempel oppussing.

Gruppe F - Næring i sentrum og sentrumssamarbeid

Visjon: Liv i sentrum!

Hva slags næringsvirksomhet er ønskelig i sentrum?
- Varer og tjenester som sikrer en jevn strøm av mennesker gjennom døgnet/uka/året
- Servicetjenester til FOLK
- Nisje/spesial/hybridbutikker
- Lett småindustri
- Kompetansearbeidsplasser

Hvor sikre er forholdene for de næringsvirksomhetene so mer i sentrum i dag?
- Forholdene er usikre:
    - Privat og offentlige tilbydere flytter ut
    - Sterk konkurranse fra tilbud utenfor bykjernen
    - Sterk konkurranse fra nett
    - Sentrum preges av at det har vært liten investeringsvilje - og dårlig vedlikehold
    - «By og land» kjemper om økonomiske ressurser og politisk oppmerksomhet
    - Lite samarbeid (formelt og uformelt)
    - Kommunen bidro mer før (parkvesenet)

Hvordan kan dette bedres? Mulige tiltak:
- Enda mer funksjonsblanding
    - Flere leiligheter
    - Prioritere sentrum ved etablering/flytting av offentlige tilbud på kommunalt/regionalt og statlig nivå
    - Flere fritidsaktiviteter
    - Større tilbudsmangfold varer/tjenester – flere hybridbutikker
    - Barents kunnskapspark
- Utvikle attraktive møteplasser – hele året
- Fortette torget
- Prioritere torg og gågate og forbindelsen mellom dem
- Binde sammen torget og gågata
- Flere arrangementer til sentrum - mobilisere frivilligheten (lag og foreninger)
- Økt synliggjøring av det som skjer (Litteraturfestivalen underkommunisert)
- Bruke offentlig investeringer aktivt til å utvikle sentrum (som byggherre/leietaker)
- Etablere dedikert stilling som bysjef/sentrumsgeneral/sentrumsutvikler og bygge videre på aktiviteter og opplevelser knytta til Kirkenesdagene, Barents spetakkel, litteraturfestivalen, musikksprell og initiere nye arrangementer i et årshjul
- Konsekvent og streng dispensasjonsbehandling
- Etablere Kirkenes som hele kommunens SENTRUM
- Legge til rette for turister – det som er bra for dem er bra for oss
- Stille offentlige midler til disposisjon med krav om privat medfinansiering og forpliktelse
- Synliggjøre og forklare det unike (industrisamfunnet og gjenreisningsbebyggelse, både sentrum og boligbyen)
- Etablere reiselivets «Opplevelseshus» som et bankende hjerte

- Kreve at alle må være med, ikke rom for gratispassasjerer
- Plan for funksjonell parkering (trenger parkering som regionalt handelssenter)
- Sentrumsfond basert på promille/prosent av omsetning (+ off midler?)

Forutsetter felles målbilde, tøffe prioriteringer og offentlig privat samarbeid

Hvordan kan man skape bedre synergi og samspill mellom næringene i sentrum

- Sentrum trenger å organisere seg (sentrumsforening / gårdeierforening / handelsstandsforening)
- I en tidlig fase må det kanskje legges til rette for økt samarbeid med å opprette prosjekt med dedikert funksjon som sentrumsgeneral/torgsjef (offentlig-privat samarbeid)

Hvordan kan virksomheter som nå er utenfor sentrum bedre kobles opp mot utvikling i sentrum?

- Etablere samarbeid om å posisjonere Stor-Kirkenes som den beste handelsopplevelsen for folk i grenseområdene i Russland og Finland i tillegg til hele Øst-Finnmark – og heller sloss om dem når de først er i kommunen

Hva slags samarbeidsforum ville kunne hjelpe de som driver i sentrum nå, eller de som kanskje kunne tenke seg å etablere seg i sentrum?

- Se tidligere spørsmål

Dag 2

Gruppe A og E

Dag 2 startet med at gruppe A (byspredning vs. sentrumsutvikling) og gruppe E (det gamle og nye: Kreativ gjenbruk, fortetting) satte seg sammen og oppsummerte fra dagen før. Det var to overordnede tema som ble diskutert mye dag 2, og det var Kirkenes som gjenreisningsby og utvikling av Kirkenes som by.

Utvikling av Kirkenes som by:

I Kirkenes har det vært en trend at bedrifter som kunne vært i sentrum etablerer seg utenfor sentrum. En årsak til dette kan være at bedriftene ønsker at det skal være lett å parkere for kundene. De som bruker bil i byen uansett synes kanskje dette er greit, men det er vanskelig for de som ikke kan bruke bil å ta seg rundt i byen. For å snu trenden må man se på løsninger for å etablere parkeringshus e.l i sentrum som gjør det lettere for folk å parkere i byen. I tillegg må man bli strengere med å ikke tillate at bedrifter med sentrumsrelatert næring får etablere seg utenfor. Et spørsmål er hva som er den utløsende faktor for sentrumsutviklingen? Hva snur trenden? Det er vanskelig å svare på, men det er ikke sikkert at det er så stort. Et annet spørsmål er hva som er Kirkenes sentrum? Det virker som at folk har forskjellig oppfatning på dette. Det vil bli viktig fremover å få en bred enighet om en avgrensning for sentrum.

Forskjønning i sentrum blir også tatt opp som tema. Det er mange tiltak som kan gjøres for at Kirkenes skal fremstå som en vakrere by. Lyssetting av bygg, for eksempel kirken, fikse fasader, og få mer liv på gateplan. Spørsmålet er hva som kommer først. Er det fordi man pusser opp byggene i sentrum, legger nytt dekke m.m som fører til at folk kommer til sentrum? Eller er det det at man skaper mer liv i sentrum gjennom boliger og arbeidsplasser som fører til at de som har eiendommer ser potensialet i verdiøkningen og ønsker å gjøre noe med bygningene? Det ble også diskutert i hvor stor grad kommunen burde ha en aktiv rolle i utviklingen av sentrum, fremfor å ha en tilretteleggende rolle.

Det er gode muligheter for å fortette Kirkenes sentrum. Dette kan åpne opp for at flere kan bo og drive næring i sentrum. Butenschøn nevnte i sitt innlegg at det offentlige må også ta inn over seg at ved å flytte arbeidsplasser utenfor sentrum så bidrar man til å svekke sentrum. En idé er å lage en plan for virksomhetsflytting for kommunen. I denne må man se på hva slags behov kommunen har for lokaler fremover, og se på mulighetene for at kommunale tjenester flytter inn i nye eller eksisterende lokaler i sentrum. Nærhet til offentlige tjenester vil være en kvalitet som gjør at flere ønsker å flytte til byen.

Kirkenes som gjenreisningsby:

Store deler av Kirkenes sentrum er registrert som NB!-område. Det vil være viktig å utvikle NB!-områdene på en god måte. Viktige elementer i NB!-bebyggelsen som må ivaretas er for eksempel fasade, takvinkel og gateløp. Et problem i dag er at mange av innbyggerne ikke føler noe stolthet over Kirkenes, men Kirkenes har faktisk en flott bystruktur. Spørsmålet er bare hvordan dette skal videreutvikles? Det blir foreslått å «gjenreise gjenreisningsbyen», som noe å være stolt av. Dette er noe kommunen og Fylkeskommunen bør jobbe sammen om. Kanskje Kirkenes kan bli et forbilde på gjenreisningsbyen? Det bør i så fall lages gode

modeller med scenarier for å se på hvordan man kan fortette/utvikle byen uten at det ødelegger gjenreisningsarkitekturen.

Gruppe C og F

- Synergier/ koplinger
  - Åpningstider og samarbeid. OBS- svært vanskelig å gjennomføre. Motsetninger i sentrumsgruppa. «Varehustenkning» med felles åpningstider osv.

  - Prioritere områder og lage langsiktige planer. Stå på krav. Eks. oppvarmet gågate i Drammen

  - Årshjul – koordinering av aktiviteter og tiltak som allerede finnes

  - Konsentrere seg om de ting/tiltak som kommunen kan gjøre noe med

  - Skjøtsels- og vedlikeholdsplan for byrommene

  - Underbygge Kirkenes sin identitet, skape stolthet over egen by og ha det som grunnlag ved etablering av nye planer

  - Temporære tiltak som kan bli permanent

  - Gjøre kortsiktige tiltak før byplanen er ferdig. Vise at det blir gjort noe. Enkle tiltak som mange står bak

  - Skape og organisere samarbeid mellom kommune, næringsliv og frivillighet. OBS – tilbud og betingelser. Anbefaler kommunen som prosjekteier, leder og pådriver

  - Viktig; en overordnet plan så man unngår en stykkevis og delt utbygging

Gruppe B og D

Gruppene innledet dagens korte workshop med en oppsummering av arbeidet fra dag 1. Hver gruppe gikk gjennom hovedpunktene fra sitt arbeid, og det ble gitt løpende tilbakemelding på disse. Diskusjonen skled litt ut i forhold til de rammene som var satt på forhånd. Likevel var det enkelte hovedpunkter som ble gjenstand for diskusjon.

Et gjennomgående tema i diskusjonen var bilbruk i kommunen. Flere aktører ønsket et livligere sentrum, men innså selv at holdningen til bilbruk vil vanskeliggjøre dette. Hvorfor skal man gå til sentrum for å handle, istedenfor å kjøre til eksempelvis handelsparken? Her kom flere ideer til midlertidige løsninger frem. Blant annet ble det nevnt skøytebane ved torget, helårs uteserveringer m/varmelamper og telt rundt om, sparkløype i sentrum samt en større bevisstgjøring på sparkens rolle i Kirkenes (Kirkenes som sparkbyen). Det ble også nevnt at det ønskes en større helhet i utviklingen av sentrum, generelt sett en forbedret havnesituasjon samt en funksjonsendring av biblioteksbygget.

Strandpromenade

Her var medlemmer fra begge gruppene enige om at dette er et tiltak Kirkenes har behov for. Både som et forskjønningstiltak rettet mot lokalbefolkningen, samt turisme. En strandpromenade som tas i bruk både på sommer og vinterstid, kan være bidragsgivende til å lokke folk inn til sentrum. I tillegg kan denne være et virkemiddel til å få opp «stolthetsfølelsen» over egen by.

Gågate ved amfi/generelt sett flere gågater og gåmuligheter

Forslaget om gågate ved Amfi ble videreutviklet. Det ble snakket løst om hvordan dette lar seg gjøre, men i første omgang var det ønskelig å opprette dette som et prøveprosjekt.

I tillegg var det ønskelig med en generell forskjønning av dette området. Gjerne sett i sammenheng med boligbygging.

Bilproblematikken

Som nevnt innledningsvis, blir bilkulturen i kommunen ansett som skadelig for sentrum og dets funksjoner. Da befolkningen er vant med å kjøre bil overalt, må det en holdningsendring til. Her nevnte man blant annet å flytte butikker til sentrum med tvang, samt å ha en litt mer moderat holdning hvor man kun tillot nye butikker å etablere seg i sentrum. Det ble diskutert parkering til butikker og arbeidsplasser, ved å blant annet ordne undergrunnsparkering v/Amfi, samt randsoneparkeringer utenfor sentrumsgrensene. Parkering skal selvsagt være adskilt, slik at arbeidstakere og handlende har egne plasser slik at man unngår misnøye rundt parkering.